

Gülten Dayıoğlu Ölümsüz Ece
ÖLÜMSÜZ ECE
GÜLTEN DAYIOĞLU
ALTIN KİTAPLAR YAYINLARI
YAYIN HAKLARI

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş.'ye aittir.

BASKI 8

GÜLTEN DAYIOĞLU ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş.

8. BASIM / NİSAN 2000 AKDENİZ YAYINCILIK A.Ş. Matbaacılar Sitesi No: 83 Bağcılar - İSTANBUL

ISBN 975-405-130-5

ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ

Celâl Ferdi Gökçay Sk. Nebioğlu İşhanı

Cağaloğlu - İstanbul

Tel: (0212) 513 63 65 - 526 80 12

520 62 46-513 65 18 Faks:(0212)526 80 11 www. altinkitaplar. com info ©altinkitaplar. com.tr.

GÜLTEN DAYIOĞLU

OLUMSUZ

ROMAN

GİZEMLERLE DOLU ÖLÜMSÜZ ECE OLAYI

MİLLİ EĞİTİM, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIğI TALİM VE TERBİYE KURULUNUN 27.5.1986 TARİH VE 4429 NUMARALI YAZISIYLA, 1739 SAYILI KANUN GEREğİ, İLK VE ORTAOKULLARA TAVSİYE EDİLMİŞTİR.

İnsanoğlu, çağlar boyunca hep doğanın, dünyanın, evrenin gizemini çözmeye çabaladı. Bu yolla uygarlığın doruğuna ulaştı. Ama, yine de evrendeki tüm gizler çözülmüş değil.

Gizemlerle dolu ÖLÜMSÜZ ECE OLAYI, uygarlığın beşđi sayılan Anadolu'da ortaya çıktı. Ölümsüz Ece'nin, üçbin yıllık yaşam serüveninin coşkusu, giderek tüm dünyayı sardı.

OLAY BAŞLIYOR

Dünyaca ünlü yazar, gazeteci ve bilginlerden oluşan gezgin topluluğu, Anadolu'da geziye çıkmıştı. Topluluk içinde bir kazıbilimci bayan bulunuyordu. Kendisi Anadolu'yu avucunun içi gibi biliyordu. Üstelik orada konuşulan dili de biliyordu. Bu ünlü kadın, sadece kazıbilimci değildi. Ayrıca, eşsiz bir eski diller uzmanıydı. Hitit ve Mısır hiyerogliflerini, güncel yazılarınmışcasına kolayca okuyabiliyordu. İlerlemiş yaşına karşın, öylesine çevik, öylesine güçlüydü ki!.. Arkadaşları, ona özenmek-ten kendilerini alamıyorlardı.

Ünlü gezginler, günlerinin çoğunu, tarihi kalıntıları incelemekle ge-çiriyorlardı. Arada bir, turistik konaklara çekilip yorgunluk çıkarıyorlardı. Akdeniz'in ya da Ege'nin pırıl pırıl sularında serinliyorlardı. Altın gibi kumlarına uzanarak, geçmişe değgin düşler kuruyorlardı. Dinlenmekten usanınca, yeniden, bayan kazıbilimcinin peşine düşüyorlardı.

Geçmiş belgeleyen tarihi kalıntılara ulaşmak, her zaman kolay olmuyordu. Kimi yerlerde, kızgın güneş altında saatlerce yürümek zorunda kalıyorlardı. Kimi yerde de keçi yollarına vurarak, sarp tepelere tırmanmaları gerekiyordu. Bazen de kalıntılara ulaşmak için yedi kat yer altına iniliyordu. Tümü de kendilerini, Anadolu'nun binlerce yıllık gizemli tarihinin çekiciliğine kaptırmışlardı. Bu nedenle karşlarına çıkan her

— 5 —

türlü zorluğa seve seve katlanıyorlardı.

Gezginler, bir gün yine Anadolu'nun iç bölgelerinde, dağa bayıra vurmuşlardı. Bayan kazıbilimci arkadaşlarına, Romalılardan kalma, ünlü bir ören yerini gezdirecekti. Zorlu bir yolculuktan sonra, kalıntılara ulaştılar. Bayan kazıbilimci, önce, ören yerine değgin genel bilgi verdi. Sonra ayrıntıları anlatmaya girişti.

Konuşurken, yarısı yeraltında duran tarihi taşları, bunların üzerlerindeki işaretleri, kabartmaları yorumluyordu. Verdiği bilgileri bu kanıtlarla pekiştiriyordu. Mezar taşları, adak taşları, yazıt ya da tablet parçaları, kolu bacağı yitik, insan yontuları, sanki, dile geliyordu. Binlerce yıllık geçmişe tanıklık ediyorlardı. Romalılardan kalma hamam, tiyatro, stadyum, görkemli tapınak, agora denen pazar yeri gezildi. Sürmekte olan kazı alanları incelendi. O sırada ortaya çıkarılan mozaikler, ünlü gezginlerin gözlerini kamaştırdı. Bayan kazıbilimci, coşkudan kabına sığamıyordu. Bildiği her şeyi arkadaşlarına anlatabilmek için durmadan konuşuyordu:

«Bu yörenin insanları, tarihle iç içe yaşarlar. Evlerinin duvarlarını tarihi taşlarla örerler. İlerde gördüğünüz köprü bildiğimiz kadarıyla 2 bin yıllık. Ama belki daha da eski olabilir. Altından geçen nehrin köprüye gösterdiği bağlılığa ne dersiniz? Binlerce yıl yolunu değiştirmemiş olması, ne ilginç bir dostluk örneği değil

mi? Ötede gördüğümüz çeşmenin alınlığı da sanırım Romadan kalmadır. Çok güzel bir parçaya benziyor. Gelin yakın inceleyelim.»

Ünlü gezginler, coşkuyla bayan kazıbilimcinin peşine takıldılar. Hep birlikte, otlanın ötesindeki çeşmeye doğru yürüdüler. Toprak, bin-bir çeşit kır çiçeğiye bezenmişti. Arada bir beliren esintiyle çevreye iç açıcı kekik kokuları yayılıyordu. Bayan kazıbilimci iki gidip bir duruyor, elindeki bastonu yere vurarak:

«Arkadaşlar! Diyordu, buralarda bastığımız her yer tarihsel belgelik gibidir. Belki de şu anda insanlığa hizmeti geçmiş bir bilginin ya da düşünürün gömütü üstündeyiz. Belki de insanlara acı çektirmiş, kan dökücü bir kiralın sarayı var ayaklarımızın altında...»

Böylece konu konuyu açıyordu. Ünlü gezginler, o topraklarda yaşamış uluslara, kral ve kumandanlara değgin ilginç bilgilerle yükleniyorlardı. Nice konuşursa konuşsun, bayan kazıbilimciyi dinlemeye doyamı-yorlardı. Çeşmeye ulaştıklarında gezginler, hemen, bilek kalınlığında akan pırl pırl suya koştu. Kana kana içtiler, yüzlerini yıkadılar, başlarını ıslattılar. Bu sırada Bn. kazıbilimci, çantasından büyütecini çıkartmıştı. Çeşmenin, kuş ve çiçek kabartmalarından oluşma alınlığını inceliyor-

du. Yüzünde, hastasının yürek atışlarını dinleyen, sevecen bir doktor görünümü vardı. Onun ilgi ve dikkati, öteki gezginlerede geçti. Onlar da gözlerini taş üstünde ölümsüzleşen, çiçeklere, kuşlara diktiler. Kısa bir süre sonra, ötelere gelen çingirak sesleriyle irkildiler.

Yamacın tepesinde yirmi kadar kuzudan oluşan bir sürü belirdi. Arkadan da iri çoban köpeğiyle onüç ondört yaşlarında çoban kız görüldü. Bn. kazıbilimci, gelenlere gözlüğü'nün üstünden şöyle baktı. Sonra, büyüteci çantasına koydu. Arkadaşlarına:

«Çoban kız kuzuları sulamaya geliyor. Çeşmeden uzaklaşalım da tedirgin olmasın. Ben burada kalıp onunla biraz söyleşmek istiyorum. Bakalım yöreye değgin neler anlatacak? Bu tür ören yerlerinde, öykü, söylence, hatta masallar, tarihle iç içedir. Bazen halkın ağzından çok değerli bilgiler edinilebilir. Buranın insanların konuk severlikleri eşsizdir. Ama, yabancılara karşı biraz çekingendirler. Ben çoban kızla konuşmayı denerken, sizler, ötedeki söğütlerin altında biraz dinlene durun.» dedi.

Gezginler, zaten yorgun düşmüşlerdi. Bn. kazıbilimcinin bu önerisini sevinçle karşıladılar. Onlar, söğütlerin gölgesine serilirken, akli karalı yün topaklarını andıran semiz kuzular, yalağın çevresine doluştular. Kuzuların peşinden koşarak gelen çoban kız, kuşkuyla çevresine bakındı. Bn. kazıbilimciyle göz göze gelince, yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayıldı. Bn. kazıbilimci de ona sıcak sıcak gülümsedi. Hemen söze girişti:

«Adın ne kızım?»

Çoban kız yabancı kadının kendi diliyle konuştuğunu görünce, azda olsa çekingenlikten sıyrıldı. Başını sağ omuzuna doğru yatırıp fısıltıyı andıran bir sesle yanıtladı.

«Adım Ece»

Konuşurken, gözlerinde beliren pırıltılar, Bn. kazıbilimcinin dikkatinden kaçmadı, bu pırıltılar, kızın o anda garip şeyler düşündüğünü belirtiyorlardı. Bn. kazıbilimci, merakla yeni bir çıkış yaptı.

«Adın çok güzel doğrusu. Ece'nin ne demek olduğunu biliyor musun?»

*

Ece gülümseyerek yanıtladı.

«Küçükken, anama sormuştum. Abla demek oluyormuş. Anamın uzun yıllar hiç çocuğu olmamış. Benden sonra doğacak çocuklarına, abla olmamı dileyerek, adıma Ece demiş. Ama, yine de benden başka çocuğu olmadı anamın.»

— 7 —

Bn. kazıbilimci, «Ne denli ilginç.» diye mırıldandı. Sonra ekledi:

«Ben Ece'nin kraliçe demek olduğunu sanırdım. Demek bu sözcüğün başka anlamı da varmış. Şu dünyada insanın öğrenmesi gereken o denli çok şey var ki!..» diyordu, Ece sözünü kesti:

«Ece'nin kraliçe demek olduğunu ben de biliyorum. Üçbin yıl önce gerçek bir kraliçeden doğdum. Sevgili babam Kral Gudin, annemi hep 'Ecem'diye çağırırdı.»

Bn. kazıbilimci bu sözleri duyunca, şamar yemiş gibi irkildi. Hatta rengi uçtu. Bedenini tepeden tırnağa garip bir ürperti sardı. Çoban kız, gizemli ışıltılar saçan yeşil gözlerini, iri iri açmış, ona bakıyordu. Bn. kazıbilimci bu bakışlar karşısında büyülenmişe döndü. Tek bir söz edemeden öylece kalakaldı.

O anda birden, çoban köpeği hırlamaya başladı. İki de bakışlarını köpeğe çevirdiler. Bn. kazıbilimci, az ötedeki çalılar ardında, fotoğraf çekmekte olan arkadaşını gördü. Uzak doğulu gazeteci, köpeğin hırçınlaşmasına aldırmadan, makinesini art arda çalıştırmaktaydı.

Bn. kazıbilimci, yeniden Ece'ye dönüp baktığında, gözlerindeki gizemli pırıltının yok olduğunu gördü. Fotoğraf olayından tedirgin olan Ece, yüzünü saklamak isterken başındaki yazmayı yere düşürmüştü. Beline dek uzanan çok örgülü kumral saçlarıyla yüzünün güzelliği apaçık ortaya çıkmıştı. Bn. kazıbilimci, bir süre daha ondan gözlerini alamadı.

Çoban Ece, yazmayı yerden almış başına örtüyordu. Davranışların-daki uyum ve incelik, Bn. kazıbilimciyi bir kat daha şaşkınlığa sürükledi:

«Sen gerçek bir Ece gibisin.» diye mırıldanmaktan kendini alamadı. O anda, çoban kızın zangır zangır titremekte olduğunun ayırımına vardı. Kızcağzı sanki bir şeyden korkmuştu. Kesik kesik soyularak, ürküntüyle çevresine bakmıyordu. Birden fırlayıp kollarını Bn. kazıbilimci-nin boynuna doladı. Hıçkırığa hıçkırığa bir ağlamak koyverdi.

Bn. kazıbilimci, uzun yıllar, dünyanın çeşitli yerlerinde kazılar yapmıştı. Bu sırada hep çevresindeki yabancılarla dostluk kurmayı başarmıştı. Dillerini anlamadığı yabancılarla bile dostluk kurmanın yollarını iyi bilirdi. Kimine armağanlar verir, kimini zor durumlardan kurtararak, dostluğunu kazanırdı. Çoban Ece'nin de zor durumda olduğunu, kendisinden yardım istediğini düşündü. Hoşgörüsüyle başını okşadı. İncitmeden kollarını çözdü. Ellerini avuçlarının içine aldı. Kızın titremesi sürüyordu. Güzel yüzü kül gibi olmuştu. Bn. kazıbilimci bıraksa boş çuval gibi yere yığılkalacaktı. İster istemez, kızı yere oturttu. Kendisi de yanına

— 8 —

oturdu. Çoban kız, hemen başını onun dizine koydu. Bn. kazıbilimci, kıza acıtmaktan kendini alamadı.

«Hasta mısın kızım?» diye sordu.

Çoban kız, kekeleyerek yanıtladı.

«Hasta değilim.»

«Daha önce hiç böyle oldun mu?»

«ÇookL Eskiden arada bir olurdu. Şimdilerde daha sıklaştı.»

«Sıtma filan mı acaba?» diyerek, elini kızın alınına koydu.

«Titremem hastalıktan değil. Üstüme bu hal gelince, sanki etim kemiğimden ayrışıyor. Elimde olmadan zangır zangır titremeye başlıyorum. On kat yorgan örtseler yine durmuyor bu titreme...»

Ece, olduğu yerde doğruldu. Başını kaldırıp gözlerini göğe dikti. Sanki boşlukta bir şeyler arıyor gibiydi. Bn. kazıbilimci, o anda kızın gözlerinde, yeniden şimşek ışınlarını andıran pırıltılar belirdiğini gördü. Çoban Ece, boşluğa bakarak, konuşmasını sürdürdü:

«Ben kral Gudin'in kızı küçük Eceyim. Ama bana kimse inanmıyor. Adımı deliye çıkardılar. Sen Ece filan değilsin. Cinlere karışmış, kaçığın birisin.» diyorlar.

Babam bir çok hocaya okuttu. Doktora bile götürdü. Hatta aklım başıma gelsin diye, bahçedeki erik ağacına bağladı. Saatlerce geldi gitti kamçıladi. Ama hiçbirinin yararı olmadı. Olamaz da. Çünkü ben üçbin yıl önce bu topraklarda yaşamış, gerçek bir prensesim. Bunu hiçbir güç değiştiremez. Dediklerime bir inansalarL

Ne var ki, köylümüz, inanmak şöyle dursun, giderek beni gözdikeye-ni edinmeye başladı. Herkesin maskarası oldum. Çoluk çocuk, peşime takılıp, deli kız, deli Ece! diye eğlenmeye başladılar. Bende onları taşıyarak, çevremden uzaklaştırmak zorunda kalıyordum. Sonunda babam, beni köyden uzaklaştırmak için dağlara çobanlığa saldı...»

Çoban kız, sustu. Bn. kazıbilimci, tepeden tırnağa kulak kesilmişti. Merak içinde kızın konuşmasını bekliyordu. Ece bir süre tek söz söylemedi. Hep boşluğu dinledi durdu. Gözbebeklerindeki mavimtırak pırıltılar, kendisine düşsel bir görünüm veriyordu.

«•

Neden sonra Ece, bakışlarını Bn. kazıbilimciye çevirdi.

«Ben üçbin yaşındayım. Ruhum, bilginler tarafından üçbin yıl önce ölümsüz kılındı. O günden beri dünyanın dört bir yanında beden değiştirerek varlığımı sürdürdüm. İşte bu, üçbin yıllık yaşam serüvenimi, Kral babama anlatmam gerek. Üçbin yıl dolmadan onu bulmalıyım...» diyerek, yeniden hüngür hüngür ağlamaya başladı.

— 9 —

Bn. kazıbilimci'nin aklı, karma karışık olmuştu. Kızın tutumunu yo-rumlayamamanın tedirginliği içindeydi. Çoban Ece, gerçekten kaçık bir kız mıydı yoksa... Ece'yi dinlerken, sürekli bir soru takılmaktaydı kafasına. O susunca bir süre ne yapacağını, ne diyeceğini kestiremedi. Ece'nin saçlarını okşayarak, onu yatıştırmaya çalışıyordu. Birden arkadaşlarının ayaklandıklarını gördü. İster istemez, Ece'ye gitmek zorunda olduğunu söyleyip ayağa kalktı. Ece:

«Dünyanın orta yerinde, tek başına kalakalmış, kimsesiz bir kızım ben.» diye mırıldandı. Sonra köpeğini yanına çağırdı. Ona tutunarak dikildi. Öteki gezginlerin yaklaşmakta olduklarını görünce, bülbül ötüşünü andıran bir ısıklıkla kuzularını çevresine topladı. Yavaşça eğilip yerden çomağını aldı. Sonra Bn. kazıbilimciye döndü. Onu, boş ve donuk bakışlarla kısa bir süre süzdü. Koşarak oradan ayrıldı.

Bn. kazıbilimcinin gezgin dostları, «Küçük bir çoban kızla konuşacak neler buldun?» diye takıldılar. Bn. kazıbilimci dalgın dalgın omuz sil-kerek:

«Hiç dedi, havadan sudan konuştuk. İsterseniz, çeşme alınlığını incelemeyi sürdürelim...»

Gezginler, yeniden çeşmenin başına toplasıldılar. Bn. kazıbilimci, tatlı tatlı anlatmaya girişti...

Konuşurken, ikidebir aklı çoban Ece'ye takılıyordu. Ama, arkadaşlarına konuyu açmamaya kararlıydı. Ören yerinde birkaç kalıntıyı daha inceledikten sonra, dönüşe geçtiler.

Taşıtın sürücüsüyle, köyde buluşmak üzere sözleşmişlerdi. Köylüler, gezginlere alışıktilar. Oraya vardıklarında hemen çevrelerini aldılar. Bn. kazıbilimci onlarla selamlaşip hatırlarını sordu. Geçmişte yaptığı kazıları anımsamışlardı. Kendisini dostlarıyla birlikte, kahvenin önündeki çardağa buyur ettiler. Buz gibi ayranlar geldi. Tatlı bir söyleşi başladı. Bn. kazıbilimci, köylülerle yaptığı konuşmaları, gezgin dostlarına çeviriyordu. Onlar da arada bir görüşlerini bildiriyorlardı.

Böylece orada bir iyi dinlendiler. Sonra taşıta binip köyden ayrıldılar. Anayola çıkmak üzereydiler. Birden, Bn. kazıbilimci, sürücüye durmasını söyledi. Arkadaşlarından özür dileyip kaptıkaçtıdan indi. Kendisine doğru yaklaşmakta olan köylü kadına doğru yürüdü. Kadın, iki yaşındaki çocuğunu, alacalı bir peştemalla sırtına sarmıştı. İki elinde üstü bezekli iki toprak testi vardı. Bn. kazıbilimci yolunu kesince, testileri yere koydu. Güler yüzle yabancıyı selamladı. Bir isteği olup olmadığını sordu. Bn. kazıbilimci sevecenlikle kadının sırtındaki çocuğu okşadı:

«Hiçbir isteğim yok, dedi, sadece çoban Ece'yi soracaktım. Onu tanıyor musun?»

Genç kadın gülümseyerek yanıtladı.

«Elbette tanıyorum. Yoksa sana utanılacak bir delilik mi etti? Eğer öyleyse başışla garibi. Yarım akıllının tekidir. Aklına estikçe, ben kral kızırım diye tutturur. Dediğine göre, üçbin yaşındaymış. Ruhu ölümsüz-müş filan... Eh böylesine darılmak da size yakışmaz değil mi?»

«Haklısın» dedi.

Bn. kazıbilimci, «Ne zamandır bu durumda?»

«Oldum olası böyle ya! Küçükken, kaçıklığı bu denli belirgin değildi. Son birkaç yıldır iyice sapıttı. Köylünün maskarası oldu. Töbe, töbe ya, anası buna gebeyken, taa! surdaki yıkıntılara çişini etmiş. Hocalar, bu kalıntıların tekinsiz olduğunu söylerler. İyi saatte olsunlar, anasını çarpacağına, karnındaki bebeyi çarptı anlaşılan.»

Kadın bunları söylerken, sırtındaki çocuk uyandı. Karşısında Bn. kazıbilimciyi görünce yaygarayı bastı. Anası: «Sus oğul, ne var ağlayacak!» diye onu avutmaya çabalarırken, Bn. kazıbilimci, küçük bir bavulu andıran çantasından, bir avuç şeker çıkardı. Oğlancığın eline tutuşturdu. Sonra kadınla vedalaşıp kaptıkaçtıya döndü. Arkadaşlarından yeniden özür diledi. Yola koyuldular.

Bn. kazıbilimci, Ece'yi kafasından silip atmamak istiyordu. Ama başa-ramıyordu. Yol boyunca hep onu düşünmekten kendini alamadı. Kız, onu yeniden iyice etkilemişti. Kendilerini, kral, ya da peygamber sanan delilerden söz edildiğini, pek çok kez duymuştu. Çoban Ece de acaba o tür bir kaçık mıydı? Yoksa ruhu üçbin yıl ölümsüz kılınmış gerçek bir prenses miydi?

Bir ara, bu sorulardan çok tedirgin olmaya başladı. Durumu arkadaşlarına açmayı düşündü. Onların görüşlerinin ilk olasılığa yatkın olacağını sezinliyordu. Belki de kendisini düş kurmakla suçlayacaklardı. Bu nedenle susmayı yeğledi.

Çoban Ece'nin gözlerinden gelip geçen mavimtırak ışıltı, içinin derinliklerinde garip bir kuşku uyandırmıştı. Bu bakışlar «deli» bakışları değildi. Tersine zekâ, bilgi, sevgi fıskırıyordu kızın gözbebeklerinden. Bn. kazıbilimci bu bakışların etkisinden kolay kolay kurtulamayacağını sezinliyordu.

Ülkesine döndüğünde, hemen birikmiş işleri görmeye girişti. Dünyanın dört bir yanında çalışan, kazıbilimci arkadaşlarından gelen haberleri inceledi. Sürmekte olan kazılardan çok önemli belgeler çıkıyordu.

- 10 -

— 11 —

Arkadaşlarının kimi bu buluntuları müjdeliyordu. Kimileri de çeşitli konularda kendisine danışıyorlardı. Bazı mektuplarda, yeni kazılardan çıkarılan yazıtların örnekleri vardı. Dostları bu yazıtları okuyup çözmesini rica ediyorlardı. Arkadaşlarından biri bir kazıda elinde balta olan bir yontu kolu bulmuştu. Bn. kazıbilimciye, bu iri pazulu kolun resmini göndermişti. Gövdesine değgin bilgisi olup olmadığını soruyordu.

Bayan kazıbilimci, aynı zamanda, ülkesindeki yüksek öğrenim kurumlarında, kazıbilim dersleri vermekteydi. Bu bilime gönül vermiş olan öğrencileri, çevresinden okul dışında da ayrılmıyorlardı. Onun engin bilgisinden yararlanmak için her fırsatı değerlendiriyorlardı.

Bn. kazıbilimci, bunca uğraş arasında yine de Anadolu gezisinde tanıdığı çoban kızı düşünmeden edemiyordu. Ece sanki ruhuna girmişti. Aralarındaki binlerce mil uzaklığa karşın, onunla yüz yüze gibiydi. Gözlerindeki gizemli ışıltı, belleğine kazınmıştı.

Birgün yine postadan çıkan mektupları inceliyordu. Birden, uzak doğudan gelen kabarık bir zarf dikkatini çekti. Öncelikle onu alıp açtı.

Zarf uzak doğulu dostu, ünlü gazeteciden geliyordu. İçinde mektup ve fotoğraflar vardı. Mektupta, Anadolu gezisinde kendilerine yaptığı klavuzluk için teşekkür ediyordu. Bn. kazıbilimci mektubu okurken gezi günlerini ve değerli gezi arkadaşlarını anımsadı. Özlemle iç çekerek, resimleri incelemeye başladı.

Dördüncü resme gelince birden irkildi. O fotoğraf, çoban Ece ile kendisini görüntülemekteydi. Ece'nin gözlerinden fıskıran gizemli ışıltılar, resimde apaçık görünüyordu. Kendi yüzündeki ürkü dolu şaşkınlık da görülecek şeydi...

Bn. kazıbilimci, uzun süre gözlerini resimden alamadı. Bu arada çoban Ece'nin sesini duyar gibi oldu. «Ben gerçek bir kral kızıyım. Ruhum üçbin yıl ölümsüz kılındı. Kral babamı bulmalı, üçbin yıllık yaşam serüvenimi ona anlatmalıyım. Üçbin yıl dolmadan bunu yapmalıyım...»

Bn. kazıbilimci, neden sonra kendini topladı. Resmi zarfa koyup yerinden kalktı. Kütüphanesindeki kâtap dizileri arasından bazı kitaplar aldı. Çalışma masasına geçip o kitapları bir bir incelemeye girişti. Bu işe kendini öylesine kaptırdı ki, telefonlara bile yanıt veremez oldu. Yardımcısı kendisini arayanlara «Çalışıyor, kimseyle görüşmek istemiyor.» Demek zorunda kaldı.

Bn. kazıbilimci, gençliğinde, Anadolu'da yapılan kazıların hemen tümüne katılmıştı. Bu kazılar sırasında binlerce yıllık geçmişi yansıtan, çok önemli belgeler elde edilmişti. Bu belgeler arasında, ulusal yazıtlar,
— 12 —

kral buyrukları, haberleşme ve sözleşme tabletleri ile çeşitli yontular, kaplar, vazolar, topraktan, altından, tunçtan, camdan yapılmış ev ve süs eşyaları bulunuyordu.

En eski yazılı buluntuların çoğu, özgün bir hiyerooglifle oluşturulmuştu. Bu yazı türü, o güne dek çözümlenen hiyeroogliflerden değişti. Bu nedenle okunması çok güç olmuştu. Bn. kazıbilimci ile birlikte birçok eski diller bilgisini uzun süre yazıtların üzerinde çalışmak zorunda kalmışlardı. Bn. kazıbilimcinin incelemekte olduğu kitaplar, bu buluntuların bazılarının çözümlerini içermekteydi.

Bn. kazıbilimci, o yazıtlarda, «Ruhun üçbin yıl önce ölümsüz kılınmasından sözeden, bir tümce bulunduğunu anımsamıştı. İlk iş olarak, belgeleri tarayıp, o tümceyi bulma yoluna gitti. Epey yorucu bir çalışma sonunda, aradığı tümceyi buldu. Ne var ki, yazıtın tümü içinde, bu konuya değgin bir açıklamaya rastlayamadı.

Zaten, yazıtların çok yerleri aşınıp silikleşmişti. Kimi yerler de çatlayıp yarılmıştı. Buralardan kopan parçacıklar, yüzeydeki hiyerooglifleri yok etmişti. Böyle yerlerde bulunan tümcelerin, sözcüklerin, anlamları tam olarak çözümlenememişti. Bn. kazıbilimci, ne yaptıysa, işe yarar bir ipucu elde edemedi. Kitapları yerlerine kaldırdı. Ama, konu, iyiden iyiye kafasına takılmıştı. Artık başka konularla uğraşırken bile çoban Ece'nin durumuna değgin ipuçları arıyordu.

Geçmişte, Anadolu kazılarında elde edilen buluntuların çoğu, Bn. kazıbilimcinin ülkesine getirilmişti. Bunların kimi, müzelerin ilgili bölümlerine yerleştirilmişti. Bir bölümü ise tarihin hangi dönemlerine ait oldukları saptanamadığından, depolara kaldırılmıştı.

Anadolu buluntuları arasında, ilginç bir kadın başı yontusu da vardı. Uçuk pembe mermerden yapılan bu yontunun, hangi zaman diliminde oluşturulduğu, kime ait olduğu saptanamamıştı. Yontu, öylesine güzel ve görkemliydi ki!.. Müze görevlileri, onu depoya kaldırmaya kıyamamışlardı. Onun için müzede ayrı bir köşe oluşturulmuştu. Yontu, insan içine çıkar çıkmaz, kısa sürede dünyaya ün salmıştı. Kadın başının güzelliği, yapımındaki sanatın yüceliği, dillerden düşmüyordu. Çok geç-* meden dünya sanatçıları, bu kadın başı yontusunun, güzellik simgesi venüsü bile, gölgede bıraktığı görüşünde birleştiler.

Yontunun yüzü öylesine güzel, öylesine anlamlı, öylesine canlıydı ki!.. Gören gözlerini alamıyordu. Onbeş yaşlarında bir genç kız görünümündeki baş, görülmemiş bir ustalıklarla işlenmişti. Alına dökülen saç telleri, rüzgârda uçuşur gibiydi. Biçimli dudaklardaki kıvrımlar, genç kızın

— 13 -

yüzünde, gizemli bir gülümseme oluşturuyordu. Yontunun başındaki taç, boynundaki gerdanlık, olağanüstü birer sanat yapıtıydı. Tacın, taban çemberi üzerine, el ele tutuşan, baş başa vermiş, kadın erkek, yontuları yerleştirilmişti. Bu yontular öylesine ustalıklarla işlenmişti ki!.. Yeryüzündeki çeşitli ırkları simgeleyen insanlar, canlıymışçasına, sıcak sıcak, gülümsemekteydiler.

Gerdanlık ise ilginç kıvrımlardan oluşma, halka ve çubuklar, birbirine eklenerek yapılmıştı.

Bu güzel kadın başı konalı beri, müze onu görmeye gelen gezginlerle dolup taşıyordu.

Geçmişte, kadın başı yontusunun bulunduğu kazıda Bn. kazıbilim-ci de görevliydi. O zaman henüz genç ve deneyimsiz bir kazıbilimciydi. Ama, işini çok seviyordu. Yontu toprak altından çıktığında, kazı yöneticisi, onu genç Bayan kazıbilimciye vermişti. İnce çatlakları doldurmuş, donuklaşan yüzeyi cilalayıp parlatmıştı. Yontu, bu işlemler sonunda tüm güzelliğiyle ortaya çıkmıştı.

Bu sırada Bn. kazıbilimci ona öylesine tutulmuştu ki!.. Boş zamanlarını hep yontunun karşısında geçiriyordu.

Ona baktıkça, yeni yeni güzellikler buluyordu. Yontunun yüzündeki anlam, sanki hergün değişiyordu. Bn. kazıbilimci onu kimi gün neşeli, coşkulu, kimi gün, üzgün görüyordu. Bir gün bu görüşlerini kazı başkanına açmaktan kendini alamamıştı. Kazı başkanı deneyimli bir kazıbilimciydi. Genç meslektaşını dikkatle dinledikten sonra, «Siz, dedi, güzel kadın başı yontusuna tutulmuşsunuz. Yontu sizi öylesine etkilemiş ki üzüntülü olduğunuz zaman, onu da üzüntülü görüyorsunuz. Sevinciniz de onun yüzünde yeniden size yansıyor. Dikkatli olun, kendinizi bu denli kaptırmayın. Gelecekte, daha nice güzelliklerle karşılaşacaksınız. Her güzelliğe böylesine tutulursa-nız, çalışmalarınız aksar.»

Bn. kazıbilimci, yine de güzel kadın başı yontusunu içinden söküp atamamıştı. Bu tutkusunun etkisiyle o yıllarda, yontunun gövdesini bulmaya ant içmişti.

Bn. kazıbilimci gerçekten, daha sonraki yıllarda, Anadolu'da bu amaçla pek çok kazı düzenledi. Ama, her kazıdan eli boş döndü. Bu amacına erişememenin verdiği tedirginlik, yaşamı süresince yakasını bırakmadı. Yaşı ilerlediği için artık, eskisi gibi uzak ülkelerdeki kazılara katılmı-yordu. Ama, yeryüzünde süren kazılara değgin bilgileri, aksatmadan inceliyordu. Özellikle Anadolu'da çalışan kazı kurullarıyla ilişkisini hiç kes-

— 14 —

miyordu. Başka bir deyişle hâlâ, güzel kadın başının gövdesini bulmaktan umudunu kesmiş değildi. Şimdilerde bu soruna bir de çoban Ece konusu eklenmişti.

Bn. kazıbilimci, kendine yeni bir çalışma çizelgesi düzenledi. Bu çizelgede, çoban Ece olayının incelenmesine de zaman ayırdı. Belli günlerde birkaç saatini bu işe vermeye başladı.

Müze deposundaki yazıtları, yeniden gözden geçirmekle işe başladı. Bu uğraş çok zor ve çok da sıkıcıydı.

Çoban Ece olayı üzerinde çalıştığını, kimsenin bilmesini istemiyordu. Olayın, inanılması güç bir nitelikte olması, araştırmayı gizli tutmasına neden oluyordu. Arkadaşlarının, meslektaşlarının hatta öğrencilerinin, çoban Ece konusunu, saçma bir sanrı olarak değerlendireceklerini sezinliyordu. Olaya böylesine önem verdiği için eleştirileceğini de biliyordu. Bu nedenle olayın üstüne tek başına gitmeyi uygun buluyordu.

Depodaki yazıtları incelemesi aylar sürdü. O güne dek edindiği deneyim ve bilgi birikimi, yazıtları yeniden yorumlarken, büyük yarar sağladı. Bu yeni yorumlar işe yarar bazı ipuçları olabilecek nitelikteydi. Ama, henüz herşey, dayanıksız varsayımlar durumundaydı. Bn. kazıbilimci yine de umutsuz değildi. Belirsiz bulguları, açıklığa kavuşturabile-ceğine inanıyordu. Bu inanç kendisine, direnme ve çalışma gücü veriyordu.

Bn. kazıbilimcinin incelediği yazıtların çoğunun geçmişi üçbin yıl öncesine dayanıyordu. Yazıtlarda çokluk, yazıtı düzenleyen kralın, olağanüstü kişiliğinden, barış severliğinden, insancılığından ya da gücünden, korkusuzluğundan, kahramanlığından söz ediliyordu. Kralın ülkesinin zenginliği, uygarlığı öğülüyordu. Bu tür yazıtlardan birinde, krala övgü yanında bir ülkeyi süsleyen görkemli anıtlar tanıtılıyordu. İşte o anıtların adları sayılırken, birkaç yerde, «Ölümsüz kız» sözcükleri geçiyordu. Ama bu kızın kimliğine değgin hiçbir açıklama yapılmıyordu.

Bn. kazıbilimci, aylarca süren inceleme sonuçlarını birleştirence, şu önemli ipucunun bilincine vardı.

Anadolu'da ortaya çıkarılan yazıtların, tabletlerin bazıları ve «Güzel kadın başı yontusu» aynı çağın, aynı krallığın kalıntılarıydı. Kazı yöresinde, adı ve yaşam süresi kesin bilinmeyen bir krallığın varlığını kanıtlıyordu.

Bn. kazıbilimci bu ipucunu Çoban Ece'nin «Ruhum, üçbin yıldır beden değiştirerek varlığını sürdürüyor. Ben kral kızıyım. Gerçek bir prensesim.» sözleriyle birleştirence, araştırmada doğru yol üzerinde olduğunu düşündü. Çoban Ece'nin, halen üçbin yıl önceki kalıntıların bulunduğu yerde yaşıyor olması da coşkusu-

— 15 —

!•v.

nu kamçladı.

Bn. kazıbilimci, açık seçik dile getiremediği bazı nedenlerden ötürü, Çoban Ece'nin, «Deli» olmadığına iyiden iyiye inanmaya başladı. Çoban kızın sözlerinde, gerçek payı olduğunu sezinliyordu. Bu arada, eski Mısırlıların, inanışlarına değgin, bazı belgeleri de inceledi. Bu belgelere göre, insan ruhu üçbin yıl, ölümsüz kılınabiliyordu.

Bn. kazıbilimci bu belgelere dayanarak, şu yargıya vardı: «Belki Çoban Ece'nin ruhu da beden değiştirerek, üçbin yıldır varlığını sürdürmekte...» işte bu varsayım onu, yeni yeni araştırmalara sürükledi.

Yeniden düzenlediği çalışma çizelgesinde, Çoban Ece konusuna, daha çok zaman ayırdı. Bu kez, yazıtlardaki hiyeroglifleri: «ölümsüz kız» sözcüklerinin gizini çözme, bilinciyle incelemeye koyuldu.

Yazıtlarda ölüm ve ölümsüzlüğe değgin bir sözcüğe rastladı mı, o bölümleri saatlerce irdeliyordu.

Hiyerogliflerdeki çeşitli işaretlerden değişik anlamlar çıkartmaya çabalıyordu. Bu çalışmalarını yaparken, sıkılmıyor, yorulmuyor, usanmıyordu. Tersine, araştırma sırasında, tanımsız çocuklara kapılıyordu.

Anadolu gezisi sırasında, oniks taşından yapılmış çok güzel bir çerçeve almıştı. Çoban Ece ile kendisini görüntüleyen resmi, bu çerçeveye yerleştirdi. Çalışma masasının üzerine koydu. Resme gözü iliştiççe, sabırsızlığı artıyor, benliğini saran araştırma isteği alevleniyordu.

Böylece aylar geçti. Bn. kazıbilimci, çoban Ece'yi merak etmeye başladı. Kendisi böylesine çabalarken, acaba kızcağz neler yapıyordu. Durumunda herhangi bir değişiklik olmuş muydu? Bu soruların yanıtlarını bilmek istiyordu. Anadolu'da kazı yapan dostlarına mektup yazmayı düşündü. Ama onlara gerçeği açıklayamazdı.

Elindeki kanıtlar hâlâ yetersizdi. Kendisi, dünyaca ünlü bir kazı bilginiydi. Kesin olmayan varsayımlarla olayı ortaya dökmek, ona yakışmazdı. Çoban kızla niçin ilgilendiğini açıklamasa, bu kez, arkadaşları kuşkulananacakları. Belki de bu kuşkuyla kızı ayrıntılı biçimde sorguya çekmeye kalkışacaklardı. Çoban Ece, kendisine dediklerini, onlara da söyleyecekti kuşkusuz. Ayrıca bu giz çözülecekse kendisi başarmalıydı. Öteki kazı bilimcilerin olaya karışması belki de konuyu saptırıp soysuzlaştırabilirdi.

Bu olasılıkları uzun süre düşündükten sonra olumlu bir çözüm yolu buldu. Anadolu'da yaşayan çok değerli bir gazeteci dostu vardı. O, kendisine yardım edebilirdi. Konunun gizli kalmasını dileyerek, durumu ona yazdı. Çoban Ece'nin köyünün adını, Ece'nin kimliğini belirtti. Kızın halen ne durumda olduğunu sordu.

— 16 —

Mektubu postaladıktan sonra, merakla yanıtını beklemeye başladı. Yanıt ancak onbeş gün sonra geldi. Mektup şöyleydi: «Çoban Ece'yi aramak için köye bir gazeteci gönderdik. Arkadaş, kızın ailesini bulmuş. Ana babası, kızlarının hastalığının giderek arttığını belirtmişler. Bu nedenle onu kentteki akıl hastanesine kapamak zorunda kalmışlar. Gazeteci arkadaş, kente gidip hastanede kızın doktoruyla görüşmüş. Ondan, çoban kızla konuşma izni almış. Ekte, hasta kızın konuşmasını içeren ses bandını sunuyorum.»

Gazeteci dostunun mektubu şu tümcelerle sona eriyordu:

«Bu ilginç haberi, izniniz olmadığı için gazetemize yazmadık. Ama, durumun uzun süre gizli kalacağını sanmıyorum. En azından, hastane görevlileri yoluyla bir süre sonra, basına yansacaktır. Her konuda olduğu gibi bu konuda da her türlü yardıma hazırım. Saygılarımla...»

Bn. kazıbilimci, elleri titreyerek, bandı teybe yerleştirdi. Tepeden tırnağa kulak kesilip Çoban Ece'nin konuşmasını dinlemeye başladı.

«Ben üçbin yaşında gerçek bir prensesim. Sevgili babam kral Gu-din'in isteğiyle, ülkemin bilicileri, ruhumu üçbin yıl süreyle ölümsüzleştir-diler. Üçbin yılın sonunda, babamın gömütünü bulup onun ruhuyla buluşmam gerek. Kendisine üçbin yıllık yaşam serüvenimi anlatmak zorundayım.

İlk çağ düşünürlerinden, Tales'i, Anaksagoras'ı, Demokrit'i, Sok-rat'ı, çocukluk arkadaşım Herodot'u, Diyojen'i, Büyük İskender'i, Arşi-met'i, tanıtmalıyım babama. Eski Mısır'da, Yunanistan'da, Roma'da yaşadığım yüzyılları, Pompei'de lavlar altında kalışımı, kimi yaşamımda köle, kiminde soylu, varlıklı kız olarak dünyaya geldiğimi, kimi zaman tanrılara kurban edildiğimi anlatmalıyım babama. Amerika'da Maya'lar ülkesinde, Asya'da Türk boyları arasında geçen yaşamımı bilmeli babam.

Sevgili babam Kral Gudin'e, Dede Korkut'tan, İbni Sina'dan, Nasrettin Hoca'dan, pusuladan, baruttan, Kristof Kolomb'dan, Edison'dan, telefondan, telgraftan, uçaktan, tfenizaltıdan, atom bombasıyla nötron bombasından söz etmek zorundayım.

İnsanların binlerce yıldır birbirleriyle giriştikleri kanlı savaşlarla, insanlık adına, uygarlık adına yaptıkları olağanüstü çalışmaları, değerli buluşları açıklamam gerek... N'olur, beni burdan çıkarın. Sevgili babam Kral Gudin'in gömütünü bulmama yardım edin. Babamın ruhuyla üçbin yıl dolmadan buluşmalıyım. Yardım edin, yardım...»

Ses bandı Ece'nin hıçkırıklarıyla sona eriyordu.

Bn. kazıbilimci, beyninden vurulmuşa döndü. Benliğini, görülme-

I

— 17 —

F.:2

miş bir merak ve telaş sardı. Hemen o anda ne yapıp ederek, çoban kıza ulaşmaya karar verdi. Olay dallanıp budaklanmadan Ece'ye sahip çıkmalıydı.

İlk iş olarak, çalışma çizelgesini inceledi. Üstlenmiş olduğu pek çok görev vardı. Bunları bir süre yardımcılara ve dostlarına bırakabilirdi. Kendisi hiç evlenmemişti. Aile sorumluluğu yoktu. Birlikte yaşadığı yardımcısı, eve değgin tüm yükü üstlenmişti. Kısacası, özel yaşamı da bir süre oradan uzaklaşmasına engel değildi.

İşlerini yoluna koymak üzere, hemen telefona uzandı. Ama, o anda telefon çalmaya başladı. Başkentten aranıyordu. Ülkeye bir Arap Sultanı konuk olarak gelmişti. Kendisi için ilginç bir gezi programı düzenlemişti. Sultanın, müzelere merakı vardı. Özellikle, dünyaca ünlü, kadın başı yontusunu görmek istiyordu. Devlet başkanı, bu saygın konuğa, müze gezisinde Bn. kazıbilimcinin klavuzluk etmesini uygun bulmuştu.

Bn. kazıbilimcinin, başından aşağıya kaynar terler boşandı. Başka zaman olsa, bu görevi seve seve yerine getirirdi. Daha önce de bir çok kez, krallara, kraliçelere, Cumhurbaşkanlarına, sultanlara, müze gezilerinde klavuzluk etmişti. Ama, o anda, böyle şeylerle uğraşacak durumda değildi. Akli hep çoban Ece'deydi. Bir ayak önce, işlerini yoluna koyup Anadolu'ya uçmak istiyordu. Ama, ister istemez, görevi üstlenmek zorunda kaldı. Konuk sultanla iki gün sonra buluşacaktı. Bn. kazıbilimci, bu arada, yolculuk hazırlıklarını bitirmeye karar verdi. Öncelikle önemli görevlerini yardımcı ve dostlarına aktardı. Sonra, üzerinde çalıştığı konuya değgin belgeleri, biraraya getirdi. Uçakta yerini ayırttı.

Çevresindekiler, birdenbire, okyanus ötesi bir yolculuğa kalkışmasına anlam veremiyorlardı. Bn. kazıbilimci, soranlara «Anadolu'da bazı incelemeler yapmam gerekiyor.» diyerek konuyu kesip atıyordu.

Arap sultanı, çok akıllı ve kültürlü bir kişiydi. Öğrenimini, Avrupa ve Amerika'nın ünlü okullarında yapmıştı. Üç yabancı dil biliyordu. Bn. ka-zıbilimciyle tanıştırılınca, ona dostça elini uzattı.

«Saygıdeğer bayan, sizinle tanışmaktan onur duydum. Kazıbilime, özel bir merakım var. Bu konuda yazmış olduğunuz kitapların hemen tümünü okudum. Hatta ders kitaplarınızı bile ilgiyle inceledim. Tarihin koyu

karanlığına ışık tutarak, nice büyük kralları, kumandanları ve görkemli uygarlıkları, günümüz insanına tanıttınız. Hem tanıtılanlara hem de onları tanıma olanağı bulanlara ne mutlu!

Konuk olarak gittiğim pek çok ülkenin müzelerini gezdim. Çoğun-

da sizin yaptığınız kazılardan çıkma eserlerle karşılaştım. İnsanlık adına size teşekkür ediyorum.» dedi.

Bn. kazibilimci, başka zaman olsa bu tür övgülere, incelikler ve içtenlikle karşılık verirdi. Ama bu kez öylesine dalgındı ki! Sultan'ın sözünü bitirmiş olmasına karşın, boş gözlerle onun yüzüne bakmaktaydı. Yardımcısı kendisini uyarmak zorunda kaldı. Ancak o zaman Sultan'ın övgülerine teşekkür edebildi. Böylece geziye başlandı.

Müze o denli büyüktü ki! Buluntuları ayrıntılarıyla incelemek en azından bir hafta sürebilirdi. Bn. kazibilimci, konuk Sultan'ı, doğruca, kadın başı yontusunun bulunduğu bölüme buyur etti. Bu eşsiz yapıta doğru ilerlerken, bir yandan da, onun öyküsünü anlatmaya girişti. Güzel başın gövdesini aramak için yaptığı kazı serüvenlerinden söz etti. Konuşurken, kendini öyle bir coşkuya kaptırmıştı ki! Konuk Sultan şaşırıldı kaldı: «İnsan yaptığı işi yürekte severse, ancak bu denli içten coşku duyabilir.» diyerek, Bn. kazibilimciyi bir kez daha öğmekten kendini alamadı.

Bn. kazibilimci, iki yıldır, kadın başı yontusunu görmemişti. İçini saran coşku, birden özlem ve sabırsızlığa dönüştü. Adımlarını sıklaştırdı. Ünlü yontunun karşısına vardıklarında, birden, tepeden tırnağa elektrik çarpmışa döndü. Yontunun gizemli bakışları, tıpkı Çoban Ece'nin bakışlarına benziyordu. Yaklaşıp uzaklaşarak daha bir dikkatle baktı. Yanıl-madığına inandı.

Elini kuş gibi çırpmakta olan yüreğinin üstüne bastırdı. Bu benzerliği, konu ile dopdoluluğuna bağlamaya çabaladı. Kendi kendine kızdı... Olanca gücünü toplayıp kendini, Ece olayından kurtarmaya çalıştı. Ama başaramadı.

Konuk Sultan da güzel kadın başı yontusuna büyülenmiş gibi baka-kalmıştı. Bu nedenle Bn. kazibilimcinin geçirdiği sarsıntının, ayırımına varamadı. Neden sonra Bn. kazibilimciye döndü:

«Olağanüstü bir sanat yapıtı. Bakmaya doyamıyorum. Böylesine büyüleyici bir başın, gövdesi ne denli güzeldir kimbilir... Söz konusu gövdenin peşinde yıllardır koşmanızın nedenini şimdi daha iyi anlıyorum.

Aslında bu güzelliğin bütünlüğünü sağlamak sadece sizin değil, insanlığın görevidir. Bu konuda hiçbir umut yok mu?

Bn. kazibilimci, gözlerini boşluğa dikerek yanıtladı.

«Umudumu yitirmiş değilim. Artık yaşlandım. Kazı düzenleyemiyorum. Ama, genç kazibilimciler, aramayı sürdürmekteler. Erinde geçin-

— 18 —

— 19 -

de, bu güzel baş gövdesine kavuşacak. Buna yürekte inanıyorum.»

Konuk Sultan, yontunun çevresinde dönerek, çeşitli yönlerden görünümünü izlemeye girişti. Bn. kazibilimci, yeniden bakışların etkisine girmemek için, yontunun yüzünü görmemeye özen gösteriyordu. Birden gözü, boynundaki gerdanlığa takıldı. Yüreği hop etti. Hemen, büyütecini çıkardı. Sultan'ın şaşkın bakışları altında, yontuya sokuldu. Gerdanlığı dikkatle incelemeye koyuldu.

Yontuyu bu güne dek, pek çok kez incelemişti. Üzerindeki girinti çıkıntıları, hatta minicik çatlakları, pürtükleri gözü kapalı bulabilirdi. Ama, o güne dek, gerdanlığı hep süs takısı olarak değerlendirmişti. Onun herhangi bir anlam taşıyabileceğini hiç düşünmemişti.

Bu eşsiz takı, üzeri, kabartma çiçeklerle bezenmiş, değişik kıvrımlı halka ve çubuklardan oluşuyordu. İlk anda göze çarpan, bu bezeklerin güzelliğiydi. Halka ve çubukların kıvrımları ve birbirlerine bağlanış şekilleri, dikkat çekmiyordu. Bn. kazibilimci, birden bu halka ve çubukların hiyroglif işaretlerine benzediğini sezindi.

Durumun bilincine, ilk kez o anda varıyordu. O güne dek, hiç kimse bu özelliğin ayırımına varmamıştı. Bn. kazibilimci, gözleminde yanılmadığını, kısa sürede anladı. Ölçsüz bir coşkuyla büyüteci çantasına koydu.

Bu olaydan sonra, Konuk Sultanla geçen saatler, yıl gibi uzun geldi. Zaman ilerledikçe, sabırsızlığı dayanılmaz oluyordu. Ülkesinin onuru söz konusu olmasa, ünlü konuğu çoktan bırakıp gidecekti. Ama bunu ölse yapmazdı.

Gerdanlıktaki hiyroglifleri çözebilmesi için, yontu üzerinden kopya çıkarması gerekiyordu. Müze içinde Sultanla dolaşırken, bu kopyeyi nasıl elde edilebileceğini tasınladı.

Bir çok değerli yapıt gibi güzel kadın başı yontusunun da üç tane kopyası vardı. Ulusal ya da uluslararası sergilere bu kopyeler gönderiliyordu. Gerçek yontunun ordan oraya taşınması güvenlik açısından sakıncalıydı.

Bn. kazibilimci, konuk Sultan'ından ayrılır ayrılmaz, hemen, bu kopyaların bulunduğu kuruma gitti. Kurumun yöneticisi, öğrencisiydi. Bn. kazibilimci'yi içtenlikle bir sevgi ve saygıyla karşıladı. İsteğini öğrenince, donakaldı. Ama ona olmaz, diyemedi. Kısa sürede gerekli belgeler düzenlendi. Güzel kadın başı yontusunun, bir kopyası Bn. kazibilimciye teslim edildi. Yontu bir yıl süreyle Bn. kazibilimcide kalacaktı.

Bn. kazibilimci, evine döndüğünde sevinçten uçuyordu. İlk iş olarak, yontunun bakışlarıyla Çoban Ece'nin resimdeki bakışlarını karşıla-

tirdi. Yanılmadığını görünce, içindeki araştırma dürtüsü daha bir şahlandı. Yardımcısına hiçbir şekilde tedirgin edilmemesini söyleyerek, çalışma odasına kapandı. Sabırsızlıkla yontunun boynundaki kolyeyi incelemeye girişti.

Ertesi gün, öğle sırasında, odasından çıktığında, sanki yirmi yaş gençleşmiş gibiydi. Yardımcısı kendisini görünce şaşkınlığını gizleyemedi:

«Onaltı saat aralıksız çalıştınız. Çok yorgun olacağınızı düşünmüştüm. Oysa, tatilden dönmüşçesine dinç, coşkulu ve keyifli görünüyorsunuz. Gözleriniz, pırıl pırıl parlıyor...» Bn. kazibilimci sözünü kesti.

«Haklısın. Bu gün yeniden doğmuş gibiyim. Nedenini merak ettiğini biliyorum. Ama, şimdilik söylemeyeceğim. Umarım davranışımı hoşgörüle karşılırsın. Zaten er ya da geç, merak ettiğin herşeyi öğreneceksin. Dua et de umutlarım boşa gitmesin.»

Bn. kazibilimci, elindeki olağanüstü ipuçlarına karşın, yine de yaptığı atılımdan ne tür bir sonuç alacağını kestiremiyordu. Uzun süren uçak yolculuğu sırasında binbir çeşit olasılık arasında bocaladı durdu.

Anadolu'ya varır varmaz, hemen gazeteci arkadaşını buldu. Çoban Ece'yle görüşebilmesi için onun yardımı gerekiyordu. Gazeteci, Bn. kazibilimci'nin apar topar Anadolu'ya gelmesini, şaşkınlıkla karşıladı. Bu durumda Bn. kazibilimci, şu açıklamayı yapmak zorunda kaldı:

«Olağanüstü bir konu peşindeyim. Şimdilik hiçbir açıklamada bulunmak istemiyorum. Olaylar umduğum gibi gelişirse, haberi ilk size bildireceğim. Olanları dünyaya siz duyuracaksınız.»

Gazeteci, bu sözleri duyunca, daha çok şaşırıldı. «Neler oluyor?» diyecekti, vazgeçti. Çünkü Bn. kazibilimcinin ağzından laf almanın olanaksızlığı apaçık ortadaydı, ister istemez, kendisine her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu bildirdi.

Akıl hastanesinde Ece ile ilgilenen doktor, Bn. kazibilimciyi saygıyla karşıladı. Sonra konuya eğilmesinin nedenini sordu. Bn. kazibilimci, bu soruyu bekliyordu. Yanıtını da hazırlamıştı.

«Birkaç ay önce yaptığım Anadolu gezisi sırasında, Çoban Ece ile tanıştım. Dereden tepeden konuştuk. Ona kanım kaynakadı. Kendisini evlat edinmek istiyorum. Özürlü olması önemli değil. Kızcağızı ne ana babası, ne de köylüler seviyor. Onun akıl hastanesine kapatıldığını duyunca, çok tedirgin oldum. İyileşmesi için elimden geleni yapacağım. Sanırım saldırganlığı filan yok...»

Doktor bu yaşlı bilginin içtenliğine inanmıştı.

— 21 —

I

«Ne denli iyi yürekli ve insancılısınız. Gerçekten, zavallı kızı, ana babası bile aramaz oldular. Aslında saldırganlığı yok. Sadece saçma sapan konuşuyor. Bu gün de Herodot benim çocukluk arkadaşımdı, diye tutturdu. İlkokul üçüncü sınıftan ayrılma bir kızın, Herodot'dan söz etmesi şaşkınlık verici. Kanımca, çoban kız, olağanüstü sanrılar içinde. Tıp henüz bu tür olguları kesinkes aydınlatabilmiş değil. Belki sizde duymuşsunuzdur. Seyrek de olsa, dünyaya birçok kez geldiklerini iddia eden insanlar var. Bu oluşların bilimsel bir açıklaması yok. Ama, zaman zaman bu tür olaylara rastlandığını yadsıyamıyoruz. Çoban kız, belki zamanla kendini toplayabilir. Yardımlarınızın yararlı olacağına inanıyorum. Onu ülkenize mi götüreceksiniz?»

«Hemen değil. Dedi. Önce kendi çevresi içinde bana alışması gerek. Onu ne zaman görebilirim?»

«İsteddiğiniz zaman.»

Bn. kazibilimci sabırsızlıkla atıldı.

«Hemen şimdi...»

Sözünü bitirmeden, doktor zile bastı. Görevlilerden biri koşup geldi. Doktor, «Konuşumuzu çoban kızın yanına götür.» Buyruğunu verdi. Sonra Bn. kazibilimciye döndü:

Bn. kazibilimci, loş geçitlerde ilerlerken, karmakarışık duygularla dopdoluydu. Kocamış yüreği, coşmuş, davul tokmağı gibi göğsünü dö-ğüp duruyordu.

Çoban Ece, Bn. kazibilimciyi karşısında görünce şaşırıldı. Kısa bir duraklamadan sonra, olağanüstü bir coşkuyla varıp boynuna atıldı:

«Sen otlaktaki can suyu çeşmesinden gördüğüm gezginsin!» diye bağırıldı.

«Beni bir kez gördün. Ama, hemen tanıdın. Sen çok akıllı bir kızsın!» diyerek, Ece'yi sevecenlikle bağrına bastı.

Sonra çoban Ece, Bn. kazibilimcinin karşısına geçti. Onu tepeden tırnağa bir iyi süzdü. Gözlerini gözbebeklerine dikerek şu soruyu sordu.

«Sen benim deli olmadığımı inanıyorsun değil mi?»

Bn. kazibilimci, «Evet, dedi, senin deli olmadığına ve gerçek bir prenses olduğuna inanıyorum.»

Ece'nin gözleri parladı.

«Seninle yeniden karşılaşacağımı sezinlemiştim. Ne olur beni buradan kurtar. Yapmam gereken o denli çok iş var ki! Hemen köye dönelim. Orada sana tümü de gerçek olan pek çok şey anlatacağım.» dedi,

sonra, «Zaman azalıyor, azalıyor...» diyerek sancılanmış gibi kıvranmaya başladı.

Bn. kazibilimci, titreyen elleriyle başını okşayıp sırtını sıvazladı.

«Bak kızım, seni evlat edinmek istiyorum. Tüm sorumluluğu üstüme alacağım. Anan baban razı olursa, bundan sonra hiçbir şey söyleme. Gerekli işlemleri tamamlayıp seni almaya geleceğim. O zaman doğruca köye gideceğiz. Baş başa verip senin sorunlarını çözeceğiz. Her konuda sana yardımcı olmaya hazırım. Çünkü sana yürekte inanıyorum.»

Çoban Ece'nin yüzü apaydınlık kesildi.

«İstediğin gibi davranacağım. Hiç kimseye geçmişe değgin tek bir söz etmeyeceğim. Ben de sana inanıyorum.» dedi.

Gerçek bir ana kız gibi coşkuyla sarılıp öpüşerek, vedalaştılar. Bn. kazibilimci, dostlarının yardımıyla Ece'nin ana babasından kolayca izin aldı. Evlat edinme işlemlerini kısa sürede bitirdi. Bu arada köyde küçük bir ev satın aldı. Ece kızı hastaneden çıkarıp buraya getirdi.

Ece, coşkudan kabına sığamıyordu. Bn. kazibilimcinin kendisini evlat edinmesine çok sevinmişti. Birlikte yaşayacakları evi gezerken, bu duygularını dile getiriyordu.

Bn. kazibilimci, günlerdir koşturup duruyordu. Yorgunluktan tükenmek üzereydi. Durumunu Ece'ye anlatıp kendini yatağa attı. Ece, başu-cuna çöktü. Pat diye şu soruyu sordu.

«Sen kimsin?»

Bn. kazibilimci, ister istemez kalkıp, yatağın orta yerine bağdaş kurdu.

«Gerçekten sana kendimi gereği gibi tanıtmadım.» diyerek, kimliğini ayrıntılarıyla anlatmaya girişti...

Onu dinlerken, Ece'nin gözlerinde, garip pırıltılar oluşuyordu. Bn. kazibilimci gözlerini onun gözlerinden ve binbir anlama bürünen güzel yüzünden alamıyordu. Birden Ece tanımsız bir coşkuyla sözünü kesti.

«Buluşmamızı kahinler sağladı. Bilicilerin güçlü tılsımı, üçbin yılın ötesinden gelip bizi birbirimize kavuşturdu. Biliciler, sözlerinde durdular. Beni yardımcısız komadılar.»

Bunları söylerken, gözlerini iri iri açmış, odanın duvarlarını, tavanını, tabanını tarıyordu. Neden sonra bakışlarını Bn. kazibilimciye çevirdi. Ona sıcak sıcak gülümsedi Bn. kazibilimci, ürküyle gözlerini ondan kaçırmaya çabaladı. Ama başaramadı. Göz bebekleri, Ece'nin gözlerindeki, mavimtırak ışıltıya tutsak olmuş gibiydi.

— 23 —

Ona bakarken, bir yandan da düşünüyordu.

«Ece, kendisinin, kahinlerce yardımcı seçildiğini söylemişti. Kuşkusuz bu sözlerde gerçek payı vardı. Ece'yle karşılaşması, sonra apar topar buraya gelişi... Ülkesinde onca iş, onca sorumluluk kendisini beklerken, Anadolu'da bir köye yerleşmeye kalkışması... Olağan gelişmeler değildi. Onu Ece'ye çeken gizli bir gücün tutsağıydı... Artık tek amacı, Ece'nin gizini çözmekti. Bunun dışında hiçbir konu onu ilgilendirmiyordu.»

Sessizlik, kapı tokmağından çıkan kaba taktaklarla bozuldu. Ece, «Doktorlar beni almaya geliyorlar!» diye bağırarak, yerinden fırladı. Odanın içinde kuş gibi çırpınmaya başladı.

Bn. kazibilimci varıp onu kollarının arasına aldı.

«Korkma kızım. Seni hiçkimse benden ayıramaz. Bir daha hastaneye gitmeyeceksin. Sana söz veriyorum.» dedi. Bu sırada yeniden kapı çalındı.

Bn. kazibilimci Ece'yi yatağın kıyısına oturttu. Sabahlığını giydi. Aşağıya indi. Kapıyı açtı. Gelen Ece'nin anasıydı. Bn. kazibilimci ile kızına, hoş geldiniz demek istiyordu. Biraz da taze ev ekmeği, keçi sütü ve peynir getirmişti. Bn. kazibilimci onu güler yüzle karşıladı. Ece'nin yorgun ve gergin olduğunu belirterek, görüşmeyi birkaç gün sonraya ertelemeyi önerdi. Ece'nin anası, bu öneriyi biraz yadırgadı ama, ses etmedi. Yiyecekleri bırakıp gitti.

Bn. kazibilimci, Ece'yi evlat edinirken, ana babası, çok kolaylık göstermişlerdi. O da kızlarını her zaman görebileceklerini söylemişti. Köye döndükleri, hemen duyulmuştu. Yakınları ve komşuları, Ece'yi görmek için can atıyorlardı. Ama, Bn. kazibilimciden çekindikleri için kapısını çalamıyorlardı.

Köylünün kimine göre Ece, hastanede az da olsa iyileşmişti. Kimine göre de hiç iyileşmemişti. Eski kaçıklığı durup durmaktaydı. Köylüler, onun deliliğini bir yana komuşlardı. Bu kez, Bn. kazibilimciyi dillerine dolamışlardı. Yabancı bilginin davranışlarını bir türlü yorumlayamıyorlardı. Bazı köylüler, Bn. kazibilimcinin Ece'yi evlat edinmesini, insancıl bir davranış olarak görüyorlardı. Bazılarıysa, ona da kaçık gözüyle bakıyordu: «Kazıcılar tekin olmaz. Şeytanlı şeytanlıyı aradı buldu.» diyorlardı çokluk. Bn. kazibilimciden söz edilirken, «Akıllı bir kadın olsaydı, yalnızlığını gidermek için akıllı bir çocuğu evlat edinirdi.» diyerek, anlamlı anlamlı gülümsüyorlardı.

Bn. kazibilimci, köyde konuşulan tek konu olduklarının bilincindediydi. Merdivenleri çıkarken: «Allah vere de köylüler ikidebir kapımızı çal-masalar!» diye dua etmekten kendini alamadı.

Ece, biraz önce bıraktığı yerde tortop olmuş, kendisini bekliyordu. Kapıdan yalnız girdiğini görünce, doğrulup derin bir soluk aldı. Sonra:

«Gelen kimdi?» diye sordu.

Bn. kazıbilimci, «Annen, dedi, yiyecek getirmiş. Seni sordu.»

Ece, dalgın dalgın Bn. kazıbilimcinin yüzüne baktı.

«Hangi annem geldi? Üçbin yıl boyunca pek çok annem oldu. Aaa, evet, tanıdım onu. Ruhumun son kez girdiği beden, onun karnında oluşmuştu. Son anam o benim. En son anam...»

Bn. kazıbilimci, varıp onun yanına oturdu.

«Bak yavrum, beni iyi dinle! Sen aslında çok akıllı bir kızsın. Biliyorum, zihnin, belleğin karmakarışık. Geçmişle bugün arasında çırpınıp durmaktasın. Ama, bu durumunu ulu orta açığa vurman doğru değil. Özellikle yabancıların yanında, geçmişten söz etmemeye özen göstermelisin. Öncelikle çevren, senin deli olmadığına inanmalı. Anlatacağın her şeyi, seve seve dinlemeye ve sana yardım etmeye hazırım. İkimiz başbaşaşken, aklına geleni, diline dolananı söyle. Hiç çekinme.» dedi.

Ece'nin coşkusu sönmüş, kaşları çatılmıştı.

«Susmak elimde değil ki! içimdekileri, sürekli olarak anlatmak istiyorum. Bu isteği engellemek çok zor.»

Bn. kazıbilimci üstelemenin anlamsız olduğunu görünce, Ece'nin suyuna gitti.

«Öyleyse biz de zorunlu olmadıkça, yabancılarla görüşmeyiz.»

Ece bu çözüm yolunu pek beğendi.

«Yabancılarla görüşmeyiz...» diye mırıldanarak, varıp yatağına sokuldu.

Ertesi gün Ece, bambaşka bir kız olarak uyandı. Öylesine uyumlu suskun ve coşkusuzdu ki!.. Bn. kazıbilimci, onu konuşturmak için ne yaptıysa boşa gitti. Yiyip içiyor, ev işi yapıyor, sonra pencerenin önüne oturarak dalıp gidiyordu.

Böylece üç gün geçti. Bn. kazıbilimci, annesiyle görüşmek isteyip istemediğini sordu. Ece, önce istemedi.

Sonra «Olur» dedi. Anası zaten hergün süt getiriyordu. O sabah yine sıcak ekmek ve bir güveç sütle gelmişti. Kızının kendisiyle görüşmek istediğini öğrenince, pek sevindi. Odaya girer girmez, varıp boynuna atıldı. Ne var ki, Ece, ona aynı yakınlığı göstermedi. Pek soğuk davrandı. Anası, sevecenlikle saçlarını ok-şarken, «Seni çok seviyorum kızım. Baban da seviyor.» dedi.

— 24 —

— OC —

I

Ece, «Ben de herkesi seviyorum.» diye mırıldandı. Sonra anasının kollarından sıyrıldı. Gidip kerevete oturdu. Pencereden dışarıyı gözlemeye başladı.

Anası, ne yapacağını, ne diyeceğini bilemedi. Bir süre olduğu yerde dikildi.

Sonra Bn. kazıbilimcinin yüzüne baktı. Bn. kazıbilimci de kararsız

durumdaydı. Anaya ne otur ne git diyebiliyordu.

Birden Ece, anasından yana döndü.

«Sen beni dünyaya getireli kaç yıl oldu?» dedi.

Ana, bu tepeden inme soru karşısında iyice bocaladı. Çünkü kızının doğum tarihini, kesin olarak bilmiyordu.

Ece, onun kem kümü karşısında, öfkeye kapıldı. Bakışları sertleşti. Dişlerini gıcırdatarak, kendi kendine bir şeyler mırıldanmaya başladı. İşte o zaman Bn. kazıbilimci söze karışma gereksinimi duydu.

«Doğum tarihin, nüfus kâğıdında yazılı. İstersen bakayım.» dedi. Ana, kızının sert tutumu karşısında korkuya kapılmıştı. Hemen ileriye

atıldı:

«Durun hele, beni bir yolcu edin de sonra bakarsınız nüfus kâğıdına.» diyerek kapıya yürüdü. Soluğu merdiven başında aldı. Bn. kazıbilimci peşinden sofaya çıktığında o sokak kapısına ulaşmıştı bile...

Ana, evine varıncaya dek, köylülerce pek çok kez yolu kesildi. Me-rakii kişiler, önüne çıkıp, «Ece kız iyi mi?»

«Ece kızın, akli başına gelmiş mi?» diye soruyorlardı.

Ana, herkese, «Kızım iyileşmiş» yanıtını veriyordu. Kimileri onun bu sözlerine gülüp geçiyorlardı. Kimileri,

«İyiye neden insan içine çıkmıyor?» diye ananın üstüne varıyorlardı. Kadıncağız, evine canını zor attı.

Köylülere «Kızım iyi» yanıtını vermişti ama, inanarak dememişti bu sözleri. Henüz kesin bir yargıya

varmamıştı. Bu nedenle köylülerin öteki sorularını yanıtlamaktan kaçınmıştı. «Gerçekten, Ece iyileşmişse,

neden insan içine çıkmıyordu?» Bu soru anayı iyiden iyiye tedirgin etti. Bir dahaki görüşmede, aynı soruyu

Bn. kazıbilimciye sormaya karar verdi.

Bn. kazıbilimci, anası gider gitmez, nüfus kâğıdını çıkarıp Ece'ye gösterdi. Ece, yaşını kesin olarak öğrenince, telaşla evin içinde koşuşturmaya başladı. Bunu yaparken, «Zaman azalıyor, zaman azalıyor!» diye acı acı

inliyordu. Bn. kazıbilimci sevecenlikle karşısına dikildi.

«Zaman azalıyor diyorsun. Ama, babanın gömütünü aramaya başlamadık bile.» dedi.

Ece coşkuyla ellerine sarıldı.

— 26 —

«Haklısın bilgin ana. Babamın gömütünü aramaya başlamadık bile. Gömüt buralarda bir yerde. Bunu biliyorum. Ama onu bulmak kolay değil. Haydi, hemen şimdi, dağa bayıra vuralım. Kral Gudin'in gömütünü aramaya girişelim. Elimize belki bir ipucu geçer.»

Bn. kazıbilimci, «Bu gün geç oldu. Yarın sabah erkenden kırlara doğru açılırız.» dedi.

Ertesi sabah, köyden çıktılar. Ötelerdeki yamaçlara doğru vurdular. Bacaklarının gücü tükeninceye dek yürüdüler. Güneş, giderek yükselip kızgınlaşıyordu. İki de kan tere batmışlardı.

Bn. kazıbilimci, «Benim yaşlı bir kadın olduğumu unutuyorsun kızım. Biraz olsun dinlenip soluklanmadan, bir adım daha atamam.» diyerek az ötedeki yaban eriğinin altına çöktü. Sırtını ağaca verip derin derin solumaya başladı. Ece, bir süre kararsızlıkla karşısında dikildi. Sonra varıp Bn. kazıbilimcinin yanına boyluboyunca uzandı.

Bir süre hiç konuşmadılar. Yumuşak esinti, kısa sürede terlerini kuruttu. İçlerini ferahlattı.

Ece, gözlerini göğe dikmiş, suskunluğu sürdürüyordu. Bn. kazıbilimci onu tedirgin etmemeye özen gösteriyordu. Çantasından bir kitap çıkarmıştı. Okur gibi yaparak, Ece'yi inceliyordu.

Hastanedeyken, yüzündeki güneş yanığı yok olmuştu. Derisinin duru beyazlığı ortaya çıkmıştı. Gözlerinin yeşili sanki daha bir koyulaşmıştı.

Bn. kazıbilimci, kadın başı yontusunu gözlerinin önüne getirip Ece'nin yüzüyle karşılaştırmaya çalışıyordu. Bu düşe öylesine dalmıştı ki... Bakışlarının, Ece'nin yüzünde yoğunlaştığının farkında değildi. Ece, bu bakışlardan tedirgin oldu.

«Yüzüme bakıyorsun. Bak. Hem de iyice bak. Beni tanı, bana inan ve yardım et.» diyerek çıktı. Bu tepki, suskunluktan sıyrılmaya neden oldu. Dursuz duraksız konuşmaya başladı.

«Üçbin yıldır, yerle gök arasında sıkışıp kaldım. Çok yoruldum. Ruhumun, evrenin enginliğinde erince kavuşmasını istiyorum. Ama bunu nasıl başaracağım? Belleğim, her geçen gün biraz daha aydınlanıyor. Üçbin yıllık geçmişi toparlamaya çabalıyorum. Bu pek kolay değil. Babamın gömütüyle kendi gömütümü bulmam daha da zor. İşe nereden başlayacağımı bilemiyorum. Bu da işin en zor yanı. Bu tedirginlik, bocalama, kararsızlık, beni hasta ediyor. Hızla akıp giden düşünceleri, anıları, çokluk, denetim altına alamıyorum.»

Bn. kazıbilimci, ne zamandır bu anı bekliyordu. Ece'yi dinlerken :«i-

— 27 —

peden tırnağa dikkat kesilmişti. Tek bir sözcüğü bile kaçırmak istemiyordu. Onu tedirgin etmemeye özen göstererek, çantasındaki ses alma aygıtını çıkardı. Yavaşça yere koydu. Ece, gözleriyle gökyüzünün derinliklerinde, birşeyler arar gibiydi. Sürekli olarak, boşluğa bakıyordu. Bn. kazıbilimci o anda haftalardır diline dolanan soruyu sormaktan kendini alamadı.

«Sen gerçekten, ölümsüz Ece misin!»

Ece, bu soruyu olağanüstü bir doğallıkla yanıtladı. «Evet, ben, ruhu üçbin yıl ölümsüz kılınmış, Ece'yim.»

«Ölümsüz kılınmadan önce bu topraklarda yaşamıştın değil mi?»

«Evet, bu topraklar sevgili babam Kral Gudin'in ülkesiydi.» Ece, bunları söyledikten sonra, yavaşça, başını

Bn. kazıbilimciden yana çevirdi. Onu ilk kez görüyormuş gibi dikkatle inceledi. Sonra gözlerini gözlerine dikerek şu soruyu sordu.

«Gerçek kimliğimi nasıl anladın?»

Bn. kazıbilimci büyülenmiş gibiydi. Artık ağzından çıkan sözleri de-netleyemiyordu. Herşeyi bir solukta Ece'ye anlattı.

«Ülkemizdeki müzelerden birinde, gövdesi yitik bir kadın başı yontusu var. Uzun yıllar önce, bu topraklarda, yapılan bir kazıda ortaya çıkarıldı. Onun boynundaki gerdanlığın gizini çözdüm. Gerdanlığı oluşturan halka ve çubuklar, hiyeroglif işaretleriydi. Şekiller, geçmişteki yazı yöntemine göre dizilince, «Ölümsüz Ece» anlamını veriyordu. Sen de ilk tanıştığımızda ruhunun üçbin yıl ölümsüz kılındığından söz ettin. Zaten seninle konuşunca, belleğindeki olağanüstü karmaşıklığın, hastalıktan değil de gizemli bir etkenden kaynaklandığını, sezinlemiştim. Ne varki, ben bilginim, böylesine önemli bir durumda, sezgileri dayanak edinmek, kişiliğime aykırı geldi. Senin sözlerine inanabilmek için, çok yönlü araştırma yapmam gerekiyordu. Ülkeme dönünce, seni kafamdan silip atamadım. Ama, doğrusu, dişe dokunur bir araştırmaya da girişemedim. Ta ki, ikimizi görüntüleyen resim elime geçinceye dek!..»

Bn. kazıbilimci, Ece'ye aylardır yaptığı araştırmaları, ayrıntılarıyla anlattı. Sözleri sona erince, Ece, «Yazık dedi, bilicilerin üçbin yıl önce dediklerini anımsamakta geciktim. Bu nedenle ürküye kapıldım. Çevremdeki insanlara bilingsizce açıklamalarda bulundum. Yanlıştı yaptıklarım. Hem de çok yanılıştı. Oysa, üçbin yıl önce, ruhumu ölümsüz kılan bilicilere üçbin yıl sonra, tek başıma, babamın gömütüyle kendiminkini nasıl bulacağımı sormuştum. Onlar: «Tek başına olmayacaksın. Geçmişe ve ölümsüzlüklere tutkun, iyi bir can, sana yardım edecek.» demişler-

— 28 —

di. Dedikleri gerçekleşti. Karşıma sen çıktın. Bana inandın, beni tanıdın. Bana yardım etmeye söz verdin. Ruhumun, üçbin yıllık ölümsüzlükten senin yardımınla kurtulacağına inanıyorum.»
Bn. kazibilimci, Ece'nin belleğinin, yeniden karışmasından korkuyordu. Bu nedenle sözünü kesmemeye özen gösteriyordu. Ama, konunun can alıcı yerine gelmişti. Söze karışmaktan kendini alamadı.

«Sana yardım edebilmem için, herşeyi başından anlatmalısın. Bölük pörçük bilgilerle olayı kavramam olanaksız.» dedi. Ece coşkuyla atıldı.

«Zaten anlatacağım. En ince ayrıntısına dek herşeyi öğreneceksin.» diyerek, üçbin yıl öncesini anlatmaya başladı.

«Üçbin yıl önce bu topraklarda Gudin adında çok ünlü bir kral yaşıyordu. Ünü, öteki krallar gibi savaşlarda gösterdiği gözüpelikten ya da başarıdan kaynaklanmıyordu. Tersine kendisi, hiçbir ulusla savaşma-mıştı. Ünü, insancılığından ve barışseverliğinden geliyordu.

O çağlarda, güçlüler, güçsüzleri tutsak edip köle olarak işe koşuyorlardı. Kral Gudin'in ülkesinde ise tek bir köle yoktu. Herkes eşit haklara sahipti. Yoksul, aç, umarsız, ezilmiş insanlara rastlamak da olanaksızdı.

Ülkede öteki ülkelerde olduğu gibi zindanlar da yoktu. Kral Gudin'in karnı tok sırtı giyinik, yaşamı güven altında olan ulusu, kural dışı davranmaya yeltenmiyordu. Gudin, halkın dışında, insanların üstünde değil, halkın yanında yurttaşlarıyla bütünleşmiş örnek bir kraldı. Onların dertlerini dert edinir, sevinç ve mutluluklarına ortak olurdu. Yurttaşları arasında çıkan sorunları kendisi çözerdi. Halk, Kral Gudin'e güvenip inanıyordu. Sorunlar onun insancıl yöntemleriyle çözülüyordu.

Kral Gudin halkına sonsuz söz hakkı tanıdı. Herkes her konuda düşüncelerini açıkça söyleyebilirdi. Kral, çocukların görüşlerini bile dinlemekten hoşlanırdı. Düşünceler değerlendirilirken, Kral ailesini, din görevlilerinin ya da biliciler kurulunun, çıkarları değil de halkın, ülkesinin ve insanlığın, çıkarları gözetilirdi. Bu düşünceler, halka, ülkeye, insanlığa zarar verecek nitelikteyse, Kral durumu düşünce sahiplerine anlatırdı. Bu tür düşünceler, halk önünde açıkça tartışılırdı. Kral Gudin, bu tartışma oturumlarıyla da ün salmıştı.

**

Oturum günlerinde, onbinlerce insan, açık hava tiyatrosuna doluşurdu. Orada, düşünürlerin, Kral Gudin'le tartışmasını izlerdi. Bu oturumların tadına doyum olmazdı. Sonuç, orada halk oylamasıyla saptanırdı. Düşüncelerini onaylananlarla onaylanmayanlar, birbirleriyle ve Kralla el sıkışarak işlerine dönerlerdi.

— OQ —
— £_ ^J ~~~
I

Kral Gudin, bilime çok meraklıydı. Ülkesinde, büyük bir bilimevi kurmuştu. Dünyanın dört bir yanından gelen bilginler, düşünürler burada çalışırlardı. Kral Gudin, bilim evinde gerçekleşen yeni buluşları, hemen öteki ulusların yararına sunardı. Haftanın belli günlerinde, bilimevi-ne giderdi. Orada, bilginlerin çalışmalarını izlerdi.

Ülkenin sanat evi de ünlüydü. Kral Gudin, sanat evine gelen yabancı sanatçıları, ölçsüz bir içtenlikle bağrına basardı. Bilginlere, olduğu gibi sanatçılara da hazinesinin kapıları ardına değin açıktı. Bu nedenle, çağın en ünlü ressamı, yontu ustaları, müzisyenleri, şairleri, yazarları, Kral Gudin'in ülkesinde toplanmıştı. En seçkin sanat ürünleri orada oluşturuluyordu.

Kral Gudin, hiçbir şeyle öğünmekten hoşlanmazdı. Ama, ülkesine onur veren, seçkin yapıtlarla öğünmekten, kendini alamazdı.

Kralın barışseverliği, komşu krallarda güven uyandırmıştı. Gudin'-den kendilerine zarar gelmeyeceğine inandıklarından, ona karşı hep dostça davranıyorlardı.

Kral Gudin, saygın kişiliğinden ötürü, zaman zaman, birbirleriyle savaşa kalkışan komşularına arabuluculuk yapardı. Savaşın nedenlerini saptar, bunları hakça ortadan kaldırarak, öfkeli kralları barıştırırdı. Kendisinin güçlü bir ordusu vardı. Askerleri her an savaşa girecek gibi eğitilirdi. Bu durum da halka güven verirdi.

Kral Gudin, insanları hiçbir ayırım gözetmeden severdi. Ülkesinde yerli ve yabancı doktorların görev yaptığı, büyük bir hastane vardı. Buraya uzak ülkelerden bile hasta gelirdi. Yaşlılar, yetimler, dullar da sahipsiz değildi. Kral, onları kollayıp gözetecek kurumlar oluşturmuştu. Kısacası, Kral Gudin, insanları mutlu kılarak, mutluluğa erişen, örnek bir kraldı.

Gudin'in üçü kız üçü erkek altı çocuğu olmuştu. Çocukları doğar j doğmaz, geleneklere uyararak, bilicilere baş vururdu. Bu yolla bebeğin j yazgısını ve kişiliğini öğrenirdi. Çocuk, bilicilerden alınan bu bilgiler doğrultusunda yetiştirilirdi.

İlk çocuğu erkekti. Biliciler onun gelecekte, çok iyi bir askerbaşı J olabileceğini müjdelemişlerdi. Bu yüzden kral, oğluna, atalarından kalma, tılsımlı bir pazubent armağan etmişti. Bu pazubent güç simgesiydi. Onu takan kişinin bileğini hiç kimse bükemezdi.

Prens büyüyünce ordunun eğitimini üstlenecekti. Kişiliğini etkileyen yıldızlar, yazgısının çok iyi olduğunu gösteriyordu.

İkinci oğlu doğduğunda Kral, yine bilicilere başvurmuştu. Biliciler

yeni bebeğin sanatçı bir kişiliğe sahip olduğunu bildirmişlerdi. Onun yazgısı da iyi görünüyordu. Gudın, geleneğe uyararak, bu oğluna da atalardan kalma bir andaç armağan etti. Bu andaç, ceylan derisinden yapılmış çok güzel bir kemerdi. Üzerinde sanatçıların tılsımlı sözleri yazılıydı. O kemeri takan kişinin, çevresinden esin perileri eksik olmazdı. Kralın ikinci oğlu, büyüdüğü zaman sanatçıların koruyucusu olacaktı. Biliciler, Kral Gudın'e üçüncü oğlunun bilgin olacağını, bildirdiler. Kral öyle bir sevindi ki! Ona, ata andacı olarak, tılsımlı bilim hamayısını armağan etti. Bu muskayı takan kişinin bilim pınarlarından su içmeye duyamayacağına inanılırdı. Kral Gudın, küçük oğlunun hep bilim peşinde koşacağını, bilginlere sahip çıkacağını düşündükçe, tepeden tırnağa kıvanç kesiliyordu. Biliciler, bu bebeğin yazgısının da iyi olduğuna inanmaktaydılar.

Kral Gudın, bilme inanır, bilginlere aşırı ilgi ve saygı gösterirdi. Ama, atalarından kalma inançları ve gelenekleri de benimsemişti. Onlara aykırı davranmaktan kaçınırdı.

Dördüncü çocuğun kız olması, kralın sevincine sevinç kattı. Biliciler, minik prensesin kişiliğini ve yazgısını şöyle açıkladılar.

«Kızınız, öylesine iyi yürekli bir insan olacak ki!.. Yaşamını hastalara, kimsesizlere, dullara, yetimlere, yaşlılara güçsüzlere adayacak.» Kral Gudın, bu muştuya pek sevindi. Atalarından kalma kutsal andaçlar arasında bulunan, tılsımlı bileziği de kızına armağan etti. Bilezik, birbirine dolanmış iki altın yılandan oluşuyordu. Onu takan kişinin, insanlara sağlık, sevinç ve mutluluk dağıtacağına inanılırdı. Prensesin yazgısı da iyiydi. Yaşamı süresince hem mutluluk dağıtacak, hem de mutlu olacaktı.

İkinci kızın doğumu kadar kişiliği ve yazgısı da mutlu kıldı Kral Gudın'i. Biliciler, yeni doğan prensesin, ongunluk anası, olacağını muştula-mışlardı. Ülkede tarımla uğraşanlara o sahip çıkacaktı. Yazgısı da iyiydi. Kral ikinci kızına ata andaçlarının sonuncusu olan tılsımlı gerdanlığı armağan etti. Bu gerdanlık, ongulluk simgesiydi. Altından yapılmış, buğday başağı, üzüm salkımı, zeytin dallarından oluşmuştu. Onu takan kişinin, çevresine bolluk dağıtacağına inanılırdı.

Kral Gudın halkının sağlığı, mutluluğu, güveni için pek çok görev üstlenmişti. Bu görevleri, gelecekte, çocuklarının üstleneceğini düşündükçe, yüreği coşkuyla doluyordu. Kendisine, böylesine seçkin, yetenekli çocuklar bağışlayan tanrılara sık sık kurbanlar kesiyordu. Tapınaklarda yakarış ve teşekkür törenleri düzenliyordu. Artık içi rahattı. Ken-

— 31 —

dişi öldüğünde, askerleri başsız, bilginler sanatçılar dayanıksız, kimsesizler, hastalar, dullar, yetimler ve çiftçiler, bahçıvanlar sınırsız kalmayacaklardı.

Kraliçe altıncı kez doğum yapacağını bildirince, Gudın yine pek sevindi. Ama, doğum yaklaşırken, içine bir kaygı çöreklenmişti. Hazinedeki angı köşesinde, tılsımlı ata andacı kalmamıştı. Yeni doğan bebeği, armağansız bırakırsa, çocuklarına hakça davranmamış olacaktı. Bunu da kendisine yakıştıramıyordu.

Kaygısını Kraliçeye açtı. Kraliçe, «Bu denli derlenecek ne var, dedi? Hele bebeğimiz doğsun. Biliciler yazgısına ve kişiliğine baksınlar. Sen de hemen ona uygun bir armağan yaptırırısın. Biliciler, atalardan kalma tılsım tabletlerinin yardımıyla, armağanı tılsımlarlar. Olur biter.»

Ana Ece'nin bu önerisine, Kral Gudın'in de aklı yattı. Sabırsızlıkla bebeğin doğumunu beklemeye başladı.

Ana Ece, bu kez de kız doğurdu. Bebeği görür görmez, Gudın'in yüreği o güne dek tatmadığı coşkularla doldu. Küçük kız öylesine güzel, öylesine sevimliydi ki!.. Yüzüne bakanın içi apaydınlık oluyordu.

Biliciler, kahinler evine kapandılar. Küçük prensesin yazgısını öğrenmek, kişiliğini saptamak için çalışmaya başladılar. Yıldızlara baktılar. Kutsal kuyulardaki suları incelediler. Tılsımlı sözcüklerle gizemli güçlere sorular sordular. Bebeğin bedenindeki benleri, çalıkları, çizgileri, kıvrımları yorumladılar. Ne var ki bunca çalışmaya karşın, hiçbir sonuca varamadılar. İlk kez böyle bir durumla karşılaşıyorlardı. Şaşkınlık içindeydiler. Durumu Krala bildirdiler.

Kral da şaşırılmıştı. Baş biliciye bunun ne demeye geldiğini sordu. Baş bilici düşüncelerini açıkça bildirdi.

«Bebeğin yazgısını ve kişiliğini belirlemeye, bizim gücümüz yetmiyor. Bu durumda Akdenizli bilicilere danışmak gerek.»

Akdeniz kıyısına yakın bir adada, çok ünlü biliciler yaşıyordu. Bunların hepsi de kadındı. Yeryüzündeki sayın biliciler, bu adada yetişmekteydi. Kral Gudın'in bilicileri de bücülüğü onlardan öğrenmişlerdi. Adadaki bilicilerin başı yaşlı bir kadındı. Ünü, dünyanın en uzak köşelerine dek yayılmıştı. Öteki bilicilerin, bilemediklerini bilir, göremediklerini görür, bulamadıklarını bulurdu. Krallar, savaşa girmeden önce, haberciler yollayıp ona

danıştırlardı. Sayrılar, onmaz sanılan hastalıklarından, onun önerileriyle kurtulurlardı. Kayıpları bulur, yazgıları öğrenirdi.

Kral Gudin'rVBrkVBikV/ baş bilrVBrkVBik.'isi, KralıkV/ buyruğuyla hemen yola çıktı. Haftalarca süren yorucu ve tehrlVBrkVB sonra, Akdeniz'dekrVBrkVBikg2kahrVBrkVBikV/-

— 32i—

leriadasına ulaştı. KendisirrikahrVBrkVBikV/ başına götürdüler. Dünyaca ünlü kadın bilrVBrkVBik.'i, gözlerinrionun gözlerine dikerikrVB,krŞB kVBSkŞBikg8vecenlrVBrkVBikle gülümsedi.

«Bana geleceğınrribilrVBrkVBi□kVBokr.BrKVBDk.BukVBMk.B.krŞB kVBSokr.BrK2Bakr.Bcacr.Bğk.Bik2BnkVBikVBzkVB kVBSk yöntemlerle iehanette bulunamıyorsunuz. Ben de fazla birşey söyleyemeyeceğim. Kral Gudin, hazriesride küçük kızına verecekrVB,krŞB k2Bakr.Btk8Bakr.B k2Bakr.BnkVBdk.Bakr.BcıkVB kVBbk.BikVBrkVBikg2armağan bulamadığı n inianları iniani yöneten Kral Gudin'rVBekrVB kVBig.VkŞBikg8lam ig.Vöyleyin. Bebeğiniadı Ece'dir. Yazgısıysa bilrVBMk.BekrV çıkıyordu. Birden kadın ka-hrVBrkVBikV/'iniduarlarda yankılanan sesri□le irkilrVBdk.BikVB.krŞB kVB«kr.BKkVBükVBçükVB görüşmeçiyeye sırtını dönmeyen, k.Vöylenecek birşey kalmadı demektir...i

Baş bilrVBrkVBik.'i ülkesrigg/e döndü. Durumu, kendisrigg/i sabırsızlıkla beklemekte olan Kral Gudin'rVBekrVB kVBik□kr.Bn Kral, merakla kapağı açtı. Kutunun içinde, ışı ışıl parlayan, görkemli biritaç duruyordu. Tacın, başa oturanı bölümü, iii parmak rVBekrVBnkVBikVBnkVBdk.Bek8BykVBdk.BikVB.krŞB k.BYkVBükVBzrVBekrVBykVBikVBnkVBekrVB,kŞB k iigg/san soyunu simgelemektedir. İnsanlar öylesrigg/e i™lağanüstü biriustalıkla işlenmiştiiki!.. En ince ayrıntıları bile iiggŞk bakışta gözrVBekrVB kVBçakr.BrKVbpk.BıkVBykVBokr.BrKVBDk.Buk2B.krŞB k^*py*iyQBKkVBrkVBakr.BlkVB kVBiggV hiçbirigörve layıkigörediklerini düşüigg/üyordum. Bu durum yürüğimiisziggŞatıyordu. Ona verilen bu ariğan, beni çokmutlu kıldı. Dilerim, kızımı da mutlu kılar.» dedi. Sonra, ta-

— igg233igg2—

F.:igg23

tacın igg.stündeki yazıları ve yoniuları gösteririk, ariğanı şöyle i□orumladı:

«Değişii soydan insanlar, el igg8le ve baş başa vermişler. Bu çokianlamlı birigörünüm. Taban çemberindeki yazı da üiggŞkemize değil insanlığa diğgin. Sanırım KüçükiEce'miz, uluskg2adına değil de insanlıkadına bir göriv üstlenecek. Bu öylesiigg/e gizemli birigöriv ki, Akdenizli biliciler bile i□çıkıyamıyorlar.»

Baş bilici, Kri□I Gudin'i kuşkuyla düşürüp mutluluğunu gölgelemek istemiyordu. Bu nedenle Akdenizli bilici başının:igg2«KüçükiEcei için kapımıza bir gkg.n i□ine gelecekiigg/.» Sözlerini, Kri□Ia demedi.

KüçükiPrenses, gelenekiel bir törinle herkisiigg/ önünde kutlandı. Adı kondu. Sonri□ Kri□I Gudin, tacı kutudan çıkı□rdı. İi□ilikive mutlulukidi- 1 lekleriyle Ece'nin ig.ginikibaşına oturitu.

Törine tanıklolanlar, Ece'ye verilen armağanın anlamını bir türü i□orumlayamadılar. Ataları, taç giymeii□i adet edinmemişlerdi. Kri□I Gudin'in de kri□Ilığını siig.ggeleyen bir tacı yokiu. Kri□Ilıkibelirtisiigg2olarak, bileklerine som altından yapılmı birer bilezikitakıyordu. Bilezikierin uçlarında öfkili bir ejder başıyla kri□Iın başı bulunuyordu. Bunlar sürikli ola- I ri□k, yüz i□üze dururlardı. Ejder, kötüiüklerin ig.Viig.ggesii□di. Kri□Ilsa, kötüiük- " lere ki□rşı durmayı üstlenmiş kişii□di. Gudin'in bir de kri□Ilıkimühürü olarak kullandığı i□üzüğü vardı. Bu da som akikien oyularak yapılmıştı. Yazıya geçirilen önemliigg2isiek ve görüşlerin altına, bu mühürü basardı.

Kri□I Gudin, gözalıcı tacın törine katılanlarca yadırgandığını sezinle- i di. Durumu açıklama gerikiigg/imi duydu.

«Bu tacı küçük prinseiiig.gize, Akdeigg/iz'deki kutsi□I biliig.'iler armağan etti. Gelecekte, Ece'ig.gizdeigg/ insanlığa yararlı hizmetler ummakialar.»

Kri□Iın bu açıklamasından sonri□, Küçük Ece, üike içinde kutlu bir 1 can olarakibeigg/iig.gsendi. Kral babası, anası, ağabey, ablaları ve sarayda- I ki göriviiler, üierine titriyorlardı. Küçük Ece, eğitim çağına geince, çkg8v- 1 risiigg/i öğritmenler aldı. Ece, olağanüsüü bir öğrinme isieğiyle dopdo-luydu. Yazı öğritmeigg/inin önderliğinde, bıkiğ.gadan yılmadan, saatlerce, çalışıyor, tuğla tabletler üierine hieroglif kazımaya çabalıyordu. Bunun dışında dua, şarkı, şiir beilemeigg2çalışmaları yapıyordu.

Ece'nin çocukluğu böylece geçti gitti. Onüç yaşına ulaşınca, babası ulusal konuların konuşulduğu oturumlara katılmasını buyurdu. Ağabey ve ablaları da onu, kendi görevleriyle ilgili çalışmalara konuk ediyor- 1 lardı.

1

Ece, kimi gün, askerlerle, kimi gün, sanatçılarla, bilginlerle birlikte 1 oluyordu. Bazen de gününü, yetimlerle dullarla ya da çiftçilerle geçiriyordu. Bu arada ailece tiyatro ve spor gösterilerine gidiyorlardı.

Ece büyümekteydi. Ama onun Akdenizli biliciler tarafından kutsandığı belleklerden silinmiyordu. Ana babası, ağabey, ablaları kadar, halkı da ona özel bir ilgi göstermekteydi. Özellikle biliciler, kendisini sürekli olarak gözlemekteydiler. Her davranışından, her sözünden gizemli bir anlam çıkarmaya çalışıyorlardı. Akdenizli bilicilerden Ece'ye söz edilmişti. Arada bir, tacı eline alıyor, üzerindeki yazıları okuyor çeşitli insan soylarını simgeleyen yontuları inceliyor, derin düşüncelere dalıyordu. Kendisi de insanlığa ne yolla yararlı olabileceğini çok merak ediyordu.

Yılın belli günlerinde, ulusça dini törenler yapılırdı. Herkes işini bırakır, tapınaklara doluşurdu. Tanrılara çeşitli konularda topluca yakarıшта bulunulurdu. Kimi tanrıdan, ürün bolluğu dilenir, kiminden yağmur, kiminden sağlık, istenirdi. Kimi tanrılara da yeryüzünde kol gezen kötü güçlerden, insanları koruması için yakarılırdı. Her yakarış töreninde en başta sözkonusu edilen kişi Kral olurdu. Kendisini çok seven halk, tüm tanrılardan Kral Gudin için sağlıklı, başarılı ve mutlu sürecek, uzun yaşam dilerlerdi. Bu, dini törenlerin değişmez kuralıydı.

Yakarış törenleri sona erince, kurban törenleri başlardı. Kral adına tanrılara kurbanlar sunulurdu. Tanrıların kurbanlara karşılık, Kralın canını bağışladıklarına inanılırdı. Bu inançla Gudin adına kesilen kurbanlar, ülkenin en iri, en besili, en güçlü, boğaları arasından seçilirdi.

Tapınaklardaki törenlere ailesiyle birlikte Kral Gudin de katılırdı. Kurban kesme işlemleri bitince, ülkenin her yerinde, görkemli şölenler düzenlenirdi. Halk bu şölenlerde Kral adına ağırlanırdı. Herkes, gönlünce yer içer, çalar, söyler, oyunlar oynayarak doyasıya eğlenirdi.

Halk, sarayda düzenlenen şölene de katılabilirdi. Ama fazla gelen olmazdı. Çünkü saraydaki şölen, sadece yenilip içilen, eğlenilen nitelikte değildi. Ülkede Kral adına görev üstlenmiş olanlar, bir yıl içinde yaptıkları işleri, Krala bu şölende anlatırlardı. Gelecek yıl yapılacak işler de bu oturumlarda saptanırdı.

Ülkenin bayındırlığından sorumlu olanlar, geçen şölenden bu yana yapılan yolları, köprüleri, su kemerlerini, çeşmeleri, kervansarayları, agoraları, hamamları, Krala muştularlardı. Sanatçılar, yıl boyunca ürettikleri seçkin yapıtlarını Kralın beğenisine sunarlardı. Bilginler buluşlarını açıklar, ülkenin tarım işlerinden sorumlu görevliler, topraktan alınan ürünleri sayıp dökerlerdi.

Kral, kıtlık yılları için elde edilen buğdayın, bir bölümünün, ulusal

34

— 35 —

azık ambarına ayrılmasını isterdi. Ülkenin dörtbir yanından getirilen «Kıtlık payı» buğdaylar, ulusal azıklıktaki küplere doldurulurdu. Kıtlık yılları gelip çatınca, buğdaylar, azar azar halka dağıtılırdı. Böylece başka ülkenin insanları, kıtlık yıllarında açlıktan kırılırken, Kral Gudin'in halkı, kötü günlerden etkilenmezdi.

Saraydaki geleneksel şölende, komşu ülkelerle dostça ilişkiler de söz konusu edilirdi. Şölen sonunda her ülkeye esenlik bildirimleri gönderilirdi. Bu bildirimler, Kral Gudin'in o ülkelerle dostluğu sürdürmekte olduğunu kanıtladı.

Bir gün yine, sarayda böyle bir şölen kurulmuştu. Konuşmacıların verdikleri bilgiler, ülkede işlerin yolunda gittiğini gösteriyordu. Kral, günlerdir süren yakarış ve kurban törenlerinde yorulmuştu. Ama, yine de pek hoşnut pek mutluymuştu. Dostlarından, yardımcılarından ayrılmak gelmiyordu içinden. Ülkesinin yüz akı olan tüm seçkin kişiler, çevresindeydi. Onlarla söyleşmeye doyamıyordu. Hangi konuyu açsa, sınırsız söyleşme olanağı buluyordu. Bilginler, bilimin, sanatçılar, sanatın, kahinler, biliciliğin ilginç özellikleriyle gizemlerinden söz ediyorlardı.

Kral Gudin, her konuşmacıdan yeni birşeyler öğreniyordu. Bu dal kendisine ayrı bir coşku veriyordu.

Toplantıya katılan ulu bilginlerden biri, insanlığın geleceğinden söz ederken, «Gün gelecek, insanoğlu kuş olup göğe açacak. Balık olup denizlerin derinliklerine dalacak.» dedi.

Bilginin bu sözleri Kral Gudin'i çok etkiledi, içinden geçenleri dışa vurmaktan kendini alamadı.

«Sevgili dostlarım. Bizler, bugün varsak, yarın yokuz. İnsanoğlu, yerinde saymasın diye, ölümlü kılınmış. Her yeni kuşak, insanlığa, yeni bir buluş, yeni bir görüş, yeni bir anlam getiriyor. Böylece insanoğlu, yeryüzündeki varlığını, yücele yücele sonsuza dek sürdürecektir. İnsanın birgün, kuş gibi göğe açabileceğine, balık gibi denizlerin derinliklerine dalabileceğine inanıyorum. Ölümlü olmaktan yakınmıyorum. Ama, doğrusu insanlığın gelecekteki yaşamını çok merak ediyorum. Binlerce yıl sonra insanoğlu kendine nasıl bir dünya kurmuş olacak. Doğanın ve evrenin, hangi gizlerini çözmeyi başaracak? Daha da önemlisi, kuş olup göğe

ağabilen, balık olup suların derinliklerine dalabilen insan, kişi olarak hangi düzeye gelebilecek? Bunca başarı, insanoğlunun özünü nasıl etkileyecek. Bilmek isterdim...

Ayrıca ülkemde öze, nle oluşturulan görkemli anıtların, gelecekteki durumlarını da merak ediyorum. Onca eşsiz yapıt, birkaç yüzyıl içinde yerle bir olarak, yitip gidecek mi? Yoksa, ülkemiz daha güzel, daha gör-

— 36 -
kemli yapıtlarla mı bezenecek?..»

Kral Gudin, sözleri sona erince, ayağa kalktı. Bilicilerin bulunduğu yere doğru yürüdü. Varıp baş bilicinin önünde durdu.

«Değerli dostum! Sizler, insanın yazgısını öğrenebiliyorsunuz. Hiç insanlığın yazgısını öğrenmeyi düşünmediniz mi?»

Baş bilici Kralı hiç düşünmeden yanıtladı.

«Sevgili Kralım, bu konu bizi aşar.»

Kral, hoşgörüyüyle gülümsedi.

«Peki, insanlığın yazgısını, Akdenizli kutsal biliciler bilebilir mi?»

Baş bilici, «Efendimiz, bizler, insanların yazgılarını yıldızlara ya da kutsal sulara bakarak ya da bedenlerindeki bazı özel işaretleri yorumlayarak öğreniyoruz. İnsanlığın yazgısını bu yöntemlerle saptamamız olanaksız. Akdenizli biliciler de bu konuda bir kehanette bulunamazlar. Kanımca insanlığın yazgısı, insanoğlunun elinde, görerek, duyarak, düşünerek, irdeleyerek, inceleyip, araştırarak ve hiç durmadan çalışarak, yazgısını ve geleceğini oluşturacak.»

Kral, baş biliciyi dinlerken, gözlerini bir noktaya dikerek, dalmış gitmişti. Baş bilicinin sözleri bitince de bu dalgınlıktan sıyrılmadı. Bir süre ortalık, derin bir sessizliğe büründü. Orada bulunanlar Gudin'in, elle tutulur bir tedirginlik içinde olduğunu sezinlediler. Biliciler, sanatçılar, asker başları, yöneticiler, kızları, oğulları, eşi onu böylesine tedirgin kılan şeyi merak ediyorlardı. Ama, tümü de saygısızlık etmemek için susmayı yeğliyorlardı.

Kral bir süre sonra suskunluktan sıyrılıp konuşmaya başladı.

«Birdenbire, benliğimi, insanlığın geleceğini öğrenme tutkusu sardı. Gerçekten, olanak bulunsaydı, ruhumun, uzunca bir süre ölümsüzlüğe kavuşmasını isterdim. Yazık ki insanoğlu henüz böyle bir şeyi başaracak düzeye gelmedi.» dedi. Sonra umutsuzlukla iç çekerek yerine döndü. Toplantının sona erdiğini bildirmek üzereydi. Biliciler kurulunda konuk olarak bulunan Hintli, Mısırlı ve Mezopotamyalı biliciler, ayağa kalktılar. İlk sözü Mısırlı bilici aldı.

«Saygıdeğer Kral Gudin. Ülkemde, ruhun ölümsüzlüğüne inanılır. Bu inanca göre insan bedeninden ayrılan ruh, en azından, üçbin yıl süreyle hayvan bedenlerine geçerek varlığını sürdürür. Ölümsüzleşme isteğiniz, hiç olmayacak nitelikte bir istek değil.» dedi.

Ardından Hintli bilici konuşmaya başladı.

«Benim ülkemde de ruhun ölümsüzlüğüne inanılır. Bu inanca göre ruh, insandan insana beden değiştirerek, uzun süre dünyada kalır.»

— 37 —

Mezopotamyalı biliciyse şunları söyledi.

«Ruhun ölümsüzlüğü, bilimsel yöntemlerle kanıtlanmamıştır. Ama, tersi de kanıtlanmış değildir. Bu nedenle ben de Mısırlı ve Hintli dostlarımla görüşlerine katılıyorum.»

Kral Gudin bu sözler karşısında şaşkınlıktan kendini alamadı. Baş bilicisine, «Senin bu konudaki görüşün nedir?» diye sordu.

Baş bilici, «Konuk dostlarımla görüşlerine karşı değilim. Ulu tapınağın belgeliğinde, atalarımızdan kalma bazı tılsımlı tabletler bulunuyordu. Onlarda, insan ruhunun ölümsüzlüğüne değgin, gizemli bilgiler var. Elbirlik olup bu gizleri çözersek, ruhu ölümsüz kılma yöntemlerini öğrenebileceğimizi sanıyorum. Sizi mutlu kılacaksa, hemen araştırmaya başlayalım.»

Kral Gudin bir süre düşündü. Sonra, «insanlığın gelecekte yapacağı aşamaları, elde edeceği başarıları öğrenmek, beni çok mutlu kılacak.» dedi.

Biliciler, günlerce ulu tapınağın belgeliğine kapandılar. Tılsımlı tabletleri incelediler, yazıların gizini çözdüler. Gudin'in ataları, her ruhun kendiliğinden ölümsüzlüğe eriştiğine inanmıyorlardı. Ölümsüz kılınacak ruh, bazı özel yöntemlerle gizimli aşamalardan geçmek zorundaydı.

Biliciler, bu bilgiyi temel edindiler. Tabletlerdeki tılsımlı sözcükleri saptadılar. Ruhun ölümsüz kılınmasını sağlayan yöntemleri ortaya çıkardılar. Krala sonuca ulaştıklarını söylediler. Ayrıntılı açıklamayı, ülkenin ileri gelenlerinden oluşan bir toplantıda yapacaklarını belirttiler. Kral Gudin, durumu öğrenince ölçsüz coşkuya kapıldı. Kısa sürede, ülkenin seçkin kişileri, şölen salonunda toplandılar. Kral, toplantıya ailesiyle birlikte katıldı. İlk sözü baş bilici aldı.

«Sevgili Kralımız, ülkemize pek çok hizmette bulunmuştur. İyi yürekli, insancıl, barışsever, bilgin ve sanatçı dostudur. En önemli özelliği ise, yüreğinin sevgiyle dolu olmasıdır. Bu niteliklerinden ötürü ruhu, ölümsüz kılınmayı hak etmiştir. Atalarımız, kötü ruhların ölümsüz kılın-mamasını buyurmaktadır. ; Kendisinin isteği üzerine, atalarımızdan kalma tılsımlı tabletlerin gizlerini çözdük. Kralımızın ruhunu üç bin yıl ölümsüz kılacak yöntemleri saptadık. Biliciler kurulu olarak Kral Gudin'in ruhunu ölümsüz kılmaya hazırız. İşe girişmeden önce, burada bulunanların onayını almak zorundayız. Bu da atalar buyruğudur. Çünkü Kralımızın ruhunu ölümsüz kılabilmek için kendisini, sağlıklı ve güçlüyken, öldürmemiz gerekiyor.» Baş bilicinin bu sözleri üzerine, toplantıda bulunan herkes, ürkü

içinde yerlerinden fırladılar. Kralın en büyük oğlu olan, askerbaşı ileriye atıldı.

«Ülkemizde bu güne değin tek bir kral öldürülmemiştir. Bu eylem tanrıların buyruklarına ve geleneklerimize aykırıdır. Ben uyum göster-sem bile askerlerim buna izin vermez.» dedi.

Baş bilici, «Elbette, dedi. Kralımızın öldürülmesine hiçkimse izin vermez. Bu girişim duyulursa, yediden yetmişe herkes, sokaklara dökülür. Gerçekten ülkemizde bu güne değin tek bir Kral öldürülmemiştir. Kral öldürülürse, ülkeye lanet yağar. Tanrılar halkımızdan yüz çevirir. Dualarımızı, kurbanlarımızı kabul etmezler. Üstümüze yıldırımlar < alar-lar. Ürünlerimizi coşkun sellerle ve amansız yellerle yok ederler. Yedi yıl süreyle ülkeyi kıtlık kasar kavurur. İnsanlar öldürücü hastalıkların pençesinde kırılır.»

Baş bilici bunları söylerken, orada bulunanlar, apaçık yığıya kapılmışlardı. İri iri açılmış gözlerini krala çevirmiş, ürkü içinde bekliyorlar-dı. Kral Gudin ise, bakışlarını tavanda bir noktaya dikmişti. Taştan bir yontu gibi oturuyordu.

Bir süre, salona ölüm sessizliği çöktü. Neden sonra Kral konuşmaya başladı.

«Ülkemi ve ulusumu, özümden daha çok seviyorum. Ruhumun ölümsüzleşmesini, tüm benliğimle istememe karşın, bu girişimden vazgeçiyorum.» dedi.

Baş bilici, «Sevgili Kralımız, sizden bu tür bir davranış bekliyorduk Teşekkür ederiz. Ancak bizler, isteğinizi yerine getiremediğimiz için l« dirginiz. Sizin yerinize içimizden bir ruhun ölümsüzleştirilmesini ister se...»

Kral Gudin kaşlarını çatarak baş bilicinin sözünü kesti.

«Benim yerime bir başkası mı dediniz?»

«Evet efendim. Eğer bu işe istekli biri çıkarsa, dolaylı olarak isteği niz yerine gelebilir.»

Kral, «Nasıl olacak bu?» diye sormaktan kendini alamadı.

Baş bilici durumu şöyle açıkladı.

«Siz ölürken, ruhunuzun, tılsımlı güçlerle üç bin yıl korunmasını sağlayacağız. Ölümsüzleştirdiğimiz kişinin ruhu, üçbin yıl sonra, sizin ruhunuzla buluşacak.»

Kral Gudin coşkuyla atıldı.

«Bu buluşma nerede, nasıl olacak?»

Baş bilici, «Ölümünüzden sonra ruhunuz, evrenin enginliğinde üç

- 38 -

— 39

bin yılın dolmasını bekleyecek. Süre dolunca, tılsımlı güçlerin etkisiyle mezarınızın bulunduğu yere dönecek.»

Kral, «Buraya mı?»

Baş bilici, «Evet efendim. Üçbin yıl önce gömüldüğünüz yere, yani ülkemize dönecek. Zaten adınıza, üçbin yıl ölümsüzlüğü kabul eden kişinin mezarı da sizinkinin yanında olacak. Ruhunuz,o kişiyle gömütün-zün başında buluşacak. Size üçbin yıllık yaşamının belirgin kesitlerini anlatmaya başlayacak.»

Bir an Kral'ın gözleri sevinçle parladı. Sonra yüzünü umutsuzluk bürüdü.

«Öneriniz pek ilginç. Ama, uygulanması olanaksız, hiç kimseye benim yerime öl buyruğunu veremem.»

Baş bilici, «Bu iş zaten buyrukla olamaz efendim. Sizin adınıza ölümü göze alacak kişinin, ölümsüzleşme olayına yürekten inanması gerek. Ayrıca ruhunun ölümsüzleştirilmesini de yürekten dilemeli.»

Baş bilici sözlerini bitirir bitirmez, birden küçük Ece ayağa kalktı.

«Ben ruhumun üçbin yıl ölümsüz kılınmasını yürekten istiyorum. İnsanlığın geleceğini, sevgili babam gibi ben de çok merak edivorum. Ayrıca üçbin yıl sonra babamın ruhuyla buluşmak, bana ölçsüz mutluluk verecek.» dedi.

O konuşurken, annesi, babası, ağabey, ablaları şaşkınlık ve ürkü içinde kendisine bakıyorlardı. Ama, baş bilici onların konuya karışmalarına fırsat vermedi.

«Sevgili Ece'miz, ruhunuzun ölümsüz kılınmasını, yürekten istediğinize inanıyorum. Hatta bunu babanızdan daha çok istediğinizi seziniyorum. Kralımız izin verirse, bu işe girişebiliriz.»

Kral Gudin'in yüzü acı ile kasılmıştı. Küçük Ece'sini göz göre göre, ölüme yollamak, ona çok zor gelecekti.

Ağlamaklı bir sesle görüşünü bildirdi.

«Sevgili kızım, benim ölümsüzleşme isteğim, senin canına kıyacak kadar önemli değil. Bu isteğimin yerine getirilmemesi, bende bir eksiklik oluşturmayacak. Sensizliğe katlanmak çok zor. Üstelik, pek gençsin. Henüz yaşama doymadın. Sana nasıl kıyarım? Vazgeç bu istekten.»

Küçük Ece kararlıydı.

«Sevgili babacığım, beni ancak siz anlayabilirsiniz. İnsanlığın geleceğini gerçekten çok merak ediyorum. Ruhumun üçbin yıl süreyle! ölümsüz kalmasını çok istiyorum. Bana engel olmamanızı diliyorum.»

— 40 —

Salonu yine derin bir sessizlik kapladı. Kral bir süre düşündü. Sonra kekeleyerek şunları söyledi.

«Şu anda çok zor durumdayım. Ben ki karıncayı bile incitmeye kıyamam! Sevgili yavrumu, göz göre göre ölümün kucağına nasıl atacağım? Öte yandan Ece'nin dileğini yerine getirmemek de beni tedirgin edecek.»

Bu sırada Ece söz istedi.

«Değerli babacığım, üçbin yıl sonra sizinle buluşmak üzere sizden ayrılacağımı anımsatırım.»

Kral Gudin acı acı gülümsedi.

«Bu buluşma, gerçekten mutlu bir olay olacak ama, yine de evet, demeye dilim varmıyor. Öncelikle biliciler, tüm güçlerini değerlendirerek, senin doğal yaşam süreni öğrenmeye çalışsınlar. Bu bilinirse, hiç olmazsa, gerçek ölümüne yakın bir zamanda ölümsüzleştirilirsin.» dedi. Sonra başını önüne eğerek, salondan çıktı gitti.

Biliciler, günlerce kahinler kulesine kapandılar. Atalarından kalma tüm yöntemleri değerlendirerek, küçük Ece'nin gerçek yaşam süresini saptadılar. Küçük Ece'nin doğal yaşamı onsekiz yaşında sona erecekti.

Kral Gudin bunu öğrenince, tepeden tırnağa acı kesildi. Haberi getiren baş biliciye, «Sizler, yanılığa düşmüş olabilirsiniz. Bu kehanetin doğruluğuna inanamıyorum. İçimde bu kuşku varken, Ece'nin ölümsüzlük uğruna da olsa, ölümünü onaylayamam. Bu davranışım, seni ve biliciler kurulunu incitmesin. Bu olayda beni Kral olarak değil de baba olarak değerlendirmelisiniz. Hazinemden çok değerli armağanlar al. Hemen yola çık. Akdeniz'deki kutsal bilicilere git. Kızımın doğal yaşam sürecini bir de onlara sor.» dedi.

Baş bilici, yeniden yollara düştü. Biliciler başı, kutsal bilici kadın, onu karşısında görünce belli belirsiz gülümseyerek şunları söyledi.

«Onbeş yıl önce, Ece'nin yazgısını ve kişilik özelliklerini öğrenmeye gelmiştiniz. O zaman size «birgün yine geleceksiniz» demiştim, işte geldiniz. Soracağınız soruyu biliyorum.» dedi. Sonra baş bilicinin eline küçük bir tablet tutuşturdu.

«Ece'nin doğal yaşam süreci bu tablette yazılıdır. Kral Gudin'e""veri-niz. Kralınızın, biliciler evine gönderdiği değerli armağanlar kabul edilmiştir. Teşekkürlerimizi bildiriniz.» diyerek, başbiliciye sırtını döndü.

Kral Gudin, başbilicinin dönüşünü beklerken, yemeden, içmeden, kesilmişti. Geceleri gözüne uyku girmiyordu. Kısacası yaşamın tadı tuzu kalmamıştı. Baş bilici saraya döndüğünde onu, çökmüş tükenmiş

— 41 —

buldu. Akdenizli bilicilerin gönderdiği tableti kılıfından çıkarırken, elleri titriyordu. Tablette şunlar yazılıydı:

«Önasya'dadoğdu Ecekız.

Kaydı onsekiz yıldız.

Karanlık girdi araya,

Güneş oldu dünyaya.

Ölümsüz kızın babasına selam olsun.»

Kral Gudin, tableti okuyunca, renkten renge girdi. Demek ki, ölümsüzlük kızının yazgısıydı. Bunu Akdenizli biliciler bile benimsemişlerdi. Olacakları hiçbir güç engelleyemezdi... Kral, bu inançla acılarını içine gömdü.

Kızının ruhu gibi kişiliğinin de ölümsüzleşmesi için çalışmalara girişti.

Ece, onbeş yaşındaydı. Önlerinde sadece üç yıl vardı. Kral Gudin, üç yıl içinde ülkesini, kızının anısına yapılmış anıtlarla donattı. Ölümsüz Ece adına yapılan tiyatrolar, hamamlar, köprüler, yoksul yurtlan, hastaneler ve kervansaraylar ülkenin görkemine görkem kattı.

Bu arada, dünyanın en usta yontucularını ülkesine buyur etti. Onlara Ece'nin doğal boyda bir yontusunu yaptırdı. Bu yontu için gereken, yarı saydam pembe mermer kütleleri, taaa... Mısır'dan getirildi. Ece'nin bedensel güzelliğini ölümsüzleştiren bir yontu,- öylesine görkemli olmuştu ki!.. Gören gözünü alamıyordu. Ünlü yontu ustaları, görülmedik güzellikteki yarı saydam mermeri, dantel gibi işlemişlerdi. Küçük Ece'nin yüzündeki ve bedenindeki en ince ayrıntılar bile mermere ustaca kazanmıştı. Üzerindeki ipek giysi, saydam görünümündeydi. Bu nedenle Ece'nin yontusu, hem giyiminin güzelliğini hem de vücudunun biçimini ölümsüzleştiriyordu.

Babası, Ece'ye bu yontu yapılırken takması için çok güzel bir gerdanlık armağan etmişti. Gerdanlık, sadece bir süs takısı değildi. Takıyı oluşturan altın halka ve çubuklar, aslında, süslü hiyeroglif işaretleriydi. Tümünü yazı yöntemine göre dizilince «Ölümsüz Ece» anlamı çıkıyordu.

Ece, yontu oluşturulurken, başına gözalıcı tacını da takmıştı. Usta- s lan, taçtaki, altın insan yontularını mermere aktarabilmek için çok uğraş- • mışlardı. Ama, emekleri boşa gitmemişti. El ele tutuşmuş değişik ırktan j insanlar, mermerde de altın taçta olduğu kadar anlam kazanmışlardı. { Taç üzerindeki yazılar da mermere, ustaca yapılan kabartmalarla aktarılmıştı.

Ece'nin yontudaki yüzü öylesine incelikle işlenmişti ki!, ilk bakışta i canlı olduğu sanısı uyandırıyor. Alnına dökülen perçemi tel tel uçu- [şur gibiydi. Ayrıca yontunun yüzüne ne yönden bakılırsa, ayrı bir anlam çıkıyordu. Kimi yönde küçük Ece sıcak sıcak gülümsüyor, kimi yönde ise kederli bir görünüme bürünüyor. Yontunun ünü, daha Ece, ölümsüzleştirilmeden, ülke sınırlarının dışına yayıldı.

Bu arada biliciler, bazı bilginlerin de yardımıyla ölümsüzleştirme hazırlıklarını yürütüyorlardı. Bu çalışmalara bazı aşamalarda, Ece de katılıyordu. Bir bölük bilginle bilici de Kral Gudin üzerinde çalışmaktaydı. Kralın ruhunun üçbin yılın sonunda, Ece ile buiüşabilmesi olayı da çok önemliydi. Buluşma ve etkileşim olgusunun aksamadan gerçekleşmesi gerekiyordu. Yoksa, tüm çabalar boşa gidecekti. Bu yüzden bilginlerle biliciler, gecelerini gündüzlerine katarak, tılsımlı tabletleri, yorumluyorlardı. Bu yolla elde ettikleri bilgilere dayanarak, araç ve koşulları hazırlıyorlardı. Bir yandan da taş ustaları, Ece ile Kral Gudin için zaman ve doğa koşullarına göğüs gerebilecek nitelikte, birer özel gömüt yapmaya çalışıyorlardı.

Üç yıl göz açıp kapayıncaya dek geçti gitti. Onsekiz yaşın dolmasına bir gün kala, Ece, ailesiyle, yakınlarıyla vedalaştı. Saraydan alınıp kahinler evine götürüldü. Yanında babası vardı. Üçbin yılın sonunda ruhunun, Ece'nin ruhuyla buiüşabilmesi için, Kral Gudin'e de bazı tılsımlar uygulanması gerekiyordu. Böylece baba kız, kahinler evine kapandılar.

Ece'nin ölümsüzleştirileceği, halka duyurulmamıştı. Kendisinin hasta olduğu, çok genç yaşta öleceği bildirilmişti. Son gün, insanlar, Ece'nin ölmek üzere olduğunu duydular. Ulus yasa büründü.

Ruhu ölümsüzleştirilmeden önce, bilginler ve biliciler, kendisiyle uzun uzun konuştular. Baş bilici ölümsüzleşme işleminden sonra olacakları, Ece'ye son bir kez daha anlattı:

«Ruhunuz üç bin yıllık ölümsüzlük süreci içinde hep kız bebeklerin bedenlerinde dünyaya gelecek. Ruh bir bedenden çıkınca bir süre boşlukta kalıp kendini yenileyecek. Sonra dünyanın her hangi bir yerinde, yeniden bir kız bebeğin bedenine girecek. Üçbin yıl dolarken, ölümsüz kılındığı topraklar üzerinde son kez bir kız bebeğin bedeninde yaşama başlayacak. O aşamaya değin, bedenine girdiği kişiler, ölümsüz kılınmış bir ruha sahip olduklarını bilmeyecekler. Üçbin yılın sonlarına doğru, bu durum değişecek. Son kez girdiği bedenın sahibi, yavaş yavaş, ruhunun ölümsüzlüğünü sezinleyecek. O kişinin de adı Ece olacak. Bu kız, on üç yaşına ulaşınca, üçbin yıllık geçmiş, giderek artan bir hızla belleğinde belirginleşmeye başlayacak.

Daha sonra ölümsüz Ece'nin ruhuna sahip olan kız, Kral Gudin'in gömütünü aramaya kalkışacak. Gömütü, onsekiz yaşını doldurmadan bulmak zorunda. Gömüt ondan sonra bulunsa da ölümsüz Ece'nin, Kral Gudin'in ruhuyla buluşması olanaksız.

Bu durumda ruhunuz, sonsuza dek hayvan bedenlerinde varlığını sürdürmek zorunda kalacak. Her şey yolunda gider de gömüt, üçbin

— 42 —

— 43 —

yıl dolmadan bulunursa, babanızın ruhuyla kolayca iletişim kuracaksınız. Ona insanoğlunun üçbin yıl boyunca neler yaptığını, doğanın ve evrenin hangi gizlerini çözebildiğim, insanlığın nasıl bir aşamaya geldiğini 1 ve en önemlisi, bu gelişmelerle birlikte, insanın, kişi olarak hangi düze- 1 ye ulaştığını anlatacaksınız. Kral Gudin, çok sevdiği ülkesinin üçbin yıl ' sonraki durumunu da sizden öğrenecek...

Kral Gudin'in gömütüyle sizinki, yan yana olacak. Üçbin yıllık yaşam serüveninizi anlattıktan sonra, kendi gömütünüzü açtıracaksınız. Mumyanızın parmağındaki, Lapis yüzüğü çıkarıp sağ elinizin işaret parmağına takacaksınız. Sonra yüzüğün üzerindeki tılsımlı yazıları okuyacaksınız. Ruhunuz, böylece üçbin yıllık ölümsüzlükten kurtulacak. Evrenin enginliğine karışıp erince kavuşacak.»

Ece, en çok, üçbin yıl sonra babasının ruhuyla nasıl buluşabileceğini merak ediyordu. Daha doğrusu, bu buluşmanın gerçekleştiğine yürekten inanamıyordu. Bu inançsızlık da içine dayanılmaz bir korku salıyordu. Son konuşmada yine, bu kuşkusunu dile getirmekten kendini' alamadı. Bunun üzerine baş bilici şu açıklamayı yaptı:

«Üçbin yıl sonunda, babanızın ruhuyla buluşmaya çabalarsanız, yalnız olmayacaksınız. Geçmişe ve ölümsüzlüklere tutkun, iyi bir can, sizej sahip çıkacak. Babanızın gömütünü ararken yardımcı olacak.»

i

Ece, baş biliciye güvenirdi. Sözleri sona erince, derin bir soluk al-| di.

1

«Dediklerinize yürekten inanıyorum. Ölümsüzleşmeye hazırım.» âe4 di.

,j

Ece, ruhu bedeninden ayrılırken, babasıyla el eleydi. Hiç acı çemmedi. Kral Gudin ise, kızının cansız parmaklarını avucundan sıyrırken etinden et kopmuşçasına acı duydu. Kral Gudin'in Ece adlı kızının ruhu, böylece üçbin yıl süreyle ölüm süzlüğe erişti.

Ölümsüz Ece'nin bedeni, en etkin yöntemlerle mumyalandı. Mum yanın başına, Akdenizli bilicilerin armağanı olan taş, yerleştirildi. Sağ el< nin işaret parmağına da som Lapis taşından oyulmuş, tılsımlı yüzük t| kıldı. Yüzüğün yüzeyinde Ece'nin ruhunu ölümsüzlükten kurtaracağı sözcükler yazılıydı.

Mumya, daha önce hazırlanan, özel gömüte yerleştirildi. Çevres, ne, değerli ölüm armağanlarıyla sevdiği eşyaları, takıları, adak kaplar; dinsel yakarıları içeren, yazılı tabletler konuldu. Sonra gömüt kapatıldı...

Çoban Ece bir süre sustu. Sonra, acı dolu iniltileri andıran bir ses' şunları söyledi.

«Zaman azalıyor. Babamın gömütünü bulmam gerek. Ona, üçtî 'il

— 44 —

yıllık yaşam serüvenimi anlatmalıyım. Ruhum, ölümsüzlüğün ağır yükünden kurtulmalı!.. Kurtulmalı!..»

Bn. kazıbilimci, çoban Ece'yi dinlerken, tepeden tırnağa kasılıp kalmıştı. Birşeyler söylemek istiyordu. Ama, dili sanki odun kesilmişti. Varlığını, düşlerde görülen türden karabasanlar sarmıştı. Uzunca bir süre duyduklarının etkisinden sıyrılamadı. Neden sonra kendinde konuşacak gücü bulabildi.

«Sen, Kral Gudin'in, ruhu üçbin yıl ölümsüz kılınmış kızının, ruhuna sahipsin.»

Şu andaki kalıbın ve kişiliğin ne olursa olsun, sen ölümsüz Ece'sin. Buna yüreğinden inanıyorum. Ruhunun, ölümsüzlükten kurtulup erince kavuşması için elimden gelen her şeyi yapmaya hazırım.»

Ece, gözlerini boşluktan ayırmadan şu sözleri fısıldadı.

«Ben de senin, geçmişe ve ölümsüzlüklere tutkun iyi bir can olduğuna ve bana yardım edeceğine inanıyorum. Kendimi sana teslim ediyorum. Bundan sonra her dediğini yapacağım.»

Bn. kazıbilimci, ilk iş olarak, gazeteci dostuna verdiği sözü anımsadı. Olayı, dünyaya onun duyurmasını isteyecekti. Konu, basın yoluyla duyulunca, kazı için köye yardım yağacağını umuyordu. Hemen kendisini köye çağırıldı.

Ünlü gazeteci, Bn. kazıbilimcinin boş bir düş uğruna, köye kapanıp zaman yitirmeyeceğini biliyordu. Neyin peşinde olduğunu anlayamadığından, merak içinde ondan haber bekliyordu. Çağrıyı alınca hiç şaşırmadı. Hemen arabasına atlayıp yola çıktı.

Bn. kazıbilimci, ona olup bitenleri, taaa! Başından, ayrıntılarıyla anlattı. Sonra da Ece'nin konuşmasını içeren, ses bandını dinletti. Gazeteci, bandı dinlerken, kimi yerde şaşkınlığa, kimi yerde de apaçık ürkü ve korkuya kapıldı. Band sona erdiğinde:

«Büyük olay, büyük haber. Hem öylesine büyük ki, dünyayı sarsacak nitelikte.» diyerek yerinden fırladı.

Bn. kazıbilimci, «Haber en etkin biçimde dünyaya duyurmalısın. Başta televizyon olmak üzere, tüm iletişim görevlilerinin ilgisini çekmelisin. Ayrıca, ölümsüz Ece ile Kral Gudin'in gömütlerini aramak için dünya uluslarından yardım sağlamalıyız. Bu konuya da sen ön ayak olmalısın.»

~

Ünlü gazeteci sabırsızlıktan yerinde duramıyordu. Bn. kazıbilimci ile vedalaşırken, «Sen bu konuları hiç dert edinme. Her şeyi ben üstleniyorum. İnsanlığın üçbin yıllık geçmişine tanık olan Ece'ye, herkes ilgi duyacaktır. Her ulus, seve seve ona yardıma koşacaktır. Göreceksin, köy kısa bir süre sonra, dünyanın dört bir yanından gelme, gazeteci, televizyon, radyo yapımcılarıyla dolacaktır. Öyle ki, ilgilerinden usanıp

— 45 —

kendilerini kapıdan atacaksınız. Onlar bir yolunu bulup pencereden gi-™ recekler. Dilerim bu yüzden fazla tedirgin olmazsınız.» dedi.

Bn. kazıbilimci, gazeteci dostunu uğurlar uğurlamaz, hemen odasına kapandı. Dünyanın dört bir yanında kazı yapmakta olan kazıbilimci; dostlarına şu satırları içeren birer çağrı mektubu yazdı:

«Yüzyılımızın en ilginç, en şaşırtıcı kazı bilim olayına tanık olmak isterseniz, Anadolu'daki kazı alanına geliniz.»

Bu çağrının, ünlü kazıbilimcileri, mıknaş gibi Anadolu'ya çekeceğinden kuşkusuz yoktu.

Bn. kazıbilimcinin, gazeteci dostuyla yaptığı söyleşinin üstünden, ! üç gün geçmişti. Köye, çeşitli ülkelerden akın akın gazeteci ve televizyon yapımcıları gelmeye başladı. Ölümsüz Ece olayı, gerçekten dünya; haberleşme örgütlerine bomba etkisi yapmıştı. Sadece büyük ülkeleri değil, adı sanı pek seyrek duyulan, küçük ülkeler de Anadolu'ya haber • görevlisi gönderiyorlardı. Bn. kazıbilimcinin parasal yardım çağrısı da; etkin olmuştu. Kısa sürede, köye, para yağmaya başladı. Özellikle kendilerini dünyanın sahibi sanan, büyük

ülkeler, yardımda başı çekiyorlar-1 di. Hatta bu konuda birbirleriyle yarışa bile girişmişlerdi.

*

Bn. kazıbilimcinin meslekdaşları da çok geçmeden çevresine doluştular. Hep birlikte seçkin bir kazı kurulu oluşturdular. Eski kazılardan esinlenerek, kazıyı planlamaya giriştiler. Öncelikle kazı alanı, diken-i li tellerle çevrildi. Köy, kazı alanı içinde kalıyordu. Bu sakıncalı bulundu.* Kazı yerinden uzakta bir düzlüğe hazır evlerle güzel bir köy kuruldu.

Halk oraya taşındı.

Köylülerin kimi bu durumdan hoşnuttu. Ayaklarına gelen yüzlerce yabancı, ürettikleri ürünleri kapışircasına satın alıyordu. Cepleri dol-1 muş, yüzleri gülmüştü. Bu olanaklara, çoban Ece yüzünden eriştiklerini düşünerek, ona dua ediyorlardı.

Bir bölük tutucu köylü ise, olanlardan hiç hoşnut değildi. İlle de köydeki yıkık dökük evlerinde yaşamak istiyorlardı. Kolayca kazandıkları para da yüzlerini güldürmüyordu. Her fırsatta, köyün yabancılarca gürültüye boğulmasından yakınıyorlardı. «Az aşımız, ağrısız başımız olsun. Bu yabancılar, dirliğimizi kaçırdı.» diye homurdanıp duruyorlardı. Aralarında Ece'ye lanet yağdıranlar da az değildi. Bu kesim, Ece'ye hâlâ «Deli» gözüyle bakıyordu. Ona inanan insanların da en az Ece kadar kaçık olduğunu söylüyorlardı. Öncelikle Bn. kazıbilimciye duydukları öf-1 ke, ölçüsüzdü. «Kocamış mezar kazıcı, bizim deli kızın sözlerine inanıp, dünyayı başımıza topladı.» diye atıp tutuyorlardı.

Çoban Ece'nin ana babası da şaşkına dönmüşlerdi. Haber görevlilerinin asıl konuşmak istedikleri kişi, Ece idi. Ama, Bn. kazıbilimci buna izin vermiyordu. Gazetecilerin sorularıyla Ece'nin belleğini bulandırma- larından korkuyordu. Kızın olabildiğince, kendi kendisiyle baş başa kalmasına özen gösteriyordu. Böylelikle belleğinin daha kolay aydınlanacağını düşünüyordu. Bu tutumu yüzünden gazetecilerin, TV ve Radyo yapımcılarının eleştirilerine uğruyordu. Hatta bazı öfkeli gazeteciler, kendisine apaçık çıkışıyorlardı. Ama, Bn. kazıbilimci onlara kızmıyordu. Davranışlarını görev bilinci olarak yorumluyordu. Bu yüzden tümünü de hoşgörüyü karşılıyordu.

«Günü gelince, Ece'yi karşınıza çıkaracağım. Ona istediğiniz soruyu soracaksınız.» diyerek, öfkelerini yatıştırıyordu.

Kazı için ön hazırlıklar sürerken, kazı kuruluna, dünyanın dört yanından mektuplar gelmeye başladı.

Mektupların çoğu, kazıda gönüllü olarak çalışmak isteyenlerdendi. Bunlar, işçilikle ilgisi olmayan kimselerdi. Öyle ki, aralarında mühendisler, doktorlar, öğretmenler, avukat, bankacı, fabrikatör, din adamı, hatta devlet adamları bulunuyordu.

Bn. kazıbilimci, bu mektupların sahiplerine iletişim araçlarıyla topluca yanıt veriyordu. Kazının, deneyimli kazıcılarla yaptırılacağını belirterek, kendilerine teşekkür ediyordu. Böylece, hazırlık sona erdi. Bn. kazıbilimci, kazıya başlamadan önce, Ece'yi dünyaya tanıtmaya karar verdi. Köyün dışında, daha önceki kazılarda ortaya çıkarılmış büyük bir tiyatro kalıntısı vardı. Tanışma toplantısı, orada yapılacaktı. Dünya uluslarının haber görevlileri, tiyatroya aygıtlarını taşıyıp düzeneklerini kurdular. Toplantıya, dünya haber görevlileri yanında, ünlü kazıbilimciler, dil, insan, tarih ve fosil bilginleri, din adamları, ruhbilimciler, gök bilimciler, doğa üstü olayları inceleyen bilginler, yıldız yorumcuları, doktorlarda katıldı.

Herkes yerini alınca, Bn. kazıbilimci, tiyatronun sahne bölümüne çıktı. Çoban kızla ilk kez tanışmasından başlayarak, tüm gelişmeleri ayrıntılarıyla anlattı. Sonra Ece'nin geçmişle ilgili açıklamalarını içeren, ses bandını teype yerleştirdi. Otuzbin kişilik tiyatronun dört bir yanına konan ses büyüteçleri, Ece'nin sesini yaymaya başladı. Orada bulunanlar, tepeden tırnağa ürpererek, kulak kesildiler. Band sona erdi. Ama, tiyatroyu saran derin sessizlik bir süre daha bozulmadı.

Orada bulunanlar, kendilerini üçbin yıl öncesine öylesine kaptırmışlardı ki!.. O güne dönmekte güçlük çekiyorlardı.

Neden sonra toplulukta kırıntılar başladı. Olayın etkisinden sıyrılan bilim adamları, art arda söz isteyerek, Bn. kazıbilimciye soru sormaya giriştiler.

İlk soru, dünyaca ünlü bir eski diller bilgininden geldi. Kendisi, bin-

— 46 —

— 47 —

lerce yıl, ysr altında kalmış değerli yazıtları, tabletleri, okj.,;;>yorumlayarak, kazıbilime önemli hizmetlerde bulunmuştu. Ne var ki, bunca yeteneğine karşın, olumsuz ve kışkırtıcı bir kişiliğe sahipti. Dünyada bomba gibi patlayan bir kazıbilim olayına, Bn. kazıbilimci'nin öncülük etmiş olmasını çekemiyordu. Bu duyguların etkisiyle Bn. kazıbilimciye şu soruyu sordu:

«Banttaki konuşmayı ölçsüz bir coşkuyla dinledim. Duyduklarıma iyice inanabilmek için çoban kıza bir kaç soru sorabilir miyim?»

Bn. kazıbilimci, arkadaşının kişiliğini iyi tanırdı. Kendisini, belli belirsiz gülümseyerek yanıtladı.

«Elbette sorabilirsiniz. Zaten ben de Ece'yi size tanıştırmak üzereydim.» dedi.

Ön sırada dinleyiciler arasında oturmakta olan Ece, ayağa kalktı. Ürkek ürkek yürüyerek varıp Bn. kazıbilimcinin yanına dikildi. O anda ortalık, ışığa boğuldu. Tüm televizyon yapımcıları, alıcı aygıtlarını Ece'ye çevirmişlerdi. Gazeteciler, fotoğraf çekmek için birbirleriyle itişip kakışmaktaydılar. Ece kız, tunçtan yontu gibi dimdik duruyordu. Öyle-ki, üzerine akan ışık selinden bile etkilenmemişti.

Bir süre böyle geçti. Sonra Bn. kazıbilimci konuşmaya başladı.

«Saygıdeğer haber görevlileri, sizleri Ece ile tanıştırmaya söz ver4 mistim. İşte, sözümü yerine getiriyorum.

Ölümsüz Ece karşınızda duru-yor! Eski diller bilgini değerli arkadaşım, kendisine istediği soruyu sora| bilir.

Başka konuklar da Ece'ye soru sorabilirler.»

Ortalığı yeniden derin bir sessizlik kapladı. Eski diller bilgini yerin| den kalkıp Ece ile Bn. kazıbilimcinin yanlarına geldi. Bayanların elleri sıktı. Sonra hemen, üçbin yıl önce Anadolu'da konuşulan dille Ece'y» sorular sormaya başladı.

«Siz gerçekten Kral Gudin'in küçük kızımısınız?»

Ece, dil bilgisini aynı dille yanıtladı.

«Evet, ben, Kral Gudin'in en küçük kızı, ölümsüz Ece'yim.»

«Gerçekten ruhunuz üçbin yıl boyunca, beden değiştirerek, varlığı* nı sürdürdü mü?»

«Evet, üçbin yıldır, dünyanın dört bir yanında çeşitli kişiliklere bürüj nerek yaşadım. Kimi yerde soylu bir ailenin nazlı kızıydım. Kimi yerde tında inleyen bir köle. Gün oldu, korsanlarca kaçırılıp tutsak pazarları da satıldım. Kimi zaman yaşamımı görkemli saraylarda sürdürdüm, zen, insanlığa ışık olmuş ünlü kişilerle çağdaş oldum. Kimileriyle do; luk kurdum. Kimilerinin ışığıyla aydınlandım.

— 48 —

Üçbin yıllık yaşamımda insan olarak hem çok acı çektim; hem de ölçsüz mutluluklara eriştim.

Tiyatroyu dolduran onbinlerce kişi, Ece'yi soluk almaktan çekinerek dinlemekteydi. Bn. kazıbilimci, Ece'nin konuşmasını, uluslar arasında yaygın olan bir dille söz be söz çeviriyordu. Ece susunca, eski diller bilgini, titrek bir sesle şunları söyledi.

«Kral Gudin'in kızı ölümsüz Ece'ye teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum. Şu anda insanoğlu, olanaksız gibi görünen, olağanüstü bir olayla karşı karşıya' Gerçekten, üçbin yıllık geçmişin canlı tanığıyla yüz yüzeyiz. Bu olayı ortaya çıkardığı için değerli meslekdaşım Bn. kazıbilimciyi kutlarım.» dedi.

O yerine oturunca, yine ünlü kazıbilimcilerden biri, Ece'ye üçbin yıl önce yaşadığı ülkenin yerini sordu. Ece, ayağını yere vurarak, «Ülkemiz burada bulunuyordu.» dedi.

Bir başka bilgin, «Babanızın gömütüyle kendinizinkini bulabileceğinize inanıyor musunuz?» dedi.

Ece'nin yüzü acıyla kasıldı, «inanmaktan çok, umut ediyorum.» yanıtını verdi.

Gazetecilerle TV ve Radyo yapımcıları da Ece'ye çeşitli sorular sordular. Bu sorular, o anda dünyanın dörtbir yanında, olayı izlemekte olan kimselerden geliyordu. Ece, hiçbir soruyu yanıtsız bırakmadı.

Zaman su gibi akıp gitmişti. Hava kararmak üzereydi. Ece de giderek güçsüzleşiyordu. Bn. kazıbilimci, bu durumu belirterek toplantıya son verdiğini bildirdi.

Ece, sahnenin basamaklarından inerken, bazı gazetecilerle fotoğrafçılar, yerlerinden fırladılar. Ona doğru koşmaya başladılar. Her biri, Ece'nin ağzından değişik ve ilginç birşeyler kopartmak, çarpıcı görüntüler saptamak amacındaydı. Bu amaçla her kuralı çiğneyip ileriye atılmışlardı.

Birden, itişip kakışmanın etkisiyle yol kıyısında duran mermer sütunlardan biri, yerinden oynadı. Ne oluyor? Demeye kalmadan, gazetecilerin üstüne devrildi. Olay yerinde bulunanlar, ürküye kapıldılar. Bağırışıp çağırışarak, kaçışmaya kalkıştılar. Ortalık iyiden iyiye karıştı. «.

Bn. kazıbilimci, Ece'yi hemen olay yerinden çekip aldı. Kaptı kaçtıyla eve gönderdi. Kaza, dünyanın dört bir yanından gelme, TV alıcıları önünde olmuştu. Ece olayını merakla izlemekte olan dünya ulusları, durumu görünce, korkuya kapılmışlardı. Merak içinde aydınlatılmayı bekliyorduları.

— 49 —

F.:4

Sütunun devrilmesine, bir küme bencil gazeteciyle fotoğrafçı neden olmuştu. TV'de olayı izleyenler, onları kınıyordu. Kısa bir süre sonra, kazada iki gazetecinin öldüğü saptandı. Birçok gazeteci, fotoğrafçı ve bilim adamı da kargaşada yaralanmışlardı. Dünya uluslarının kınaması, bu kez suçlamaya dönüştü. Köye değişik görünüşleri içeren telefon ve telgraflar yağmaya başladı.

Giderek bu suçlamalar, uluslararası bir sürtüşmeye dönüştü. Bu aşamada, çok ilginç bir gelişme oldu. Ülkeleri adına kazıyı izleme görevi üstlenen gazeteciler, fotoğrafçılar, radyo, televizyon yapımcıları, kendi aralarında bir toplantı düzenlediler. Öncelikle olaya neden olan kesim, ötekilerden özür diledi. Hep birlikte, bir daha birbirlerini atlatmak, yalanlamak, tökezlemek, gibi davranışlardan kaçınacaklarına and içtiler. Kazı sırasında her konuda birbirleriyle işbirliği yapmaya, birbirleriyle yardımlaşmaya karar verdiler. Bu görüşleri ve kararları yazıya geçirip birer birer imzaladılar.

Birbirlerine düşman ulusların haber görevlileri bile, bu sözleşmeden sonra, yan yana, omuz omuza, çalışmaya başladılar.

Haber görevlileri arasında gerçekleşen bu olumlu örgütlenme, ülke başkanlarının dikkatini çekti. Onlar da aralarında anlaşarak, güçlü bir haber uydusu oluşturmaya karar verdiler. Ölümsüz Ece olayındaki gelişmeler, tüm dünyaya bu uydusuyla duyurulacaktı. Uydudan sadece büyük ülkeler değil, yoksul ve küçük ülkelerde yararlanacaktı.

Birbirlerine sürekli olarak dış bileyen, düşmanlık ve kin besleyen uluslar, yüzyıllardır ilk kez bir konuda işbirliği yapmaktaydılar.

Haber uydusu yoluyla ölümsüz Ece olayı, dünyaya daha çok yayıldı. Yeryüzünün kuş uçmaz, kervan geçmez, diye nitelendirilen kesimlerinde yaşayan birkaç yüz kişilik boylar bile Ece olayını öğrendiler.

Bu gelişmeler olurken, zaman da akıp gidiyordu. Ece'nin sabırsızlığı her geçen gün artmaktaydı. Gömütleri bulamamak korkusu, kendisini dirliksiz kılıyordu. Onun serüvenini merakla izleyen insanları da benzer kuşku ve korkular sarmıştı.

Yüzyıllardır süren tarihsel gömüt soygunlarını düşündükçe, onların da umutları kırılıyordu. Ece, gömütleri bulup babasına üçbin yıllık geçmişi anlatsa bile, ruhunu ölümsüzlükten kurtaracak olan tılsımlı yüzük, çalınmışsa ne olacaktı?

Bn. kazıbilimci, Ece'nin ve onun sorununu dert edinenlerin, kazıyı ne denli sabırsızlıkla beklemekte olduklarını biliyordu. Aslında kendisinin de içi içine sığmıyordu. Tek isteği, bir ayak önce kazıya başlayabil-

- 50 -

mekti. Çeşitli ülkelerden gönderilen güçlü ve duyarlıklı kazı araçlarının bir araya gelmesi, zaman alıyordu. Her şey tamam olmadan işe girişmek kişiliğine ters düşüyordu.

Sonunda tüm koşullar tamamlandı. Sisli bir sonbahar sabahı, kazı alanının dört bir yanında kazıya başlandı.

Haber görevlileri de kazı yerlerine düzeneklerini kurdular. Kazıyı adım adım izlemeye giriştiler.

Alanın büyük bir bölümü, daha önce araştırıldığı için, oralarda kazı pek zor olmuyordu. Ece, kazı yerlerinde, yuvasını yitirmiş kuş gibi oradan oraya koşuşturur duruyordu. Kazıya başlandığının üçüncü günü, ipuçları ortaya çıkmaya başladı. Bunların ipucu olduğunu Ece belirtiyordu. Toprak altından çıkan bazı temel kalıntılarını «Burası, başkent in agorası olmalı.» «Sanırım bu yandaki temel duvarları, sarayımızın kalıntıları.» diye adlandırıyordu. Kimi yerde de: «Ulu tapınağı bulmak için şu yanı kazmaktasınız.» diyerek, kazıcıları yönlendiriyordu. Arada bir yanılma da çokluk dedikleri doğru çıkıyordu.

Dünyanın dörtbir yanından gelme güçlü araçlarla kazı, hızla sürüyordu. Birkaç hafta içinde başkent in temel kalıntıları tümüyle ortaya çıktı. Ece, başkent in belli başlı yapıtlarını saptamıştı ama, belleğini nice zorlasa, gömütlerin yerini kestiremiyordu. Sabırsızlığı ve umutsuzluğu her geçen gün biraz daha artıyordu. Bn. kazıbilimci, onun yanından hiç ayrılmıyordu. Sürekli olarak, umutsuzluğa kapılmamasını öğütüyordu. Onu dinlerken Ece'nin gözleri parlıyordu. İfade bir:

«Amacına ulaşabilecek miyim acaba?» Sorusunu sormaktan kendini alamıyordu. Bn. kazıbilimci sevecenlikle saçlarını okşayarak, hep şu yanıtı veriyordu.

«Evet, amacına ulaşacaksın. İnan bana. Sakın umutsuzluğa kapılma!»

Ece bu sözleri duyunca, kazı alanında coşkuyla koşturmaya başlıyordu.

Ece'nin akıllara durgunluk veren ölümsüzlük serüvenini izleyenler, onunla birlikte dertleniyor, umuda ve coşkuya kapılıyorlardı. Ece, artık dünyanın göz bebeği olmuştu. Yeryüzünde onu tanımayan ona ilgi duymayan onu sevmeyen yoktu.

Ece'nin her davranışı her sözü, her durumu, iletişim uydusuyla dünyaya yansıtılıyordu. Haber görevlileri, alıcı aygıtlarla sürekli olarak, Ece'yi izliyorlardı. Ece, giderek yemeden içmeden kesiliyordu. Bn. kazıbilimci, beslenmesine özen göstermese, açlıktan ölüp gidecekti. Onu televizyonda izlemekte olanlar, her geçen gün, zayıfladığını görüyorlar-

— 51 —

di. Çok geçmeden, dünyanın dört yanından, Ece'yi güçlendirecek, besin listeleriyle ilaç önerileri gelmeye başladı.

Ece'nin durumuna en çok derlenenlerden biri de anasıydı. Yeni köye taşınalıberi, kızına eskisi gibi yiyecek birşeyler götüremez olmuştu. Ece ile Bn. kazıbilimci, kazı alanı içinde yaşıyorlardı. Orası da yeni kurulan köye pek uzak düşüyordu. Zaten kazı alanına girip çıkmak da kolay değildi. Bn. kazıbilimci, kendisi için izin kâğıdı çıkartmıştı. Ama, Ece'nin anasının yine de oraya girip çıkarken yüreği kalkıyordu. Dev gibi aygıtların çıkardığı gürültü, çevreye savurttuğu taş toprak, ürküntü veriyordu.

Ne var ki ana, televizyonda kızının mum gibi erimekte olduğunu görünce dayanamadı. Birgün her zorluğu göze alarak, yola çıktı. Ece onu karşısında görünce önce tanımadı. Sonra kendini topladı: «Hoşgeldin ana.» dedi. Anası, ağlamaklı bir sesle Bn. kazıbilimciye çıkışmaktan kendini alamadı.

«Yavrum, bir deri bir kemik kalmış. Onu bizden aldın. Ama, hiç iyi bakmadın. Üstelik başımıza olmadık işler açtın. Biricik kızım elden gidiyor. Böyle olacağını bilseydim onu sana vermezdim.» dedi.

«Ece kızım, bak sana ne getirdim!» diyerek, kaymaklı süt güvecini önüne sürdü.

Ece, sevinçle yerinden kalktı. Kaşıklıktan üstü bezekli bir tahta kaşık alıp geldi. İstekle sütü kaşıklamaya girişti. Bn. kazıbilimci, şaşkın şaşkın bakakaldı. O güne dek, hiçbir şeyi böylesine istekle yediğini görmemişti. Ana onun şaşkınlığını görünce, «Kızım, üstü kaymak bağlamış keçi sütünü çok sever. Küçükken, güvecin başına geçti mi, dibini buluncaya dek elinden alamazdım.» dedi. Sonra sevecenlikle Ece'nin saçlarını okşadı. «Çirkin yazgılı güzel kızım, bundan sonra sana her gün bir güveç süt getireceğim. Hem de üstü yorgan gibi kaymak bağlamış olacak. Başka bir şey yemesen de gayri dert edinmem.» diyerek, boş güveci aldı, çıktı, gitti.

Gerçekten Ece'nin yüzüne renk geldi. Bakışları canlandı. Dizleri güçlendi. «Haydi kazıya gidelim!» diyerek ayaklandı. Bn. kazıbilimci, apar topar peşine takıldı. Kaptı kaçtı kapıda bekliyordu. Kısa sürede, başkent kalıntılarının bulunduğu yere ulaştılar.

Kazı, her yerde hızla sürüyordu. Tepeler, tümsekler yerle bir ediliyordu. Oralardan çıkan taş toprakla yeni yeni tepeler, tümsekler oluşuyordu. Ece, başkent kalıntıları arasında dolaşırken, kimi yerde içine dayanılmaz acılar doluyordu. Kim yerde ise benliğini sevinç ve coşku sarıyordu. Sürekli olarak kendisini izleyip gözlemekte olan Bn. kazıbilimci, onun bu durumunu açık seçik görüyordu. Aradabir içinden geçenleri merak ediyordu. Ama, Ece konuşmadığı sürece, o da söz söylememeye özen gösteriyordu. Birkaç kez Ece'ye soru sormayı denemişti. Ama, ya yanıt alamamıştı ya da Ece'nin hırçınlaştığına tanık olmuştu. Bu yüzden o sustukça kendisi de susuyordu. Kazıya ara vermemek için işçiler nöbetleşe çalıştırılıyordu. Güneş batmak üzereydi. Bir bölük işçi, dinlenmeye, bir bölüğü de işe başlamaya hazırlanıyordu. Bn. kazıbilimci yorgunluktan tükenmiş durumdaydı. Gün boyu Ece ile birlikte kazı alanında dolaşıp durmuştu. Ece'ye eve dönmeyi önerecekti. Birden yollarına bir işçi çıktı. Yeraltından çıkma, çanak çömlek kalıntılarıyla dolu el arabasını, zorlukla iteleyerek, geçip gidiyordu. Kazı, sadece Kral Gudin'le ölümsüz Ece'nin gömütlerini bulmak amacıyla yapılıyordu. Bu nedenle kazı sırasında ortaya çıkan kalıntılar, daha sonra incelenmek üzere depolara yığılıyordu.

İşçinin çalışma süresi dolmuştu. Bir ayak önce, arabadakileri depoya teslim edip dinlenmek istiyordu. Sabırsızlıkla ilerlerken, ikidebir arabanın tekerleği ya bir çukura batıyordu ya da iri bir keseğe tosiuyordu. Sarsıntı sırasında arabadaki kalıntıların bir bölüğü, yerlere düşüyordu. İşçi, kiminde bunları söylene söylene toplayıp arabaya koyuyordu. Kimi yerde görmezlikten geliyordu. Bn. kazıbilimciyle Ece'yi karşısında görünce, dikkati dağıldı. Onlara bakarken, arabanın dengesi bozuldu. Üstteki parçaların bir bölüğü yere döküldü. Kazı başkanının önünde kalıntıların yere düşmesi, işçinin canını sıktı. İster istemez, yerdekileri toplamaya girişti. İşte o anda, birden Ece, pars gibi işçinin üstüne atıldı. Elindeki kırık mermer parçasını çektirip aldı. Titreyen parmakları arasında evirip çevirmeye girişti. İşçi içinden: «Bu kız düpedüz deli.» diye geçirdi. Yeniden yerdekileri toplamaya koyuldu. Bn. kazıbilimci dikkatle Ece'yi izliyordu. Ece ise giderek artan bir coşkuyla elindeki parçayı incelemekteydi. Neden sonra mermer parçasını Bn. kazıbilimciye uzattı.

«Sanırım, gömütlere yaklaştık. Daha önce gömütlerin üstüne konan yontulardan söz etmiş miydiniz?»

Bn. kazıbilimci şöyle bir düşündü.

«Hayır. Gömütlere değgin ayrıntılı bilgi vermedin.»

Ece, «Gerçekten öyle. Anlatacak o denli çok şey var ki! Hangi birinden söz edeceğimi ben de bilemiyorum.

Babamın gömütüyle benimki-

— 52 —

- 53 -

nin yan yana olduğunu biliyorsun. Bu görkemli gömütlerin üstüne, babamın ve benim doğal boyda yapılmış yontularımız konmuştu.»

Bn. kazıbilimci coşkuyla atılmaktan kendini alamadı.

«Yoksa gerdanlığında ölümsüz Ece yazan güzel kadın başı yontusu!..»

Ece, benzer coşkuyla sözünü kesti.

«Evet. Benim gömütümün üstüne oturtulan o yontuydu.» Babamın gömüt yontusu da en az benimki kadar özenle yapılmıştı. İşte bu kırık mermer parçası, babamın yontusundan kopma. Daha doğrusu elinin bilek bölümü. Gudin Krallığını simgeleyen bileziğe dikkatle bak. Yüz yüze gelmiş ejder başıyla babamın güzel başını görebilirsin. Kabartma, epeyce bir aşınıp yıpranmış. Ama, tümüyle silinmemiş.»

Bn. kazıbilimci, büyütecini çıkararak, mermer parçasını dikkatle inceledi. Sonra telaşla depoya doğru uzaklaşmakta olan işçiye doğru koştu. Soluk soluğa varıp adamın önünü kesti.

«Bu kalıntıları, kazının hangi bölümünden çıkardınız? Çabuk bizi oraya götür.» diyerek, işçiyi çekıştirmeye başladı. Bn. kazıbilimcinin coşkusu, Ece'ye de geçmişti. Onları güçlü alıcılarla uzakta izleyen haber görevlileri, durumda olağanüstü bir gelişme olduğunu anlamakta gecikmediler. Gömütlere yaklaşıldığı haberi, kısa sürede tüm dünyaya yayıldı. Kazı kurulu üyeleri, hemen duruma el koydular. En usta, en becerikli işçileri, yontu parçasının bulunduğu yere yığdılar. Yoğun bir kazı çalışmasına başlandı.

Ece, sevinçten yere göğe sığamaz olmuştu. Önüne gelene: «Gömütlere ulaşmak üzereyiz.» Muştusunu veriyordu. Kral Gudin'in gömü-tü aranırken, birden kazmaların ucuna başsız bir kadın yontusu takıldı. Ece

onu görünce öyle bir şaşırıldı ki!.. Dizlerinin bağı çözüldü. Olduğu yere çöktü kaldı. Bn. kazıbilimci, ölçsüz bir telaşla çevresinde dönmeye başladı. Bir yandan da, «N'oldu kızım, neyin var?» diye Ece'yi konuşturmaya çabalıyordu. Ama, Ece tek söz söylemiyordu. Dili tutulmuştu. Gözlerini bir noktaya dikmiş, öylece bakıp duruyordu. Bn. kazıbilimci hemen, kazı doktorunu getirtti. Doktor, «Aşırı gerilimden, geçici bir konuşma tutukluğu geçiriyor. Üstüne varmayın.» dedi. Ece dinlenmek üzere eve götürüldü.

Bn. kazıbilimci, yıllardır arayıp durmakta olduğu başsız gövdeye kavuştuğuna bir türlü inanamıyordu. Yontuyu tezden, belge barakalarından birine taşıdı. Saatlerce oraya kapanıp bir güzel temizledi. Müzeden ödünç aldığı, güzel kadın başı kopyasını yanında getirmişti. Belgeliğin bir köşesindeki çelik dolapta saklıyordu. Onu, Ece'ye geçmişi anımsatma aracı olarak, kullanmayı kurmuştu. Yontuyu bu nedenle okyanus aşırı yolculuğa çıkarmıştı. Ne var ki, Ece, geçmişi hiçbir çabaya gerek kalmadan apaçık anımsamaktaydı. Bu yüzden Bn. kazıbilimci, yontuyu ortaya çıkarmaya gerek görmemişti.

Güzel kadın başı kopyesini, titreyen elleriyle gövdenin üstüne yerleştirirken, «İyi ki onu buraya getirme zahmetine katlanmışım! Yoksa, yıllardır kurduğum düş, böylesine kolaylıkla gerçekleşmeyecekti. Bu ülkeden gövdeyi götürmem ne denli zorsa, kendi ülkemden başı getirmem de o denli zor olacaktı.» diye geçiriyordu. Güzel kadın başıyla gövde birleşince, ortaya görkemli bir yontu çıktı. Bn. kazıbilimci, uzun süre gözlerini bu güzellik anıtından ayıramadı. Bu haber de tüm dünyaya duyuruldu. Haber görevlileri, Bn. kazıbilimcinin çevresine sakız gibi yapıştılar. İle de dillere destan olan bu yontuyu, görmek ve görüntülemek istiyorlardı. Bn. kazıbilimci, yontuyu herkesten önce, Ece'nin görmesi gerektiğini düşündü. Bunun, ölümsüz Ece'nin yontusu olup olmadığına tanıklık etmeliydi. Ece'nin sağlığı da hiç iyi değildi. Bn. kazıbilimci, bu olayın onu sarsmasından korkuyordu. Bunları düşüne düşüne, evin yolunu tuttu. Kapıyı açan yardımcı kadına, Ece'nin durumunu sordu. Kadın, kendisini, korkudan kekeleyerek yanıtladı.

«Ece kızın durumu iyi. Hem de pek iyi. Şey... Zaten evde değil.»

Bn. kazıbilimci telaşla kadına çıkıştı.

«Nereye gitti. Bitkinlikten yürüyecek durumda değildi yavrucağ? Neden engel olmadın?»

Yardımcı kadın, çaresizlikle ellerini iki yana açtı.

«Hastasın, güçsüzsün, evden çıkma. Bilgin ana sana darılır. Onun gelmesini bekle.» dedim. Dinlemedi. Yel gibi çıktı kapıdan. Kazılara doğru vurdu gitti.

Güneş batıyordu. Bn. kazıbilimci, telaşla kaptıkaçtıya ulaştı. Ne var ki, sürücü ortalarda yoktu. Oradan geçen birini sürücüyü aramaya yolladı. Zaman ilerledikçe, merakı tedirginliğe dönüşüyordu. Ece'yi bulduğunda, alaca karanlık çökmüştü. Onu, gömüt çevresinde çalışan işçilerin arasında görünce, öyle bir sevindi ki! Karşı karşıya gelince, kırk yıllık özlemlerle birbirlerine sarıldılar. Bn. kazıbilimci sevecenlikle kolunu onun omuzuna doladı.

«Seni öylesine merak ettim ki! Taşıtı sürmeyi öğrenmediğim için ilk kez kendi kendime kızdım. Sürücüyü beklerken, sabırsızlıktan içim içi-

- 55 -

me sığmadı. Epey bir sarsıntı geçirdin. Gücsüz düştün. Bugün evden çıkmamalıydın yavrum.»

Ece, «Yeraltından çıkan başsız gövdeyi çok merak ediyorum. Geçirdiğim sarsıntı nedeniyle onu iyice inceleyemedim. Evde yatarken, merakım daha da arttı. Onu görmek için hemen buraya koştum. Ama, yok olmuş. Nerede bulunduğunu da kimseler bilmiyor.»

Bn. kazıbilimci, «Keşke yardımcı kadınla bana haber salsaydın. Ben de belgelikte o yontuyu temizliyordum. Haydi gel, seni ona götüreyim...» dedi.

Birlikte kaptıkaçtıya bindiler. Bn. kazıbilimci Ece'yi duruma alıştırmak için bir kaç açıklamada bulunma gereksinimi duydu.

Ülkesinden getirdiği kadın başı kopyasını gövdenin üzerine koyduğunu söyleyince, Ece coşkudan titreyen sesiyle sözünü kesti.

«Böyle bir sonuç beklemiyordum. Sözünü ettiğin kadın başı yontusunun, burada olduğunu bana dememiştin. Yontuyu şimdi daha çok merak ediyorum.» dedi.

O sırada belgelikliğin kapısına varmışlardı. Bn. kazıbilimci anahtar kilit yuvasında çevirirken, Ece, tir tir titriyordu. Yontuyla yüzyüze gelince, bir süre donakaldı. Hiçbir tepki göstermeden yontuyu bakışlarıyla taradı. Sonra, birden, önünde diz çöktü. Yontunun ayaklarına kapandı. Hiç-kıra hiçkıra ağlamaya başladı.

Neden sonra coşkusu yatıştı. O zaman Bn. kazıbilimci;

«Ölümsüz Ece, gerçekten çok güzelmiş. Yıllardır hep bu yontunun başıyla gövdesini birleştirmeyi amaç edindim. Amacıma eriştiğim için çok mutluyum. Ölümsüz Ece'nin ruhu, ölümsüzlükten kurtulacak. Ama, görkemli güzelliği, bu yontuyla ölümsüzlüğünü sürdürecektir.»

Ece, bu sözleri duyunca birden yerinden fırladı.

«Kurtulmak istiyorum. En kısa zamanda ölümsüzlükten kurtulmak istiyorum!» diyerek kapıya atıldı. Bn. kazıbilimci, soğukkanlılığını bozmadan, peşinden koştu. Kapıdan çıktıklarında, kendilerini beklemekte olan

haber görevlileriyle yüz yüze geldiler. Ortalık ışık kesildi. Ece, elleriyle yüzünü kapatarak, içeriye kaçtı. Bezinlikle varıp başını Bn. kazıbilimci-nin göğsüne yasladı. Yeniden ağlamaya başladı. Bir yandan da, «Gömütler bulunmuştur. Gömütlere gidelim.» diye inliyordu.

Bn. kazıbilimci, saçlarını okşayarak sevecen bir sesle durumu açıkladı.

«Ece kızım, dünyanın dörtbir yanından gelme haber görevlileri, dışarıda bekliyorlar. Seni merakla izlemekte olan tüm insanlara, ölüm-

süz Ece yontusunu göstermek istiyorlar. Bunu istemeye hakları var. Önce onlara, bu eşsiz güzelliği gösterelim. Sonra hemen gömüt kazısının yapıldığı yere gideriz.»

Ece iç çekerek, «Olur, çağır onları.» dedi.

Haber görevlileri, hemen barakaya doluştular. Yer altından çıkan yontuyu başıyla bütünleşmiş olarak görünce, şaşırıp kaldılar. Ölümsüz Ece'nin güzelliği gözlerini kamaştırdı. Bir süre bakışlarını yontudan alamadılar. Alıcılar, yontuyu görüntülerken, Bn. kazıbilimci, yontuya değgin ayrıntılı bilgiler verdi. Özellikle gözalcı taçla gerdanlığın anlamlarına değindi. Tacin üstündeki hiyeroglifleri okudu: «insanlık, insanlar birbirlerini sevdikleri sürece var olacaktır.» sözleri, olayı izlemekte olan insanların beyinlerine ok gibi saplandı. Milyonlarca kişi, bu sözlerin: (İNSANLIK - İNSANLAR BİRBİRLERİNİ SEVMEDİĞİ ZAMAN YOK OLACAKTIR) anlamının bilincine vardı.

Haber görevlileri, Ece'ye de yontuya değgin birkaç soru sormak istediler. Ece'nin yüzü allak bullak oldu. Bn. kazıbilimci hemen araya girdi.

«Ece'yi tedirgin etmeyiniz. Zaten, şu anda çok sıkıntılı ve gergin.» diyordu.

Gazetecilerden biri, «Neden?» diye sözünü kesti.

Bu sorunun yanıtını Ece verdi.

«Bu yontunun bulunduğu yerde kazı sürüyor. Belki de gömütler bulundu. Gitmeliyim, hemen gitmeliyim.» diyerek ileriye atıldı. Ok gibi kapıdan fırlayıp çıktı. Bn. kazıbilimci onun bu tür davranışlarına alışmıştı. Hiç duraksamadan peşinden koştu. Dünya haber görevlileri arkalarından bakakaldılar.

Belgelik görevlisi, ölümsüz Ece yontusuna koruyucu örtüsünü bü-rüyünce, haber görevlileri orayı boşaltmak zorunda kaldılar.

Bu işler olurken, karanlık çökmüştü. Kazı alanına yerleştirilen elektrik üretici, kazının gece de sürmesini sağlıyordu. Bn. kazıbilimci ile Ece, kazının yoğunlaştırıldığı yere vardıklarında, gece işçileri işbaşı yapmak üzereydi.

Bn. kazıbilimci, kazının bu aşamasında makineli araç kullanılmamasına özen gösteriyordu. Kazma, murç, keski, palanga, takoz, gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat, güvenle ilerliyordu. Güneşin batmasıyla ortaya çıkan serinlik, giderek ayaza dönüşüyordu. Derin bir suskunluk içinde kazıyı izlemekte olan Ece, bir süre sonra titremeye başladı. Bn. kazıbilimci, dayanamadı. Kolunu omuzuna doladı.

— 56 —

— 57

«Gel yavrum hasta olacaksın. Evimize gidelim. Güneş doğar doğmaz yeniden geliriz.» dedi. Ece, direnmedi. Yorgun argın eve yollandılar.

Onlar kazıdayken, anası, eve süt bırakmıştı. Ece onu kaşıkladı. Sonra yataklarına çekildiler.

Uykuya dalmalarına kalmadan, kapı çalındı. İki birden fırladılar. Yardımcı kadından önce kapiya ulaştılar. Gelen, işçi başıydı. Soluk soluğa şunları söyledi.

«Kazıda çok sert bir kesite rastladık. Kazmalar, kürekler işlemez oldu. Önce, önümüze çıkan geçit vermez kesitin, sıradan bir kaya olduğunu sandık. Çevresini kazıp tümünü ortaya çıkarmaya giriştik. Sonra da palangayla kaldırıp öte yana çekecektik. Kazdık, kazdık, kayanın büyük bölümünü ortaya çıkardık. Kaldırma işine girerken, çevredeki tüm ışıldakları taşın üstüne çevirdik ki, ne görelim? Kayanın bir köşesine yontulmuş, kükreyen bir aslan bize bakmakta! Yıldırım çarpmışa döndük...»

İşçi başı daha sözlerini bitirmeden Ece, «Sevgili babam Kral Gu-din'in gömütü orada!» diye bağırmağa başladı.

Gerçekten, ortaya çıkan bu kalıntı, Kral Gudin'in gömütünün bir parçasıydı. Gömütün üstüne dikilen Kral yontusu, bu altlığın üstüne yerleştirilmişti.

Bn. kazıbilimciyle Ece, kazı yerine geldiklerinde, aslanlı kayanın çevresini haber görevlileri sarmıştı. Ece'nin geldiğini görünce, bu kez onun çevresine doluştular. Sorular başladı.

«Bu kayanın babanızın gömütüyle ilgisi var mı?»

Ece coşku içindeydi. Görevlinin sorusunu istekle yanıtladı.

«Bu aslanlı kayanın dört köşesinde, doğal boyda, kükreyen aslan yontuları bulunuyordu. Bu görkemli altlık, gömütün üstüne yerleştirilmişti. Onun üzerinde de babamın yontusu vardı. Kral yontusu, usta yontuculara, öylesine özenle işlenmişti ki! Babam sanki canlıydı da ko-nuşuverecekti. Sevecenlikle gülümseyen yüzü, şu

anda gözlerimin önüne geldi. Bir elinde geyik kemiğinden yapılmış ata andacı asası, vardı. Baş, bahar şenliklerinde taktığı çelenkle bezenmişti.

Bu çelenkler, biliciler evinde kutsanmış, bahar çiçeklerinden oluşturuldu. Her baharda yenisi yapılırdı. Baş bilici, tanrılara yakararak, yeni çelengi babamın başına koyardı. Babam da eski çelengin çiçeklerini parmaklarıyla ezerek, göğe savururdu. Bu çiçek tozlarının doğaya bereket, halka mutluluk, vereceğine inanılırdı. Babam, yontusu yapılırken,

— 58 —

bu çelengin başında bulunmasını özellikle istenmişti.

Benim gömütümün üstüne de ünlü ölümsüz Ece yontusu konmuştu. Onun altlığı da en az yontu kadar özenle yapılmıştı. Altlık, Akdenizli bilicilerin armağanı olan, taçtan esinlenerek oluşturulmuştu. Mermer sandukanın dört yüzü değişik soyları simgeleyen el ele tutuşmuş doğal boyda kadın erkek, kabartmalarıyla bezenmişti. Gömütümün üstünde, ölümsüz Eceyontusuyla birlikte, göz kamaştırıcı bir anıt görünümündeydi...

Ece, bunları söylerken, kendi kendine konuşur gibiydi. Çevresindekiler, Bn. kazıbilimcinin uyarlarıyla anılarının yoğunluğunu bozmamaya özen gösteriyorlardı. Birden, elektrik üretici duruverdi. Ortalığı gündüze çeviren ışıldaklar, söndü. Her yer koyu karanlığa büründü. O anda Ece, «Baba, babacığım, geliyorum!» diyerek ileriye atıldı. Aslanlı kayaya doğru fırladı gitti.

Orada bulunan gazete fotoğrafçıları, hemen flaşlarını işlettiler. Ama, Ece yok olmuştu. Görevliler, elektrik üreticini onarmaya koşarlarken, Bn. kazıbilimci çantasından el fenerini çıkardı. Kayaya doğru yürüdü.

İlerlerken, aradabir, fenerle çevreyi tarıyordu. Kısa bir süre sonra ışık Ece'yi yakaladı. Kollarını bacaklarını yana açmış bedeninin tümüyle aslanlı kayaya sarılmıştı. Bn. kazıbilimci, hemen ışığı üzerinden çekti. Geri döndü. Haber görevlilerini çevresine topladı.

«Ece, her geçen gün artan bir hızla geçmişe dönmekte. Belleğini karıştırmamak için ondan olabildiğince uzak durmalıyız. O konuşmadıkça kendisine tek bir söz söylenmemeli. Zavallı kız, üçbin yıllık anıların ağırlığı altında eziliyor. Kendisiyle baş başa kalıp anılara yoğunlaşmalı. Yanılmıyorsam, gömütler çok yakınımızda. Ece'nin babasının ruhuyla buluşmasına az kaldı.» dedi.

Dünya haber görevlileri, Bn. kazıbilimcinin bu uyarısını, hoşgörüsüyle karşıladılar. Sessizce çevreye dağılıp gelişmeleri beklemeye başladılar.

Olayı duyan kazı kurulu üyeleri de oraya doluştular: Ruhbilimci bir üye «Elektrik üretici onarılsa da çalıştırılmasın.» Görüşünü ortaya attı. Ece'nin o durumda, ışıldaklarla tedirgin edilmesini sakıncalı buluyordu. Bu öneri, herkesçe benimsendi. Gece boyunca kazı alanına ışık verilmedi.

Sabaha dek, ne Ece'den ses çıktı ne de çevresindekilerden. Tan yeri ağarırken, herkes gözlerini aslanlı kayaya dikti. Ece, kayaya yapışıp kalmış bir kelebek gibi olduğu yerde duruyordu. Bn. kazıbilimci, bir süre onu kaygıyla uzaktan gözledi. Sonra yavaş yavaş Ece'ye doğru

- 59 -

yürüdü. Aralarında bir kaç adım uzaklık kalana dek ilerledi. Sonra durdu. Beklemeye başladı. Bu sırada içini saran kuşkular, korkuya dönüştü: «Acaba Ece ölmüş müydü?» Öyle olsa, yere yığılkalırdı. «Yoksa babasının ruhuyla mı buluşmuştu?»

Bu olasılıklar, hızla gelip geçti kafasından. Ne yapacağını kestiremi-yordu. Ardına döndü, ötelerde, merak içinde beklemekte olan haber görevlileriyle bazı kurulu üyelerine baktı. Onlardan akla yakın bir davranış önerisi umdu. Ama, hiç biri de en küçük tepki göstermediler. Televizyon yapımcıları, alıcılarını çalıştırmışlardı. Olayı uzak çekimle izlemekteydiler.

Bn. kazıbilimci, her şeyi alt üst edecek nitelikte, bir davranışta bulunmak istemiyordu. Bu nedenle geri dönüp beklemeye karar verdi. Geriye doğru bir kaç adım atmıştı ki, Ece'nin acı dolu iniltisiyle irkildi. Dönüp ardına baktığında, boş çuval gibi yere yığıla kaldığını gördü. Hemen ona doğru koştu.

İlk işi başını göğsüne dayayarak yürek atışlarını dinlemek oldu. «Yaşıyor, yaşıyor!» diye bağırırmaktan kendini alamadı. Yere çöktü. Ece'yi kucağına yatırdı. O sırada onunla yüz yüze geldi. Yüreği acıyla burkuldu. Kızcağz bir gecede sararıp solmuş, eriyip tükenmişti. Buna karşın, gözlerindeki, ölümsüz Ece yontusunun bakışlarını andıran anlam daha bir belirginleşmişti. Şaşkınlık içinde bir süre, gözlerini Ece'nin gözlerinden alamadı. Sonra Ece, fısıltıyı andıran kısık bir sesle konuşmaya başladı.

«Babamın ruhu çok yakında, bunu seziniyorum. Hem de çok yakında. Beni bekliyor. Gömütünü bulmalıyım, hemen yapmalıyım bunu...» dedi.

Bn. kazıbilimci, Ece'nin bilincinin yerinde olmasına pek sevindi.

«Sen kendini yorma yavrum, dedi. Gömütler bulunacak. Belki bugün olmazsa yarın. Daha fazla gecikeceğimizi sanmıyorum. Babanın ru- | huna kavuşacaksın. Buna yürekte inanıyorum. Sanırım artık sen de, inanıyorsun değil mi?»

Ece, belli belirsiz gülümsedi. Göz kapaklarını kapatarak, evet anlamında başını eğdi. Bn. kazıbilimci,

«Buradan hemen gidelim. Kazı başlasın.» dedi. Ece, bu öneriye karşı durmadı. Onlar ayrılır ayrılmaz, kazıya yoğun biçimde yeniden girişildi.

Ece'nin olağanüstü serüvenini izlemekte olan dünya ulusları, yeni gelişmeleri kısa sürede öğrendiler. Dünyayı daha yoğun bir merak fırtınası sardı. Artık herkesin gözü kulağı Anadolu'daki kazı yerine çevril-

— 60 —

misti.

Ne var ki, aradan üç gün geçmesine karşın, hâlâ gömütlere ulaşamadı. Bu süre içinde Ece, çocukluk geçmişe dönük yaşadı. Arada bir o günün bilincine varıyor, yanından hiç ayrılmayan Bn. kazıbilimciye gö-mütleri soruyordu. Bn. kazıbilimci onu oyalayıcı sözlerle yatıştırmaya çalışıyordu.

Üçüncü gün, akşama doğru, kazıcıların karşısına, yeni bir kaya kütlesi çıktı. Ece bunu görünce, coşkuyla ayaklandı: «Gömütler, Gömütler!» diyerek, kayanın çevresinde dönmeye başladı. Orada bulunanlar, Ece'nin davranışına hiçbir anlam veremediler. Çünkü, kazıcıların kazmalarına takılan, sıradan, kaba saba bir kayaydı. Gömüte benzer bir yanı yoktu. Bn. kazıbilimci, görüşünü Ece'ye açmaktan kendini alamadı.

«Bu koca granit parçasının, gömütlerle ilgisi ne?»

Ece iç çekerek yanıtladı.

«O koca kaya ya benim gömütüm ya da babamın.»

Bn. kazıbilimci, şaşkınlıkla irkildi.

«Yoksa mummyalar kayaların içine mi konuldu?»

Ece, evet, gibilerden başını önüne eğdi. Sonra, kenarda duran bir keseğin üstüne oturdu. Başını ellerinin arasına aldı. Gözlerini kayaya dikti. Kayanın tümünün ortaya çıkarılmasını beklemeye başladı. Televizyon ekranlarındaki görünümü, avının üstüne atılmak üzere olan bir kaplanı andırıyordu.

Ece'yi saran gerilim, çevredekilere de geçmişti. Haber görevlileri, alıcı aygıtlarını Ece'ye yakın tepeliklerin arkalarına gizlemişlerdi. En küçük ayrıntıyı bile kaçırmak istemiyorlardı. Kazı kuruluyla birlikte, gözlemci bilginler de bir köşede beklemekteydiler. Ece'nin yanında sadece Bn. kazıbilimci vardı.

Kayanın çevresini kazmakta olan işçiler, çok geçmeden, onun yakınında bir kayaya daha rastladılar. Ece coşkuyla bağırdı.

«işte biri daha!»

Sonra Bn. kazıbilimciye döndü.

«Bu iki kayanın ölümsüz Ece ile Kral Gudin'in gömütleri olduğuna inanmıyorsun değil mi?»

*

Bn. kazıbilimci şaşkınlıkla kekeleydi.

«Geçmişte katıldığım kazılarda, kayalara oyulmuş, pek çok gömüt gördüm. Ama, onlar, bunlar gibi kaba saba granit parçaları değildi. Her-Nri anlamlı biçimde yontulmuştu. Yüzeyleri de gözalcı kabartmalarla bezenmişti. O nedenle bunları...»

— 61 —

Ece sözünü kesti.

«O kaya gömütleri, öylesine özenli yapıldığı için, kolayca kazıbilim-cilerin gözlerine takıldı. Ölümsüz Ece yontusunun görkemli altlığı da or- ' talarda yok. Oysa buralarda onu da bulmamız gerekirdi. Sanırım yontunun başı gibi altlığı da güzelliğine kurban oldu. Sevgili babam bu olasılıkları düşünerek, mummyaları hiç işlenmemiş granit parçalarının içine \ yerleştirtti.»

Bn. kazıbilimci, şaşkınlığını dışa vurmaktan kendini alamadı.

«Kral Gudin çok akıllıymış. Bu işi nasıl yaptığını çok merak ediy- f rum. ilk bulunan kaya parçası, hemen hemen tümüyle ortaya çıktı. Öte- ' ki de çıkmak üzere. Gördüğüm kadarıyla ikisinde de giriş yerini belirle- ' yen bir eklenti yok.»

«Var, dedi, Ece, giriş kayaların tabanında. Halkımız, mummyaları, süslü yontu altlıklarının içinde sanıyordu. Gerçeği sadece birkaç kişi biliyordu. Onlar da bu gizi kimseye dememeye and içmişlerdi. Gömüt kayalarını seçen taş ustaları, haklı çıktılar. Granitler, toprağın bağrında, kırılıp yarılmadan, ovulup dağılmadan üçbin yıla göğüs gerdiler.»

Bn. kazıbilimci, Ece'nin yanındaki taşa oturmuştu. Sağ elinin orta parmağındaki iri yüzük, aslında ses alıcıydı. Ece'yi ürkütmemek için böyle bir düzenek kurmuştu. Gizlice saptanan görüntülerle Ece'nin sesi, kazı alanı içine kurulmuş olan iletişim biriminde birleşiyordu. Orada Ece'nin sözleri, bilgisayarlarla dünya dillerine çevriliyordu. Bu işlem sona erince, ses ve görüntüler, ana haberleşme uydusuna veriliyordu. Oradan öteki uydulara dağıtılarak tüm dünyaya yayılıyordu. Bn. kazıbilimci mummyaların bu kaya parçalarına nasıl yerleştirildiğini, çok merak etmişti. Ece'yi izlemekte olanların da benzer merak içinde olduklarının bilincindeydi. Bu nedenle Ece'ye şu soruyu sordu. «Mummyaların kayaların içine nasıl yerleştiğini biliyor musun?»

Ece hiç düşünmeden yanıtladı.

«Elbette biliyorum. Tüm hazırlıkları adım adım izlemiştim. Babam, önce kayaların seçilmesini buyurdu. Ülkemizin taş ustaları, aylarca dağda bayırda inceleme yaptılar. Sonunda bu iki graniti buldular. Birçok deneyden sonra, bu granit cinsinin en dayanıklı taş olduğuna karar verdiler.

Sıra içini oymaya geldi. Önce, insan girecek boyutta kapı yeri sap-1 tandı. Boya ile sınırı çizildi. Granit ancak, dolarit denen sert taşla kesile-1 biliyordu. Dolaritten yapıma keskinlerle boyalı sınır içinde, sık aralıklı k oyuklar açıldı. Uzak ülkelerden getirilen Skamor ağacından, takozlar ke-1

— 62 —

sildi. Bu takozlar, oyuklara yerleştirildi. Daha sonra sulama işlemi başladı. Skamor ağacı çok su emen bir ağaçtır. Takozlar sulandıkça şişti. Şiştikçe de yuvasını çatlattı. Taş ustaları bu çatlaklardan yararlanarak kayayı kesmeye giriştiler. Bu oyuk açma, takoz yerleştirme, sulama ve kesme uğraşı, koca kayanın içine, oda kadar bir oyuk açılıncaya dek sürdü. Mumyalar, girişin tam karşısına gelen duvara yerleştirilecekti. Bunun için oraya da sanduka boyutunda bir oyuk açıldı. İnançlarımıza göre, ölümlere yakınlarınca değerli ölüm armağanları verilirdi. Bunlar, mumya ile birlikte gömülürdü. Armağanlar için de oda duvarlarında değişik boyutlarda oyuklar açıldı. Daha sonra benzer yöntemle girişi kapatacak bir kaya parçası elde edildi. Kayadaki girişin çevresiyle bu kapının çevresine, testere dişi gibi dişler yapıldı. Çok gizemli fakat, çok kolay bir açılış düzeneği kuruldu. Girişin açılıp kapanma yöntemini bana öğrettiler. Birkaç kez deneme yaptırıldılar. Böylece, gömütler hazırlanmış oldu.»

Ece, bunları söylerken, gözlerini bir an bile kayalardan ayırmadı. Onun sustuğunu gören Bn. kazıbilimci, hemen çantasından kalem kâğıt çıkardı. Şunları yazdı: «Kayalar, tabanları yana gelecek biçimde, az ötedeki düzlüğe yerleştirilsin.» Sonra, yerden küçük bir taş aldı. Kâğıdı taşa sardı. Kazı kurulunun bulunduğu yere doğru fırlattı. Ece'nin ruhsal yoğunluğunu bozmaktan korkuyordu. Bu nedenle böyle davranmıştı.

Kazı kurulundan bir bilgin, gürültü çıkarmamaya özen göstererek, taşa sarılı kâğıdı aldı. Bn. kazıbilimcinin isteğini işçilere duyurdu. İkinci kaya da tümüyle ortaya çıkınca, işçiler, iki kayayı da kaldıraçlarla az ötedeki düzlüğe taşıdılar. Tabanları yüze gelecek biçimde, yan yana yerleştiriyorlardı. Birden, Ece, yabancı kuşların ürpertici seslerini andıran çığlıklarla yerinden fırladı. Koşarak varıp kayalardan birine kelebek gibi yapıştı, kaldı.

Dakikalarca, hiç kımıldamadan öylece durdu. Bn. kazıbilimci gölge gibi tam ardında dikiliyordu. Yüzü sapsarı olmuştu. Bastonuna dayanmasa olduğu yere yığılacaktı. Çünkü, Ece'nin eski dille söylediği sözlerden babasının ruhuyla buluşmak üzere olduğunu anlamıştı.

Kızın yüzünü, ölü yüzü gibi donuk bir beyazlık kaplamıştı. Gözlerini bir süre kapatıyordu. Sonra birden, iri iri açarak, göğe dikiliyordu. Bedeni de ikidebir etine bıçak saplanmış gibi acıyla kasılıyordu. Saçları üfür üfür kabarmıştı. Tepeden tırnağa ürkünç bir görünüme bürünmüştü. Bu durum, uzun sürmedi. Birden kayanın çevresinde dönmeye başladı. O arada, tırnaklarıyla parçalamak istercesine, taşı tırmalıyordu.

— 63 —

Ece'nin bu görüntüsü, kısa sürede dünyanın dört bir yanına yayılmıştı. Haftalardır, ölümsüz Ece olayını merakla izlemekte olan insanlar, bu aşamada, televizyon başından ayrılmaz oldular. Dünyanın her yerinde, günlük yaşam düzeni alt üst oldu. İnsanlar için artık, en önemli konu, ölümsüz Ece'ydi. Onun, üçbin yıllık yaşam serüvenini öğrenmekten başka, istekleri yoktu. Uluslararası uyuşmazlıklar, silahlanma yarışı, bir yana konmuştu, insanlığın gündeminde, yalnız ölümsüz Ece vardı. Tüm insanlar, onu dinlemek için sabırsızlanıyorlardı.

Ölümsüz Ece de benzer sabırsızlık içindeydi. Babasının ruhuyla iletişim kurabilmek için tüm varlığıyla çabalıyordu. Sonunda, ereğine erişti. Birden, kasılan elleri ve bedeni gevşedi. Yüzüne tatlı bir pembelik, sıcak bir gülümseme yayıldı. Kayayı incitmekten korkarmışçasına, ince dokunuşlarla okşamaya başladı. Sonra elleri yana düştü olduğu yere oturup kaldı. Bn. kazıbilimci onu olanca dikkatiyle izlemekteydi. Ece'nin tepeden tırnağa erinç ve mutluluk kesildiğini görünce, babasının ruhuyla buluştuğunu anladı. Çok geçmeden Ece, üçbin yıl önce konuşulan dille konuşmaya başladı.

«sevgili babam» diye söze girdi. Bunları söylerken, sanki babasıyla karşı karşıyaydı. Sesinden ve yüzünden elle tutulurcasına sevecenlik fiş-kırıyordu.

«Sevgili babam Kral Gudin! Ne mutlu bize! Üçbin yıl sonra yeniden buluşabildik. Sizlerden ayrıldıktan sonra, ruhum bir kaç yüzyıl, ölümsüzlüğe uyum gösteremedi. Girdiği bedenlerde fazla duramadı. Üçer beşer yıllık süreçlerle bedenden bedene gezdi durdu. Bu nedenle ilk yüz yılları açık seçik anımsayamıyorum. Ondan sonraki yaşamlarımın da tümü belleğimde aydınlık değil. Ruhumu derinden etkileyen bazı yaşam süreçlerini ayrıntılarıyla anımsıyorum. Bazılarıysa, belleğimde koyu gölgeler gibi... Ölümsüzlükten kurtulma sürecinin dolmasına, çok az kaldı. Bu sayılı günler içinde size, üçbin yıllık yaşamımdan belirgin anıları anlatacağım.

Şu anda, üçbin yıllık acılar, sevinçler, iyilikler, kötülükler, güzellikler, çirkinlikler, belleğime üşüşmüş durumda. Tümü de binlerce yıllık tutsaklıktan kurtulmak için beni zorlayıp duruyor. Sevgili babam, size hizmet edebilmek beni çok mutlu kılıyor. Gerçekten, üçbin yıl içinde insanoğlu, yüceldikçe yüceldi. Sadece, balık gibi sulara dalıp kuş gibi göğe ağmakla kalmadı. Bizim çağımızdaki en büyük en ünlü bilgin ve bilicilerin bile düşleyemeyeceği işler başardı. Üçbin yıl süreyle insanoğlunun yücelişine tanık olabildiğim için çok mutluyum. Bunu siz sağladınız.

- 64 -

Tüm benliğimle teşekkür ediyorum.

Üçbin yıl içinde, sayısız babam oldu. Ama, hiçbirini sizi sevdiğim gibi sevemediğimin bilincine şimdi varıyorum. Ruhumun ölümsüzlükten kurtulması için sabırsızlanıyorum. Geçmişte sözleştiğimiz gibi insanoğlunun üçbin yıllık yaşam serüvenini anlatmaya hemen başlıyorum.

Belleğimde beliren en eski anılardan biri, Yunanistan'daki yaşamımla ilgili. Orada, ilk kez, varlıklı bir kaptanın kızı olarak dünyaya gelmişim. Babamın, birkaç tane gemisi vardı. Deniz aşırı ülkelere, ülkemize özgü mallar götürürdü. Dönüşte gemilerine yabancı mallar yüklerdi. Ünlü bir liman kenti olan Milas'ta yaşıyorduk. Beş kız kardeşlik. En büyükleri bendim. Babam beni çok severdi. Ben de onu herkesten, her-şeyden çok severdim. Çünkü, babam bana ayrıcalıklı davranırdı. Dantel giysiler içinde, anasının dizi dibinde oturması gereken, kız çocuğu gözüyle bakmazdı. Erkek çocuğu olmadığı için bu özlemi bende gidermeye çalışırdı. Kendisiyle limana inmeme, gemileri ve gemicileri denetlerken ya da mal yüklerken, yanında bulunmama izin verirdi. Annemin ve çevredekilerin bu konudaki eleştirilerine aldırılmazdı.

Onunla limana inmek, gemilere binmek, gemicilerin söyleşilerini dinlemek, bana ölçsüz bir coşku verirdi. Limanda, yabancı gemiler de bulunurdu. Afrikalıları, Mısır'lıları, Habeş'leri ya da mavi gözlü, sarı saçlı, dev yapılı kuzeyli gemicileri görürdüm. Kimi yerde bir köşeye sinerek, kimi yerde açıkça çevrelerinde dolanarak, bu insanları bir iyi incelerdim. Bunu yaparken, o insanların geldikleri ülkeleri merak etmekten kendimi alamazdım.

Babam, gemilerimize, toprak küpler içinde, buğday, zeytinyağı, şarap, ile yün ipliği, yapağı, çeşitli kumaşlar, yaş ya da kuru üzüm, ham bakır külçeleri yüklerdi. Aylarca sürecek olan, deniz yolculuğuna çıkardı. Babam yokken evde çok sıkılırdım. Yaşamın tadı tuzu kalmazdı. Babamın geri döneceği günü ipe çekerdim. Ona kavuşunca tüm sıkıntılarım dağılırdı. Yeniden doğmuşa dönerdim. Babam uğradığı her limandan, bizlere alacak bir armağan bulurdu. Getirdikleri çokluk, ilginç, güzel ve değerli şeylerdi. Ama, bana hiçbirini, babamın gezi öyküleri kadar coşku vermezdi. Günlerce, gecelerce onu dinlemeye doyamazdım. Babam, sıradan bir tüccar gemici değildi. Gittiği ülkelere sadece alışveriş etmekle yetinmezdi. Oraların ünlü bilim adamlarıyla düşünür ve sanatçılarıyla tanışıp görüşmeye özen gösterirdi. Onlardan öğrendiklerini, bize anlatmak hoşuna giderdi.

Kendisinin, kentimizin ileri gelen sanatçı, düşünür ve bilim adamları-

— 65 —

F.: 5

rıyla da dostluğu vardı. Deniz aşırı ülkelere dönünce, sık sık bu dostlarıyla buluşurdu. Onlara, duyduklarını, gördüklerini en ince ayrıntılarına değin anlatırdı. Bu tür toplantılar çokluk, bizim evde olurdu. Ne yapar eder, babamın seçkin dostlarıyla yaptığı söyleşileri izleme fırsatı yaratırdım. Babam bu ilgi ve coşkusunu hoşgörüsüyle karşılardı.

Babamın, kendisi gibi gemici olan değerli bir dostu vardı. Adı Ta-ji les'ti. O da gemileriyle sık sık, Mısır'a giderdi. Oradan Babil'e geçerdif Dediğine göre gittiği yerlerde, kahinlerle, din adamlarıyla, bilginlerle, dul şünürlerle, buluşup görüşmüştü.

Arada bir babamla o, deniz aşırı ülkelere de karşılaşmışlardı. Ta-les'ten söz ederken, babamın gözleri parlardı, ikide bir, «Tales değerli bir bilgin, saygın bir düşünür.» diyerek onunla öğünürdü. Babamın anlattığına göre Tales, araştırmaya, öğrenmeye çok meraklıydı. Mısır'da bulunduğu sırada, Piramitlerin gölgelerinden yararlanarak, boyutlarını ölçmeyi öğrenmişti. Birtakım matematik kurallarını da yine orada tanımıştı. Sonradan bu kuralları temel edinerek, yeni matematik kuralları bulmuştu. Giderek, kendini bilime öylesine kaptırmıştı ki!.. Tehlikeli denizlerde canını dişine takarak kazandığı tüm parayı, bilim yolunda harcar olmuştu.

Babam, yılın birkaç ayını, bizimle geçirirdi. Bu süre içinde, bir yandan yabancı ülkelere götüreceği malları hazırlardı. Bir yandan da ailesi ve dostlarıyla özlem giderirdi.

Bir gece, Tales'in evindeki toplantıdan geliyordu. Ayak seslerini duyar duymaz fırlayıp kalktım. Her zaman olduğu gibi yine soru yağdıracaktım. Kendisi ölçsüz bir coşku içindeydi. Soyunup yatağa kalkışacağı yerde, perdeleri açıp pencerenin önüne oturdu. Gökyüzünü gözlemeye başladı. Yavaşça varıp dizinin dibine iliştim. Onun yaptığı gibi gözlerimi göğe diktim. Çok geçmeden annem uyandı. Bizi görünce pek şaşırıldı.

«Sabahın alacakaranlığında, gökyüzünde ne arıyorsunuz?» diyerek, yanımıza geldi. O da bizimle birlikte gözlerini göğe çevirdi. Kısa bir süre sonra, sabırsızlıkla bize çıkıştı.

«Ağarmakta olan tan yerini ilk kez mi görüyorsunuz? Yoksa gökte aradığınız başka bir şey mi? Bilmek istiyorum.»

Babam gözlerini tan yerinden ayırmadan, durumu şöyle açıkladı:

«Bu gün güneş tutulacak.»

Annem ürkü içinde babamın sözünü kesti.

«Güneş tutulması, bazı uğursuzlukların habercisidir. Ünlü krallar-

— 66 —

dan ya da kumandanlardan ölenler olacak. Belki de yeryüzünde kıtlık başgösterecek. Tanrılar bizi korusun.» Birden duayı kesip babama şu soruyu sordu.

«Güneşin tutulacağını nereden biliyorsun. Bu güne dek bu olayı önceden bilen olmadı.»

Babam, «Tales söyledi.» diyerek, söyleşiyi kesip atmak istedi. Annem bu kez daha bir telaşlandı.

«Neeee! Tales mi söyledi? Güneş tutulması, tanrıların işi. Tales ner-den biliyormuş? Onun dediklerine inanma. İnsanoğlu tanrıların işine karışamaz. Yoksa...»

Babam Tales'i savunmaktan kendini alamadı.

«Tales, güneşin bugün kuşluk sırasında tutulacağını biliyor. Ona inanıyorum. Güneş tutulması, tanrıların işi değil. Doğa olayıdır. Tales, bazı kurallara dayanarak, güneşin tutulacağını önceden saptadı. Güneş tutulması sanıldığı gibi uğursuzluk getirmez. Bunu kafandan çıkar. Tales böyle söylüyor. Yaptığı açıklamalar akla uygun. Tales'e inanan tek kişi değilim. Dün geceki toplantıya katılanların hemen tümü ona inandı. Sanırım, onlar da şu sırada, gözlerini göğe dikmiş, güneşin tutulmasını bekliyorlar.»

Gerçekten, olay tezden duyulmuştu. Sokaklarda olağanüstü bir kaynaşma vardı. Güneş doğar doğmaz, babamın peşine takılıp ailece sokağa çıktık. Halk, yollara dökülmüştü. Gözlerini gökten ayırmadan beklesip duruyorlardı. Babam kalabalığı görünce, keyifle sakalını sıvazladı.

«Tales'in verdiği haber ne çabuk duyulmuş. Bu insanların kimi Tales'e inandıkları, kimileri de inanmadıkları için sokağa dökülmüştür.» dedi.

Annem de inanmayanlardandı. Ama, Tales'i babamın dostu olarak çok severdi. Bu nedenle kuşku içinde kaşlarını çatarak mırıldandı.

«Kuşluk sırasında güneş tutulmazsa zavallı Tales'in halktan çekeceği var.»

Babam belli belirsiz gülümseyerek anneme döndü.

«Dostumuz Tales adına, boş yere dertleniyorsun. Biraz sonra^er-çek ortaya çıkacak. Halk Tales'e alkış tutacak.» dedi.

Gerçekten bir süre sonra, gökyüzü kararmaya başladı. Sanki güneşin önüne kara bulut kümeleri yığılmaktaydı. Kararma giderek yoğunla-şınca, insanların bir bölüğü, ellerindeki, bakır ve tunç kapları tokmaklamaya giriştiler. Ortalık dayanılmaz gürültüye boğuldu. O sırada din

- 67 -

adamları da tapınaklarda, güneşin kötü güçlerin elinden kurtulması için tanrılara yakarıyorlardı... Kimi insanlar korku içinde ağlaşıyordu. Kimileri de Tales'in çevresini almıştı. Ona sevgi gösterisinde bulunuyorlardı. Güneş artık göz kamaştırıcı pırıltısını yitirmişti. Alaca karanlığın ötesin- i de, ateşten bir top gibi duruyordu.

Bir süre böyle bağırs, çığrış, gürültü, patırtı içinde geçti. Sonra karanlık dağılmaya başladı. Gide gide, güneş eski parlaklığına kavuştu. Her yer apaydınlık kesildi. Ürkü içinde ağlaşıp bağırsan insanlar, şaşkınlıkla birbirlerine şu soruyu soruyorlardı.

«Tales, güneşin tutulacağını önceden nasıl bilebildi?» Bu sorunun yanıtını herkes bir başka türlü veriyordu: Din adamları Tales'i tanrıların işine karışmakla suçluyorlardı. İleri görüşlü kimselerse, Tales'i göklerin gizini çözen, saygın bir bilgin olarak değerlendiriyorlardı. İnsanların bir bölüğü de Tales'e, bilici, falcı gözüyle bakıyordu. Öyle ki, bunların arasında, Tales'in ayaklarına kapanarak, değerli yitiklerinin yerini sormaya kalkışanlar bile vardı.

Eve döndüğümüzde, babam, anneme takılmaktan kendini alamadı.

«Gördüğün gibi dostumuz Tales, güneşin tutulacağını önceden bildi. Güneş tutuldu. Ortada hiçbir uğursuzluk yok. Artık Tales'in değerli bir bilim adamı olduğuna inanıyor musun?» Annem direnmeyi sürdürdü.

«Bilim adamı da ne demek oluyor? Bizim Tales, düpedüz kahin olmuş. Besbelli bu işi deniz aşırı ülkelerde öğrendi.» Deyince, babam, gülmeye başladı.

«Olayı böyle yorumlamakta haklısın. Bilim ve Tales'i kavrayabilmen için zamana gereksinim var. Yazık ki halkın çoğu da senin gibi. Ama, gün gelecek insanlar bilimi tanıyacaklar. Bilim adamlarını benimseyecekler. O zaman Tales ve onun gibiler insanlığın öğünç kaynağı olacak.»

Saatlerdir dilime dolanan soruyu babama sormadan duramadım.

«Tales amcanın bilgin olduğuna inanıyorum. Ama, güneşin tutulacağını önceden nasıl öğrendiğini çok merak ediyorum.»

Babam, sorumu hoşgörüyle karşıladı.

«Tales, gittiği yabancı ülkelerde sürekli araştırma yapar. Uzun süre, Mısır'da, Babil'de kaldı. Akıyla kendini sevdirdi. Oradaki bilginlerin çalışmalarına katılmayı başardı. Özellikle Babil'li bilginler, sürekli olarak gökyüzünü incelerler. Onlar aya, yıldızlara, dünyamıza ve gök olayları-

— 68 —

na değgin, çok şey biliyorlar. Tales onlardan öğrendikleriyle yetinmiyor. O bilgileri temel edinerek, ortaya yeni yeni görüşler çıkarıyor. Güneş tutulmasını da bu yolla saptadı.»

Annem, inanmazlıkla dudak bükerek babamın sözünü kesti.

«Babil'li bilginler, o koskoca gökkubbesini nasıl inceliyorlar. Yoksa, kanatlanıp göğe mi çıkıyorlar?»

Babam, annemi sevecenlikle yanıtladı.

«Yok canım, göğe filan çıkmıyorlar! Gökyüzünü, Babil kulesinden inceliyorlar. Babil'de yedi katlı görkemli bir kule var. Göğü delercesine boşluğa doğru yükseliyor. Birkaç yıl önce, Babil'e mal götürmüştüm. Pazar yerinde Tales'e rastladım. Coşkuyla kucaklaştık. Beni, bazı Babil-li bilim adamlarıyla tanıştırdı. O koca kuleyi gezmemi sağladı.»

Elimde olmadan coşkuyla babamın sözünü kestim.

«Babil kulesinin içi nasıldı babacığım?»

«Çok ilginçti. Hiç bugüne dek öyle bir yapı görmemiştim. Kulenin en alt katında büyük bir havuz vardı. En tepesinde ise Babil'in en büyük tanrısının konutu bulunuyordu. Kulenin öteki katlarında, bilgin ve biliciler yaşıyordu. Kulenin bir bölümü, okuldu. Bu okullarda çok akıllı çocuklar, eğitim öğretim görüyorlardı. Bilginler, onları bilim adamı olarak yetiştiriyorlardı.

Sınıflardan birine girdik. Çocuklar yere oturmuşlardı. Balçık tabletler üzerinde çalışarak, okuma yazmayı ve hesap yapmayı öğrenmeye çabalıyorlardı. Babil kulesinin araştırma ve deney bölümlerinde ise, gökbilimciler, doktorlar, bitki bilginleri, matematik bilginleri çalışmaktaydı.

O sıralar, bir çok ulus, okuma yazmayı bilmiyordu. Doğa olaylarını, örneğin fırtınayı, depremi, tanrıların öfkesi, yağmuru da tanrıların gözyaşı olarak değerlendiriyorlardı. Oysa Babil'li bilginler, gökteki bazı yıldızları inceleyip özelliklerini saptamışlardı. Onlara ad bile vermişlerdi. Bir bölük bilgin de bazı matematik kurallarını saptamıştı. Kimi bilginler, insanı inceleyerek, tıp biliminin temelini atmıştı. Dostumuz Tales de Bahirdeki bilim pınarlarından su içmiş bir bilgindir. Onun yabancı ülkelerdeki araştırmalarını biliyordum. Bu yüzden güneş tutulmasını önceden bilmesine hiç şaşmadım.

Babil'li bilginler, çalışmalarını, buluşlarını gizlemiyorlar. Hangi ulustan olursa olsun, kapıları, bilime gönül veren herkese açık. Babil'ler, gerçekten çok akıllı insanlar. Bir yandan bilime hizmet ederken, bir yandan da ülkelerini görkemli anıtlarla donatmışlar. Babil asma bahçelerinin dünyada eşi yok. Akıl almaz bir ustalıklarla düzenlenmiş. Bahçede öy-

— 69 —

le ağaçlar var ki, karşıdan bakan kişi, onu boşlukta asılı duruyor sanır. Üstelik bu ağaçlar öylesine büyük öylesine gözalıcı ki!.. Bahçenin içinde akan, pırl pırl derelerin, fiskiyeli havuzların, göllerin, çevresi, binbir çeşit çiçekle bezenmiş. İnsan aklının, insan emeğinin, ürünü olan bu göz kamaştırıcı güzellikleri görünce, insanlık adına onur duydum.

Babil'i çevreleyen surlar da akla durgunluk vericiydi. Sur üstünde yan yana dört araba rahatlıkla yol alabilirdi.

«Babamı dinlerken, tepeden tırnağa coşku kesilmiştim. Yeniden sözünü kesmekten kendimi alamadım.

«Babacığım, onları çok merak ediyorum. Acaba bir gün görebilecek miyim?»

Babam bu konuda iyimserdi.

«Niçin olmasın. Hele biraz daha büyü. Seni Babil'e ve Mısır'a götürmek isterim.»

Sevinmeme kalmadan annem atıldı.

«Babil, Mısır şöyle dursun, bizleri kaç yıldır, Sirakuza'ya bile götür-müyorsun.» diye sızlandı. Babam gülümseyerek müjdeyi verdi.

«Bir ay sonra hepinizi Sirakuza'ya götüreceğim. Söz veriyorum.» dedi. Sonra bana döndü.

«Bu yolculuk, senin için iyi bir sınav olacak. Bakalım açık denize dayanabilecek misin. Bu sınavı başarıyla atlatırsan, Babil yolculuğunu yarı yarıya gerçekleştireceğiz.»

Onbeş yaşında koca bir kız olmama karşın, küçük bir çocuk gibi varıp babamın boynuna atıldım. Onu coşkuyla öptüm, öptüm...

Annem Sirakuza'lıydı. Ailesi orada yaşıyordu. Babam, işlerinin yoğunluğu nedeniyle annemi, sık sık, ailesinin yanına götürmüyordu. Bu yüzden habere annem de çok sevindi. Yolculuk gününü ipe çekmeye başladık. Yola çıkarken, babam gemiye birkaç çeşit mal yükledi. Bizleri Sirakuza'ya bıraktıktan sonra, kendisi malları, yakın limanlara götürüp satacaktı. Çok sıcak bir yaz günü yola çıktık. Annem, adada doğup büyümüştü. Ama denizden çok korkardı. Kardeşlerim de ona benzemişlerdi. Bense babam gibi korkusuzdum. Limandan çıkarken babam kamaramıza gelip durumumuzu son bir kez denetledi. O aylarda denizin çalkantısız olacağını, fırtına çıkmayacağını bir kez daha kesinlikle belirtti. Gemimiz, açık denize ulaştığında duyduğum coşkuyu, anlatamam. Babamın verdiği güvence ile benim yürekliliğim, kardeşlerime de korkuyu unutturdu. Hep birlikte gün boyu güverteden ayrılmaz olduk. Annemiz, zo-

— 70 —

f

runlu kalmadıkça kamaradan çıkmıyordu. Babam, sürekli olarak kaptan köşkünde duruyordu. Göz ucuyla bizleri izlediğini seziniyordum. Gece bastırınca bizler de kamaralarımıza kapanıyorduk. Uçsuz bucaksız karanlık sular, içimize korku salıyordu.

Böylece iki gün geçti. Artık açık denizin orta yerindeydik. Çevrede kara parçası yoktu. Sabaha karşı birden, alışık olmadığımız bir gümbürtüyle yataklarımızdan fırladık. Sanki gemi koca bir kayaya çarpmıştı. Hepimiz ürkü içindeydik. Annem ağlamaya başlayınca, kardeşlerim de çığlık çığılğa bir ağlamak koyverdiler. Tepeden tırnağa korku kesilmişti. Neden sonra, «Babam nerede anne? Neler oluyor?» diye sormayı akıl edebildim. Annem o zaman acı gerçeği söylemek zorunda kaldı: «Babanız yukarıda. Korsanlar yolumuzu kestiler. Babanızı tutsak ettiler. Korkarım az sonra bizleri de bulurlar. Sanırım yavrularım, ailemiz için güzel ve mutlu günler sona erdi. Tanrılar yardımcımız olsun.»

Kardeşlerim, ağlaşarak bir ağızdan sordular.

«Korsanlar bizleri bulunca öldürecekler mi?»

Annem, hıçkırıklar arasında şunları söyledi.

«Keşke öldürseler. Ama bunu yapmazlar. Bizleri yabancı bir ülkeye götürüp tutsak pazarlarında satarlar.»

Annemin bu sözleri üzerine birbirimize sarılarak beklemeye başladık.

Gemimiz, ticaret gemisiydi. Güvenlik önlemleri alınmıştı. Ama yetersizdi. Korsanlar ise tepeden tırnağa silahlıydı. Gemileri de çok kolay hareket edebilecek türdendi. Üstelik, hepsi deniz ortasında yol kesmenin, gemi soymanın, tutsak almanın ustasıydılar. Gemimiz yüklü olduğundan, babam, hız alıp korsanlardan kaçamamıştı. Gemicilerimiz de nice uğraşılsa, soyguncularla baş edememişlerdi.

Korsanlar, gemimizi yedeklerine aldıktan sonra, gelip bizleri buldular. Ellerimizi bağlayıp kendi gemilerine götürdüler. Orada ambara tıktılar. Günlerce, farelerin arasında, yarı aç yaşadık. Yiyecek olarak kuru peksimetle su veriyorlardı. Babamızı çok merak ediyorduk. Kendisini, olaydan sonra hiç görmemiştik. Annem onun öldürülmüş olduğutu söyleyerek, durmadan ağlıyordu.

Korsan gemisi, adını bilmediğimiz bir limana girdi. İskeleye yanaşınca, bizi ambardan çıkardılar. Karaya ayak bastığımızda, babamı gördük. Saçı sakalına karışmıştı. Kanlı giysileri parça parçaydı. Belli ki korsanlarla çarpışmıştı. Ama, kurtulmayı başaramamıştı. Bizleri görünce,

— 71 —

yanımıza gelmeye kalkıştı. Arkasında duran iri yarı adam, sırtına kamçıyı indirdi.

Kamçılı adamlar, hepimizi koyun sürüsü gibi önlerine kattılar. Uzun süre yürüdükten sonra, tutsak pazarına ulaştık. Burası, alıcı bekleyen tutsaklarla doluydu. Tümünün de giysileri parça parçaydı. Belli ki onlar da bizler gibi korsan baskınına uğramışlardı. Bizleri de onların arasına kattılar.

Kardeşlerim korkudan, aklıktan ulurcasına bir ağlamak tutturmuşlardı. Yanlarına sokulup ağlamayı kesmelerini, yoksa kamçılanacaklarını söylüyordum. Birden arkamda bir kamçı sakladı. Sırtım, kızgın demirle dağlanmışa döndü. Acı içinde yere kapaklandım. Kamçılı adam:

«Alıcılar geldi. Ayağa kalk. Yüzünü onlara dön.» diye bağırdı. Kendisi bizim dilimizi pek iyi konuşmıyordu.

Ama, dedikleri iyi kötü anlaşılıyordu. İnleyerek ayağa kalktım. İnsanın, insana, nasıl olup da böylesine kötülük edebildiğine akıl erdirmeye çabalıyordum. Birden, önümde süslü bir adam belirdi. Erguvan rengi bir harmani giymişti. Ağır kokular sürünmüştü. Parmaklarında renkli ve parlak taşlarla bezenmiş yüzükler vardı. Beni tepeden tırnağa süzdü. Sonra, ağızımı açtırdı. Dişlerime baktı. Satıcıya döndü.

«Bu kızın yüzü güzel değil. Ev için olmaz. Ama, çiftlikte işe yarar.» dedi. Oysa ben kendimi hiç de çirkin bulmuyordum.

O sırada başka alıcılar annemi gözden geçiriyorlardı. Adamlardan biri, elindeki süslü bastonla annemin eteğini kaldırdı. Bacaklarına bakmak istedi. Annem utançla iki büklüm olup yere çöktü. Kırbaçlı adam, onu zorla ayağa kaldırdı. Annemin bacakları ortaya çıktı. Alıcı, «Bu kadın eve yarar.» dedi. Annemin kolundan tutup sürükleyerek götürdüler. Kardeşlerimi ise değişik insanlar satın aldı. Babamla gemicilerimizi, tutsak pazarının uzak bir köşesine götürmüşlerdi. Nice bakındımsa onları bir daha göremedim. Beni alan efendi, on kadın daha beğendi. Sonra atına bindi. Bizler peşine takıldık. Saatlerce yürüyerek, efendinin çiftliğine ulaştık. Böylece kölelik yaşamım başladı. Öteki kölelerle birlikte uçsuz bucaksız üzüm bağlarında işe koşuldum. Çevremde benim gibi pek çok kadın köle vardı. Tümü de yaşama küsmüş gibiydiler. Hiçbiri konuşmuyordu. Gülmüyordu. Şarkı mırıldanan bile yoktu.

Boğaz tokluğuna çalıştığımız yetmiyor gibi canımız da güvencede değildi. Efendiler, hatta kölebaşları isterlerse, bizleri öldürebilirlerdi. Kendilerine hiç kimse bir şey diyemezdi. Yaşamak istiyorsak efendi ve

— 72 —

kölebaşlarıyla iyi geçinmek zorundaydık. Bu zorunluluk çeşitli olaylarla bizlere sık sık anımsatılıyordu. Köleliğe ilk başladığım sıralarda, efendilerin ya da köle başlarının bizleri öldürebileceğine inanmıyordum. Hele, böyle bir eylemin cezasız kalacağına, aklım yatmıyordu. Evimizde bizim de kölelerimiz vardı. Annem babam onlara çok iyi davranırlardı. Meğer bu ülkede kölelere insan gözüyle bakılmazmış. Bu nedenle de sahiplerince öldürülmeleri doğal karşılanırmış. Bu gerçeği kısa bir süre sonra açıkça anladım. Bir gün, efendinin oğlu çiftliğe geldi. Atı çok terlemiş. Hemen sırtına örtü konmasını buyurdu. «Bu efendi iyi yürekli bir insan. Atın sağlığına bile değer veriyor.» diye geçirdim. İşimi aksatmadan ata bakan yaşlı köleyi gözlemeye başladım.

Küçük efendi, şaraphaneye doğru giderken, yaşlı köle, hemen atın sırtına kalınca bir örtü bürüdü. Ne var ki at, sahibinin uzaklaşmasından tedirgin olmuştu. İki bir arka ayaklarının üstüne dikilerek, öfkeyle kişniyordu. Bu sırada, sırtındaki örtü yere düşüyordu. Yaşlı köle, hemen örtüyü yerden alıp sırtına koyuyordu. Bu olay sürüp giderken, küçük efendi, şaraphaneden çıktı. Denetimi sona ermişti. Peşinden gelen köleye buyruklar vererek, ata doğru geliyordu. O sırada at örtüyü yine atmıştı. Onun sırtını açık görünce, ok gibi ileriye fırladı. Kartal gibi varıp yaşlı kölenin üstüne atıldı:

«Akılsız yaratık! Sana atın sırtını ört dememiş miydim? Bu atın, senin gibi bin köle fiyatına satın alındığını bilmiyor musun? Terli sırtı, rüzgârı yedi. Zavallı hasta olacak!» diye bağırarak, yaşlı köleyi tekmelemeye başladı. Bizler, dişlerimizi sıkarak, olayı izliyorduk. Gösteri uzun sürmedi. Bu kez kölebaşı, rastgele bizleri kamçulamaya girişti. Bu, kısa süre de olsa, işi aksatıp olayı göz ucuyla izlemenin cezasıydı.

Küçük efendi, yaşlı köleyi adamakıllı döğdükten sonra, atına atlayıp çekti gitti. Köle başının buyruğuyla iki köle yararlı köleyi barakasına bıraktılar. Oysa, adamın ağzından kanlı köpükler geliyordu. Yazık ki ona yardım edecek durumda değildik. Hiçbirşey olmamış gibi işi sürdürdük. Akşam, barakaya vardığımızda, onun ölmüş olduğunu gördük. Adı bir daha anılmadı. Bu ilk kölelik yaşamımdı. Çok acı çektim. Üstelik oldukça da uzun yaşadım. Sonunda birgün, bağların dibini kazarken, ayağımı yılan soktu. Ağrı kısa sürede bedenime yayıldı. Etimi kemiğimi dayanılmaz sancılar sardı. Bir süre acı içinde debelendim. Dönüp bakan olmadı. Olduğum yere çöküp kaldım.»

Ölümsüz Ece, sözün burasında, gerçekten acı içinde kıvranmaya başladı. Sanki yılan ağsı kanına o anda karışmıştı...

- 73 -

Televizyonlarda merakla Ece'yi izlemekte olan insanlar, bu görüntünün karşısında, ürküyle irkildiler. Hatta Ece'nin o anda gerçekten ölmekte olduğunu sananlar bile oldu. Kazı kurulundaki doktorlar, Ece'nin acısını dindirmek için Bn. kazıbilimciden izin istediler. Ama, Bn. kazıbilimci, bu durumun geçici olduğunu seziniyordu. Bu nedenle beklemekten yanaydı. Ece'nin o anda geçmişi yaşadığına ve kendisinin o zaman diliminden koparılmasının sakıncalı olacağına inanıyordu.

Gerçekten, bir süre geçince, Ece'nin kıvranma ve çırpınışları tavsadı. Giderek dinginleşti. Başını babasının gömütüne dayayarak, daldı gitti.

Ölümsüz Ece'yi dünya ulusları ölçsüz bir merakla izlemekteydi. O susunca, insanları merak ve sabırsızlık sardı.

Bn. kazıbilimci Ece'nin yanından hiç ayrılmıyordu. Bir süre sonra gözlerini açtığını görünce, çevreye, coşkuyla: «Uyanıyor!» Mustusunu vermekten kendini alamadı.

Haber görevlileri zaten tetikte beklemekteydiler. Durumu bir soluk-luk süre içinde dünyaya duyurdular. İnsanlar merak ve coşku içinde, televizyonlarının karşısına geçtiler.

Ece, gözlerini açınca önce, şaşkınlıkla çevresine bakındı. Bn. kazıbilimciyle göz göze geldiğinde ona belli belirsiz gülümsedi. O zaman Bn. kazıbilimci, Ece'nin bilincinin yerinde olduğunu anladı. Hemen süt güveciyle yanına sokuldu. Hiçbir şey demeden, tahta kaşığı eline tutuşturup güveci önüne sürdü.

Ece önce, boş gözlerle güvece ve kaşığa baktı. Sonra gözleri yeniden Bn. kazıbilimci' nin gözlerine takıldı. O zaman, kaşığı güvece daldırdı. Sütü kısa sürede tüketti.

Bn. kazıbilimci, kaşığı elinden alırken, Ece'nin tir tir titremekte olduğunu gördü. Gözlerini iri iri açmış, çok uzaklardan gelen bir sesi duymaya çabalar gibiydi. Bir süre böyle geçti. Sonra, ürküyle gerilen yüzü, gevşedi. Ölü gözü gibi donuklaşan gözleri, ışı ışı oldu. Yumuşacık bir sesle konuşmaya başladı.

«Sevgili babam Kral Gudin, sana yeniden kavuşmak öyle güzel ki! Her şeyi bir ayak önce anlatmak için nasıl sabırsızlandığımı bir bilsen!..

Şimdi sana, Eski Mısır'da geçen yaşamımdan söz edeceğim. Ruhum, birkaç yüzyıl beden değiştirerek, Mısır'da varlığını sürdürdü. Çok zaman geçmesine karşın, Mısır'a değgin, acı tatlı anılar, belleğimde açık seçik canlandı. Çünkü, eski Mısır'da yaşam serüvenim çok ilginçti.

Eski Mısır, Nil kıyısına kurulmuş çok güzel bir ülkeydi. Oradaki ilk

— 74 —

yaşamımda babam, varlıklı bir Mısır'lıydı. Çok geniş toprakları vardı. Evimiz Nil nehrine bakan yüksekçe bir tepenin üstündeydi. Babam da herkes gibi su baskınından korkuyordu. Önce taş ve balçıkla yapay bir tepe oluşturulmuş, evimiz bu tepe üstüne kurulmuştu. Nil kıyısı boyunca bu tür yapay tepelere, sık sık rastlanıyordu. Nehrin iki yanında başka türlü ev kurmak olanaksızdı.

Çünkü Nil, yılın belli mevsimlerinde taşardı. İki yakası sular altında kalırdı. Bu sular yüz gün süreyle toprağı kaplardı. Yüz gün sonra Nil, yeniden yatağına çekilirdi. Geride çok verimli bir balçık katmanı oluşurdu. Kızgın güneşle tezden kuruyan balçık katmanı incecik, yumuşacık, toprağı dönüşürdü. Bu topraklar tarla, bahçe olarak değerlendirilirdi.

Toprağın sabanla kabartılmasına gerek kalmazdı. Çiftçiler, önce yüzeye tohumu serperlerdi. Sonra da tarlaya bir sürü domuz salıverirlerdi. Domuzlar, nemli toprak üstünde, bata çıka gidip geldikçe, tohumlar toprağı

karıştırdı. Ürün toplama sırasında yine, domuzlar işe koşulurdu. Çiftçiler, buğdayı biçip bir yere yığarlardı. Domuzları bu başak destelerinin üstüne salarlardı. Hayvanlar, hoplayıp zıplayıp tepinerek, kısa sürede tanelerin başaklardan ayrılmasını sağarlardı. Çiftçiye buğdayları samanlardan ayırıp ambarlama işi kalırdı. Bunca yararlı iş yapmalarına karşın domuzlar toplum içinde hiç sevilmezdi. Onlara pis yaratıklar gözüyle bakılırdı. Çocukluğumda bir gün, bakıcım olan köleyle sokakta yürüyorduk. Karşımıza kalabalık bir domuz sürüsü çıktı. Aralarında minik yavrular da vardı. Sürüye sokularak, yavru domuzları okşayacak oldum. Bakıcım, çığlık atarak yolumu kesti. Sonra beni kucaklayıp hızla oradan uzaklaştırdı. Davranışının nedenini sordum. Korku içinde şunları söyledi.

«Domuzlar, pis yaratıklardır. Onlardan birine dokunsaydın, seni hemen şuracıkta Nil'e batırıp çıkarmam gerekecekti. Yoksa adın pis kıza çıkardı. Yanına kimse sokulmazdı. Domuz çobanlarının yanına halktan kimse yaklaşmaz. Onlarla evlenmezler. Çobanlar ancak kendi toplumlarından seçtikleri kızlarla evlenebilirler. Tümü de kentin kenar semtlerinde yaşarlar. Varlıklı bir Mısır'lı ailenin kızısın. Bu gelenekleri iyi bilmen gerekir.» Şaşırıp kaldım. Sonra, «Domuzlar böylesine istenmeyen, sevilmeyen yaratıklarsa ne demeye tarlalarda işe koşuyorlar?» diye homurdanmaktan kendimi alamadım.

Bakıcım, «O da başka bir gelenek, dedi, Mısır'da o denli çok gelenek var ki!..»

— 75 —

Varlıklı kesimden olduğumuz için halk arasına sık çıkamıyordu Bu nedenle bazı gelenekleri yaşayarak değil, derste belleyerek öğretilmek zorunda kalıyorduk.

iki ağabeyim vardı. Babam, bizim için bir öğretmen tutmuştu. Ken dişi, çok bilgili, hoşgörülü, şakacı, genç bir adamdı. Ders sırasında hi<^ sıkılmazdık. Bizleri karşısına oturtur, Papirüs üzerine hiyeroglif yazmayı öğretirdi. Kullandığımız papirüs yapraklarını, onunla birlikte yapardık. Papirüs bitkisi bizim için kutsaldı. Kamışın gövdesi hem insanın karnını doyurur hem de kâğıt yapımında kullanılırdı. Papirüs üzerine hiyeroglifle yazılan bilimsel yazılar, öyküler, şiirler, anılar, yüzyıllarca, elden ele gezerdi. Bu eşsiz bitki, insanın, hem bedenine hem zihnine hem ruhuna hizmet ederdi.

Papirüs kamışından yazı yaprağı elde etmek, pek zor değildi. Nü kıyısından biçilen kamışlar, keskin bir bıçakla istenilen boyda parçalara ayrılırdı. Bu parçalar, boydan boya ince ince dilinirdi. Dilimler, üç gün suda bekletilirdi. Suyun hergün tazelenmesi gerekti. Üç günün sonunda sudan çıkarılırdı. Düz bir yüzey üzerine deve tüylerinden yapılmış büyükçe bir keçe parçası yayılırdı. Onun üstüne de Mısır pamuğundan dokunmuş, kalınca, bir bez serilirdi. Sudan çıkarılan papirüs dilimleri, kenarları birbirine kenetlenerek şekilde, yan yana bu bez üstüne dizilirdi. Üzerine yine pamuklu bezle deve keçesi yayılırdı. Merdaneyle ezilerek dilimlerin bez ve keçelere suyu emdirilirdi. Bu sırada kenarlar da birbirine yapışırdı. Bu işlem sonunda ortaya çıkan papirüs yaprağı, üç gün süreyle basit mengene arasına konarak, sıkıştırılırdı. Böylece yazılmaya hazır, papirüs yaprağı elde edilirdi.

Öğretmenimiz, kimi günler, bizlere yazı yazacağımız papirüsleri yaptırırdı. Kimi günler de sayı saydırır, hesap yaptırır, yılın oniki ayının, mevsimlerin, adlarını, özelliklerini belletirdi. Kimi derslerde de gökyüzünü konu edinirdi. Önemli yıldız kümelerinin adlarını özelliklerini anlatırdı. Hemen her derste, geleneklerimizle ilgili ayrıntılı bilgiler vermek de adeti idi. Bunları öykü ve masallarla örneklendirerek anlattığından, severek benimserdik. Törelere göre, yaşlılara çok saygı göstermemiz gerekiyordu. Yolda bir yaşlıya rastlayınca, bir elimizi dizimize koyar, iki büklüm eğilerek, kendisini selamlardık. Çocuklar ve gençler kesinlikle yaşlıların yolunu kesmezdi. Böyle durumlarda çocuk ya da genç, kenara çekilerek, yaşlıya yol vermek zorundaydı. Yaşlı ana babaya, erkek çocuklar değil, kız çocukları bakmakla, kumluuydu. O yıllarda Mısır'da, kadınların toplum içindeki yeri çok öne

- 76 -

liydi. Çokluk erkekler, evde tezgâh kurup kumaş dokurlardı. Kadınlar, çarşıda ticaret yaparak, para kazanırlardı. Çoğunluğu oluşturan halk kesimleri, bu geleneğe kesinlikle uyarlardı. Ama, varlıklı ve soylu kimseler, kadınlarını çarşıya para kazanmaya yollamazlardı. Örneğin annem de çalışmazdı. Babam onun evde bile iş görmesine izin vermezdi. Kendisi, pırlıtlı kumaşlardan yapılmış giysileri, boyalı yüzüyle evin içinde salınır dururdu. Evin tüm işlerini, tutsak pazarlarından alınmış yabancı köleler yaparlardı. Ailemiz, din ve geleneklere çok bağlıydı. Bunlardan kaynaklanan hiçbir kural, çiğnenmezdi.

Birgün konağımıza, tepeden tırnağa tıraş olmuş yarı çıplak rahipler geldi. Saatlerce süren dini törenden sonra, ağabeylerimi sünnet ettiler. Annem babam bu olaya tanık olmam için beni zorladılar. Sünnet sona erince, korku içinde ağlamaya başladım. Ağabeylerimi çok severdim. Canlarının yanmasına dayanamamıştım. Annemle babam bu tutumumu sert bir dille eleştirdiler. Annem beni bir kenara çekti. Şu öğüdü verdi:

«Geleneklerimizin her kuralı yerine getirilmelidir. Gelecekte, erkek çocukların olursa, sen de onları sünnet ettirmek zorundasın. Tersini yaparsan, tanrılar ve toplum seni lanetler.»

Sessizce başımı önüme eğdim.

Nil, yatağına çekilince, öğretmenimiz ağabeylerimle beni, nehir kıyısına gezmeye götürürdü. Böyle zamanlarda Nil, durgun bir su görünümünde olurdu. Bu nedenle taşımacılıkta Nil'den yararlanılırdı. Üstü yüklü salın ya da kayığın iki yanına, halat bağlanırdı. Nehrin iki yakasında bulunan iki güçlü adam, halatları çekerek salı kolayca su yüzünde kaydırıp götürürdü. Garip sesler çıkararak sal çeken bu insanları izlemek, hoşuma giderdi.

Bir gün yine Nil kıyısında gezintiye çıkmıştık. Birden, karşımıza yarı çıplak görünümde iki rahip çıktı. Birinin bedeni, tepeden tırnağına tıraş edilmişti. Ötekininse, saçları sakalına karışmıştı. Öğretmenimiz, bizleri dürtükleyerek, rahipleri kuralınca selamlamamızı söyledi. Onlar uzakla-şınca dek, iki büklüm olarak bekledik, iki rahip de görünmez olunca, öğretmene döndüm.

«Bu rahiplerden biri cassavlak tıraş edilmiş. Ötekiyse, dağ aâ"amı gibi. Bu görünümünün anlamı ne?» diye sordum.

Öğretmen, «Yavaş konuş, dedi. Duyan olursa, kınanırız. Rahipler din adamıdır. Arkalarından bile saygıyla konuşmak gerekir. Tepeden tırnağına tıraş olan rahip, doğal görünümde. Rahiplerin sürekli olarak başla-nnı ve gövdelerini tıraş ettiklerini, daha önce sizlere söylemişim. Saçlı

— 77 —

sakallı olan rahip ise matemde. Sen daha ölüm acısını tatmadın. Törelere göre, sevdiğini yitiren Mısır'lılar, saçlarını sakallarını uzatarak,! matem tutarlar.»

Öğretmenimin «Sen daha ölüm acısını tatmadın» demesinden birkaç ay sonra, çok sevdiğim dedem ölmesin mi? Onu yatağında cansız görünce, dünya başıma yıkıldı sandım. Bu olay ölümle ilgili geleneklerimizi, iyice bellememize neden oldu. Meğer bu konuda ne çok gelenek varmış!..

Önce, evdeki tüm kadınlar, bedenlerine, göğüsleri açıkta kalacak şekilde, kalın ipler doladılar. Benim gövdemi de kalın bir iple sucuk gibi sardılar. Sonra yüzlerimize çamur sürdük. Ölüyü evde tek başına bıraktık. Sokağına fırladık. Göğüslerimizi yumruklayarak, ağlayıp bağırışmaya başladık.

Annem, herkes ne yaparsa, benzerini yapmamı buyurmuştu. Bu nedenle gözlerimi yanımdaki kadınlardan ayırmıyordum. Saatlerce sokaklarda ağlaşıp döğündükten sonra, yorgun ve bitkin, eve döndük.

Dedemi mumyalatmamız gerekiyordu. Kız çocuğı olmadığından, bu görev babama düştü. Babam ağabeylerimle birlikte beni de mumya-cıya götürdü. Kız çocuk olarak gelecekte ana babamı mumyalatmakla yükümlüydüm.

Mumyacı, güler yüzlü bir adamdı, işliğinde, tahtadan yapılmış, gerçek insana benzeyen, mumya örnekleri vardı. Mumyacı, önce bu örneklerin özelliklerini anlattı. Fiyatlarını açıkladı. Babama verebileceğı paraya göre, bir örnek seçmesini söyledi.

Üç çeşit mumyalama yöntemi vardı. Babam, en pahalısını ve dayanıklısını istedi. Mumyacı, babamın isteğini sevinçle karşıladı. Dedemi nasıl mumyalayacağını ballandıra ballandıra anlatmaya girişti. Bu da gelenek kuralıydı. Mumyacıyı ister istemez dinlemek zorunda kaldık.

«Önce, saygıdeğer babanızın burnuna demir bir kanca sokacağım. Beynini çekip çıkaracağım. Kancanın ulaşamadığı yerlere ilaç püskürterek, kafatasını iyice temizleyeceğim. Sonra, karın ve göğüs boşluğunda-ki organları çıkaracağım. Hurma şarabı ve doğulmuş baharattan oluşan merhemle gövdenin içini iyice paklayacağım. Bin bir çeşit kokulu otu, sarı sakız ve çin tarçınıyla karıştıracağım. Elde ettiğim bu güzel kokulu hamurla sevgili babanızın karın ve göğüs boşluğunu dolduracağım. Gövdede kestiğim yerleri altın iple özenle dikeceğim. Sonra saygıdeğer ölüyü, götürüp ilaçlı suya yatıracağım. Yetmiş gün orada kalacak. Günü dolunca, ilaçtan çıkaracağım. Yeniden yıkayıp paklayacağım. Sıcak

— 78 —

I

tutkallara batırılmış, keten şeritlerle gövdeyi tepeden tırnağına saracağım. Bu işlemden sonra, sevgili babanızı size teslim edeceğim.»

Mumyacıyı dinlerken, önce ürperdim. Ama, bunun kaçınılmaz bir gelenek olduğunu düşününce, kendimi topladım. O sıralar Mısır'da, ölen insanların hatta hayvanların, bilinmeyen bir zaman sonunda, yeniden dirileceklerine inanılıyordu. Ölüler bu nedenle mumyalanıyordu. Gö-mütlere, mumyalanan kişinin en sevdiği eşyalar konuyordu. Hatta sadece eşya değil, sevdiği hayvanların, insanların yontularıyla altın ve değerli takıları da gömüte bırakılıyordu.

Özellikle Firavunlarımızın gömütlerine, odalar dolusu altın yığılırdı. Kendilerinin, günü gelip de yeniden yaşama döndüklerinde bu altınlarla sıkıntı çekmeden yaşayacaklarına inanılırdı. Firavun gömütlerine, altından başka, sevdiği, güvendikleri insanların, hayvanların, küçük yontuları da konurdu. Firavun dirilince, onların da dirilip yeniden firavuna hizmet etmeye başlayacağı sanılırdı.

Ayrıca, Firavunun yeni yaşamında yararlanması için, bitki tohumları ve sevdiği yiyeceklerden örnekler de gömütün bir köşesine yerleştirildi.

Mısırlı halk da Firavunlara öykünürdü. Mumyaların yanına güçleri yettiğince, değerli ölü armağanları koymaya özen gösterirlerdi.

Dedemin ölüsünü, mumyacıya teslim ettikten sonra, doğruca, san-dukacıya gittik. Mumyayı içine koyacağımız sanduka da çok önemliydi. Orada da değişik renk ve bezek karışımıyla oluşmuş, gözalıcı örnekler vardı. Her birinin fiyatı ayrıydı. Babam, sandukayı da birinci sınıf örneklerden seçti. Yetmiş gün sonra, dedemin mumyasını, bu süslü sandukaya yerleştirdik. Ailemizin gömüt odasındaki duvarlardan birine, ölü ayak üstü gelecek şekilde dayadık.

Eve döndüğümüzde, babam, hemen oturup babasının ölümü ve onun için yaptıklarını, papirüslere yazdı. Bu da herkesin uyguladığı törelerden biriydi.

Babam bu töreyi de yerine getirdikten sonra, bizleri çevresine topladı:

«Günü gelince, bu yazıları okur, sizler de babama yaptıklarımı bana yaparsınız.» dedi. Sonra ölümün acı bir olay; yaşamınsa insanlara, tanrıların en büyük bağışı olduğunu belirtti. Bizlere, yaşamın değerini bilmemizi öğütledi. Ölümün elçisi olan hastalıkların, çoklukla besinlerden kaynaklandığına değinerek:

— 79 —

«Sakin ola, ayda birkaç kez, kusarak, iç boşaltma adetimizi savsaklamayın.» dedi.

Gerçekten, ailece, ayda birkaç kez, kusarak içimizi temizledik. Bunu yaptıktan sonra da birkaç gün, yemek yemedik. Böylece içimizin arındığına, sağlığımızın güçlendiğine inanırdık. Bu iç temizleme yöntemine küçüklükten alıştırdığımız için uygulama zor gelmezdi.

Zaten yediklerimiz de çok çeşitli besinler değildi. Genellikle güneşte kurutulmuş balık, bıldırcın, ördek, kaz'la kızıl buğdaydan yapıma, ekmek yerdik. Koyun, keçi, sığır domuz gibi hayvanları yemedik.

O çağlarda Mısır'da, hayvanlara değgin öylesine çok adet, töre, kural vardı ki!.. Pek çok hayvan, halk gözünde insandan daha değerliydi. Örneğin, inek, boğa, kedi, köpek, öldüren kimseler, ölüm cezasına çarptırılırdı. Özellikle ineklere ve kedilere çok saygı gösterilirdi.

Evde birden yangın çıksa, ev halkı yangını söndüreceği yerde, evin kedisini ateşten korumaya koşardı. Kediyi kurtarma uğruna canından olmayı bile göze alabilirdi. Bu hayvanlar da çokluk, ölünce insanlar gibi mumyalanırdı. Özel bir kutuya konarak törenle gömülürdü.

Tarla fareleri, atmacalar, karabalıkçıl kuşları, çok kutsal sayılırdı. Bunları ölü olarak bulanlar, hemen oldukları yere gömmek zorundaydılar.

Karabalıkçıl kuşu, özellikle kutsaldı. Yılın belli zamanlarında, Mısır'a, Arabistan yönünden, kanatlı yılanların saldırdığına inanırdık. Söylentiye göre, bu yılanlar, su yılanı büyüklüğündeydi. Yarasa kanatlarını andıran, tüysüz kanatları vardı. Uçarak ülkemize gelirken, kara bulut gibi göğü sararlardı. Tam Mısır topraklarına girecekleri sırada, iki dağ arasındaki bir vadide, karabalıkçıl kuşları, yollarını keserlerdi. Kıran kırana bir savaş başlardı. Sonunda kanatlı yılanlar, yenilirdi. Vadi tabanı, yılan ölüsünden geçilmez olurdu. Karabalıkçıl kuşları olmasa, kanatlı yılanlar yüzünden Mısır'da yaşamayacağımız söylenirdi.

Kutsal kuşların en önemlilerinden biri de Zümrütü Anka kuşuydu. Öğretmenimiz, onun papirüslere çizilmiş resimlerini gösterirdi. Onun dediğine göre Zümrütü Anka kuşu, öylesine güzel, öylesine akıllı, güçlü ve gözalıcı bir kusmuş ki!.. Adına halk arasında masallar, söylenceler düzülürmüş. Tüylerinin bir bölümü altın bir bölümü alev rengindeymiş. Büyüklüğüyse, kartal kadarmış.

Zümrütü Anka kuşları, Arabistan'da yaşarlarmış. Yaşam süreçleri çok uzun olurmuş. Baba Zümrütü Anka ölünce, oğullarından biri, sarı sakızla, yumurta biçiminde bir tabut yaparmış. Ölü babasını, bunun içi-

— 80 —

ne koyar, sırtına alıp Mısır'daki güneş tapınağına götürürmüş. Orada kuma gömermiş. Bu olay ancak beşyüz yılda bir olurmuş. Zümrütü Anka Mısır'a geldiğinde, ülke bolluk ve mutluluğa kavuşmuş. Böyle yıllarda halk, kurbanlar keserek, tanrılara ve Zümrütü Anka'ya teşekkürlerini be-lirtirlermiş.

Kurban törenleri de çok önemli törelerden biriydi. Oniki yaşına ulaştığımda ilk kez bir kurban törenine katıldım. Babam, ağabeylerimle birlikte beni de kurban töreninin yapılacağı kutsal alana götürdü. Kurbanlık olarak rahiplere sunulan, on tane boğa vardı.

Rahip bu boğaları önce bir iyi inceledi. Sonra içlerinden birini çekip meydanın orta yerine getirdi. Hayvanı arka ayakları üzerine kaldırıp karnını, kuyruğunu, boynuzlarını gözden geçirdi. Ağzını açtı. Dikkatle diline, damağına baktı. Bu araştırma sona erince, boğanın boynuzuna özel bir papirüs bağıladı. Düğümü kendi mühürüyle mühürledi. Sonra hayvan, biraz ötedeki sunağına götürüldü.

Boğa sunağına doğru ilerlerken, babama, rahibin davranışlarının anlamını sordum. Babam zaten anlatmaya hazırды.

«Tanrılar, her boğayı kurban olarak kabul etmezler. Kurbanlık boğaların özellikleri vardır. Öncelikle tüylerinin tepeden tırnağına siyah olması gerekir. Boynunda bir tutam beyaz tüy bulunan kara boğalar daha değerlidir. Kuyruğunda, karnında, sırtında, yara, bere, tüy eksikliği, filan olmamalıdır. Dişleri tamam ve sağlam olmalıdır. Damağına siyah bir işaret bulunan boğalar da rahiplerin gözünde özel bir değer taşırlar. Tüm özelliklere sahip olan boğaların, kurban edilmesine izin verilir. Rahiplerin izni olmadan, hiçbir boğa kurban edilemez.»

Babam bunları anlatırken, boğa sunağa varmıştı. Boynunu sunak taşına yerleştirmiş, öylece duruyordu. O sırada yardımcı rahipler, sunağın çevresinde ateş yaktılar. Bir bölüğü de yerlere şarap serpti. Sonra bir ağızdan dua etmeye başladılar. Seslerini bir alçaltıp bir yükseltiyorlardı.

Daha sonra rahibin biri, boğanın başını kesti. Rahiplerin tümü kesik başın çevresini aldılar. Ulusumuzun başına gelecek, her türlü hastalığın, uğursuzluğun, belanın, bu hayvanın kesik başına gelmesinfantırlar-dan dilediler. Sonra başı Nil'e attılar.

Bir bölük görevli, bu arada hayvanın derisini yüzmüştü. Karnı yarıldı. İşkembesi ve iç yağları çıkarıldı. Ön ve arka butlarıyla boynu kesilip alındı. Ortada kalan gövdenin içine, ekmeke, bal, üzüm, incir, günlük sakızı ve kokulu otlar dolduruldu. Üzerine yağ dökülüp ateşe verildi. Bo-

— 81 —

F.: 6

ğanın gövdesi alev alev yanarken, rahipler göğüslerini yumruklayarak, bağırsıp ağlaşmaya giriştiler. Gövde iyice yanıp kül olduktan sonra, daha önce kesip, bir kenara ayırdıkları butlarla boyun pişirildi. Rahipler bu etleri bir güzel yediler. Bu arada pişmiş etten birer lokma da bizlere tattırdılar.

Ülkemizde, bu kutsal kurban törenleri dışında boğa ya da inek kesmek cinayet sayılırdı. Bunu yapan kişi hemen öldürülürdü. Kendiliğinden ölen boğa ve inekler ise hemen oldukları yere gömülürlerdi.

Kutsal kurban töreninden eve döndüğümüzde, babam şunları söyledi.

«Adetler, töreler, ortaklaşa benimsenmiş inançlar ve alışkanlıklardır. Mısırlılar, adet, töre ve inançlarına saygılı insanlardır. Ama, bunun yanında akla ve bilime de çok önem verirler. Akıl insan için en büyük değerdir. Aklınızın bilinmesi için, sürekli olarak okumalı, yazmalı, bilgi edinmelisiniz. Düşünerek, öğrendiklerinizi, birbirine bağlamalısınız. Bu yolla yeni görüşler oluşturmalısınız. Az konuşup çok düşünen insan, en beğenilen insandır. Kısacası, insanlığınızın ve aklınızın değerini bilin. Akıllı insanı hiçbir güç yenemez.

Atalarımızdan kalma görkemli piramitlere bakın. Bunlar, yüzlerce yıldır, bozulmadan, yıpratıcı, yok edici doğa koşullarına göğüs geriyorlar. Ya eski Firavunlardan kalma akıl almaz gömütlere ne demeli!.. Bu yapıtlar, insan aklını kanıtlayan, onur anıtlardır.»

Ölümsüz Ece, bir an durup soluklandı. Yüzünde korkulu bir görünüm vardı. Kısa bir susuştan sonra sözlerini sürdürdü.

«Sevgili babacığım. Mısır'daki bu ilk yaşamım, pek uzun sürmedi. Eğitim öğrenim görerek, yaşamayı öğrenmeye çabaladığım bir sırada, birden hastalandım. Ailem nice uğraştıysa, bedenimi ölümün pençesinden kurtaramadılar.

Bir süre sonra, soylu bir ailenin kızı olarak, Mısır'da yeniden yaşama döndüm. Çocukluğum yine eğitim öğretimle geçti. Gençlik çağıma gelince, babam beni soylu bir delikanlıyla evlendirdi. Üç oğlum oldu. Ben de onları eğiterek, yaşama hazırlamaya koyuldum.

Yazık ki, o yıllar, Mısır için uğursuzluk yıllarıydı. Ülkemize, Pers Kralları göz koymuşlardı. Bu yüzden, ulusça tedirginlik içindeydik. Pers'lerin ünlü Kralı acımasız Kambiz'in yüzü, şu anda gözlerimin önünde belirdi. Mısır topraklarında felaket kasırgası gibi estiği günlerin anıları, ateş gibi belleğimi dağlıyor.

Pers Kralı Kambiz, çevresindeki tüm ulusları egemenliği altına al-

— 82 —

mıştı. Yine de gözü doymuyordu. Daha çok toprak, daha görkemli hazineler istiyordu. Bu amaçla Mısır Krallığına saldırmak için bahaneler arayıp duruyordu.

O sıralar, Mısır'da doktorluk çok ilerlemişti. Öyle ki, her hastalığın ayrı doktoru vardı. İç hastalıkları, göz hastalıkları, deri hastalıkları... uzman doktorlarca iyileştirildi.

Kambiz, ülkemizdeki doktorların ününü duymuştu. Birgün Kralımıza bir elçi göndererek, Mısır'ın en iyi göz doktorunu, Persiya'ya göndermesini istedi. Elçi'nin dediğine göre, Kambiz'in yakınlarından biri, gözlerinden hastaydı. Kral düşünüp taşındı. Bu isteğe karşı gelmenin, barışı bozacağı kararına vardı. Mısır'ın en ünlü göz doktoruna Persiya'ya gitme buyruğu verdi. Ne var ki, göz doktoru, ailesinden, yurdundan ayrılıp Pers sarayına gitmek istemiyordu. Nice direndiyse, başaramadı. Sonunda Persiya'ya gitmek üzere yola çıkmak zorunda kaldı. Kendisini başkentten şenlikle uğurladık.

Kralımız, doktoru göndererek, Kambiz belasını başımızdan savdığını sanıyordu. Doktorun, belanın anahtarı olacağını nereden bilebilirdi?.. Eşim, soylu olduğu için sarayda görevliydi. Bu nedenle olup bitenleri günün gününe öğrenebiliyordum. Doktorun, haftalarca, at sırtında süren çileli yolculuktan sonra, Pers sarayına ulaştığını öğrenince, hepimiz sevindik. Haberi getiren ulağın dediğine göre, Kambiz, kendisini çok iyi karşılamıştı. Ama, doktor oraya zorla gönderilmişti. Bu nedenle hiçbir şeyden hoşnut kalacak durumda değildi. Üstelik, vatanından, ailesinden, zorla koparılması, içini kinle doldürmüştü. Ne yapıp edecek, kendisini zorlayan Mısır Kralından, öcünü alacaktı. Öç fırsatını bulmakta fazla zorluk çekmedi.

Persiya'daki gizli Mısır gözcülerinin anlattıklarına göre, birgün, Kambiz, doktoru odasına buyur etmiş. Mısır'a değgin söyleşiye girişmişler. Doktor bu söyleşi sırasında, «Yüce Kambiz, ülkeniz, sarayınız, kişiliğiniz,

gözlerimi kamaştırdı. Ama, Mısır'ın görkemi de sizinkinden aşağı değildir. Hazinelerinizi görmedim. Ama, Mısır hazineleriyle boy ölçüşebileceğinizden kuşkuluyum. Pers ülkesinin görkemine Mısır'inkini de katarak, tüm insanların gözlerini kamaştırmak istemez misiniz?» *

Kambiz'in yüreğinde yatan aslan kükreyip kalkmış, «İstemez olur muyum.» demiş.

Doktor hemen taşı gediğine koymuş, «O halde, Kralımızın güzeller güzeli kızıyla evlenin. Bu iş savaşsız, kansız, olsun bitsin.» diyerek, Mısır Prensesini bire bin katarak öğmeye girişmiş.

— 83 —

Kambiz, hemen Mısır Kralına elçiler yollayıp Prensesimizi kendine eş olarak istetti. Kralımız, yüreğinden hançerlenmişe döndü. Çünkü Kambiz, acımasızlığıyla, kan dökücülüğüyle ün yapmış bir Kraldı. Zavallı Prenses, kimbilir neler çecktirecekti. Ayrıca kendisinin nikâhlı karısı vardı. Koskoca Mısır Prensesi onun nikâhsız odalığı olacaktı. Doğuracağı çocukların, Pers tahtında hakları bulunmayacaktı.

Kralımız, bunları düşünerek, kızını Kambiz'e vermek istemedi. Zaten, halk da buna karşıydı. Kralımız, kendinden önceki Kralı devirerek, tahtı ele geçirmişti. Devrik Kral ölmüş, tek kızı da Mısır sarayında bir odaya kapatılmıştı. Orada tutsak olarak yaşamaktaydı. Kendisi pek de güzeldi. Kralımız onu göz alıcı giysilerle donatırdı. Değerli çeyizlerle büyük bir düğün alayı düzenledi. Kendi kızıymış gibi Kambiz'e yolladı.

Birdenbire, neye uğradığını anlamayan genç kız, Kambiz'e gelin gittiğini yolda öğrenmiş. Düğün alayına katılanların anlattığına göre, zavallı, yol boyunca gözyaşı dökmüş. Kambiz'in katına ulaşınca da hemen gerçeği haykırmış:

«Ben, devrik Kral'ın tutsak kızıyım. Mısır Kralı kendi kızına kıyamadığı için onun yerine size beni sundu.» Mısır Kralınca, böylesine aldatılmak, Kambiz'i çileden çıkarmış.

O yıllar Mısır için uğursuzluk yıllarıydı dedim ya! Gerçekten, her olay Mısır'ın zararına gelişmekteydi. Bu olayların yaşandığı sıralarda, Mısır ordusunun ileri gelen kumandanlarından biri de Kral'a küsüp Mısır'dan kaçmıştı. Sonradan öğrendik ki, o da can düşmanımız, Kambiz'e sığınmış. Onun savaş kurultayında önemli bir yer edinmiş. Pers ordusunun Mısır saldırısı tasınlanırken, bu kumandan, sınırlarımızın zayıf yerlerini bir bir açıklamış.

Bizler bu gelişmeleri öğrenip de ordumuzu derleyip toplayıncaya dek, Kambiz, çölü geçip, sınırlarımıza dayanmıştı bile.

İşte o zaman, yaşlan küçük olmasına karşın, üç oğlum da savaşa katılmak zorunda kaldılar. Tam bu günlerde, Kr^ımız, üst üste gelen acılara dayanamayıp öldü. Yerine oğlu geçti. Kralın yası sona ermeden, Kambiz ordusu, sınırları aştı. Topraklarımıza girdi. Pers ve Mısır askerleri arasında, kıran kırana bir savaş başladı.

Orduda görevli olan eşim bu savaşı şöyle anlattı:

«Pers ordusu ile Mısır ordusu, sınıra yakın bir düzlükte karşı karşıya gelmiş. Önce iki yan da birbirlerine saldırmamış. Kral'larından, buyruk beklemişler. Bu sırada Pers ordusunun en önünde, Mısır'dan kaçan hain kumandan duruyormuş. Mısırlı askerler kendisini görünce, öfkeye

— 84 —

kapılmışlar. Hemen Mısır ordusunda asker olan oğullarını bulmuşlar. Savaş alanının orta yerine, koca bir tekne koymuşlar. Hain kumandanın oğullarının başlarını kesmişler. Tekneye dolan kanı, şarapla karıştırıp Mısırlı askerlere içirmeye başlamışlar. Durumu gören Mısırlı kumandan, evlat acısıyla çılgına dönmüş. Peşine Pers ordusunu takıp kasırga gibi Mısır askerlerinin üstüne saldırmış. Taş üstünde taş, gövde üstünde baş komadan, ortalığı kırıp geçirmeye girişmiş.

Bu amansız kıyıma dayanamayan Mısır ordusu, geri çekilmek zorunda kalmış. Askerlerimiz, o hızla canlarını kente attılar. Kentin kapılarını kapayıp bekleyişe geçtiler. Savaşacak asker bulamayan Kambiz, Mı-sır'lılara «Teslim ol» çağrısında bulundu. Bizimkiler, bu buyruğu getiren Pers elçilerini öldürüp gemilerini ateşe verdiler.

Olayı duyan Kambiz, ölçsüz bir öfkeyle gelip kenti kuşattı. Mısır, bu kuşatmaya uzun süre dayanamadı. Teslim olmak zorunda kaldık.

Sevgili babacığım, Pers saldırısı, göz doktorunun, Kambiz'e gelin giden prensesin ve Mısır'dan kaçan hain kumandanın öç istekleri yüzünden patlak verdi. Öç isteyen Mısırlı askerlerin, savaş alanında düzenledikleri kan içme töreniyle alevlendi. Yine Mısırlıların, Kambiz elçilerini yok etmeleriyle yangına dönüştü. Mısır halkı, bu zincirleme «Öç» yüzünden yıllarca bu yangının içinde kavrularak yaşamak zorunda kaldı.

İşin acı yanı, kin ve öç, savaştan sonra da sürdü. Kambiz, Mısır'da kaldığı sürece, akla gelmedik yöntemlerle Mısırlılardan öç aldı.

Önceleri, Mısır'ı vergiye bağlayarak, Kambiz'in çekip gideceğini sanıyorduk. Yanılmışız. Kambiz, başkente yerleşti. Bizler de evlerimize kapandık. Zorunlu olmadıkça sokağa çıkmaz olduk. Tutsak bir ulus olarak kendi vatanımızda korku, güvensizlik içinde yarı aç yaşamaya çabalamak, çok kötüydü.

Kralımız gibi eşimle oğullarım da Pers ordusuna tutsaktı. Acımasız Kambiz, bir gün, başta Kral olmak üzere, tüm soylu tutsakları bir arada görmek istemiş. Hepimizi, büyük bir alana topladılar. Kambiz, alanın bir

kenarına, kendisi için gösterişli bir taht kurdurmuştu. Soylu tutsaklar ise karşısına dikilmişti. Aşağılayıcı bakışlarla sürekli olarak ooları süzüp duruyordu. Çok geçmeden bu onur kırıcı buluşmanın nedeni anlaşıldı. Pers'li bir askerın üflediği, garip borudan çıkan, ürpertici sesle irkildik. Ardından, alanın ötesinde, Kralımızın biricik kızı belirdi. Sevgili Prensesimiz, yırtık pırtık giysiler içindeydi. Satılık bir köle görünümündeydi. Elindeki su dolu testiı zorlukla sürükleyerek, önümüzden geçti gitti. Sonra soylu ailelerin kızları alana sürüldüler. Onlar da yarı çıplaktılar. EHerinde-

— 85 —

ki su dolu testileri, sürükleyerek ilerlediler. Önümüzden geçerlerken, tümünün de hüngür hüngür ağladığını gördüm. Hıçkırıkları yüreğime ağı gibi aktı. Onların ardından, yine yançplak köle görünümünde, soylu delikanlılar geçit yaptılar. Aralarında Kral'in oğullarıyla benim oğullarım da vardı. Bir an gözüm, eşimle Kral'ımızın yüzlerine takıldı. İkisi de taş gibi kaskatı kesilmişlerdi. Onları böylesine acı içinde görünce, yüreğimi ateş sardı. Bu geçit, sadece Mısırlıları aşağılamak için düzenlenmiş bir geçit olamazdı. Yoksa Kambiz!..

Evet, yanılmamıştım. Birbirlerine zincirlerle bağlanmış olan soylu gençler, önümüzden geçerken, Kambiz ayağa kalktı.

«Ey Mısır'lılar! Sizlere teslim ol, buyruğunu getiren elçi ve askerlerimi, baskın yaparak öldürdünüz. Gemilerini yaktınız. Şimdi biz de soylu gençlerin başlarını keseceğiz. O baskında ölen ikibin Persli'nin öcünü alacağız.» dedi.

O anda duyduğum acıyı anlatmam olanaksız. Bu gençlerin hiçbiri, gemi baskınına katılmamıştı. Suç karşılığı olarak değil, öç yüzünden canlarından oluyorlardı. Bunu düşününce, acım daha da dayanılmaz oldu.

Pers'lerin bunca acımasızlığına karşın iyi bir gelenekleri vardı. Egemenlik altına aldıkları Kralları öldürmezlerdi. Tersine onlara saygı gösterirlerdi. Bu kanlı öç şöleni sona erince, Mısır Kralı' na da sarayında yaşama izni verildi. Ne var ki, Kral'imiz, tutsak yaşamaya dayanamadı. Pers'lere karşı gizli bir ayaklanma düzenlemeye kalkıştı. Tam başaracakken, olayı Kambiz öğrendi. Kral'ımıza, zorla boğa kanı içirerek öldürdü.

Bu olaydan sonra, Mısır askeri başsız kalıp tümünden dağıldı. Kambiz, ülkeyi dilediği gibi yönetmeye başladı. Onu durduracak gücümüz olmadığından, yaptığı her şeye katlanıyorduk.

Biz Mısırlılar, gömütlere, mumyalara çok saygı gösterirdik. Bunu Kambiz de biliyordu kuşkusuz. Bizleri aşağılamak için bu töremizi çiğnemekten de kendini alamadı. Bir gün, Kral'ımızın gömütüne gitmiş. Sandukayı açtırmış. Mumyayı çıkartmış. Önce saçını sakalını yolmuş. Sonra kırbaçlatarak, parçalamaya kalkışmış. Başaramamış. Bunun üzerine daha da öfkesi kabarmış. Mumyayı ateşe vermiş. Gömütte görevli bulunan Mısırlı din adamları, ürküye kapılmışlar. Çünkü mumyanın ateşe atılması, tanrılara ve kutsal ateşe sövgü demektir. Buna karşın yine de Kambiz'i durdurma olanağı bulamamışlar.

Bu, mumya yakma işi, o güne dek ne duyulmuş ne de görülmüştü.

— 86 —

Olayı duyunca, tapınaklara koştuk. Tanrılarımıza, Kambiz'e lanetler yağdırmaları için yakardık. Gizlice yapılan bu yakarış törenleri, günlerce sürdü. Daha sonra evlerimize çekilip olabilecekleri beklemeye başladık.

Pers'ler, Mısırlı gençlerin bir bölüğünü, zorla tarlalarda çalıştırıyorlardı. Bir bölüğünü de kendi yöntemlerine göre eğiterek Pers ordusuna katıyorlardı. Halkın geri kalanı ise boğaz tokluğuna Kambiz'in buyruklarını yerine getirmeye zorlanıyordu. Bunalımımız, doruğa ulaşmış durumdaydı.

Bir gün, Mısır sokaklarında, Apis ineği görüldüğü söylentisi yayıldı. Apis ineğinin görülmesi, ülke için uğur ve bolluk demektir. Hepimiz coşku içinde sokaklara döküldük. Geleneklere uyarak, ineğin görülmesini kutlamaya başladık. Apis ineğinin görülmesiyle ülkemizi saran felaket bulutları dağılacaktı. Buna yürekten inanıyorduk. İnançlarımıza göre Apis ineği, dünyaya çok seyrek geliyordu. Tüylerinin rengi siyah oluyordu. Alnında bir tutam beyaz tüy, dilinin altında kutsal bir işaret bulunuyordu. Sokaklarda, coşku içinde dolaşarak, Apis ineğini ararken, birden karşımıza Pers askerleri çıktı. Kırbaçlarla, güzlerle üstümüze yürüyerek, kalabalığı darmadağın ettiler. Neye uğradığımızı anlayamadan, yaralarımızın kanını akıta akıta, kaçıp evlerimize sindik. Meğer Kambiz, Mısır halkının, sokaklarda neden bayram yaptığını merak etmiş. Kendisine, Apis ineğinden söz etmişler. Bu kutsal yaratığın, Mısır'lılara uğur, bolluk, mutluluk getireceğini öğrenen Kambiz, deliye dönmüş. Bayram yapan halkın kırbaçlanarak dağıtılmasını, Apis ineğinin de tezden bulunup saraya getirilmesini buyurmuş. Bu buyruğu duyan Mısırlı rahipler, hemen ineği bulup bir yere gizlemişler. Ama, Kambiz askerlerinin baskısına dayanamayıp saraya getirmek zorunda kalmışlar. Kambiz, ineği şöyle bir tepeden tırnağa incelemiş. Sonra rahiplere dönmüş:

«Akılsız adamlar. Demek siz bu ineğe kutsal yaratık diyorsunuz! Üstelik bu hayvana tanrı gözüyle bakıyorsunuz ha? Hiç, etten kemikten tanrı olur mu? Olmaz elbet. Ama, sizin gibi akılı kıt uluslara, ancak bunun gibi bir tanrı yakışır. Topluca sokaklara dökülüp şenlik yaparak, koyduğum kuralları çiğnediniz. Hepiniz cezalandırılacaksınız. Böylece Apis ineğinin Mısır'lılara uğur getirmedeğini de anlamış olacaksınız.» demiş. Sonra hançerini çıkarıp Apis ineğine saplamaya kalkışmış. Öfkeden eli titrediği için hançer, Apis'in karnı yerine, buduna saplanmış. İnek can acısıyla fırlayıp gitmiş. Kambiz, sarayın falakacılarını çağırılmış.

Tüm rahipleri sopadan geçirtmiş.

Kambiz, Kralımız'ın mumyasını yakınca, halk ona deli gözüyle bakmaya başlamıştı. Apis ineğine yaptıkları duyulunca, onun insan değil, şeytan olduğuna karar verdik. Kendisi bu kararımızı pekiştirmek istercesine, kötülük yapmayı sürdürmekteydi.

Kambiz'in iyi yürekli bir erkek kardeşi vardı. Pazuları o denli güçlüydü ki, ne Mısır'da ne Pers ülkesinde, onun üstüne yay çeken vardı. Yayından fırlattığı oklar, gökyüzünde yok olur giderdi. Mısır'lılar kendisini seviyorlardı. Hem pazularının gücü hem de Mısırcılardan gördüğü sevgi, Kambiz'in kıskançlık damarını kabarttı. Durup dururken öz kardeşini öldürttü.

O sıralarda kendisi, öz kızkardeşiyle evliydi. Tek erkek kardeşinin Kambiz tarafından öldürülmesi, Kraliçe'yi acılara boğmuştu. Kambiz'in öfkesinden korktuğu için acısını içine gömüyordu. Söylentiye göre bir gün, Kambiz, saray bahçesinde küçük bir aslan yavrusuyla köpek yavrusunu döğüşdürerek, eğleniyormuş. Aslan yavrusu kısa sürede yavru köpeği alt etmiş. Hayvancık, kan içinde yerde debelenmeye başlamış. Köpeğin az ötede bağlı bulunan kardeşi, boynunu yaralama pahasına, zinciri kopartmış. Yaralı kardeşinin yardımına koşmuş. İki köpek bir olup aslan yavrusunu alt etmişler.

Kambiz'in yanında gösteriyi izlemekte olan Kraliçe, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlamış. Kambiz, şaşkınlıkla neden ağladığını sormuş. Kraliçe şu yanıtı vermiş, «Zincirini kopararak, kardeşinin yardımına koşan köpek yavrusu, beni çok duygulandırdı. Bir gün, kötü duruma düşersek, bize yardım edecek bir kardeşimiz bile yok. Ben ağlamayayım da kim ağlasın?»

Kambiz, Kraliçenin ne demek istediğini anlamış. Eleştirilmek, öfkesini kabartmış. Hemen orada Kraliçenin başını kestirmiş.

Kambiz sarayında olup bitenleri, Mısırlı köleler, gizlice halka duyu-ruyorlardı. Saraydan gelen her haber, halkın nefretini pekiştiriyordu. Ama, öylesine güçsüz, öylesine sahipsizdik ki!.. Onca kine nefrete karşın yine de Kambiz'e boyun eğiyorduk. Bu da giderek, tutsaklığın acısını dayanılmaz kılıyordu.

Tek avuntumuz, Kambiz'in erinde geçinde, cezasını bulacağı inancıydı. Umutla o mutlu günü bekleyip duruyorduk. Apis ineği aldığı yara nedeniyle ölünce daha bir umutlandık.

Beklediğimiz gün, fazla gecikmeden geldi. Kambiz, Mısır'da, bizlere kan kustururken, ülkesinde yabancı soydan bir kumandan, tahtına el

koymuştu. Bunu duyan Kambiz, ölçsüz bir öfkeye kapıldı. En seçkin askerlerini peşine takıp Persiya'ya doğru yola çıktı. Bu yolculuk sırasında bir gün, öfke ve sabırsızlıkla atına binerken, kılıcı kınından sıyrılarak, baldırına saplanmış. Ne var ki, Kambiz, yaraya önem vermemiş. Tahtına el koyan kumandana duyduğu kin, öfke ve öç isteği, yaranın acısından daha güçlüymüş.

Pers sınırına yakın bir yerde yara nedeniyle hasta düşmüş. Çok geçmeden de ölmüş. Bu haber Mısır'a ulaştığında ben de son soluğumu vermek üzereydim.

Bundan sonra ruhum, daha pek çok kez beden değiştirerek Mısır'da varlığını sürdürdü. Fakat, belleğimde bu yaşam süreçlerinden etkin anılar kalmadı.

Şimdi, bir başka ülkede başlayan, yeni yaşamından söz edeceğim. O günlere değgin anılar, belleğimi bayram yerine çevirdi. Her biri öylesine ilginç, öylesine coşku verici ki!.. Halikamosos, Ege denizi kıyısına kurulmuş, çok güzel bir liman kenti. Babam, kentin ünlü tapınağında din görevlisi. Anamsa, iyilik örneği bir kadın. İki de hep bana iyilik, doğruluk ilkelerini aşılama çabalarlardı. İnsanları sevmemi, sevecen, uyumlu, hoşgörülü, tok gözlü ve bağışlayıcı olmamı öğütlerlerdi. Ben de onları sevip sayar, istedikleri gibi bir insan olmaya özen gösterirdim. Özellikle arkadaşlarımla çok iyi geçinirdim. Bunca olumlu tutumuna karşın, nedense, yaşitlarımla oyun kurup eğlenmeyi beceremezdim. Komşu çocukların arasında benim gibi biri daha vardı. Adı Herodot'tu. O da mahallede kurulan oyunlara pek katılmazdı. Hoplayıp zıplamak, koşup kovalamak yerine, söyleşmeyi yeğlerdi. Benim gibi düş kurmayı da pek severdi. Çokluk, bir köşeye otururduk. Ya birbirimize düşlediğimiz olayları ya da büyüklerden öğrendiğimiz masalları anlatırdık. Herodot, her-şeyi öyle güzel anlatırdı ki, onu dinlemeye doyamazdım.

Bazı günler, içimizden masal söyleşmek gelmezdi. O zaman limana iner, gemicilerin arasına karışırdık.

Aylarca deniz üstünde yaşayarak, uzak ülkelerde dolaşan gemiciler, öyle ilginç şeyler anlatırlardı ki! Onları dinlerken, ağızımız açık kalırdı. Kimisi, kömür gibi kara derjji insanların yaşadığı ülkelerden söz açardı.

Dediklerine göre:

Oradaki insanların konuşmaları, yabanıl yaratıkların çığlıklarını andı-rırmış. Karınlarını yılan ve kertenkele ile doyururlarmış. Dağlarında boynuzlu eşeklerle kuzu yutacak büyüklükte, yılanlar bulunmuş. Atlas da-ğ: adında öylesine ulu bir dağ varmış ki, oranın insanları, göğün bu da-

lanırmış.

Hindistan'dan gelen gemicilerse, köpek büyüklüğündeki çöl karıncalarını anlata anlata bitiremezlerdi. Dediklerine göre, bu karıncalar, çölde sürekli olarak tünel kazarlarmış. Bu sırada, yer altındaki altın madenleri yeryüzüne çıkarmış. Çöl kıyısında yabancı boylar yaşarmış. Bunların gözüpek savaşçıları, altınları elde etmek için canlarını hiçe sayıp çöle dalarlarmış. Karıncalar, öğle sicağında, birkaç saat, yarı baygın kuma serilirlermiş. Gözüpek savaşçılar işte bu kısa süre içinde, altın tozlarıyla karışık kumları, torbalarına doldururlarmış. Bu değerli yükleri genç ve güçlü develere yükleyip hızla oradan kaçarlarmış. Bu çöl soygunu için özellikle küçük yavrusu bulunan, dişi develer kullanılmış. Çünkü bu ana develer, yavrularına çok düşkün olurlarmış. Onlara bir ayak önce kavuşabilmek için olağanüstü bir hızla yol alırlarmış. Öğlenin kavurucu sicağı sona erdiğinde, yabancı karıncalar, kendilerine gelirlermiş. Altın hırsızlarının çöle girdiğini anlayınca, hemen izlerine düşerlermiş. Çölden zamanında çıkmayı başaramayanları, bir soluk-luk süre içinde, parça parça ederlermiş.

Kuzey ülkelerini görmüş olan denizciler de ballandıra ballandıra, kar buzla kaplı ormanları anlatmaya girişirlerdi. Dediklerine göre oralarda, keçi ayaklı, tek gözlü insanlar yaşamaktaydı. Gemiciler, bu insanların altı ay uyduklarını, zaman zaman da kurt şekline dönüştüklerini iddia ederlerdi.

Gemiciler, deniz aşırı ülkelere değgin anılarını öylesine içten, öylesine inandırıcı bir dille anlatırlardı ki!.. Onları dinlerken, sanki o garip yaratıklarla yüzyüze gelmiş gibi olurduk. Herodot'la günlerce, gemicilerden duyduklarımızı konuşurduk. Öğrendiklerimize değgin düşler kurar, masallar düzerdik.

Bu tür konular açıldığında, Herodot'un hemen gözleri parlardı. Yüzünde tanımsız bir mutluluk belirirdi. İki de bir, «Birgün, deniz aşırı ülkelere gideceğim. Gemicilerin anlattıkları yerleri, adım adım gezeceğim.» derdi.

Giderek bu isteği tutkuya dönüştü. Gerçekten, delikanlılık çağına girer girmez, baba ocağından ayrıldı. Yıllar süren bir geziye çıktı. Zaman zaman ailesine sağlık ve esenlik haberlerini gönderiyordu. Kiminde Fenike'den, kiminde Libya'dan, kiminde Mısır'dan, Arabistan'dan, Habeşistan'dan, kiminde İskit ülkesinden ya da Anadolu'dan ses veriyordu. *

O gittikten bir süre sonra, ben de soylu bir Atinalı ile evlendim. Hali-karnasos'tan ayrıldım. Uzun yıllar, çocukluk arkadaşım Herodot'tan hiçbir haber alamadım.

Atina'da Herodot'la karşılaştığımızda, ikimiz de oldukça yaşlanmıştık. Birbirimizi tanıyınca, coşkuyla kucaklaşmaktan kendimizi alamadık. Kendisini eşimle tanıştırdım. O günden sonra sık sık görüşmeye başladık. Arkadaşımı, eskisinden olduğu gibi yine dinlemeye doyamıyor-dum. Herodot'un çevresine doluşan herkes tanımsız bir ilgiyle dinliyordu. Nereye gitse, hemen meraklı dinleyiciler çevresini sarıyorlardı. Herodot, ünlü kişilerden, ilginç olaylara, şaşırtıcı bilgilere, geçerek, bir oturuşta, pek çok anısını aktarıyordu dinleyenlere. Hem de kimseyi sıkmadan, bıktırmadan, yormadan yapıyordu bunu. Önemli bir olay nedeniyle Asur'un ünlü Kraliçesi, Nikotris'in adı anıldı. Herodot hemen, tatlı tatlı Nikotris'i anlatmaya başladı: Asur'lular, Pers'lerle komşuydular. Pers Kralları yüzyıllardır, toprağa doymuyorlardı. Uzak yakın demeden, sürekli savaşır bir çok ulusu egemenlikleri altına almaktaydılar. Bu yenik uluslardan topladıkları yüklü vergilerle ordularını büyütüp güçlendiriyorlardı. Sonra da yeni savaşlara girerek, yeni ulusları tutsak ediyorlardı.

Asur'luların ünlü Kraliçesi, Nikotris, aç gözlü Pers'lerin saldırısından korunmak için elinden gelen her önlemi alıyordu. Ülkesinden geçen Fırat nehrini bir çok kola ayırmıştı. Bu kolları, Babil'in çevresine kazdırdığı kanallara akıtarak, başkentini güvenceye almıştı. Ayrıca kent, kalın surlarla da çevriliydi. Düşmanlar, Babil'e girebilmek için, hem surları hem de su kanallarını aşmak zorundaydılar.

Kralların bile başaramayacağı işleri başaran Kraliçe, gömütünü kentin giriş kapılarından birinin, üst kemerine yaptırmıştı. Mermer sandukada da şöyle bir yazı vardı:

«Benden sonra gelecek Asur Kralları, para sıkıntısına düşerlerse, mezarımı açsınlar.»

Kraliçe öldükten sonra Pers'ler, önce güvenlik önlemini aşır Babil'e girmişler. Pers Kralı kenti gezerken, Kraliçe'nin mezarını görmüş. Sandukanın üstünde yazının anlamını öğrenmiş. Hemen gömütün açılmasını buyurmuş. Gömüt açılmış. Ama, altın ya da paraya rastlanmamış. Ölünün göğsünde, pişmiş tuğladan yapılmış bir tablet bulunmuş. Üzerinde şunlar yazılmış:

«Bu denli aç gözlü ve varlığa doymaz bir insan olmasaydın, para için bir ölünün mezarını açıp aşağılık bir duruma düşmezdin.»

— 90 —

— 91 —

Herodot, Kraliçe Nikotris'in öyküsünü, «Pers Kralının öfkesini varın siz kestirin!» sözleriyle bitirdi. Acı acı gülümsemekten kendimizi alamadık.

Yabancı ulusların yaşamlarından, gelenek, görenek ve inançlarından söz etmek Herodot'un çok hoşuna giderdi. Bu konular diline dolanınca, gördüklerini, duyduklarını, coşa taşta anlatmaya girişirdi.

Herodot'a göre Asur'lular, geleneklerine çok bağılıydılar. Hasta olan bir kişi, sokağa çıkarılır, kaldırım kıyasına yatırılırdı. Gelen geçene gösterilerek, bu tür bir hastalığı tanıyıp tanımadığı sorulurdu. Yoldan geçen herkes, hastanın başında durur, derdini dikkatle dinlerdi. Daha önce o hastalığa tutulanlar, hemen nasıl iyileştiklerini söylerlerdi. Hastalığı tanımayanlarsa, iyilik dileyerek çekilip giderlerdi. Bu gibi gelenekleri hiç kimse çığnemezdi.

Herodot, Lidya'luların çok akıllı olduklarını söylerdi. Dediğine göre damadan başka, birçok oyunu, Lidya'lular bulmuştu. Örneğin, aşık kemiğiyle zar ve topla oynanan tüm oyunlar, Lidya'luların buluşuydu. Bu buluşların nedenini de şöyle açıklardı: Bir zamanlar Lidya'da korkunç bir kıtlık olmuş. Halk açlıktan kırılmaya başlamış, insanların bir bölüğü, açlıktan kaynaklanan, ürküyü, acıyı, korkuyu, yenecek bir çare aramışlar. Sonuçta bu oyunları bularak, açlığı unutmuşlar. Tam onsekiz yıl, bu yolla kıtlığa göğüs germişler. Ulusça yok olup gitmekten kurtulmuşlar.

Hindistan yakınlarında yaşayan bir boy varmış. İnsanları çığ etle beslenirmiş. Halktan biri hastalanınca hemen herkes, gözünü onun üstüne dikermiş. Gelenekçe saptanan süre içinde hastalık geçmemiş-se, hasta, en yakın arkadaşınca öldürülmüş. Sonra tüm arkadaşları birleşerek, ölüyü yerlemiş.

Güçsüz ve zayıf kişiler de toplum içinde barındırılmazmış. «Biz iyiyiz, sağlıklıyız, güçlüyüz.» diye direnseler bile, yine de canlarını, güçlü arkadaşlarının elinden kurtaramazlarmış. Hiç hasta olmadan yaşayıp da yaşlanabilenler, çok azmış. Böyleleri de yeterince yaşlandıklarında, törenlerle tanrılara kurban edilirmiş. Sonra da boy halkınca, paylaşılarak yenirmiş.

O çevrede yaşayan bir başka boyda ise, hasta kişi topluluktan ayrılarak, ıssız bir yere çekilir, orada ölümü beklemiş. Hiçkimse onunla ilgilenmezmiş.

Herodot, Karadeniz kıyılarında yaşayan, saçsızlar boyundan, söz ederken, dinleyiciler, ellerini başlarına götürerek, saçlarını yoklamaktan kendilerini alamazlardı. Gerçekten, bu boyun kadın ve erkekleri saçsız — 92 —

doğarlarmış. Yaşamları süresince de başlarında tek bir tel saç çıkmazmış. Bu saçsız insanlar pek de yoksullarmış. Çevrede yetişen, kiraz türünden bir meyva ve keçi sütüyle beslenirmiş. Orman içinde diledikleri yerde yatarlarmış. Kış bastırınca, keçi kılından yapılmış keçeleri, ağaçların üstüne örterek yaptıkları, barınaklara sığınmış.

Çevredeki boylarda yaşayan insanlar, bu saçsız boyun insanlarına, kutsal kişi gözüyle bakarlarmış. Kendilerinin, tanrıların korunduğuna inanırlarmış. Çünkü, hiç silahları ve güvenlik düzenleri yokmuş. Ama, onlara kimse dokunmazmış. Zaman zaman birbirleriyle savaşa girişen komşu ulusların arasına girer, savaşı engellerlirmiş. Hangi nedenle olursa olsun, kendilerine sığınan insanları, düşmanlarına teslim etmezlermiş. Herodot, çocukluğumuzda gemicilerin söz ettikleri ülkelerin hemen tümünü gezmeye özen göstermişti. Gezip görmek istediği yerlerden biri de İskit ülkesiydi. Yel gibi at koşuran ve düşmanların üstüne yağmur gibi ok yağdıran ünlü İskit cenkçilerini yakından görmüştü, iskit-lerin, tanrılarına hayvan yanında insan kurban edişlerine de tanık olmuştu. Genellikle bu kurbanlar, savaş tutsakları arasından seçiliyordu. Kurban önce öldürülüyordu. Sonra, sağ kolu kesilerek, tanrılara ulaşması için olabildiğince uzaklara fırlatılıyordu. İskit'lerinde öteki uluslar gibi bize garip gelen sayısız gelenekleri vardı. Onlar da geleneklerine çok bağılıydılar. Hiçbir güç, iskit insanını, geleneğine uymaktan alıkoymazdı.

Her İskit askeri, savaşta öldürüldüğü ilk düşmanın kanını içiyordu. Savaşta kesilen düşman başları, yüce Krala sunuluyordu. Askerler, getirdikleri baş sayısına göre, savaş kazancından pay alıyorlardı. Krala düşman başı getirmeyen asker, hiçbir şeyden pay isteyemiyordu. Savaşta edinilen insan başları, İskit askerinin onur ve saygınlık kaynağıydı. Askerler, kestikleri düşman başlarının derilerini, öküzün kaburga kemiğiyle kafatasından ayırıyorlardı. Sonra bu derileri elleriyle sıvazlayarak, düzeltip mendil şekline sokuyorlardı. Geleneğe göre bu mendiller atın dizginlerine asılırdı. Atının dizgininde çok mendil buluna/ı, toplumdan çok saygı görürdü. Onlara, büyük kahraman, korkusuz ve güvenilir adam gözüyle bakılırdı.

Herodot'un dediğine göre, bazı İskit boylarında, kahramanlar, bu mendilleri birleştirerek, kendilerine hırka yapıyorlardı. Kimi iskit askerleri de ok torbalarını düşmanlarının kollarından yüzdükleri derilerden dikiyorlardı. - 93 -

Can düşmanını öldürmeyi başaran İskit'ti, o kişinin kafatasını şarap tası olarak kullanırdı.

İskit evine yabancı bir konuk geldiğinde, ev sahibi, hemen konuğun önüne savaşta öldürdüğü insanların kafataslarını diziyordu. Sonra da kahramanlığıyla öğünmeye girişiyordu.

Yılda bir, kentin ya da köyün orta yerine, koca bir şarap küpü konuyordu. Savaşlarda düşman öldürmüş kişiler, o şaraptan birer tas alıp içiyorlardı. Düşman öldüremeyen kişilerse, küpün yanına bile yaklaşa-

mıyorlardı. Bir köşeye çekilip utanç içinde töreni izliyorlardı. Çok düşman öldürenlerin ellerinde, iki tas bulunuyordu. Bunlar iki tasla dilediklerince şarap içebiliyorlardı.

Herodot, İskitlerin, bunca katı törelere karşın, çok dürüst ve güvenilir olduklarını söylerdi. Hiçbiri kesinlikle verdiği sözden dönmezmiş. Törelere göre, sözleşmek isteyen iki kişi, uygun bir yerlerini kesip kanlarını şarap kabına akıtırlarmış. Sonra bu şaraba, kılıç, yay, savaş baltası ve cirit batırırlarmış. Tanrılara dua edip kanlı şarabı karşılıklı olarak içermiş.

Herodot, İskitlerin ölüm törenlerini de çok ilginç bulmuştu. Bu nedenle ayrıntılarıyla incelemişti. Bizlere, öğrendiklerini anlatırken, hiçbir ayrıntıyı atlamamaya özen gösterdi.

iskit Kralı ölünce, içi temizlenir, çeşitli baharatlarla doldurularak mumyalanırmış. Sonra ölü, tören arabasına yerleştirilirmiş. İskit boyları arasında, aylarca sürececek bir geziye çıkarılırmış. Her boy beyi, ölü Krala değerli bir armağan sunarmış. Bu gezi, ülkenin kuzeyinde bulunan, Kral gömütliğünde son bulurmuş. Orada törenlerle kazılan gömüte, yumuşak bir yatak serilirmiş. Kralın mumyası, bu şiltenin üstüne konurmuş. Çevresine de sağlığında sevdiği eşya ve silahlar dizilirmiş.

Kralın aşçısı, kahyası, uşağı, danışmanı da boğularak öldürölüp Kral gömütünün yanındaki gömütlere yerleştirilirmiş. Çevrede bulunan herkes, Kral gömütünün üstüne toprak yığmak zorundaymış. İskit halkı, bu görevi seve seve yerine getirirmiş. Böylece Kral gömütleri, görkemli tepelere dönüştürölürmüş.

Bu törenden bir yıl sonra, gömüt çevresinde, yeni bir tören yapılırmış. Bu kez, Kralın en değerli elli atı ile binicileri boğulur. Kral gömütünün çevresinde açılan, yeni gömütlere konurlarmış.

Ölen kişi halktan biriyse, ona da halk töresi uygulanırmış. Ölünün iç organları çıkarılır, içine baharatlarla oluşturulmuş bir hamur doldurularak, mumyalanırmış. Mumya arabaya yerleştirilir, komşuların, akraba-

— 94 —
ların, evlerine vedalaşmaya götürölürmüş. Bu veda gezisi, kırk gün sü-rermiş. Ev sahipleri, ölüyü getirenleri, şölen sofralarında ağırlarmış. Ölüye de çeşitli armağanlar sunarlarmış. Bundan sonra mumya gömölürmüş. Tatlı dilli arkadaşım Herodot, birgün bize, Libya'dan söz açtı. Afrika kıyılarında yaşayan Libya ulusunun da kendilerine özgü ilginç töreleri vardı. Herodot orada, adsız insanlardan oluşan bir boyla karşılaşmıştı. Çölde yaşayan bu insanlar, hem kendilerini hem de topraklarını yakıp kavurduğu için güneşe düşmandılar. Her sabah güneşin doğuşunda bir araya toplanırlardı. Güneşe karşı elleriyle kollarıyla çirkin hareketler yaparlardı. Bu arada bir ağızdan lanetler, sövgüler yağdırarak, güneşi aşağılardı.

Yine Afrika'da, Atlas dağlarının doruğuna yakın bir yaylada sadece otlarla beslenen bir boy varmış. Buradaki insanlar uyurken hiç düş gör-mezlermiş.

Çöl kıyısına yerleşmiş olan Libya'lı boylar, çokluk, evlerini, tuz kalıplarından yaparlarmış. Oralara hiç yağmur yağmazmış. Halk bu sözcüğün anlamını bile bilemezmiş. Dünyanın hiçbir yerinde Libyalı kadınlar kadar güzel ağlayan kadın yokmuş. O ülkede ağlamak, şarkı söyleme sanatı olarak değerlendirilirmiş. Kadınlar, ölüm törenlerinde birbirleriyle ağlama yarışı yaparlarmış. Libyada ölüler, toprağa oturur durumda gö-mölürmüş. Herodot'un gezisi sırasında Libyalı boyların bir bölüğü, henüz yabanıl bir yaşam sürmekteymişler. Mısır'da, Anadolu'da, Babil'de, Persi-ya'da, Yunanistan'da görülen göz kamaştırıcı uygarlıklar, burada yokmuş. Deniz kıyısında yaşayan boylara mal satmak isteyen yabancı tüccarlar, onların köylerine girmeyi göze alamazlarmış. Bunu denemeye kalkışanların üzerine, yağmur gibi ok yağarmış. Gözüpek tüccarlar, mallarını kayıkla götürölürmüş. Kumların üstüne dizerlermiş. Malların az ötesine koca bir ateş yakarak gemilerine dönerlermiş.

Kumsalın gerisinde yaşayan insanlar, dumanı görünce, kumsala mal bırakıldığını anlarlarmış. Topluca gelip malları incelerlermiş. İşlerine yarayacak olanları, ayırırlarmış. Her birinin üzerine, kendilerince uygun sayıda ya da ağırlıkta, altın parçaları bırakırlarmış. Sonra köylerine çekilirlarmış. Kıyının açığında bekleyen gemiciler, kumsaldan el ayak çekilince, yeniden oraya varırlarmış. Malların üzerlerindeki altınlar yeterli ise, alıp giderlermiş. Değilse, malı ve altını olduğu gibi bırakıp gemiye dönerlermiş.

— 95 —

Gözcüler, yabancıların gittiğini duyunca, köylüler yeniden kumsala doluşurlarmış. Üstünde altın bulunmayan malları sahipleri almış. Altın bulunanlara ise ya biraz daha altın ekler ya da bıraktıkları altını geri almış.

Bu git geller epey sürermiş. Her iki yan da bu yöntemle fiyatta anla-şamazsa, tüccar malını alır gidermiş. Hiçbir koşulda yerliler, yabancılarla yüz yüze gelmezlermiş. Herodot bunun nedenini araştırmaktan kendini alamamış. Meğer, geçmişte, yabancı gemiciler, yerli boylara akla gelmedik kötülük etmişler. Onları akla gelmedik dolaplarla pek çok aldatmışlar.

Herodot bu olaylara bir örnek vermeden geçemedi: Önce, yabancı bir gemi kıyıya yanaşmış. Gemiciler, göz alıcı mallarını geminin kış tarafına yayıp dökerlermiş. Yerlileri gemiye buyur ederlermiş. Bu tür alışverişlere çokluk, kadınlar ilgi gösterirmiş. Alıcıların yoğun olduğu bir sırada, gemi, sessizce demir almış. Alışverişe

dalmış olan kadınlarla yanlarında getirdikleri çocuklar, gemicilerce tutsak edilirmiş. Uzak limanlara götürülür, tutsak pazarlarında satılmış. Bu tür olaylar, sık sık görülmeye başlayınca, yerliler yabancılardan uzak durmayı yeğler olmuşlar.

Değerli arkadaşım Herodot, Pers'lerin gelenek ve göreneklerini de çok iyi incelemişti.

Pers'ler öteki ulusların tersine, kölelerine iyi davranırlarmış. Onları kesinlikle öldürmezlermiş. Hiçbir PersTı, ana babasına düşmanca davranamaz, el kaldıramazmış. Ve kesinlikle canlarına kıyamazlarmış. Yalan söylemek, sözünde durmamak da törelere aykırıymış.

Önemli bir konuda, tanıklık etme durumunda olan kişi, önce ayıkken, sonra da sarhoşken, sorguya çekilirmiş. Her iki durumda da sözleri birbirini tutuyorsa, doğruyu söylediğine inanılmış.

Pers'lerin kurduğu posta düzenini, Herodot başka hiçbir ülkede görmemiş. Ulaşım yapılacak yol üzerine, belli aralıklarla kervansaraylar kurarlarmış. Oralarda güçlü ve soylu atlar beslenirmiş. Posta görevlisi, bir kervansaraydan ötekine ulaştığında, yorgun attan inerek, hemen yeni ata binermiş. Böylece kısa sürede haber, yerine ulaşmış. Bu yöntemle sabahleyin Ege kıyılarında tutulan balıklar, akşam yemeğinde Pers Kralının sofrasına konabilirmiş.

Pers'lerin de acımasızlığa dayalı bazı töreleri varmış. Bazen, kendi canlarını bağışlaması için tanrılara insan kurban ederlermiş. Bu kurbanlar, diri diri gömülürmüş. Bunu yapan kişi, yaşam sürecinin uzadığına

— 96 —

inanırmış.

Arkadaşım Herodot, bizlere daha pek çok şey anlattı. Onu dinlerken, gezdiği yerleri görmüşe döndük.

Kendisi, yabancı ülkeleri çocukluğundan beri merak etmişti. Oraları görmek için olanca varlığını hatta canını bile ortaya koymuştu. Herodot'u dinlerken en çok onun bu yolda gösterdiği dirence gıpta ettim. Bu olağanüstü bir atılımdı. Değme insan da göze alamazdı. Kimi gezileri azgın dalgalar arasında binbir zorlukla yol alan gemilerle yapmıştı. Kimi yerlere de at, deve, katır, eşek, sırtında gitmişti. Kan içen insanlar yanında, yabanıl hayvanlar da çıkmıştı karşısına. Ama, o amacı uğruna her tehlikeye göğüs germişti. Bu gezi serüveniyle sadece kişisel merakını gidermekle kalmamıştı. Gezi anılarını papirüslere yazarak, insanlığın hizmetine sunmuştu. Daha sonra, insanlar ona, tarihin babası unvanını verdiler.

Sevgili babacağım, o çağlar, insanlığın uyanış çağlarıydı. Herodot, deniz aşırı ülkeleri merak ederken, bazı kimseler de dünyanın, doğanın, evrenin gizlerini merak etmeye başlamışlardı. Bu yolda olağanüstü araştırmalara kalkışanlar az değildi. Üstelik herbiri, canlarını dişlerine takarak, yapıyorlardı bu araştırmaları. İnsanoğlu kendini bildi bileli, hep doğadan kaynaklanan güçlerden korkmuştu. Bu korku, gözlerinin önünde kalın bir perde oluşturmuştu. Yüzyıllarca doğaya, evrene değgin gerçekleri görememişti. Giderek, bu perdenin varlığını sezinlemişti. Araştırma çabaları, işte bu sezgiden kaynaklanıyordu. Bu girişimden sonra, artık, insanı durdurmak olanaksızdı. Uygarlığın temelleri atılıyordu. Her düşünür, her bilgin, her sanatçı ve gezgin bu temele yeni bir taş koyuyordu.

Bir süre sonra yaşadığım kentte, Herodot gibi bir gezgin daha belirdi. Kısa sürede ünü yayıldı. Anlattıkları, dilden dile dolaşır oldu. Bir gün ben de kendisini dinlemeye gittim. Bu ünlü gezginin adı Demokrit'ti.

Demokrit, Trakyalıydı. Soylu bir beyin iki oğlundan biriydi. Pers Kralı Darius, Yunanistan'ı almaya giderken, bir süre, ordusuyla Trakya'da konaklamıştı. Demokrit'in babası, kendisini evinde konut etmişti. Pers Kralı küçük Demokrit'i o sırada tanımıştı. Onunla yaptığı söyleşilerde çocuğun çok akıllı olduğunu anlamıştı.

Yanında bulunan Pers'î öğretmen ve bilicilere, onu eğitmeleri için buyruk vermişti. Trakya'dan ayrılırken de bu öğretmenleri götürmemişti.

İranlı bilgin ve biliciler, soylu Demokrit'i, çok yönlü bilgilerle donatmışlardı. Bir süre sonra bu öğretmenlere, Hint'ti bilgin, düşünür ve biliciler de katılmıştı.

— 97 —

F.: 7

Çocukluğunda ve ilk gençlik yıllarında öğrenmenin tadına varan Demokrit, sürekli olarak bilgi peşinde koşmaya başlamış. Bu arada babası ölmüş. Boy beyliği sırası, Demokrit'teymiş. İster istemez bey olmuş.

Halkı, kendisini çok sevmiş. Öyle ki, adına para bile bastırmışlar. Ne var ki, kendisi, bu görevi sürdüremeyeceğini anlamış. Artık öğretmenleri de kendisine öğretecek bir şey kalmadığını belirtmişler.

Demokrit'i yabancı ülkelere gitme tutkusu sarmış. Amacı, oralarda yabancı bilginlerle tanışıp, bilgi dağarcığını yepyeni bilgilerle donatmak-mış. Sonunda, benliğini saran bu isteğe karşı duramamış. Ülkesinden ayrılıp uzak ülkelere geziye çıkmış. O çağlarda uygarlığın beşiği sayılan Mısır'a, Babil'e gitmiş. Oralarda ünlü bilgin, düşünür ve bilicilerle tanışmış. Onlarla yıllarca bilgi alışverişinde bulunmuş. Bu bilgilerden türettiği yeni görüşlerle evrenin gizlerini çözmeye girişmiş. Bu yolda parasının tümünü bitirmiş. Ülkesinden uzaklarda aç ve barınaksız, kala kalmış, ister istemez, araştırmalarından vazgeçip yurduna dönmüş. Kendinden sonra beyliği üstlenmiş olan kardeşine sığınmış.

Ülkenin ileri gelenleri, çok sevip saydıkları Demokrit'in, bu acıklı ve onur kırıcı durumunu görünce, öfkelenmişler. Kendisini, baba mirasını, düşüncesizce tüketmekle suçlamışlar. Bu doğrultuda yargılanmasını istemişler.

Yargıç karşısına çıkan Demokrit'in, aman dilemesi bekleniyormuş. Oysa Demokrit, tek bir söz söylemeden, elindeki papirüs tomarını açmış. Okumaya başlamış. «Büyük evren» adını verdiği gezi incelemelerini, yargıçlara öylesine açık seçik ve akla yakın görüşlerle anlatmış ki!.. Davacılar, onu kutlamaktan kendilerini alamamışlar. Yargıçlar, Demokrit'in kitabının, ülkeye, tüccarların sağladığı yarardan daha çok yarar sağlayacağı kararına varmışlar. Kendisine, devlet, bol para vermiş. Kentin en büyük alanına bronzdan bir yontusunu dikmişler. Öldüğünde, Krallar gibi en büyük törenle gömülmesi kararlaştırılmış.

Demokrit, eline geçen parayla yeniden yollara düşmüş. Bu kez, çağın ünlü bilgin ve düşünürlerinin toplandığı kent olan, Atina'ya gelmiş. Atina'lılar, onun anlattıklarını dinlemeye doyamıyorlardı. Öyle güzel konuşuyordu ki! En karmaşık konuları bile, sıradan insanların anlayabileceği düzeyde, açık seçik ortaya koyuyordu. Demokrit, «Dünyadaki herşey, küçücük zerreciklerden oluşmuştur» diyordu. Bu görüşünü şu deneyle pekiştiriyordu:

«Bir kabin içine su doldurup ağzını sımsıkı kapatalım. Ateşe oturtup kaynatalım. Kısa bir süre sonra, kabin kapağının fırladığını görürü^

- 98 -

Kapağı, suyu oluşturan, gözle göremediğimiz, zerrecikler artırmıştır. Bunlar ısınınca, genişlemişlerdir. Sığışamadıkları kabin, en zayıf yerinden fırlamaya kalkışmışlardır...»

Sevgili babacığım, insanoğlu, Demokrit'in bu zerrecikler görüşüne de dört elle sarıldı. Bilimde temel konu edildi. Giderek, cisimleri oluşturan zerrecikleri araştırmaya girişti. Bu açıklamalar sonunda atom bulundu. Böylece bir giz daha çözülmüş oldu. Günümüzde, Herodot'a nasıl tarihin babası gözüyle bakılıyorsa, Demokrit'e de atomun babası gözüyle bakılıyor.

O çağlarda insanlar, bilime, Demokrit'in yurttaşları kadar saygılı değillerdi. Toplumlar, çeşitli tanrılara inanıyorlardı. İlkel görüş ve düşünceleri, tanrı buyruğu olarak benimsiyorlardı. Çoğunluğu oluşturan insan topluluklarını, korkuya ve cezaya dayanan bu ilkelerden caydırmak, olanaksızdı. İnsanların kendi kendilerine oluşturdukları tanrısal kuramlara, gelenek ve görenekler de ekleniyordu. Böylece insanın yaşamı iyiden iyiye kısıtlanıyordu. Bu yüzden bir çok bilgin ve düşünür, görüş buluş ve düşüncelerini, ulu orta açıklayamıyordu. Her şeyi göze alıp da bilimsel gerçekleri dile getirmeye kalkışanlar, çokluk canlarından oluyordu.

Yöremizde, Demokrit'ten önce, Anaksagoras adlı bir bilgin yaşamıştı. Öğrencilerine güneşin ve ayın tanrı olmadıklarını söylemişti. Din adamları: «Tanrılara karşı geliyor. Onların, insanoğluna açmak istemediği gizleri kurcalayarak, ortaya dökmeye kalkışıyor. Düşüncelerini bulandırıyor. Akıllarını karıştırıp inançlarını sarsıyor. Bu yolla insanlığı kötü yola sürüklüyor.» Suçlamalarıyla ayaklandılar. Anaksagoras, yargıladı. Ölüm cezasına çarptırıldı. Öğrencileri kendisini zindandan kaçırmayas-dı, görüşleri uğruna canından olacaktı.

Oysa Anaksagoras, çok değerli bir bilim adamıydı. Sadece ay ve güneşi değil, yasaklara ve kaskılara aldırmandan, insan beynini incelemişti. Balıklar üzerinde yaptığı araştırma sonunda, onların solungaçları-yla soluduklarını saptamıştı.

Anaksagoras, ölümden kıl payı kurtulmuştu. Ama, ünlü düşünür Sokrat, bağnazların kurbanı olmaktan kurtulamadı. Yazık ki^Ece'nin Sokrat'ı anlatmaya gücü kalmadı. Birden bitkinleşerek, başını babasının gömütüne dayadı, yarı baygın bir durumda öylece kala kaldı.

Ölümsüz Ece'nin onsekiz yaşının dolmasına çok az bir zaman kalmıştı. Kendisi bunun bilincindeydi. Bu nedenle geçmişteki yaşam serüvenlerini anlatırken, zaman yitirmemeye özen gösteriyordu. Açlığı, susuzluğu, yorgunluğu hiçe sayarak, konuşmayı sürdürmeye çabalıyor-

— 99 —

du. Ne var ki, ruhu üçbin yıl ölümsüz kılınmış da olsa, kendisi insandı. Konuşmayı sonuna dek sürdürebilmesi için insanca gereksinimleri yerine getirmesi gerekiyordu.

Yoksa, geçmiş yaşamının tümünü anlatamadan, gazı biten kandil gibi tükenip gidecekti. Bn. kazıbilimci bu görüşle herşeyi göze aldı.

Hemen çantasından kâğıt kalem çıkardı. Kazı kurulunda bulunan ruhbilimcilere, kısa bir mektup yazdı. Kâğıdı bu kez televizyon alıcılarına doğru tuttu. Yazdıkları ekranlarda belirince, doktorlarla ruhbilimciler, bir süre tartışmaya girdiler. Karara varmaları oldukça zordu. Çünkü, Bn. kazıbilimci, Ece'nin kısa bir süre de olsa, gömütün bitişiğinde kurulacak bir çadırda, dinlenmesinin uygun olup olmayacağını soruyordu.

Ruhbilimciler, Ece'nin, babasının ruhuyla iletişim kurduğu yerden, ayrılmasının, sonuçlarını saptamaya çalıştılar. Herkes görüşünü belirtti. Kimi, ruhsal yoğunluğun bozulacağı görüşündeydi. Kızın yerinden kımıldatılmamasını öneriyordu. Doktorlarsa: Ece'nin ne pahasına olursa olsun, dinlenmek, beslenmek zorunda olduğunu söylüyorlardı.

Ece, babasıyla ruhsal iletişim kurmuştu. Kısa süreli ayrılık, bu iletişimin kopmasına neden olmazdı. Zaten, beslenme ve dinlenmesine, gereken ilgi gösterilmezse, Ece'nin bir süre sonra konuşamaz duruma düşeceği kesindi...

Doktorlarla ruhbilimcilerin bu tartışması da kısa sürede, dünyaya duyuruldu. Kazı kuruluna izleyici görüşleri yağmaya başladı. Çoğunluk, Ece'nin anlatacaklarını dayanılmaz bir merakla beklemekteydi. Ama, yine de bir süre dinlenmesinden yanaydı. Onun dursuz duraksız konuşurken, güçsüz düşüp ölüvermesinden korkuyorlardı.

Sonunda, Kral Gudin'in gömütünün bitişiğine, küçük bir çadır kuruldu. İçinde Ece'nin rahatını sağlayacak her şey vardı. Bn. kazıbilimci, ürkek ürkek, Ece'nin yanına sokuldu. Elinden tutup yavaşça ayağa kaldırdı. Ece, uykuda gezenler gibi boş gözlerle çevresine bakına bakına yürümeye başladı. Üç adım sonra çadıra ulaştılar. Bn. kazıbilimci, hiç konuşmadan onu yatağa yatırdı. Başucuna oturdu. Ece, kısa sürede daldı gitti.

Ece'yi görüntüleyen alıcılar, kapanınca, yeryüzündeki insanların içini, garip bir boşluk kapladı. Ölümsüz Ece olayı başlayalıberi, insanların gözünde yaşam, değişik bir anlam kazanmıştı. Onsun kalınca, bunun bilincine daha çok vardılar. İster istemez, günlük işlerini görmeye giriştiler. Bu arada Ece'nin anlattıklarını düşünüp değerlendirmekten de kendilerini alamadılar.

— 100 —

Ece, uyandığında, kendini çadırın içinde bulunca, ölçsüz bir ür-küyle yerinden fırladı. Göz yuvalarında fıldır fıldır dönen gözleriyle çevresine bakınmaya başladı. Bn. kazıbilimci, soğukkanlılıkla önüne geçti. Onu oturtup süt kabını önüne sürdü. Kaşığı da eline tutuşturdu. Ece, kısa sürede sütü bitirdi. Bn. kazıbilimci, çadırın girişindeki gergiyi açtı. İçeriye ışık doldu. Ece yeniden yerinden fırladı. Gözlerini kırpıştırarak ışığa yöneldi. Bn. kazıbilimci, ellerinden tutarak, onun dışarıya çıkmasına yardım etti. Ece, Kral Gudin'in gömütüyle yüz yüze gelince, ilk günkü gibi tepeden tırnağa titremeye başladı. Ellerini Bn. kazıbilimcinin ellerinden hızla çekti. Üç adımlık yolu top gibi zıplayarak bir atılıştı aldı. Coşkuyla varıp daha önce durduğu yere diz çöktü. Yüzünü, babasının gö-mütüne verdi. Avuçlarını kayaya yapıştırdı. Bir süre öylece kaldı. Durum, kısa sürede tüm dünyaya duyurulmuştu. Herkes, televizyonun karşısında Ece'nin yeniden konuşmasını beklemekteydi. Suskunluk süresi uzayınca insanları: «Acaba babasının ruhuyla iletişim kuramayacak mı?» kuşkusu sardı. Kuşklar, kaygıya dönüşmek üzereyken, birden Ece konuşmaya başladı.

«Sevgili babacığım, o çağlarda, art arda yetişen bilginlerin, yeni buluşlarına, düşünürlerin yeni görüşlerine, tanık olmak, ruhuma öylesine coşku veriyordu ki!.. O güzel günleri yaşamama neden olduğunuz için size teşekkür ederim.

Çağdaşım Sokrat'da insanlığı aydınlatan, görkemli ışık kaynaklarından biriydi, insanoğluna, doğru düşünmenin ve yargılamanın yöntemlerini öğretiyordu. Sonradan, Sokrat'ın öğrettikleri, dünya düzeninin temel taşlarını oluşturdu. Ama, o zaman, insanları keyiflerince yönetmekte olan bir bölük yönetici, Sokrat'ın öğretisinden korktular. Düşünmeyi öğrenen insanların, kendi isteklerine kolayca boyun eğmeyeceklerini biliyorlardı. Buna engel olmanın en kestirme yolu, düşünür Sokrat'ı susturmaktı. Onlar da öyle yaptılar. Bir takım sudan suçlarla Sokrat'ı yargılamaya kalkıştılar. Sokrat, insanlara karşı hiçbir suç işlemediğini ileri sürerek, kendini savundu. Ama, yine de ölüm cezasına çarptırıldı. Yargıçlar: «Yaşamı süresince, düşünsel uğraşlardan ve gerçeği arama çalışmalarından vazgeçmesini» istediler. Kendisini bu koşulla bağışlayabileceklerini belirttiler. Bunun üzerine Sokrat yargıçlara şunları söyledi.

«Ölünceye dek düşünceyle uğraşmaktan ve gerçeği aramaktan vazgeçmeyeceğim. Ölüm cezasından korkmuyorum. Benim için, düşünmeden, gerçeği araştırmadan yaşamının hiçbir anlamı yok.»

Öğrencileri, kendisini zindandan kaçırmayı önerdiler. Sokrat, bu

— 101 —

çözümüne de karşı durdu.

«Canımı kurtarmak için, yaşam boyu sürdürdüğüm, 'doğruluktan' ayrılamam. Ölüm cezasına, yasalara göre çarptırıldım. Zindandan kaçarsam, yasaları çiğnemiş olurum. Bu da benim değerlendirmeme göre, doğruluktan sapmak demektir. Hiçbir koşulda doğruluktan sapmayacağım.» dedi.

Eşim Sokrat'ın öğrencilerindendi. Öteki öğrencilerle birlikte, o da Sokrat'ın canını kurtarmaya çabaladı. Ama, başaramadılar. Kurallar gereği, zindanda, öğrencilerinin gözleri önünde, baldıran zehiriyle yaşamına son verildi.

Sokrat susturuldu ama, görüşleri, insanların beyinlerinden silinemedi. Eşim, Sokrat'ın şu sözlerini hiç dilinden düşürmezdi.

«Kimse, bile bile kötü değildir. Her kötülük, bilgi sanılan bilgisizlikten kaynaklanır.»

Ne var ki, bu tür cezalar, bilgin ve düşünürleri yıldırmıyordu. Araştırmanın, öğrenmenin, düşünmenin tadına varan bu insanlar, her şeyi göze alarak, etkinliklerini sürdürüyorlardı. O çağlarda toplumlar içinde, art arda üstün zekâlı bilgin ve düşünürler çıkıyordu.

Aristoteles de çağın sayın düşünür ve bilginlerden biriydi. Kendisi, sürekli olarak, dünyayı ve insanı gözlüyordu. Görüş, düşünce ve buluşlarını, bağnazlardan korkmadan, öğrencilerine aktarıyordu. Derslerini, «Lise» denen eğitim alanlarında gezinerek veriyordu. Öğrencileri kendisini, peşinden yürüyerek dinliyorlardı. Aristoteles konuşarak yürürken, bazen birdenbire dururdu. Öğrencileri hemen çevresini alırlardı. Bu durumda bazı açıklamalar yapardı. Sonra geriye döner yürüyüşü sürdürürdü. Çokluk, yürürken düşünceye dalardı. Öğrenci'eri suskunlaştığı sırada, onu tedirgin etmemeye özen gösterirlerdi.

Aristoteles'in öğretisine gönül vermiş olan öğrenciler, aralarında iş bölümü yaparlardı. İncelenev için kimi bitki toplar, kimi hayvanların yapısını incelerdi. Bazıları toprak üstünde saatlerce süren geometri alıştırmalarına dalardı. Bir bölük öğrenci de Aristoteles'in görüşleriyle deney sonuçlarını, papirüs tomarlarına yazma ödevini üstlenirdi.

O sıralar, ağabeyim de Aristoteles'in öğrencisiydi. Dersten döndüğünde, öğrendiklerini babama anlatmayı adet edinmişti. Onun, babama anlattıklarını hiç aksatmadan dinlemeye özen gösterirdim. Söylediklerinin çoğunu anlayamazdım. Ama, ağabeyimin coşkusu bana da coşku verirdi. Bu oturumlar, yiyip, içmeye, giyinip süslenmeye, gezmeye,

— 102 —

eğlenmeye dayalı tekdüze yaşamıma renk katardı.

Sonradan, ağabeyimi göremez oldum. Evden, güneş doğarken çıkıyordu. Bizler yattıktan sonra dönüyor.

Bazen de bir hafta on günlük gezilere çıkıyordu. Babamla yaptığı söyleşilere de son vermişti.

Bir gün karşılaştığımızda, kendisine bu durumun nedenini sordum. Lise'de neler olup bittiğini, merak ettiğimi söyledim. Ağabeyim dalgın dalgın gülümsedi.

«Aristoteles, devlet hakkında bir kitap yazmaya kalkıştı. Bunun için, değişik yönetimli onbeş devleti incelemek zorunda kaldı. Araştırmayı, tek başına yürütmesi olanaksız. Bizler kendisine yardım ediyoruz.»

Aristoteles'in çeşitli konularda birçok kitap yazdığını biliyordum. Demek bunlara bir yenisi eklenecekti.

Artık, insanoğlunun gözü açılmıştı. Herşeyin nedenini, niçinini araştırmadan duramıyordu. Eski çağlarda olduğu gibi her şeye kolayca inanmıyordu. Aristoteles, daha sonra, insanlığın bu uyanışının belgelerini bir araya getirdi. Son üçyüz yıl içinde, bilim ve düşünce alanında ne yapılmış ne söylenmişse, hepsini bir kitapta topladı. Bu zor uğraşta da kendisini öğrencileri yalnız bırakmadılar.

Öğrencileri, Aristoteles'i çok seviyordu. Ona yardımcı olmaktan onur duyuyorlardı. Aristoteles de öğrencilerini çok severdi. Kendisinin pek çok değerli öğrencisi vardı. Hepsiyle her fırsatta öğünürdü. Ama, içlerinden birini anarken, kaşlarını çatmaktan kendini alamazdı. O kişi, Büyük İskender'di. Ağabeyimin dediğine göre, İskender'den söz açılınca, iç çekerek, şunları söylemiş, «Değerli öğrencim İskender, bilim adamının barışçı silahını, askerın kılıcıyla değiştirdi.»

Makedonya Kralı Filip, oğlu İskender doğunca, Aristoteles'e şöyle bir haber yollamıştı.

«Oğlumun, sizin zamanınızda doğmasına izin veren tanrılara, teşekkür ediyorum. Onun, ancak sizin eğitiminizle ülkeme ve tahtıma layık bir mirasçı olabileceğine inanıyorum.»

Gerçekten Aristoteles, İskender'in eğitim öğretimine çok emek verdi. Ağabeyim de zaman zaman derslerde Aristoteles'e yardımcı olurdu. İskender'in olağanüstü zekâsını, öğrenme yeteneğini, çalışkanlığını öge öge bitiremezdi.

O sıralarda ben de Makedonyalı bir tüccarla evlendirilmiştim. Bir kızım iki oğlum olmuştu. Oğullarımdan küçüğü İskender'le yaştı. Öteki ondan üç yaş büyüktü. Küçük oğlum, ağabeyimin yardımıyla, Aristote-

— 103 —

les'in öğrencisi oldu. Sık sık İskender'le birlikte ders görüyorlardı. İkisi de öğrenmeye ve araştırmaya doymuyorlardı. Üstelik bilim adamı olmaya karar vermişlerdi. Yaşları biraz büyüyünce, Aristoteles'ten öğrendiklerini temel edinerek, yeni görüş ve buluşların peşine düştüler.

Aristoteles, İskender'le oğlumun bu atılımlarını, hoşgörüle karşılıyordu. Her fırsatta kendilerini yüreklendiriyordu. Küçük oğlum, yılmadan çalışıp çabalayarak, bilim adamı niteliğini kazandı. Ama, İskender, öğrenimi sona erince, bilimden ve bilim adamı kişiliğinden koptu gitti.

Kendine kalsa, belki yaşamını bilim adamı olarak sürdürecekti. Ama, babası Kral Filip, buna izin vermedi.

Oğlunun bilim adamı değil, Asya fatihi, Dünya İmparatoru olmasını istiyordu. Küçüklüğünden beri bu doğrultuda koşullandırılan İskender, genç yaşta, babasının isteğiyle tahta geçti. Kısa sürede, tüm benliğini, Doğu fatihi ve Dünya İmparatoru olma tutkusuna sardı. Bu yolda, önüne çıkan her engeli, gözünü kırpmadan yıkmaya başladı.

Yakın çevresindeki küçük ulusları yenerek, egemenliğine aldı. Bu tutsak ulusların gençlerini bir araya topladı. Asker olarak yetiştirdi. Bu yolla büyük bir ordu oluşturdu. Askerlerini de aynı amaç doğrultusunda koşullandırdı.

O çağlarda, batıda yaşayan uluslar, doğunun taşını toprağını, altın sanıyorlardı. Bize göre dünyanın o yakası, tadına doyumlanmayan düşler beldesiydi. Doğulu sultanların hazineleri, batıda masallaşarak, dilden dile dolaşıyordu.

Giderek bu hazineler, batıda yaşayan yoksul ve aç insanların, isteğini kabartıyordu. Bu kişiler, doğudaki altınlardan paylarını almak için sabırsızlanıyorlardı. Varlıklı ve soylu kişilerse, doğuya giderek, altınları- na altın, mallarına mal katma düşleri kuruyorlardı.

İşte bu nedenlerden ötürü, İskender'in Asya yolculuğuna kimse karşı durmadı. Tersine, halktan birçok gönüllü, orduya yazıldı. Ordunun yola çıkacağı o büyük gün yaklaşınca, yüreğime düşen ateş daha bir alevleniyordu.

Oğullarımdan ikisi de İskender ile doğuya gidecekti. Malda, parada gözümüz yoktu. Oğullarım yine de orduyla birlikte doğuya gitmek di-leğindeydiler. Eşim de onlar gibi düşünüyordu. Kızımla bana bu konuda söz düşmüyordu. Zaten büyük oğlum, İskender'in gözde kumandanlarından biriydi. Küçük oğlum ise, bilim kurulu üyesiydi. İskender, orduya seçkin bilim adamlarından oluşma bir bilim kurulunun da katılmasını uygun bulmuştu. Onların, doğu ülkelerinde bilimsel araştırma ve

'it

— 104 —

inceleme yapmalarını istiyordu.

Aristoteles, İskender'in ordusuyla doğu yolculuğuna çıkma hazırlığını öğrenince, şöyle demişti.

«En iyi öğrencim, bir umut peşine düşerek, kılıcı kaleme yeğledi. Benim gösterdiğim yolda yürümüş olsaydı, kuşkusuz, çok ünlü bir düşünür ve bilim adamı olacaktı.»

Ağabeyim, bu sözlerin, İskender'in kulağına gittiğini öğrenmiş. Dediğine göre, bu yüzden, orduya bilim kurulu ekleme gereksinimi duymuş.

O sıralarda yöremizde, adı dillerden düşmeyen bir düşünür daha yaşıyordu. Bu kişi (Diogenes) Diyojen'di. Kendisi, düşünce, görüş ve davranışlarıyla halkın sevgi ve ilgisini kazanmıştı. Mala, paraya, üne, şana hiç önem vermezdi. Ev yerine kullandığı irice bir fıçıda barınıyordu. Onunla tanışanlar, kendisinin çok onurlu ve saygın bir kişiliğe sahip olduğunu söylüyorlardı. Kişiliğiyle ilgili serüvenleri, dilden dile dolaşıyordu.

Birgün yamalı giysiler içinde tutsak pazarında dolaşıyormuş. Varlıklı efendilerden biri, Diyojen'i tutsak sanıp satın almaya kalkışmış. Diyo-jen, adamın karşısına dikilip şöyle haykırmış, «Özüme gösterdiğin ilgiye teşekkür ederim. Ancak, kendine bir efendi arıyorsan beni satın alabilirsin.»

Bir günde güpegündüz, elinde bir fenerle agorada belirmiş. Kalabalığın arasına dalmış, Feneri, teker teker insanların yüzlerine tutmaya başlamış. Halk şaşkın şaşkın ona bakıyormuş. Dostlarından biri, yanına sokulmuş, «Hayrola Diyojen! Gün ışığında fenerinle ne arıyorsun?» demiş.

Diyojen acı acı gülümseyerek şu yanıtı vermiş, «İnsan arıyorum dostum, insan!»

Onun ününü duyan İskender, doğu yolculuğuna çıkmadan önce, kendisini görmek istemiş. Aralarında büyük oğlumun da bulunduğu birkaç dostuyla yola çıkmış. Oğlumun anlattığına göre, Diyojen'i, fıçının içinde oturur bulmuşlar. İskender, düşünürün bu davranışını hoşgörülle karşılamış. Yakında, ordusuyla doğu yolculuğuna çıkacağını belirtmiş. Sonra şu soruyu sormuş, «Benden bir isteğin var mı!?»

«Gölge etme, başka başış istemem.» demiş. ""i Oğlumun dediğine göre, İskender, Diyojen'den, doğu yolculuğunu, onaylayan yüreklendirici bir görüş ummaktaymış. Bu nedenle onjtîn: «Gölge etme başka başış istemem» sözlerinin anlamını uzun

\

— 105 —

uzun düşünmüş. Ama, aklına yatkın bir sonuç çıkaramamış.

Sonradan, Diyojen'in İskender'e söylediklerini, bazı kimseler şöyle yorumladılar.

«İskender, doğu yolculuğu sırasında geçtiği yerleri yakıp yıkacak... Oralardan yükselen kara dumanlarla görkemli ordusunun, göğe kaldırdığı toz bulutları, uzun yıllar, yüzbinlerce insanın güneşini gölgeleyecek. İskender yüzünden pek çok insanın yaşamı kararacak.»

İskender, doğu akınına öylesine kararlıydı ki, Diyojen apaçık, «Gitme bu yolculuk senin felaketin olacak.» dese bile, cayması olanaksızdı. Tüm doğuya egemen olmak ve kendini dünya imparatoru ilan etmek, artık yaşamının tek amacıydı... Onun gözünde, bu amaç dışında kalan hiçbir şeyin değeri yoktu. Ordunun yola çıkmasına yakın, tüm kölelerini azat etti. Özel bağlarını, tarlalarını, zeytinliklerini, hatta altınlarını, yakınlarına dağıttı. Kendisini çok seven küçük oğlum, bir gün İskender'e, bu davranışının nedenini sormuş, İskender, «Biliyorum, demiş. Bu yüzden Asya yolculuğunda ilk durağım, Frikya olacak. Göreceksiniz, oraya varır varmaz, o kördüğümü çözeceğim. Sonra ordumu, Asya'ya sürece-] ğim. Taaa! Hindistan'a dek tüm Asya benim olacak. Bunu başarınca, \ kendimi dünya imparatoru ilan edeceğim. Bu.güzel günleri birlikte göre- | çeğiz. Hiç kuşkunuz olmasın.»

Herkes İskender'e öylesine hayrandı ki!.. Onun her dediğine, tanrı buyruğu gibi kuşku duymadan inanıyorlardı. Bu nedenle İskender ordusu, görkemli şenlikler, topluca yapılan dualarla uğurlandı. Yolunun

üzerinde, sayısız kurbanlar kesildi. Askerlerin yakınları, onları, savaşa değil de düğüne ya da şenliğe gönderir gibiydiler. Uğurlayıcı ana babalar, bacı, kardeşler arasında tek bir damla göz yaşı dökene rastlamadım. Utancımdan ben de ağlamamaya özen gösterdim.

Ama, oğullarımdan ayrılmanın acısı, yüreğimi kor gibi sardı. Daha ilk günden onları özlemeye başladım. Oysa oğullarım, yolculuğa çıkarken, iskender gibi coşku içindeydiler. Özellikle küçük oğlum, doğunun, doğa koşullarını, insanların, hayvanlarını, bitki örtüsünü, incelemek için sabırsızlanıyordu. Vedalaşırken, ikisi de bana sık sık mektup göndermeye söz verdiler. Tek avuntum bu mektuplar olacaktı.

İlk mektup, Frikya'dan geldi. İskender dediğini yapmıştı. Başkente girer girmez, kördüğümü bulmuş. Bir süre çevresinde dolanıp incelemiş. Düğüm öylesine karmaşıkmiş ki! İskender, bir kılıcını çıkarmış. Olanca gücüyle düğümün orta yerine indirmiş. Düğüm, parçalanarak dağılıp gitmiş. Bu olaydan sonra, hiç zaman yitirmeden, ordusunu As-

t,

— 106 —

ya'ya sürmüş. Daha sonra gelen mektuplardan, iskender'in kendisine direnmeden teslim olan uluslara, hoşgörülü davrandığı anlaşıyordu. Böylelerinin canlarını, mallarını bağışlıyormuş. Ama, eli silah tutan tüm erkekleri hatta, çocukları bile, ordusuna alıyormuş. Bu yabancıları, askeri eğitimden geçiriyormuş. Sonra da buyruğuna girmek istemeyen ulusların üstüne salıyormuş. Kanlı savaşlardan arta kalan tutsaklar da yabancılar ordusunda görevlendiriliyormuş. Bu yolla İskender ordusu, sürekli büyüyormuş.

Böylece aradan birkaç yıl geçti. Oğullarımdan gelen mektuplardan, işlerin giderek, zorlaşmakta olduğunu öğreniyorum, iskender ordusu, Asya içlerine sokuldukça, karşılarına umulmadık zorluklar çıkıyordu. Kimi yerde Asya'lı boylar kesiyordu yollarını. Bunlar şimşek gibi kılıç sallayan, korkusuz kişilerdi. Nereden çıktıkları belli olmuyordu. Bir anda saldırıyor, pek çok askerin başını uçurduktan sonra, yok oluyorlardı.

İskender'in askerleri, şaşkına dönmüşlerdi. Nereden ne zaman saldıracakları bilinmediğinden, hiçbir önlem alınamıyordu. Ayrıca, yerleri yurtları da belli değildi. Çevredeki sarp kayaların ya da sık ağaçların ardından fırlıyorlardı. Askerler birkaç kez onları izlemeye kalkışmışlardı. Ama, yollarını yitirmekten korktukları için kısa sürede geri dönmüşlerdi. Uzunca bir süre, bu gizemli güçler, İskender ordusuna önemli zararlar vermişti.

Bu tatsız haberlerden sonra, aylarca Asya'dan ses çıkmadı. Yaşlı eşimle haber yolu gözlemekten bezdik. Bu arada, kızımı, adı bilinmeyen bir hastalık yüzünden yitirmiştim. Giderek, anam babam, ağabeylerim de ölmüşlerdi. Oğullarım da dünyanın öteki ucuna gidince, yaşam dayanılmaz olmuştu. Artık hiçbir şeyden tad alamıyordum. Beni yaşama bağlayan tek bağ, oğullarımdan gelen mektuplardı. Onlar da kesilince, yemeden içmeden kesildim. Geceleri uyuyamaz oldum.

Dayanılmaz merak ve acılar içinde kıvrandığım bir gün, haberci çı-kageldi. İki oğlumdan mektup getirmişti. O anda duyduğum sevinci anlatabilmem olanaksız. Hemen ölçsüz bir özlemle mektupları okumaya giriştim. Büyük oğlum, savaşa değgin bilgiler veriyordu. İskender ordusu, sonunda, Hindistan'a ulaşmıştı. Fillerle donatılmış Hint ordusu, bizimkileri çok korkutmuştu. Batılı askerler, böyle bir orduyla ilk kez karşılaşıyorlardı. Fillerle savaşma yöntemini bilmediklerinden, ürküye kapılıp darma dağan olmuşlardı. Çoğu, bu sırada fillerin ayakları altında kalıp

— 107 —

ezilmişti. Kalanların çoğunu da Hint'ti askerlerin yağmur gibi yağın okları yok etmişti.

Bunlar yetmiyor gibi bir de görülmemiş bir yağmur yapışmıştı yakalarına. Haftalarca dinmek bilmeyen bu yağmur da askeri kırıp geçirmişti.

İskender, on yıl süren kanlı yolculuktan sonra, düşlerinin beldesi olan Hindistan'a ulaşmıştı. Ama, orada acı bir gerçekle yüz yüze gelmişti. Hindistan dünyanın sonu değildi. Daha ötelere de pek çok ülke vardı. Dünya İmparatoru olabilmek için onları da egemenliğine alması gerekmektedir.

Oysa, asker, bitmiş tükenmişti. Çoğu düşman güçlerince kırılmıştı. Sağ kalanlar ise, iklim değişikliği, yetersiz beslenme ve pislikten kaynaklanan hastalıklara tutulmuşlardı. Gücsüz düşmüşlerdi. Giysileri liğme liğ-me olmuş, atlarının nalları dökülmüştü. Bu durum, askerlerin tinsel yönden de çökmesine neden olmuştu. Üstelik dayanılmaz ölüm korkusu, yüreklerine katran gibi sivaşrılmıştı. Açıkçası artık savaşmak istemiyorlardı.

İskender, yoksul bir kumandan değildi. Tersine, düşlediği altınları,

fazlasıyla elde etmişti. On yıl boyunca, doğudan Makedonya'ya arabalar dolusu altın taşınmıştı. Ama, bu altınların oradaki askerlere bir yararı yoktu.

Ordusunun durumu, İskender'i çok üzüyordu. Onları biraz olsun canlandırıp yüreklendirmek için, Makedonya'dan gelme şarap fiçilerini önlerine sermişti. Askerler yıllardan beri ilk kez, bol bol yiyip içmiş, şarabın etkisiyle coşa taşınmışlardı. Ama, ayılıp da gerçekle yüzyüze gelince, yeniden çökmüşlerdi. Artık, ülkeye geri dönmekten başka bir şey düşünmüyorlardı. Büyük cğlum, mektubun sonunda, kendisinin de çok sıkıntılı olduğunu belirtmekten çekinmemişti.

Küçük oğlumun mektubu, öteki gibi iç karartıcı değildi. O, savaşla ilgilenmiyordu. Coşkuyla hep doğuda gördüklerini, duyduklarını hatta yiyip içtiklerini yazıyordu. Mektupta, tek başına ormanı andıran ilginç bir ağaçtan söz ediyordu.

Ağacın dalları, bir yere dek yükseliyormuş. Sonra uçları yere doğru eğilerek, varıp toprağa sokuluyormuş. Kısa sürede orada yeni bir kök salıyormuş. Bu kökten yeni yeni dallar fıskırıyormuş. Giderek, bitki çevreye yayılıp ormanı andıran bir görünüme bürünüyormuş. Bir de uyuyan ağaç varmış. Gündüzleri kirpiği andıran yaprakları açılır, geceleri yumulurmuş.

— 108 —

Hindistan'da öyle yemişler vâfmîş ~Ri; ondan bir iki tane yiyen, uzun süre acıkmazmış. Oğlum, her mektubunda olduğu gibi bunda da şu müjdeyi veriyordu: «Anneciğim. Buralarda hiç tanımadığım binlerce bitki çeşidini tanıma, inceleme olanağı buldum. Yüzlerce kök, yüzlerce yaprak, çiçek türü saptadım. Bu bilgileri papirüslere yazdım. Öteki bilgin arkadaşlarla, batıda hiç tanınmayan, pek çok hayvanın içini doldurduk. Papirüs tomarlarıyla birlikte onları da ülkemize gönderiyoruz.»

Küçük oğlumun tek amacı vardı: Ülkemize dönüp, doğuda yaptığı bilimsel incelemeleri bir kitapta toplamak. Kendi bildiklerini başkalarının yararına sunmak. Sürekli olarak, oğlumun dileğinin gerçekleşmesi için tanrılara yakarıyordum. Elimden bundan başka bir şey gelmiyordu.

Büyük oğlum mektuplarında hiç ülkeye dönmekten söz açmıyordu. O İskender'e tanrı gibi tapıyordu. Onun her dediğini hiç düşünmeden yapmaya hazırdı. Bu gecikmeli mektuplardan bir kaç ay sonra, kendisinden bir mektup daha geldi. Bu yazısında açık seçik olmasa da İskender'i eleştirmekten kendini alamıyordu. Mektup şöyleydi:

«Sevgili anneciğim, Büyük İskender, kılıçla kanla, dünya İmparatorluğu kuramayacağını anladı. Bu yöntemi denedi. Kılıç zoruyla, zorbalıkla, korku salarak, yabancı ulusları, egemenliği altına almayı başardı. Ama, bu ulusların baş eğişleri uzun sürmedi. Halklar, bir yolunu bulup İskender'in kanlı pençesinden kurtulmaya başladılar.

Sonunda İskender de durumun bilincine vardı. Egemenliği altına aldığı ulusları, dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem birbirlerine bağlamaya karar verdi. Baskıyı azalttı. Zorbalığı kaldırdı. Başta kumandanlar olmak üzere, Makedonya'lı askerleri, yerli ailelerin kızlarıyla evlendiriyor. Kendisi de Pers Kralının kızıyla evlendi. Persiya'da yapılan düşünün övgüsü, ülke sınırlarını aştı. Yakında ülkemizde duyulur. Bu arada ben de İskender'in isteğiyle Pers'li bir kızla evlendim.»

«İskender, keşke, bu gerçekleri savaşa çıkmadan önce bilebilsey-di. İnsanca yaklaşımlarla önce insanların gönüllerine egemen olmayı deneseydi. Onca suçsuz insan, boş yere canından olmazdı. Onca ülke yangın yerine dönmezdi.» diye düşünmekten kendimi alamadım.

Sevgili babacığım, insanoğlu hiç ibret almayı beceremiyor.**Binler-ce yıldır hep birbirlerine, silahla zorbalıkla egemen olma tutumlarını sürdürmekteler.

İskender, Asya akını sırasında, insanları ezip öfkelenmişti. Egemenliği altında bulunan halklar, onun yaptıklarının acısını yüreklerinden söküp atamıyorlardı. Bu nedenle aldığı dostluk önlemleri, etkin ve sü-

— 109 —

rekli olmadı. Yeniden başkaldırma ve çözümler başladı. Bu arada, (kendisi vebaya yakalandı. Genç yaşında öldü. Başsız kalan ordusu dağıldı. Kimi askerler, ülkeye döndü. Kimileri de doğuda kaldılar. Yerlilerle kaynaşarak, oraları yurt edindiler. Büyük oğlum da bize dönmedi. Küçük oğlumsa ölümünden üç gün önce çıka geldi.

Sevgili babacığım, yeryüzünde her geçen gün insan sayısı artıyor. İnsanlar üreyip çoğaldıkça, daha bir açgözlü olmaya başladılar. Zaman geçtikçe, yüreklerinde sevginin yerini, sevgisizlik ve nefret alıyor. Sürekli olarak, bencillik, insancılığını kurt gibi kemirip tüketmekte. Giderek, birine acıyan insan, ötekinin nankörlüğü yüzünden, acınacak duruma düşüyor. Bu yüzden, insanların acıma duygusu körelip günden güne güdükleşiyor.

Böylesine katılaştıkça olan insanlar, ikide bir birbirlerine savaş açıyorlardı. Savaşı yitirenler, kazananların kölesi oluyor. Kimi tutsaklar, satışa çıkarılıyordu. Kimileri de ağır ve zor işlere sürülüyor. Örneğin örs başına oturtulan savaş tutsakları, gece gündüz demir döğerek, kılıç, mızrak, gürz yapıyorlar. Efendiler, bu silahlarla özgür insanlara saldırıyorlardı. Ölenler ölüyor, kalanlar, tutsaklığın insanlık dışı kurallarına göre, yaşamlarını sürdürmeye çabıyorlar. Bu kısır döngü, hiç kesintisiz sürüp gidiyor. Kimi uluslar da tutsakları eğitip ordusuna katıyor. Onların gücünden yararlanarak, yeni ülkeler yeni tutsaklar ediniyorlar.

Toplumlar içinde bu savaş çarkında kendini kurtaran insanlar da yok değil. Başka bir deyişle insanoğlu, sadece savaşmıyor. Bir yandan da bildiklerine dayanarak bilmediklerinin gizini çözmeye çabıyor. Kısacası, yeryüzündeki insanların bir bölümü birbirlerine egemen olmak için vuruşup dururken, bir bölümü de bilim yoluyla dünyaya, doğaya ve evrene egemen olma savaşı veriyor...

Her yeni yaşamımda, şaşırtıcı, kimi zaman da göz kamaştırıcı, yenilik ve buluşlarla karşı karşıya geliyorum. Böyle durumlarda insan olarak onurlanıp kıvanmaktan kendimi alamıyorum.

Yaşamımı, cennet gibi bir adada sürdürdüğüm yıllarda, Arşimet adında bir gençle tanıştım. Babam, yağ tüccarıydı. Uçsuz bucaksız zeytinlerimiz ve yağ cenderelerimiz vardı. Babam elde ettiği yağları, fıçılara doldurturdu. Gemilere yükleyerek, uzak ülkelere gönderirdi. Yağların karşılığında, torbalar dolusu altın gelirdi.

Bir gün, bu altınların bir bölümüyle büyük ev yaptırmaya kalkıştı. Yeni evimiz, adanın görkemli bir tepesine kurulacaktı. Babam öyle istiyordu. Ama, işe başlamak için danıştığı kimseler, onun coşkusunu söndür-

— 110 —
rüyolarlardı. Hemen herkes, o koca kayalığın üstüne, ev yapılamayacağı görüşündeydi. Babamsa direnmeyi sürdürüyordu.

İşte o günlerde, uzak ülkelere geziye çıkmış olan Arşimet, adaya çı-kageldi. Babam bunu duyunca, pek sevindi. Arşimet'i çocukluğundan beri tanıyordu. Öteden beri yeteneklerini öge öge bitiremezdi. Hemen gidip ev konusunu ona açtı. Arşimet öteki ustaların tersine, babamın isteğini benimsemiş: «O koca kayaların üstüne ev yapmak olanaksız değil, sadece biraz zor.» demiş. Babam eve döndüğünde sevinçten uçuyordu. O günden sonra Arşimet, evimize sık sık gelmeye başladı.

Kendisi, çok yönlü bir insandı. Öncelikle, adamızın onur kaynağı olan değerli bir bilim adamıydı. Yıllarca, yabancı ülkelere bilim peşinde koşmuştu. Aklının ermediği bir konu yok gibiydi. Olağanüstü yetenekleri ve şaşırtıcı buluşlarıyla insanların gözlerini kamaştırıyordu. En güzel en kullanışlı konut planlarını o çizirdi. Tapınak, köprü ve gemi planları da halkın övgüsünü kazanmıştı. Üstelik, sadece plan çizmekle kalmazdı. Çizdikleri uygulanırken, işçilerle birlikte çalışmaktan da hoşlanırdı.

Arşimet, kendinden önce yaşamış bilim adamlarının, buluş ve görüşlerini incelemişti.

Yabancı ülkelere tanıştığı ünlü bilim adamlarından da pek çok şey öğrenmişti. Doğudaki ünlü kütüphanelerde, eşi bulunmayan bilimsel kitapları okuma olanağı bulmuştu.

Evimize geldikçe, önce babama, yapılmakta olan evle ilgili bilgiler verirdi. Sonra da gezi anılarından ve üzerinde çalıştığı yeni buluşlardan söz ederdi. Söz konusu araç, az emekle daha çok yağ elde etmeyi sağlayacaktı. Babam, bu öneriyi sevinçle karşıladı. Arşimet, aygıtı kısa sürede yaptı. İşlikte denendiğinde, babam sevinçle Arşimet'i kucaklamaktan kendini alamadı: «Sen dünyanın en akıllı adamısın.» diyerek onu kutladı.

Birgün, annemle adanın arka kıyılarında yaşayan, bir yakınımızı görmeye gittik. Limandan geçerken, kumsalda insanların toplandığını gördük. Bu olağanüstü bir kalabalıktı. Olup biteni anlamak için biz de yanlarına gittik. O zaman kıyıda duran yabancı geminin, karaya otufdu-ğunu gördük. Bu, saray gibi görkemli bir ticaret gemisiydi. Yazık ki, koca gövdesi, kumlara çakılakalmıştı. Kaptan, orada bulunanların yardımıyla gemisini kurtarmaya çabalıyordu. Pek çok adam, gemiyi denize doğru itiyordu. Ama, teknenin kımıldadığı yoktu.

Orada bulunan gemicilerden biri, «Bu gemiyi itip çekerek yüzdür-

— 111 —

mek olanaksız. En iyisi, Arşimet'e haber verelim. Belki o bir çare bulabilir.» dedi.

Arşimet, olayı duyar duymaz geldi. Geminin altına birkaç yere, kalaslardan destek koydu. Kaldıraç düzeneği kurup tekneyi yerinden oynattı. Kumdan kurtulan gemi, halkın da yardımıyla kolayca yüzdürüldü. Arşimet'in bu becerisini, orada bulunanlar coşkuyla alkışladılar. Gemiciler, bu tür bir düzenele ilk kez karşılaşıyorlardı.

Hemen Arşimet'in çevresini aldılar. Kendisini soru yağmuruna tuttular. Arşimet, çok da alçak gönüllüydü:

«Yaptığım iş olağanüstü bir beceri gerektirmiyor. Bana bir destekle kalas verin, dünyayı yerinden oynatayım.» dedi. Kalabalıktan sıyrılıp işliğin yolunu tuttu. Önümüzden geçerken, bizi saygıyla selamlayıp iyi dileklerini sunmayı da unutmadı. Olayı babama anlattığımızda, sanki gemiyi kendisi yüzdürmüşcesine sevindi. Ellerini oğuşturarak:

«Arşimet, çok akıllı bir insan. Çok değerli bir bilgin. Göreceksiniz, adı ölümsüzleşecek.» diye böbürlendi.

Sonunda, babamın yıllardır kurduğu düş gerçekleşti. Arşimet'in yapıtı olan yeni evimize taşındık. Babam, burada ilk yemeği Arşimet'le birlikte yemek istedi. Arşimet, bize her gelişinde, bana ve kardeşlerime kendi yaptığı oyuncaklardan getirirdi. Gerçeğe çok benzeyen, küçük gemiler, kuş biçiminde uçurtmalar, rüzgâr gülleri, kolları bacakları oynayan tahta bebekler, bizleri çok sevindirirdi. Yemeğe gelirken, yeni evimiz için güzel bir armağan getirdi. Bu, kocaman ve gözalıcı renklerle bezenmiş bir rüzgâr gülüydü. Evin bahçesine kendi elleriyle yerleştirdi. Rüzgâr gülü dönmeye başlayınca, hepimiz öylesine sevindik ki!.. Uzun süre gözlerimizi ondan alamadık. Sonra yemeğe oturuldu. Babam, öylesine mutluydu ki! Durup durup Arşimet'e teşekkür ediyordu. Çeşitli başarılarını öğerek, kendisini göklere çıkarıyordu.

Bir ara Arşimet, babamı dinlerken, dertli dertli içini çekti.

«Bunlar birşey değil. Yapmak istediğim, daha önemli, daha yararlı şeyler var. Ama, bunları tek başıma yapamam. Ancak Kralımızın desteği ve yardımıyla gerçekleştirebilirim. Oysa Kralımız, çalışmalarımı pek ilgilenmiyor.» dedi.

Babam, kendisine her zaman yardıma hazır olduğunu belirttikten sonra şöyle dedi.

«Sen eşsiz bir bilim adamısın. Ada içinde dostların olduğu kadar, düşmanların da var. Bana öyle geliyor ki, soylular, senin aklından, bilginden, becerinden tedirgin oluyorlar. Bu nedenle Kralın ilgisini engelle-

— 112 —

meye çalışıyorlar. Fakat, sabret, göreceksin, bir gün Kral da senin değerini anlayacaktır.»

Arşimet, hiçbir söz etmeden, bakışlarını denizden yana çevirdi. Daldı gitti.

Arşimet'in uzun süre sabretmesi gerekmedi. Birgün, birdenbire, Kral kendisini saraya buyur etti...

Kralımız, bir süre önce, adadaki tüm kuyumcuları saraya çağırmişti. Kendisine, dünyada eşi bulunmayan bir taç yaptırtmak istiyordu. Bu iş için kuyumculara koca bir külçe saf altın vermişti. Kuyumcular da gecelerini gündüzlerine katarak, görülmemiş güzellikte bir taç yapmışlardı. Taç, görkemli olmasına görkemliydi. Ama, sanki saf altından değil de karışık madenlerden yapılmış gibiydi. Kralımız bu durumu görünce, kuşkuyla kapılmıştı. Altın külçesinin bir bölümünün çalındığını, onun yerine de başka maden kullanıldığını düşünmekteydi.

Arşimet'i saraya bunun için çağırmişti. Gerçeği ortaya çıkarmasını istiyordu. Arşimet, Kralın karşısında düşünce kaldı. Çünkü, tacın saf altından mı, yoksa katkılı mı, olduğunu saptamak, kolay değildi. Elinde henüz, bu durumu aydınlatacak, inanılır bir araştırma yöntemi yoktu.

Kralın eline tutuşturduğu taçla saraydan ayrılırken, iyiden iyiye açmaz içindeydi. Günlerce işliğine kapandı.

Bildiği tüm yöntemleri uygulayarak, taç üstünde deneyler yaptı. Ama, beklediği sonuca ulaşamadı.

Geçmişte yaşayan bilginler, evrende bulunan herşeyin, küçük zerreciklerden oluştuğunu belirtmişlerdi. Bu görüşlerini birçok deneyle de kanıtlamışlardı. Arşimet bu buluşa inanıyordu. Bu görüşler yanında, suyun, bulunduğu kabın şeklini alması da onu ötedenberi düşündürmekteydi. Suyun bu özelliğinin de bazı kurallara dayandığını, seziniyordu. Araştırma, incelemelerini hep bu kuralları saptamak amacıyla yapıyordu.

Bu çalışmalar sırasında, cisimlerin suda yüzmelerine, suyun dibine batmalarına ya da suyun ortasında kalmalarına değgin, bazı kuramlar saptamıştı.

Evimize sıkça geldiği için Arşimet'in çalışmalarındaki aşamaları, izleyebiliyordum. Onun başarısı için ailece dua ediyorduk.

Taç konusu halkın diline düşmüştü. Kimi, Kralın kuşkularına katılıyordu. Kimileriyse, kuyumculardan yana çıkıyor, onların dürüstlüğünü savunuyordu. Herkes, Arşimet'in kararını merakla beklemekteydi.

Kuyumcular, gerçekten altının bir bölümünü çalmışlardı. Ama, bunun hiçbir zaman ortaya çıkmayacağına inanıyorlardı.

- 113 -

F.: 8

Arşimet'in yanıtı geciktikçe, başta Kral olmak üzere, herkesin sabırsızlığı artıyordu. Ama Arşimet, hiç kimseye kulak vermiyordu. Çalışmalarını, yılmadan, usanmadan sürdürüyordu.

Bir gün babam, soluk soluğa eve geldi. Müjdeyi verdi.

«Her zaman söylerim. Arşimet büyük bilgin. Onun yapamayacağı birşey yoktur. Sonunda, kuyumcuların hırsızlığını da ortaya çıkardı. Ah ne büyük günah! Hele Kralımızı soymak ne büyük yüzüzlük!» dedi.

Harmanisini çıkarıp kendini sedire attı. Annemle ben, olayın ayrıntısını pek merak ediyorduk. Babamın herşeyi bildiği bakışlarından belliydi. Gözleri ışıltılı parlıyordu. Sevgili dostu Arşimet'in olağanüstü başarısı, onu çok mutlu kılmıştı. Merakla yüzüne baktığımızı görünce, dayanamadı. Olayı ayrıntısıyla anlattı:

«Arşimet banyo yapmak için, su dolu havuza girmiş. Suyun bir bölümü taşmış. O anda, tacın su taşıma yöntemiyle incelenebileceğini akıl etmiş. Bu yolla doğruca sonuca ulaşacağını anlayınca: «Buldum! Buldum!» diye bağırarak, banyodan fırlamış. Doğruca saraya gitmiş. Kraldan tacın ağırlığına eşit ağırlıkta bir altın külçesi istemiş. Külçeyi alıp sevinçle işliğine dönmüş. Tacı su dolu bir kaba batırılmış. Taşırdığı suyu ölçmüş. Sonra tacı almış, kabı yeniden suyla doldurmuş. Bu kez, içine, saf altın külçesini koymuş. Onun taşırdığı suyu da ölçmüş. Saf altının taşırdığı su, tacın taşırdığı sudan daha fazlaymış. Böylece tacın saf altından olmadığı ortaya çıkmış.

Kral durumu öğrenince, hemen kuyumcuları saraya çağırılmış. Onlar, önce Arşimet'i yalancılıkla suçlamışlar. Fakat deneyi görünce, gerçeği söylemek zorunda kalmışlar.

Bu olaydan sonra Arşimet, Kralımızın sağ kolu oldu. Kral, ülke içinde buyruk çıkardı. Halktan, Arşimet'in her dediğine inanmalarını istedi. Kendisi de ona danışmadan hiçbir işe girişmeyeceğini açıkladı.

O sırada, adama Romalılar göz koymuşlardı. Saldırı için fırsat kolluyorlardı. Kralımız, Arşimet'e adayı savunmak için etkin silahlar yapmasını buyurdu. Arşimet, tüm çalışmalarını bu yönde yoğunlaştırdı. Kısa sürede, öylesine ilginç savaş araçları yaptı ki, görenler, şaşkınlıktan kendilerini alamadılar. Gerçekte herbiri, çağımıza göre olağanüstü nitelikteydi.

Romalılar, ölçsüz bir açgözlülükle sürekli olarak yabancı uluslara saldırıyorlardı. Girdikleri ülkelerde, taş üstünde taş bırakıyorlardı. İnsanları da kılıçtan geçiriyorlardı. Canlarını kurtarabilenler ise Roma halkına köle oluyordu. Halkımız, komşu ulusların başına gelenleri gördük-

— 114 —

çe, korkudan titriyordu. Sıranın bTze geTmeTcteolduğu apaçık ortadaydı.

Kralımız, sık sık, Arşimet'in buluşu olan savaş aygıtlarıyla deneme gösterileri yaptırıyordu. Bir atışta düşmanın üstüne on tane ok yağdıran aygıtla koca koca taş gülleleri, çok uzaklara fırlatılabilen, dev mancınıkların, gemileri devirmeye yarayan koç başlarının becerilerini gördükçe, biraz olsun rahatlıyorduk. Hepimiz, bu aygıtlarla Romah'lara karşı adamızı savunabileceğimize inanıyorduk. Tüm savunma silahlarımız hazır olunca, Arşimet, bu araçları kullanacak kişileri de eğitti. Sonra, düşmanı beklemeye başladık.

Bu bekleyiş, uzun sürmedi. Romalılar gemileriyle adamızı kuşattılar. Kurnaz düşmanımız, sekiz gemiyi yan yana bağlayarak, dev bir gemi oluşturmuştu. Bunun orta yerine yerleştirilen, mancınıkla koca gülleleri, surlarımıza fırlatmaya başladılar. Kale duvarlarında açılan gediklerinden, pusuda bekleyen askerleri girecekti. Halkımızı kılıçtan geçirip adamıza sahip olacaktı. Bu Romah'ların değişmez savaş yöntemiydi.

Arşimet, öncelikle bu dev mancınığı yok etmeye karar verdi. Askerlerimizin bir bölüğü, başlarına fiçılar geçirerek denize daldılar. Yanlarında, koç başı denen aygıtlar vardı. Gemilere yaklaşınca, sessizce fiçilerden çıktılar. Koç başlarının çengellerini, direklerle taktılar. Gemileri çekerek devirmeye giriştiler.

Bir bölük dalgıç asker de dev mancınığın bulunduğu sekiz geminin altlarında, delik açmaya koyuldu. Bu arada bizimkiler, Arşimet'in yaptığı mancınıktan düşman gemilerine gülle yağdırıyordu. Romah'ların mancınıkları, kısa sürede darmadağan oldu. Gemilerinin çoğu battı.

Surlarımızın çevresine, leş kargaları gibi dizilmiş olan, Romalı askerler, ok aygıtından fırlayan oklarla yerlere serildiler. Ok yağmurundan kurtulabilenler, kendilerini denize atarak, gemilerine sığındılar. Romalı kumandanlar, hiçbir ülkede, böylesine akıl almaz bir savunmayla karşılaşmamışlardı. Adayı alamayacaklarını anlayınca, geri çekilmek zorunda kaldılar. Ne var ki, bu yenilgi, onların öfkelerini kamçladı.

Çok geçmeden yeniden saldırdılar. Bu kez Arşimet, surlarınjzeri-ne, aynalarla ilginç bir düzenek kurdu. Aynalardan yansıyan güneş ışınları, Roma donanmasını darmadağan etti. Düşmanlarımız yine ölçsüz bir öfke içinde, geri çekilmek zorunda kaldılar.

Arşimet, akıl almaz buluşlarıyla adamızı düşmandan kurtarmıştı. Halkın gözünde artık Kral düzeyinde bir kahramandı. Yazık ki soylular ve halk arasında onu çekemeyenler türedi. Özellikle soylu ve varlıklı in-

115 —
sanlar, Arşimet'i hiç sevmiyordu. Onun, halkın sevgilisi, Kralın göz bebeği durumunda olması, çıkarlarına ters düşüyordu. Ayrıca bazı soylular, Arşimet'in, Krala, halktan yana, bir yönetim önerdiğini öğrenmişlerdi. Bu tür bir yönetim gerçekleşirse, soyluların gücü sona erecekti. Bencil soylular, bu yüzden, içten içe, adaya Romalı'ların girmesini istemeye başladılar. Bu çözümü, çıkarlarına daha uygun buluyorlardı. Zaten, Roma donanması da fırsat kolluyordu. Hain soylular, gizlice, Romalı kumandana haber saldı. Surlardaki kapılardan birini açacaklarını bildirdiler.

Ertesi gün adamıza, çığ gibi Romalı doldu. Direnmeye kalkışanlar kılıçtan geçirildi. Sokaklarda kan gövdeyi götürdü. Sağ kalan ada halkı da tutsak edilerek zincire vuruldu. Ortalık yatışınca, Romalı askerler, adayı yağmaya giriştiler. Arşimet bu yenilgiye yıkılmış, yaşama küsererek, evine kapanmış. Romalı askerler, onun evini de soymaya gelmişler. Kendisi o sırada, bahçede toprağın üstüne, geometrik şekiller çiz-mekteymiş. Yaptığı işe öylesine dalmış ki, askerlerin geldiğini bile duymamış. Romalı askerler, hemen çevresini alıp adını, kimliğini sormuşlar. Arşimet hiç yanıt vermemiş. Yerdeki geometrik şekillerle uğraşmayı sürdürmüştü. Askerler, onu tanımadıkları için susmasını saygısızlık olarak yorumlamışlar. Hemen atılıp çizdiği şekilleri, kılıçlarıyla karma karışık etmişler. Arşimet o zaman vargücüyü: «Çizdiklerime dokunmayın!» diye bağırmış. Bu sözler son sözleri olmuş. Arşimet'in ölüm haberi, kısa sürede adaya yayıldı. Onu sevenler yürekten acındılar. Daha sonra, ailemle birlikte ben de evimizi basan Romalı askerlerce öldürüldüm.

Sevgili babacığım, insanlar giderek, uğruna can vermekten çekinmedikleri bilimden, can alma konusunda da yararlanmayı akıl ettiler. Önceleri, canlarını dişlerine takarak bilim peşinde koşanlar, dünyanın, doğanın, evrenin gizemlerini çözmeyi amaçlıyorlardı. Bu insanın sağlığı, güvenliği, rahatı, mutluluğu için yapılırken gerçekten kutsal bir uğraş niteliğindediydi...

Ece, bunları söylerken birden başı, sağ omuzuna düştü. Gövdesi yana devrilmek üzereyken Bn. kazibilimci ileriye atıldı. Onu, sevecenlikle kavrayıp kollarının arasına aldı. Ece, bir an gözlerini açtı. Yanında Bn. kazibilimciyi görünce, belli belirsiz gülümsedi. Sonra başını onun göğsüne yasladı. Bn. kazibilimci, onu yavaşça ayağa kaldırıp dinlenme çadırına götürdü.

Ece'nin geçmişe değgin anlattıkları, insanları her geçen gün daha çok etkiliyordu. Kazı alanına, çok gelişmiş bir bilgisayar yerleştirilmişti.

— 116 —

Bilim adamları, Ece'nin anlattığı tarihsel olayları, sürekli olarak bu aygıtla denetliyorlardı. Ece'nin dinlenme sürecinde, bilgisayarın açıklamaları, televizyona yansıtılıyordu. Aygıt hemen her olayda Ece'yi onaylıyordu. Bu durum da Ece'yi izleyenlerin ilgilerini pekleştiriyordu.

Üçbin yıllık geçmişi, tanıdığından dinlemek, kimi insanlara coşku, kimilerine ürkü veriyordu. Ama, bu olayda tüm insanların birleştikleri bir gerçek vardı: Ece'yi dinleyen herkeste, insanlığı irdeleme dürtüsü belirmişti. Başka bir deyişle ölümsüz Ece, insanoğluna kendi kendisiyle hesaplaşmayı akıl ettirmişti. Ölümsüz Ece, bir süre sonra gözlerini açtı. Bn. kazibilimci, hemen süt güvecini önüne sürdü. Bu kez, süte Ece'yi güçlendirici ilaçlar da eklemişti. Çünkü kızcağz dünyanın gözü önünde, mum gibi erimekteydi. Ece, uyku ve beslenmeyle az da olsa güçlenmişti. Bu kez babasının ruhuyla iletişim kurması daha kolay oldu. Gömütün önünde diz çöküp ellerini kayaya dayar dayamaz, yüzü apaydınlık kesildi. Hiç beklemeden hemen konuşmaya başladı:

Sevgili babacığım, belleğime diken gibi batan anılar var. Bir ayak önce anlatıp onlardan kurtulmalıyım. Akdeniz kıyısında kurulmuş olan Pompei'de yeniden yaşama döndüm. Bu güzel kent, görkemli Vezüv dağının eteğinde bulunuyordu. Biz, kente yakın bir çiftlikte yaşıyorduk. Babam, toprak sahibinin gözüne girmiş, akıllı bir köleydi. Kendisi akıllı olduğunca da güçlü bir adamdı. Birkaç kişinin zorlanarak yüklendiği buğday küplerini, tek başına taşırdı. Efenai, babama: «Sen soylu bir at kadar güçlü ve değerlisin.» derdi. Sahibinin bu övgüsü, babama onur verirdi.

Çiftlikte, birçok köle vardı. Tümü de boğaz tokluğuna tarlalarda, bağlarda çalışıyordu. Babam, tarlada çalışmazdı. Bey, kendisine işçi köleleri denetleme görevini vermişti. Babamı, kural dışı davranan köleleri kırbaçlarken görünce, yüreğim buz kesilirdi. Yeni köleleri de babam eğitirdi. Çiftliğe alınan kölelerin öncelikle alınları damgalanırdı. Babam, bu işi usta kölelere yaptırırdı. Damgacı köleler, demir damgayı ateşte kızdırarak, korlaştırırdı. Sonra götürüp yeni kölenin alnına bastırırdı. Çocukluğumda bir kez, bu olaya tanık olmuştum. Damgalanan kölenin çığı-ğıyla yanık kokusu, öylesine bir ürkü vermişti ki!..

Küçük olduğum için, babamın peşinde her yere girip çıkıyordum. Damga barakasında içimi kaplayan acı, biraz tavsayınca, babama damgalamanın nedenini sordum. Her şeyi açık seçik anlattı: Köleler, başka çiftliklerin kölelerinden ayırılma ve kaçtıklarında kolay bulunmaları

— 117 —

için damgalanmış. Bu damgalı kölelerin saçları, alınlarından başlarının ardına dek tıraş edilirdi. Böylece, damganın hep gözönünde kalması sağlanırdı. Kaçak köleler, alınlarındaki damga nedeniyle kolayca yakalanırlardı. Babamın alını da damgalıydı. Ama, o efendinin izniyle başına bezden bir başlık giyerdi. Damgası görülmezdi.

Yedi yaşına girdiğimde acı gerçekle yüz yüze geldim. Yaşıtım olan köle çocuklarıyla birlikte, benim de damgalanmam gerekiyordu. Babamın durumu bile, bu kuralı engelleyememişti. Öyle acı çektim ki!..

Damgalandıktan bir süre sonra, biz çocukları da tarla işlerine sürdüler. Zararlı otları ayıklıyor, budanmış bağ çubuklarını, istenen yere taşıyorduk. Mavi gözlü, iri yarı Cermen'ler, kurum karası Afrikalı ve sakallı devleri andıran iskit'ti kölelerle omuz omuza çalışıyorduk. Bunların her-biri, dünyanın bir başka yerinde doğmuştu ama, yaşamlarını, anavatanlarından çok uzaklarda, köle olarak sürdürmek zorundaydılar.

Arada bir, bu kötü yazgıdan kurtulmak isteyen oluyordu. Ama, çocukluk yakalanıyor, ayakları kösteklenerek, yeniden işe koşuluyorlardı. Suçu yineleyenlerse, tarla ortasında çarpmıha gerilerek, ölüme bırakılıyordu. Bir başka köle cezalandırma yöntemi de, onu diri diri yakmaktı. Bunun için önce, köle, çırılçıplak soyuluyordu. Bedenine tepeden tırnağa katran sıvanıyordu. Sonra adam ateşe veriliyordu. Zavallı köle, dayanılmaz çığlıklarla kendini yerlere çala çala, ölüp gidiyordu. Babam, bu yöntemin, öteki kölelere ibret olsun diye uygulandığını söylerdi.

Sadece, soylular, toprak beyleri değil, özgür halk da köleleri horluyor. Bizleri, insan değil de insan soyunun aşağılık bir türü olarak görüyorlardı.

Pompei'de hemen her gün, şenlik olurdu. Halk, eğlenmeye, neşelenmeye, şarkı söyleyip dans etmeye öylesine düşkündü ki!.. Efendi ile ailesi, sık sık bu eğlencelere katılırlardı. Bey, Pompei'ye giderken, koruyucu olarak babamı da yanına alırdı. Babam, süslü insanlarla dolup taşan tiyatrolarda, stadyumlarda gördüklerini anlata anlata bitiremezdi.

Bizler, yılda iki kez, Pompei'ye giderdik. Beyler, kutsal günlerde kölelerine, tapınağa gitme izni vermek zorundaydılar. Tapınakta, tanrılara dua ettikten sonra, sokaklarda dolaşmaya çıkardık. Bizimle karşılaşan özgür insanlar, hemen tiksintiyle yanımızdan uzaklaşırlardı. Bizler de onları görünce, eksiklenerek başımızı önümüze eğdik. Bunca aşağılanmaya karşın, yine de gün boyu Pompei sokaklarında dolaşmak, hoşumuza giderdi. Tüm evlerin pencereleri, renk renk çiçeklerle bezenmişti. Sokaklar, öylesine güzel ve şenlikliydi ki!..

— 118 —

Çarşılar göz kamaştırıcıydı. Dükkanlardaki renk renk kumaş toplarına, dizi dizi çanak çömleklere, kunduralara, sandaletlere, fırındaki beyaz ekmeklere baktıkça kendimizi bir başka dünyada sanırdık. Kimi köleler, coşkuya kapılır, onların danslarına katılmaya kalkışırlardı. Özgür Pompei'liler, kölelerin bu davranışını hoş karşılamazlardı. Ya müziği keser ya da arsız köleyi ordan kovarlardı.

İyi, güzel, rahat, güvenli olan her şey, soylularla toprak beylerinin ve özgür insanlarındı. Sürekli çalışmak, kara ve kuru ekmek, taşla kamıştan yapılmış pis barınaklar, ot yataklar, kırbaçlanmak, damgalanmak,

kösteklenmek, katranlanmak da biz kölelere bırakılmıştı. Bu görüşümü babama açtığımda, sırtıma kırk kırbaç yemiştin. Yaralarım merhem süren annem, dile getirdiğim görüşlerin beni canımdan edebileceğini söyledi. Biz kölelere, bu tür düşünce ve görüşlerin yasak olduğunu belirtti. Babamın beni, canımı korumak için kırbaçladığını açıkladı.

Böylece yıllar geçti. Büyüdüm, geliştin. Kendim gibi bir köleyle evlendirildim. Çocuklarım oldu. Onlara, içim kan ağlayarak, köleliğin değişmez kurallarını bellettim. Onlar da günü gelince, damgalanıp işe sürüldüler... Bir sabah, güneş doğarken, öteki kölelerle birlikte, tarlaya gidiyorduk. Uykuya doyamayan genç köleler, durmadan esniyorlardı. Dinlenmeye doyamayan yaşlılarsa, bedenlerini saran ağırlardan sızıldan yakınıyorlardı. Sabah ayazı, her yanımızı, buzdan bir kılıf gibi sarmıştı. Hepimiz tir tir titriyorduk. Birden gök gürültüsünü andıran bir gümbürtüyle irkildik. Bakışlarımızı göğe çevirdik. Tek bir bulut yoktu. Ama, gümbürtü kısa aralıklarla sürüyordu. Toprak da ayaklarımızın altından kayar gibiydi. Önce, deprem oluyor sandık. Sonra kulak zarlarımızı yırtacak güçte bir patlama oldu. Hepimiz toprağa kapaklandık. Yer beşik gibi sallanıyordu. Yüce Ve-züv dağından fıskıran kapkara dumanlar, kısa sürede günü geceye çevirdi. Doruktan, direk gibi yükselen korkunç duman, bin yıllık çınar gibi dal budak salarak göğe yayılıyordu. Ortalığı saran kükürt kokusu^ genizlerimizi dağılıyordu. Toprak sürekli sallandığından, olduğumuz yerden kalkamıyorduk. Dikilmeyi deneyenler, tepetaklak olup yere yamanıyorlardı. Daha sonra, doruktan fıskıran duman, kızıl alevlere dönüştü. Toprak da yer yer yarılarak, üstündekileri yutmaya başladı. Dağın içinden, alevlerle birlikte fırlayan yanartaşlar, kurşun gibi üstümüze çıvıyordu.

— 119 —

till"

Bu doğal güç karşısında ne bey kalmıştı ne köle, ne soylu, ne de özgür insan... Hiç değilse, ölüm karşısında eşitlik. Bunu düşününce, öyle bir şevindim ki!..

Kızgın lavlar, çarşıda, berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları, neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri, sebze meyva seçerken, fırıncıyı, hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri, sabah güneşini selamlarken, yakaladı. Halkın çoğu henüz uykudaydı. Onlar da kavurucu lavlarla yataklarında yüz yüze geldiler. Koskoca Pom-pej, görkemli yapıları, çiçekli sokakları, neşeli insanlarıyla kısa sürede yok oldu. Sanki, Vezüv dağının eteğinde, öyle bir kent hiç kurulmamış-casına, yeryüzünden silindi gitti. Sevgili babacığım, ruhum, uzun süre bir ülkede kalmaktan hoşlanmıyordu. Pompei'den sonra Roma'da, soylu bir bebeğin bedeninde yeni bir yaşama başladım. O sıralar, Roma, dünyanın en görkemli imparatorluğunun başkentiydi. Ordusu hep savaş durumundaydı. Ülke sınırları, sürekli olarak, genişletiliyordu. Roma'luların egemenliğine giren ülkelerin gelirleri, Roma'ya akıyordu. Bu savaş gelirlerinin bir bölümü, askerlere veriliyordu. Gerisi soyluların hazinelerine yığılıyordu. Öylesine rahat bir yaşamları vardı ki!.. Yabancı ülkelerde masal gibi anlatılıyordu.

Roma, sanki dünyanın merkeziydi. Römalı'lar: «Ulaşamadığın yer senin değildir.» Görüşüne inanıyorlardı. Bu nedenle egemen oldukları her ülkeyi, sağlam yollar yaparak, Roma'ya bağlıyorlardı. Romalı'ların bu tutumu: «Bütün yollar Roma'ya gider» deyişle dünyaya ün salmıştı. Roma ordusu, sürekli savaş durumundaydı. Ama, Roma'da yaşayanlar bundan pek etkilenmiyorlardı. Özellikle soylular ve varlıklı aileler, vur patlasın çal oynasın havası içinde yaşamaktaydılar. Zaten, Roma adına savaşmakta olan askerler, çokluk savaş tutsaklarından oluşturulmuştu. Kumandanlar, Romalı'ydı. Ama, onlar da savaşı savaş alanının dışından yönetiyorlardı. Bu yüzden Roma ordusu, taaa! Hindistan'a dek uzanmıştı. Babam, soylu ve varlıklı bir Romalı'ydı. Ağabeylerimden biri, senato üyesiydi. Biri de doğu ordularında kumandandı. Evimizde görkemli bir yaşam sürüyorduk. Annem, kardeşlerim ve ben, hiçbir iş yapmazdık. Tüm işleri köleler görürdü. Annem, aklına estikçe, Çin'den, Hindistan'dan gelme gözalıcı kumaşlardan giysiler edinirdi. Günde birkaç kez, giysi değiştirerek, aynanın karşısında kendine bakardı. Kızkardeşlerimle beni de kendisi gibi yetiştiriyordu. Haftanın belli günlerinde, eve gelen öğretmenlerden, okuma yaz-

— 120 —

mayı, dua etmeyi, güzel konuşmayı, etkili şiir okumayı, lir çalmayı, şarkı söylemeyi öğreniyorduk. Evimize sık sık konuklar gelirdi. Biz de arada bir başka soylulara konuk olurduk. Bazı günler, annem, agoraya gitmek isterdi. Köleler hemen, tahtirevanını hazırlardı. Yaşım büyüyünce, yanma beni de almaya başladı. Bu gezileri çok severdim.

Çevresi, ipek perdelerle kaplı tahtirevanımızı, dört köle taşırdı. Arkamızda ve önümüzde de koruyucu köleler yürürdü. Romalı soyluların tümü, sokakta böyle gezerdi.

Agoraya varınca, kendimi başka bir dünyada sanırdım. Yüreğim, coşkuyla çırpınmaya başlardı. Dükkanlar, tezgâhlar, sergiler öylesine güzel ve gözalıcıydı ki!.. Agoranın tümü bayram yerini andırırdı. Herkes malını ortaya dökerdi. Satıcılar, övgü dolu çağrılarla alıcıların dikkatini çekmeye çabalardı.

Yazı yazmaya yarayan papirüs tomarları, yabancı ülkelerden gelme, çeşitli şarap fıçıları, üst üste dizilirmiş, istek kabartıcı bal petekleri, yan yana dükkanlarda satılırdı. Dağ gibi yığılan koyun yünlerini görünce, içinden,

bir zıplayışta orta yerlerine oturuvermek gelirdi. Bu duygumu anneme söyleyince «Sen soylu bir kızsın. Bu tür davranışlar bize yakışmaz.» diye paylardı.

Dizi dizi İskit vazoları, Çin, Hint ipeği kumaşlar, Çuhalar, Golya bezleri arasından geçerken, nereye bakacağımı şaşırırdım.

Annem, Agoraya her gidişimizde, top top kumaş alırdı. Bunları köleler, konağa taşırlardı. Baharatçılar sokağında tarçın, karabiber, günlük, kimyon, yeni bahar kokuları göğe ağardı. Çokluk, bu kesin kokular üstümüze bile sinerdi. Zeytinyağı ve tahıllar, alıcıya, koca koca küpler içinde sunulurdu. Bu küpler öylesine büyüktü ki!.. İçlerine üç hatta beş insan rahatlıkla sığabilirdi.

Kuyumcular kesimi, annemin en çok oyalandığı yerlerden biriydi. Orayı ben de çok severdim. Tezgâhlarda, doğudan gelme inci, mercan dizileri yığılırdı. Altın, gümüş, gerdanlıklar, bilezikler, elmas, kırmızı ya da gökyakut ya da zümrütlerle bezenmiş yüzükler, küpeler, güneş altında pırl pırl parlardı. Annem, ardında köle başıyla dükkanlara girerdi. Takıların kimini takınarak dener, kimini incelerdi. Kiminin de sadece fiyatını sorup geçerdi. Buraya her gelişimizde, ne yapar eder, satın alabileceği bir takı bulurdu.

Agorada en sevdiğim yerlerden biri de çanakçılar yoluuydu. Zanaatçıların, çamur topağını vazo ya da tabak, bardak şekline getirişlerini iz-

— 121 —

lemek, çok hoşuma giderdi.

Bir de ekmek fırınlarının önünden geçerken, çok etkilenirdim. Roma, çok kalabalık bir kentti. Fırıncılar, gece gündüz çalışırlardı. Onca hamuru insanların yoğurması olanaksızdı. Ekmek hamuru, koca koca havuzlarda yoğurulurdu. Havuzun orta yerinde bir eksene, tahtadan kanatlar yerleştirilmişti. Bu kanatlar, havuz çevresinde hiç durmadan dönen, beygirlerin gücüyle hareket ederdi. Bu yöntemle yüzlerce ekmeklik hamur, kısa sürede hazır olurdu. Tezgâhların üstüne dizilen nar gibi kızarmış ekmekler, göz açıp kapayıncaya dek tükenirdi.

Roma'da, işlerin büyük bir bölümünü, köleler yaptığında yerli ve özgür halka yapacak iş kalmıyordu. Kimileri, arada bir, halk meclisine çağrılıyordu. Orada konuşulan konuya değgin görüşlerini bildiriyordu. Buna karşılık, biraz para alıyordu. Bunun dışında Romalı halkın belli bir işi ve geliri yoktu.

Gerçek Romalı, özgür insandı. Ama, özgürlük kendisine sokaklarda boş boş gezmekten başka bir yarar sağlamıyordu. Kral, hergün, bu işsiz Romalı'lara parasız ekmek dağıttırıyordu. İşsiz, amaçsız, insanları, sadece ekmekle doyurmak da yeterli olmuyordu. Aralarında, can sıkıntısından Krala atıp tutanlar oluyordu. Bu tür kişilere fırsat vermemek gerekiyordu.

Kralımız, bunun da çaresini bulmuştu. Roma'nın ünlü arenalarında, halk için sık sık gösteriler düzenletiyordu. Böyle gösteri günlerinde arenalar, stadyumlar, tıka basa, insanla dolardı. Gösteri alanına açılan oniki kapı vardı. Önce bu kapılardan, aslanla kedi yavrusu, kaplanla, ceylan, ayıyla fil salıverilirdi. Kaplanın ceylanı üç beş lokmada yutuvermesinden, filin de ayıyı ezmesinden korkardım. Yaşım büyüdükçe, bu aldatmacalara kanmaz oldum.

Oysa, eğitimden geçmiş aslan, kediyi, yavrusuymuş gibi yalamaya başlardı. Kaplanla ceylan kovalamaca oynamaya girişirlerdi. Filse ayıyı, hortumuyla havaya kaldırıp sırtına bindirmeye kalkışırdı.

Gerçek gösteriler, bu sirk oyunlarının ardından başlardı. Bu kez alana, günlerce aç bırakılmış aslanlar, kaplanlar salınırdı. Açlıktan gözü dönmüş hayvanlar, birbirlerinin üstüne atılırlardı. Kıran kırana döğüş başlardı. Güçlüler, güçsüzleri parçalayarak, bir güzel yerdi.

Ortalıktaki kan, kemik, temizlendikten sonra, sıra, suçluları cezalandırma gösterisine gelirdi. Roma'da Krala baş kaldıranlar, yasaları çiğneyenler, hırsızlık, ahlaksızlık yapanlar, ölüm cezasına çarptırılırdı. Bu ceza, halkın önünde gerçekleştirilirdi.

— 122 —

Suçlular, alana dikilen direklere bağlanırdı. Üstlerine aç aslanlar salıverilirdi. Sevgili babacağım, o suçluların çığlıklarını şimdi bile duyar gibiyim.

Bu gösteriler, bana çok acı verirdi. İkidebir ya annemin pelerinin altına saklanırdım, ya da başımı babamın koltuk altına sokardım. Annem babam, soylu bir kızın böyle davranmaması gerektiğini söyleyerek, beni azarlardı. Onlara göre, alanda yapılanlar doğaldı. Suçlulara, güçsüzlere acımak gereksizdi. Tersine, böylelerinin yok edilmesi, beni mutlu kılmaktaydı. Bu tür insanlar, toplumdan ayıklanmazsa, bir gün, bizim canımızı da yakabilirdi. Sevgili Kralımız, onları aç aslanların önüne atarak, halkını kötülüklerden korumuş oluyordu. Büyüklerimin bu öğütleri, giderek, beni de etkiledi. Yaşım büyüdükçe, onlar gibi düşünmeye başladım. Hatta bu gösterileri özler oldum.

En çok gladyatör döğüşlerinden hoşlanıyordum. Gladyatörler, döğüş eğitimi görmüş, güçlü adamlardı. Elllerinde, sadece birer döğüş ara-ji bulunurdu. Bu silah bazen, keskin bir kılıç, bazen gürz ya da mızrak olurdu. Döğüşe, yarı çıplak girerlerdi. Öldürme aracını kim iyi kullanıyorsa, kazanmış olurdu. Yenik döğüşçü ya ölür ya da yaralanarak aman dilerdi. Onun canı, artık halkın elindeydi. İzleyiciler, yaralının ölmesini istiyorlarsa, bu görüşlerini baş parmaklarını yere doğru eğerek belirtirlerdi. Yf şaması uygun bulunursa,

parmaklar göğe doğru çevrilirdi. Çocukluk, acmasız davranır, yaralı doğuşçünün ölmesini isterdik. Doğuşu kazanan adam, onu bir vuruşta cansız yere sererdi. Kendisini coşkuyla alkışlardık. Tiyatro da önemli gösteri yerlerinden biriydi. Roma ve çevresinde yüzbin kişiyi alabilecek büyüHükte, tiyatrolar vardı. Buralar, hemen her gün, insanla dolar taşardı. Biz de ailece, yeni oyunları hiç kaçırmadan izlerdik.

Konağımızda sık sık şölenler düzenlenirdi. Uygun yaşa geldiğimde, ben de yemek şenliklerine katılmaya başladım. Kimi geceler, konuklara lir çalar şarkı söylerdim. Kimi zaman da şiirler okurdum. Babam, konuklarına en iyi şaraplarını sunar, annem de başlarına güllerden yapılmış çelenkler takardı. Sofralar, turna, sülün gibi av etleri ve dünyanın dört bir yanından gelme, meyva sebzelerle donatılırdı. Soylular bu şölenlerde, hiç görülmemiş, duyulmamış, tadılmamış yiyecekler sunmada, birbirleriyle yarışlardı. Yaşamımız, böylece, yiyip, içerek, gezip tozarak, gülüp eğlenerek,

— 123 -

geçip gidiyordu. Askerler, savaşıyor, köleler çalışıyor, yabancı uluslar tutsak edilip vergiye bağlanıyor. Roma'ya oluk gibi altın akıyordu. Soyluların, böylesine bolluk ve rahatlık içinde yaşamaktan başka seçeneği yoktu. Göstereceğimiz tek çaba, iyiden daha iyi, rahattan daha da rahat, bir yaşam sürmenin yollarını saptamaktı. Tüm soylu ve varlıklı Ro-mah'lar, bunun bilincindeydiler. Ve bu çabayı fazlasıyla gösteriyorlardı. Kent içinde hemen her sokakta, yeni yapı çalışmalarına rastlanıyordu. Bir yanda yüzlerce köle, yeni su kemerlerinin duvarlarını örüyordu. Ötede büyük bir tapınağın ya da tiyatronun, agoranın, arena ve stadyumun temeli atılıyordu.

Varlıklı, ve soylu Romalılar, gelirleri çoğaldıkça, konaklarını beğenmez oluyorlardı. Kendilerine daha rahat, daha gösterişli evler yapmaya kalkışıyorlardı. Bu konuda birbirleriyle yarışmaktaydılar. Herkes birbirinden üstün olmak dileğindedeydi. Bu yarış nedeniyle Roma çevresinde, gerçekten güzel konaklar belirmeye başladı. Değerli mermerlerden yapılmış duvarlar, sütunlar, bin bir çeşit çiçek, kuş ve hayvan kabartmalarıyla bezeniyordu.

Bu yarışa biz de katıldık. Yeni konağımız gözalıcı bir yapı oldu. İçindeki eşyaları da dünyanın dört bir yanından getirttik. Perdeler Çin ipe-ğindendi. Halılar Persia'dan gelmeydi. İhsan boyundaki İskit vazoları, salonlarımıza ayrı bir güzellik katıyordu. Ailem çok mutluydu. Ama, ben doğup büyüdüğüm konaktaki rahatı, yeni evde bulamamıştım. Koca koca salonlar, odalar, uzun geçitler, tedirginlik veriyordu. Üstelik kölelerimiz, bu büyük evin işini beceremiyorlardı.

Annem, yeni köleler gerektiğini düşündü. Bir sabah, tahtirevanın hazırlanmasını buyurdu. Ben de ona katıldım. Koruyucu kölelerimizle tutsak pazarına yollandık. Oraya varınca, öylesine şaşırım ki!.. Satın alacağımız insanları, evdeki köleler gibi sanıyordum. Konaktakilerin, Golya bezinden yapılmış tertemiz giysileri vardı. Saçları hep düzgün taranmış olurdu. Elleri ayakları, dişleri tertemizdi.

Oysa, buradakileri insana benzetmek bile olanaksızdı. Çoğu yabanıl hayvan görünümündeydi. Her biri öylesine pisti ki!.. Erkeklerin saçları sakallarına karışmıştı. Kadın ve çocuk tutsaklar korkudan belki de açlıktan tir titreşiyorlardı. Deniz aşırı ülkelerden getirilen tutsakların ayakları, kireçle beyaza boyanmıştı. Öteki tutsaklardan bu yolla ayrılıyorlardı. Trakyalı tutsakların başlarında defne dallarından yapılan çelenkler vardı. Bunlar, iri yarı, sarışın mavi gözlüydüler.

Köle başı onları görünce, pek sevindi. Anneme yaklaştı.

- 124 -

«Trakyalı tutsaklar, çok güçlüdür. Pazarda sık bulunmaz. Bahçe için bir kaç tane satın almalıyız.» dedi.

Annem, köle başının bu önerisini olumlu karşıladı. Az ötede, kara derili, kıvrıkcık saçlı insanlar vardı. Kanlı gözlerini iri iri açmış, bize bakıyorlardı.

Baş köle, bunların Afrika'dan yeni getirildiğini söyledi. Onun dediğine göre, tutsak tüccarları, bu kara derili insanları, hayvan avlar gibi av-larlarmış. Sonra da gemilere doldurup dünyanın çeşitli yörelerinde satışa çıkarırlarmış.

Annem karaderili tutsaklar arasından, dört tane genç kız beğendi. Eğitilmek üzere baş köleye teslim etti. Baş köle, gerçekten usta bir eğiticiydi. Yeni kölelere sadece ev işlerini öğretmekle kalmazdı. Toplum kurallarının belirgin özelliği olan, iki yüzlülüğü de öğretirdi. Onlara, sevmediğini seviyor, istemediğini istiyor, beğenmediğini beğeniyor görünmenin yöntemlerini de bir iyi belletirdi. Bu kuralları bilmeden, aramızda yaşamaları olanaksızdı. Gerçekten, soylular, yüz yüze gelince, birbirlerini öğmeye başlarlardı. Arkalarını döner dönmez de yergiye eleştiriye girişirlerdi.

Roma'da sürdürdüğüm bu görkemli yaşam, yeni kölelerden bulaşan bir hastalıkla son buldu.

Maya ülkesinde yaşadığım serüvenleri de anlatmadan geçemiyorum. O günlere değgin acı tatlı anılar da belleğimde sabırsızlıkla bekleşmekte.

Maya'lı kızilderiler arasında yaşamaya başladığımda, Maya ülkesi uygarlığın doruğundaydı. Kral, soylular ve din adamları, büyük kentlerde yaşıyorlardı. Bu kentler, binbir emekle oluşturulmuş, eşsiz anıt ve tapınaklarla donatılmıştı. Halkın çoğunluğunu oluşturan köylüler ise yaşamlarını bu kentlerin çevresinde sürdürüyorlardı.

Evleri ağaç dallarıyla kuru yapraklardan yapılmış ilkel kulübelardı. Yoksul bir yaşam süren köylüler, tarımla uğraşıyorlardı. Ülkemizin en önemli besini mısırdı. Henüz buğdayı tanımiyorduk. Onun yerine mısır unundan ekme yaparak doyunuyorduk.

Köylüler, elde ettikleri mısırın üçte birini, krala soylulara, üçte birini din adamlarına vermek zorundaydılar. Geriye kalan üçte birle de kendileri geçinmeye çalışırlardı.

Tarlalar köylerin çevresindeydi. Buralarda, mısırdan başka ürün yetiştirmek olanaksızdı. Bazı yerlere biraz fasulye ekiliyordu.

Tarla sürmeye yarayan sabanı tanımiyorduk. Bu yüzden ürün ekme işi çok zor oluyordu. Aslında, yalnız ürün ekme değil, tarla elde et-

— 125 —

me de bizim için çok zordu. Ülkemiz, ormanlık bir yöreye kurulmuştu. Köylüler, tarlaları bu ormanları açarak elde ediyorlardı.

Yeni bir tarla açılacağı zaman, elbirlik oluyordardı. Önce, ağaçlar kesiliyordu. Ülkemizde, yağmur belli zamanlarda yağardı. Köylüler, yağmur mevsimi yaklaşınca, kestikleri ağaçları ateşe verirlerdi. Ağaçlar kül olurken, yağmur bastırırdı. Yerin yüzeyi, külden oluşma özlü bir çamurla kaplanırdı.

Yağmurlar sona erer ermez, köylüler, çamurlu alana yayılıp mısır ekimine girişirlerdi. Ekim işi, pek ilkeldi. Köylü, elindeki kazıkla açtığı çukura, üç beş mısır tanesi atardı. Sonra çukuru kapatırdı.

Yakılan ağaçların külleri, toprakta gübre görevi yapıyordu. Bu yöntemle açılan tarlalarda, adam boyunu aşan mısırlar oluşuyordu. Bu bitki, sulama, çapalama filan istemiyordu. Köylüler, tohum ekmeyle ürün kaldırma arasında boş kalıyorlardı. Bu süre içinde tapınak ve anıtların yapımında, işçi olarak çalışıyorlardı. Buna zorunluydular.

Ülkemizin bilim ve din adamları, gerçekten çok akıllı ve seçkin kişilerdi. Bunların kimi gökbilimciydi. Çok önemli gökbilim kuramlarını saptıyorlardı. Kimileri, matematikle uğraşıyordu. Bunlar, sıfır kavramını, sayı ve işaret düzenini geliştiriyorlardı. Ülkemizde o sıralar, hiyeroglif yazısı kullanılıyordu.

Maya'lı bilgin ve din adamları, akıllara durgunluk verecek nitelikte, bir takvim oluşturmuşlardı.

Bu takvim, insan aklının eşsiz bir ürünüydü. Tapınaklarda dinsel konularla bütünleştirilerek, ortaya çıkarılmıştı. Zaman kesitlerini belirlemek için, tahtadan, taşdan yapılmış, insan, yılan ve değişik görünümde ejder yontulan kullanılıyordu. Bu yontular tapınaklarda işleniyordu. Tapınaklar, birbirine eklenen takvim yontularıyla büyüüp anıtlarıyordu

Piramit şeklinde göğe yükselen tapınakların en tepesinde, tanrıların yaşadığına inanırdık. Tanrılar konutu sayılan doruğa, ancak, din adamları çıkabilirdi.

Bu piramitler, özenle yontulmuş taş parçalarıyla örülerek oluşturulmuştu. O zamanlar henüz demir tunç gibi madenleri tanımiyorduk. Yapı aygıtı olarak da yine, taştan yapılmış tokmaklar kullanılıyordu. Tahta ve taş süslemeler, yontular, obsidiyen denen, cam görünümündeki keskin taşlardan elde edilen keskinlerle yapılıyordu.

Halkımız, tapınak yapımında, üstüne düşen görevi seve seve yerine getirirdi. Tanrılar için yapılan bu anıtların, onları çok hoşnut kılacağına inanırdık. Onlar insanlardan hoşnut olmazlarsa, üstümüze, hastalık,

— 126 —

kıtlık, depresyon, kasırga, sel belalarını salarlardı. Daha da öfkelenirlerse, ülkemizi yerle bir edebilirlerdi. Bunları bildiğimizden, tanrıları kızdırmamak için elimizden geleni yapardık.

Din adamlarına göre, tanrıları hoşnut kılmanın en etkin yolu, onlara kurban vermektir. Tanrılarımız için en değerli kurbanın «insan» olduğunu herkes bilirdi.

Çokluk kurbanlar, köylüler ve tutsaklar arasında seçilirdi. Tanrılara kurban verme yöntemleri çok çeşitliydi. Kimi tanrılar, kurbanın sadece yüreğini isterlerdi. Bu tanrılara adanan kişi, tapınağa getirilirdi. Dualarla sunak taşına yatırılırdı. Keskin taşdan yapılan bıçakla gövdesi yarılarak, yüreği çıkarılırdı. Altın sunak kabına konan bu yürek, din adamlarının en yücesine verilirdi. Din adamı, yüreği alır, tapınak merdivenlerine tırmanmaya başlardı. Yerden yetmiş metre yüksekte bulunan doruğa ulaşması, epey uzun sürerdi. Töreni izleyen halk, gözleriyle onun yükselişini izlerken, kurbanın kabul edilmesi için bir ağızdan dualar ederlerdi. Din adamı doruğa ulaşınca, altın sunak kabındaki yüreği, oraya bırakır, geri dönerdi. Bizler de tanrıları hoşnut etmenin sevinciyle evlerimize dağılırdık.

Bir de kutsal kuyuya kurban verme töreni vardı. Bunu ben yaşadım. Onbeş yaşında çok güzel bir köylü kızyıdım. Din adamları, beni kutsal kuyuya kurban seçtiler. Bunu duyunca ailecek öyle bir onurlandık, öyle bir sevindik ki!.. Çünkü, tanrılara kurban edilmek, olağanüstü bir ayrıcalıktı. Tören günü, gözalıcı giysilerle donatıldım. Güzel kokular süründüm. Din adamları beni köyden almaya geldiler. Peşimizde yürüyen yüzlerce kişiyle dua ede ede, kutsal kuyuya ulaştık. Orada pek çok kişi, bana armağanlar verdi. Bu armağanları kuyudaki tanrılara ve tapınağa götürecektim. Armağan töreni sona erince, hep bir ağızdan tanrılara yakardık. Sonra beni, kaldırıp armağanlarla birlikte kuyuya attılar. Kuyunun dibinde ölümle savaşırken, bir yandan da

tanrıları arıyordum. Ama, aşağıda ne tanrı vardı ne de tapınak. Kısa sürede, ruhum bedenimden ayrıldı. Gövdem, değerli armağanlarla birlikte dipteki batağa gömüldü.

Çok geçmeden, Maya'da yeniden yaşama dönümüm. Anamla babam, oldukça yaşlı kişilerdi. O güne değin hiç çocukları olmamıştı. Benim doğumum onları çok mutlu kıldı. Kentte küçük bir evimiz vardı. Babam yontu ustasıydı. Soylular ve din adamları sanatına saygı duyarlardı. Doğumum nedeniyle anama babama armağanlar vermişlerdi. Babam bu armağanlarla pek öğünürdü.

— 127 —

Yeterince büyüüp de çevremde olup bitenleri anlamaya başladığımda, ulusumuz yasa bürünmüştü. Din adamları, yer ve gökteki doğa olaylarını yorumlayarak, elli iki yılda bir, dünyamızın yok olacağını söylüyorlardı. İşte, yine o uğursuz elli ikinci yıl yaklaşmaktaydı. Ulusça, dayanılmaz korkular içindeydik. Din adamları, sık sık tapınaklarla toplantılar düzenliyorlardı. Halka dünyanın batmak üzere olduğunu söylüyorlardı. İnsanlara, tanrılara yakarmayı öğütüyorlardı. Bizler de yemeden içmeden, gece gündüz demeden, tanrılara yakarıyorduk. Herkesin dileği tekti. Hepimiz, «N'olursu-nuz yüce tanrılar, dünyamızı batırmayın. Bu güzel yeri insanoğluna bağışlayın!» diyorduk.

Daha sonra, din adamları, günlerce, tapınaklara kapandılar. Dünyayı yok edecek olan tanrılara yalvardılar. Kurbanlar adadılar. Yakarış törenleri sona erince, tapınaklardan çıktılar. Kurban törenlerine başladılar. Din adamlarınca kurban seçilen kişi, bu kez yetişkin bir erkekti. Adamı, tapınağın önüne getirdiler. Diri diri derisini yüzdüler. Din adamlarından biri bu deriye büründü. Orta yerde koşuşturarak, tanrılara yakarmaya başladı. Derisi yüzülen adamın acı dolu haykırıları, onunkini bastırıyordu. Ama, halktan ses çıkmıyordu. Kurban, acı içinde çırpına çırpına ölünceye dek, bu tören sürdü. O gece elli iki yıllık süre doldu. Ama, dünya batmadı. Din adamları, derisi yüzülen kurbanın, tanrıları hoşnut kıldığını açıkladılar. Tanrıların dünyaya elli iki yıl daha var olma izni verdiklerini belirttiler. Öyle sevindik ki!.. Kurbanın çektiği acıyı filan tezden unuttuk. Yaşama yeniden dört elle sarıldık.

Ne var ki, sevincimiz pek uzun sürmedi. Yeni bir sorun, ulusça yüreğimizi kararttı. Topraklarımız, sanki bize küsmüştü. Ülkede, giderek artan kıtlık insanları kasıp kavuruyordu. Üstelik, soyluların, din adamlarının, bilginlerin, bu durumu umursadıkları yoktu. Ama, gün geldi. Onlar da paylarına düşen ürünle doyunamaz oldular. İşte o zaman, halka kan kusturan kıtlık sorununa eğildiler. Ama, geç kalmışlardı.

Soylular, bilginler, din adamları, o güne dek köylüyle tarımla toprakla hiç ilgilenmemişlerdi. Köylü, atalarından gördüğü gibi ormandan tarla açıyordu. Yine dededen kalma yöntemlerle ürün kaldırıyorlardı.

Soylular, din adamları ve bilginler bu emeksiz üründen paylarını alıp keyiflerine bakıyorlardı.

Gide gide, ülkenin çevresini saran ormanlar yok olmuştu. Ağaç yakılarak elde edilen bitek topraktan, ancak üç beş yıl ürün alınabiliyordu. Sonra toprak, verimsizleşiyordu. Gübreleme bilinmediğinden, köylümüz, verimsiz tarlayı bırakıyordu. Ormanı yakarak yeni tarla açmaya girişiyordu.

Verimsiz tarlalara, ormandan getirilen fidanlar dikiliyordu. Ama, onların ağaç olması çok zaman istiyordu. İşte bu açmaz nedeniyle kıtlığın pençesine düşmüştük.

Bilim adamlarımızın, gök bilim ya da matematik üzerinde yaptıkları çalışmalar ve bilimsel buluşlar, karın doyurmuyordu. Binbir emekle oluşturulan görkemli tapınaklar ve akıllara durgunluk veren takvim anıtları da açlığımızı gidermiyordu.

Hiçbir işten anlamayan, hazırcı soylularla bilim ve din adamlarının durumları, bizlerden daha kötüydü.

Tümünün de altını, parası, değerli eşyası ve takıları vardı. Bunları bir avuç mısırla değiştirmek için köylülere yalvarıp duruyorlardı. Giderek, köylüde de tek tane mısır kalmadı.

Açlıktan ölenlerin sayısı artınca, ulusça göçe karar verildi. Hep birlikte o güzelim kentleri, görkemli anıtları bırakıp kuzeydeki ormanlık bölgeye taşındık. Burada da ister istemez, eski düzen kuruldu. Köylüler, ormanları yakarak, yeni tarlalar elde ettiler. Bol bol ürüne kavuştuk. Kıtlıktan yılmış olan halkımız bir daha eski topraklarımıza dönmedi. Kentler, tapınaklar, doğa olaylarıyla yıpranıp yıkıldı. Kalıntılarsa, yeniden gelişen ormanların arasında kalarak, tarihe karıştı.

Ormanın derinliklerine gizlenen görkemli Maya ülkesi, ancak yüzyıllar sonra kazıbilimcilerin gözüne takıldı. Ormana tutsak olan kentlerimiz, tapınaklarımız, gün ışığına çıkarıldı. Atalardan kalma değerli bir armağan olarak insanlığa sunuldu.

Sevgili babacığım bu sonucu nereden bildiğimi, merak ediyorsun, bunu seziyorum. Ruhum, yüzyıllar sonra yine o topraklarda bir kız çocuğun bedenine girdi. Kazıbilimciler, yöremize geldiklerinde, ailece onlara yardım ettik. Onlar da bize bol para verdiler.

Ormanın derinliklerinde ağaçların arasında ortaya çıkan tapınak kalıntılarını görünce, ölçüsüz coşkuya kapılmıştım. O zaman, bunun nedenini kavrayamamıştım. Çünkü daha önce oralarda yaşadığımın bilincinde değildim. Ancak şimdi, anıları birbirine bağlayarak, olayları belleğimde diriltiyordum. Kazıbilimcilerle kutsal kuyuya da gitmiştik. Kazı uzmanları, kuyunun dibine ulaşmışlardı. Oradan geçmişte, tanrılara kurban edilen insanların iskeletleriyle değerli armağanları çıkartmışlardı. Bu olayları izlerken, içimde tanımlayamadığım bir

tedirginlik, hatta korku belirmişti. Geçmiş yaşamımda, kutsal kuyuya kurban edildiğimin bilincinde değildim. Ama, orada kötü bir şeyler olduğunu sezinlemiştim. Durumu ancak şimdi, açık seçik değerlendirebiliyorum...

— 128 —

— 129 —

F.:9

Sevgili babacığım, yüzyıllar geçtikçe, ruhum beden değiştirmeye iyice alıştı. Kiminde yoksul, kiminde varlıklı aileler içinde dünyaya geliyordum. Kimi zaman hiç serüvensiz, sıradan bir yaşam sürerek, ölüp gidiyorum. Bu süreçleri açık seçik anımsayamıyorum. Kimi zaman da yaşamım, acı tatlı pek çok serüvenle dopdolu geçiyordu. Bu yaşam süreçlerini ise apaçık anımsayabiliyorum.

Şu anda belleğimde, Orta Asya'daki yaşamım, pırıl pırıl belirdi. Babam, yüce Türk Yabgularından birinin tümen başıydı. Görkemli bir çadırda doğmuştum. Çok güzel bir anam vardı. Kapkara saçları, coşkun bir nehir gibi topuklarına dek uzanırdı. Babamı pek seyrek görürdüm. Çokluk, askerlerinin başında bulunurdu. Obamız, yüksek bir yaylaya kurulmuştu. Burada herkes, kıl çadırlarda yaşardı. Yılda bir babam, anamı, erkek kardeşlerimi ve beni Ötü-ken'e götürürdü. Ulu kağanımız orada yaşıyordu. Ötüken'i çok severdim. Hele kardeşlerim, kağan oğulları tiginlerle oynamaya doyamazlardı. Tiginler, öyle çok, öyle değişik oyunlar bilirlerdi ki!.. Kardeşlerim şaşar kalırlardı. Ben de kağan kızlarına özenmekten kendimi alamazdım. Herbirinin, ipekten, gözalıcı giysileri vardı. Üstlerine giydikleri ceketler de yumuşacık hayvan postlarından yapılmıştı. Bizlerse, anamızın dokuduğu kumaşlardan başka kumaş tanımazdık. Kışın, üstümüze giydiğimiz gocuklar, yabanıl hayvan postlarından yapılırdı.

Kağan bizleri sarayında öyle bir ağırladı ki!.. Şölenler, pek şenlikle olurdu. Sofrada, sütlü buğday çorbası, türlü av etleri, yoğurt, ayran ve at sütünden yapıma kıymız sunulurdu.

Yemek sırasında aşıklar, kopuk çalarak, türkü söylerlerdi. Kağan ve eşi Hatun, bizlere karşı büyüklük taslamazlardı. Babam, kağanın devlet işlerini Hatunla birlikte yürüttüğünü söylerdi. Yılda bir yapılan bu tören günlerini özlemle beklerdik.

Kağan, her yıl, belli bir günde, uç beyi olan Yabgularını, tümen beylerini, yüzbaşılarını, on başlarını, sarayına buyur ederdi. Bu toplantılara, devlet yönetiminde görevli olan Tarhanlar, Apalar, oğulları Tiginlerle gelinleri Kançuylar da katılırdı.

Önce görkemli şölen sofralarında güle söyleye yenilir içilirdi. Sonra, hep birlikte, kutsal mağaraya gidilirdi. Orada, tanrılara kurbanlar kesilirdi. Bu mağara, Ergenekon destanında adı geçen mağaraydı. Ana dilimizi konuşup anlamaya başladığımızda, büyükler bizi eğitmeye girişirlerdi. Geçmişimizi, atalarımızı, gelenek, görenek ve törelerimizi bir bir anlatırlardı. Ergenekon destanı, soyumuzun türeyişini anlatırdı. Bu söy-

— ion —

lenceyi, anamın ağzından dinlemeye doyamazdım. Ergenekon destanına göre, Türk soyu, dişi bir kurttan geliyordu. Bu dişi kurt, kutsal mağarada yaşamıştı. Türk soyunu orada oluşturup üretmişti. Mağarada, bu nedenle kurbanlar kesilip dualar ediliyordu.

Anam, sadece Ergenekon'u anlatmazdı. Daha başka destanlar da anlatırdı. Hele bir Oğuz Kağan destanı vardı ki!.. Onu dinlerken, koltuklarım kabarırdı.

Anamın dediğine göre, Oğuz Kağan, Türk'lerin ulu atasıydı. Bozkırlarda şimşek gibi at koşuran, uçan kuşu mızrağıyla yere çakan, gö-züpek Türk boylarını, Oğuz Kağan biraraya getirmiş. Bu birlikten, giderek büyük bir Türk ulusu oluşmuş. Bu korkusuz boylara baş olan Oğuz Kağan da öylesine güçlü, yiğit ve yürekliymiş ki!.. Adına destanlar düzülmüş.

Söylenceye göre, Oğuz Kağan, kırk gün ana sütü emmiş. Sonra yürümeye ve konuşmaya başlamış. Üç yaşında silah kuşanmış. İnsanlara kan kusturan koca bir ejderhayı, tek başına öldürdüğünde, henüz çocuk, denecek yaştaymış. Atına bindi mi, yel gibi eser, toz gibi savru-lurmuş. Onun gibi ok atan, mızrak sallayıp pala çalan yokmuş. Düşmanlarına göz açtırmazmış. Ama, dostlarına da yürekten bağlıymış. Ele avuca sığmayan ünlü Türk cenkçileri, onun erdemlerini öğrenince, kendiliklerinden gelip Oğuz Kağan'ın buyruğuna girmişler. Böylece Türk Devleti, daha da güçlenmiş. Komşuları olan Çin'liler, bu durumdan tedirgin olmaya başlamışlar. Günden güne kartopu gibi büyüyüp güçlenen Oğuzları parçalayarak, yok etmeye karar

Yaşadığımız yaylada kış uzun sürerdi. Soğuk günlerde, güneş batınca, çevreye aç kurtlar inerdi. Bu yüzden, hava kararınca, çadırlarımıza kapanırdık. Anam, karnımızı doyurur, sonra da uykumuz gelinceye dek masal ve söylene anlatırdı.

Dede Korkut masallarına başladı mı, kardeşlerimle birlikte hemen çevresini alırdık. Masallar sürerken, çevresinde oluşturduğumuz çemberi, öylesine daraltırdık ki!.. Anamız: «Çocuklar, neredeyse ağzıma gireceksiniz. Azıcık açılın çevremden.» diye çıkışmak zorunda kalırdı. En çok da Deli Dumrul'u severdim. Bamsı beğreye acırdım. Karahan'a öfkelenirdim. Kardeşlerim, masallardaki yiğitlerin serüvenlerini dinlerken, sanki, o yiğitlikleri kendileri göstermişcesine şişinirlerdi. Sevdikleri uğruna göz yaşı döken kızların serüvenleri de beni ağlatırdı.

Bu masajlar, Dede Korkut'un öğüt dolu sözleriyle sona ererdi. Söz sırası, ona gelince, hepimiz derlenip toparlanırdık. Saygıyla anamın önünde diz çökerdik. Anam da Dede Korkut'un sözlerini, benzer saygıyla yinelerdi. Anam, onun kutsal bir Türk atası olduğunu söylerdi. Dede Korkut'un bilgeliğini, şairliğini, hatta biliciliğini, saygınlığını, anlata anlata bitiremezdi. Kendisinin, ikiyüz doksan beş yıl yaşadığını söyleyerek, onun insanüstü kişiliğini pekiştirirdi. Dede Korkut'un oniki Türk boyunun yaşamlarını, gelenek, göreneklerini ve kahramanlıklarını anlatan, oniki destanı vardı. Büyük küçük hepimiz, bu destanları dinlemeye do-yamazdık. Babamın, bizi görmeye geldiği günleri, bayram sayardık. Kucak dolusu armağan getirirdi. Gelişini kutlamak için obada şenlik düzenlenirdi. Gençler, cirit oynarlardı. Ok ve mızrak gösterileri yapılırdı. Oba halkı, katışıp şölen sofrası kurarlardı.

Bu sofralarda güle eğlene yemek yenirdi. Sonra babam, askerleriyle sınır boylarında yaptığı akınları anlatırdı. Obaca, askerlerimizin başarılarına sevinir, karşılaştıkları tersliklere üzülürdük.

Babam, bizimle kaldığı süre, hiç boş durmazdı. Çokluk, erkek çocuklara at koşturma, at üstünde düşmanla vuruşma, alıştırma yaptırırdı. Babam, tüm silahların ustasıydı. Silahları iyi kullanmakla kalmazdı. Onları yapmasını da bilirdi.

Obada kaldığı günlerin kimini de bu işle geçirirdi. Açıklık bir alana koca bir ateş yaktırırdı. Gençlere körük bastırıp demir dövürürdü. Bu çalışmalar sonunda ortaya öyle güzel kılıçlar, mızrak, ok uçları ve kalkanlar çıkardı ki!..

— 132 —

fi

Bu günler de gençleri çevresine toplar, hayvan kemiklerinden yay yapmayı öğretirdi. Annem, babamın yaptığı yayların, okları, ötekilerden çok uzaklara fırlatıldığını söyleyerek böbürlenirdi.

Obamızda, atın ayrı bir yeri vardı. Özellikle erkek çocuklar, yürümeye başlar başlamaz, tek başına at sırtına oturtulurdu. Biz kızlar da iyi at binicisiydik. Oba içinde herkesin en değerli varlığı attı. Tüm Türk'ler, ata bu gözle bakarlardı. Hepimiz, atalarımızın atı evcilleştirip insanlığın hizmetine sunmasıyla öğünürdük.

Gerçekten, atı biz Türk'ler evcilleştirmiştik. En iyi atı Türk'ler yetiştirirdi. Türk erkeklerinin üç tane onur simgesi vardı: Atı, silahı, eşi. Bunlara el uzatanı ya da göz koyanı yaşatmazlardı.

Babam, askerlerinin başına dönünce, obada yeniden tekdüze yaşam başladılar. Halkımız çok çalışkandı. Oba içinde, hiçkimse boş durmazdı. Herkes bir görev üstlenmişti. Kimi, obanın keçilerini, öküzlerini, koyunlarını güderdi. Kimi at sürülerini besleyip eğitirdi. Bazı kimseler, hayvanların tüylerini, kıllarını kırparlardı. Kadınlar, bu yünleri kılları eği-rip bükerek, ipliğe dönüştürürlerdi. Bir bölük obalı da bu ipliklerle çadır-lık çul, kilim, giysilik kumaş, torba, harar, çuval, heybe, dokurdu.

Obamızda bir Yeti nine vardı. İp boyamada onun üstüne yoktu. Kimi günler, dağ tepe dolaşır, boya verici bitki kökleriyle yaprak ve çiçek toplardı. Sonra kazan başına geçer, obalı kadınların ipliklerini istedikleri renge boyamaya koyulurdu.

Anam, al rengi pek severdi. Her yıl, kucak dolusu yün topağını ala boyatırdı. Onları, ak, kara, ve boz renkli yumaklara karıştırarak, kilimler, heybeler, yastıklar dokurdu. Çoraplar, hırkalar, başlıklar, ellikler örerdi. Yeti Nine'nin boyadığı iple, hiç solmazdı. Kumaş eskir, boya capcanlı kalırdı. Ünü, komşu obalara bile yayılmıştı.

Kimi kadınlar ona gelir, boyadaki ustalığının gizlerini sorarlardı. Yeti Nine, bilgisini kimseden esirgemezdi.

Obanın kızları, beş yaşından itibaren, ip bükmeyi, yün taramayı, ya da bez, çul, çuval dokumayı öğrenmeye başlarlardı. Hayvanlardan süt sağmayı, yoğurt, peynir mayalamayı, et tütsülemeyi, hamur yoğurmaya, bazlama, ekmek yapmayı da küçük yaşlarda öğrenmek zorundaydık.

Erkek çocukların eğitimi de hemen aynı yaşlarda başlardı. Onlara da hayvan gütmeye, hayvan kesme, deriyi hiç yırtmadan post çıkarma, deri tabaklama, yün ya da kıl kırma, at sütünden kıyma yapma, çadır

- 133 -

direği yontma, işleri öğretilirdi. Bazı çocuklara semercilik, eğercilik, palan ve at koşumu yapma sanatı belletilirdi. Kimileri, demir döğmeyi, silah yapmayı öğrenirken, kimileri tekerlek ve araba yapan ustaların yanına çırak olarak verilirdi. Bazı konular ise erkek kız ayırımı gözetilmeden, her çocuğa öğretilirdi. Örneğin: Toprağı işlemek, tohum ekmek, ürün kaldırmak, hayvan beslemek, at binmek, düşmandan kendini ve obayı savunmak, göç düzenlemek, göçe katılmak...

Obamız göçebeydi. Çokluk uzun yolculuklara çıkılırdı. Bu yüzden, göç sırasında arabaların üstüne çadır kurulurdu. Aileler; yol boyunca günlük yaşamlarını bu çadırlarda sürdürürlerdi. Kardeşlerimden biri,] göç sırasında bu arabalı çadırda doğmuştu. Ne var ki, obamız, epe\ bir süredir göçmüyordu. Yıllar önce yurt edindiğimiz yayla, hem bitek hem sulaktı. Havası da çok güzeldi. Bu nedenle obanın yaşlıları ve babam gibi yiğitleri, boyumuzun burada yerleşmesine karar vermişlerdi.

Bu karardan sonra, çevrede tarlalar açıldı. Hayvancılık yanında tartmada başlandı. Hem kendimiz bol bol doyunuyorduk, hem de hayvanlarımızı kolayca besliyorduk. Rahat ve mutlu bir yaşam sürüyorduk.

Arada bir, mutluluğumuzu gölgeleyen olaylar olmuyor değildi. Biz-j leri mutsuz kılan olayların en önemlisi ölümdü. Çünkü birbirimizi çok seviyorduk. Ölümle ayrılmak çok acı geliyordu.

Büyükler, dünyanın ve yaşamın, yer, gök, yeraltı ve su tanrılarınır elinde olduğunu öğretmişlerdi. Bir de çocukları koruyan yüce bir tanrı vardı. Adı Umay'dı. Annem hergün, bizi koruması için yüce Umay'a yay karışta bulunurdu.

En büyük tanrımız, gök tanrısıydı. Annem, onun sonsuz bir güç sahip olduğunu söylerdi. Doğum ve ölüm, onun isteğiyle gerçekleşiyordu. Gök tanrısı, gerektiğinde, kağanları bile cezalandırıyordu. Büyüklerimizin dediğine göre, yer, su tanrılarıyla tanrıça Umay, yeryüzündeki iy ruhlerden oluşmuştu. İnsanı kötülüklerden onlar korurlardı. Ölmüş ata (arımızın ruhlarının da bizleri koruduğuna inanırdık.

Oba içinde biri öldü mü, halk hemen acı çığlıklarla ortalara dökülür, dü. Ölen kişi yas çadırına konurdu. Sonra yağ dediğimiz, ölüm töreni ne başlanırdı. Ölü için kurban edilen at ya da koyunlar, çadırın yakınına dizilirdi. Sonra, ölünün yakınları ata binip çadırın çevresinde yedi kc dönerlerdi. Bu sırada, yüzlerini bıçakla çizip kanatır, çığlıklar atarak, işle rinin acısını dışa vururlardı.

Ölü hemen gömülmezdi. Eğer, o sırada mevsim yaprak dökümüyl se, ölü, ağaçlar yeniden yeşerinceye dek, çadırda bekletilirdi. Ölüm ola-f

yi ilkbaharda olmuşsa, bu kez sonbahara deyinröü öTdüğüyerdei di.

Gömme günü gelince, önce, ölenin atı yakılır, külleri bir kaba konurdu. Sonra ölü gömüte yerleştirilirdi.

Yanına, atının külleriyle sağlığında kullandığı silahlar, önemli eşyalar ve ölüye verilen armağanlar konurdu.

Ölünün yakınları, gömme töreni sırasında, yeniden kurbanlar keserlerdi. Gömütün çevresinde at koştururlardı. Bu sırada, yüzlerinde yaralar açarak, çığlık çığığa bağırışlırdı. Gömütün çevresine toplaşan sı-ğitçılarsa, tüyler ürpertici haykırışlarla ölüye ağıtlar düzerlerdi. Bu ağıtlarda çokluk, ölenin kişiliği öğülürdü. Yaşarken, yaptığı iyilikler, gösterdiği yiğitlikler, anlatılırdı.

Ölen kişi, savaşta düşman öldürmüşse, gömütün üstüne öldürdüğü düşman sayısınca «balbal», denen onur taşlarından dikilirdi. Savaşta öldürülen düşmanların, öteki dünyada, ölüye hizmet edeceğine inanırdık.

Sevdiklerini yitiren kimseler, acılarını ve yaslarını belirtmek için saçlarını ve kulaklarının bir parçasını keserlerdi. Ölüm olayı ve yas törenleri, obanın dirliğini yok eder, neşesini döndürürdü. Uzun süre, kimsenin yüzü gülmezdi.

Toprağa yerleşmekte olan obamız, çadır öbeklerinin ötesindeki düzlüğü gömütlük edinmişti. Yıllar geçtikçe, gömütlükteki tümsekler, çoğalıyordu. Yaşım büyüdükçe, bu durumun bilincine daha çok varıyordum. Bir gün yakınlarımı yitireceğimi düşününce, içimi dayanılmaz korkular sarıyordu.

Böylece yıllar geçti gitti. Günün birinde korktuğum başıma geldi. Sevgili anamızı yitirdik. Ailece yasa burunduk. Babam yağ sırasında aslan kükremesini andıran çığlıklar atarak, tüm saçlarını yoldu. İki kulağını birden kesti. Ama, nice ağlasak, nice bağırsak, anamız geri gelmeyecekti. Bunu biliyorduk. Büyükler, anamızın ruhunun kuş olup bizi gözetmekte olduğunu söylüyorlardı. Kardeşlerimle buna inanıyorduk.

Çevremizde ötüşüp duran kuşların arasında, anamızın ruhunun bulunduğunu düşünerek, hep onun istediği gibi davranmaya çabalıyorduk.

Bir süre kardeşlerime analık ettim. Sonra babam beni, tümeTiinde-ki yiğitlerden biriyle evlendirdi. Kendisi de ister istemez, obamızdan bir kızla evlendi. Giderek, ben de ana oldum. Çocuklarımı öylesine sevdim ki!.. Ne var ki mutluluğum uzun sürmedi. Yiğit eşimle sevgili babam, savaşta öldüler. Dayanılmaz acılar, kara kara yaşlara burundum. Genç yaşında ruhum, güçsüz düşen bedenimden ayrıldı.

134 -

— 135

Çok geçmeden, Orta Asya'da, yine bir Türk kızının bedeninde yaşama döndüm. Bu kez babam göçebe değil, kentli bir Türk'tü. Kendisi kağan sarayında yazıcıydı. Güzel bir konağımız vardı. Anam kardeşlerimle beni alır, sık sık saraya götürürdü. Yüce Kağanımızın Hatunu, bizleri çok severdi. Anamla Hatun söyleşirken, bizler de tiğınler ve küçük hatunlarla neşeli oyunlar oynardık. Arada bir saraydaki geleneksel şölenlere de katılırdık. Babam, sürekli olarak okuyup yazmaktan hoşlanan bir insandı. Evimize sık sık bilginler, düşünürler konuk olurdu. Bu konuklar içinde en çok İbni Sina'ya ilgi duyardım. O babamın yakınıydı. Buhara kentinde yaşıyorlardı. Çok sevdiği annesi o çocukken hasta düşmüştü. Uzun yıllar yatağa çakılıp kalmıştı. Babası, babam gibi saray yazmanıydı. Bu yüzden çocukluğu bilginler, düşünürler, şairler arasında geçmişti.

İbni Sina'yı tanıdığım da oldukça gençti. Buna karşın babam ona, kendinden yaşlı ve saygın bir kişi gibi davranıyordu. Birlikte yürürken, önüne geçmiyor, sofrada o yemeğe elini uzatmadan, kendisi başlamıyordu. İbni Sina, konuşurken, büyük bir dikkatle dinliyor, kesinlikle sözünü kesmiyordu. Başta annem olmak üzere ailece, babamı örnek alıyorduk. Bizler de İbni Sina'ya olağanüstü bir saygı gösteriyorduk. Ama, çok geçmeden anladım. İbni Sina'nın saygınlığı bilginliğinden kaynaklanıyordu.

Kendisi, babamın yakın akrabasıydı. Kağanımız, onu saray kütüphanesinde inceleme yapması için bizim kente buyur etmişti. Biz de kendisini, evimizde ağırlıyorduk. Bilgisiyle olduğu kadar alçak gönüllülüğü, şakacılığı, hoşgörüsüyle de bizleri kendine bağlamıştı. Hepimiz, evimizde güneş gibi parlayan bu değerli konuğu, hoşnut edebilmek için çırpınıp duruyorduk.

İbni Sina sık sık, saraya, kağan sofrasına çağırılıyordu. Çocukluk bu yemeklere babam da katılıyordu. Bu sırada yapılan söyleşileri anlata anlata bitiremiyorduk. Kağanımız, İbni Sina'yı dinlemeye, onunla söyleşmeye doyamıyordu. Bu yüzden sofraya oturumları, gün ışınıncaya dek sürüyordu.

İbni Sina'nın saraya çağrılı olmadığı günler, hepimiz bayram ederdik. Çünkü, kendisini evimizde doya doya dinlemeye fırsat bulurduk. Bir gün, ailece çevresini almış, babamla söyleşilerini izliyorduk. Birden, yedi yaşındaki kardeşim, çocuk saflığıyla İbni Sina'ya şu soruyu sordu:

«Ben de büyüyünce, sizin gibi bilgin olmak dileğindedim. Nasıl bilgin olunduğunu öğretir misiniz?»

Başta babam ve annem olmak üzere, kardeşime dik dik baktık. İbni Sina'nın karşısında, bacak kadar çocuğun konuşması ayıptı. An-

nem, kendisine bunu öğüttemtştrrtatta, onûTi söyfeşiye katıtmasrni hiçbirimiz istememiştik. Yüce konuğumuza karşı çocukça bir saygısızlık yapmasından korkuyorduk. İşte korktuğumuz başımıza gelmişti. Ne var ki, durum hiç de düşündüğümüz gibi olmadı. İbni Sina, kardeşimin sorusunu içtenlikli bir gülümsemeyle karşıladı. Sonra şunları söyledi:

«Şimdi, kendi çocukluğumu anımsadım. Birgün, babamın bilgin dostlarıyla söyleştiği sırada, konuklardan birine, ben de bu soruyu sormuştum. O da bana kendi yaşamından örnekler vererek, nasıl o düzeye geldiğini anlatmıştı. Şimdi sıra bende. Kısaca yaşamımı anlatayım. Beğenirsen örnek edinirsin.

Çocukluğumda çevremde olup biten herşeye ilgi duyardım. Önüme çıkan herkese soracak bir soru bulurdum. Her şeyin nedenini, niçi-nini, merak ederdim. Ailem, bu davranışlarımı hoşgörüsüyle karşıladı. Sevgili anam, hastaydı. Onu üzmemeye özen gösterirdim. Ama, sorularımın babamı pek yorardım.

Babam ister istemez, beni küçük yaşta eğitmeye başladı. Okuma yazmayı zorlamadan öğrendim. Çünkü, okumanın, meraklarımı gidermede, çok değerli bir anahtar olduğunun bilincindeydim. Babam, matematik, şiir, müzik, güzel konuşma, derslerinin temelini attı. Sonra; «Sana bildiklerimi öğrettim. Ama, sen bilgiye doymuş değilsin. Daha fazlası için öğretmen bulacağım.» dedi. Öylesine sevindim ki!..

Böylece, günümüzün ünlü bilginlerinden ders almaya başladım. Bir yandan geometri öğrenirken, bir yandan güzel konuşma ve doğru düşünme bilimi olan mantık çalışmalarını yapıyordum. Bazı öğretmenlerim de o güne dek yaşamış, yerli, yabancı düşünürleri tanıtıyorlardı. Özellikle ilk çağ düşünürlerinden Aristoteles'e ilgi duyuordum. Onun öğretilerini, kısa sürede kavramış ve benimsemiştik. Bu dersler dışında kalan zamanımı da kitap okumakla geçiriyordum. Ünlü Türk bilgini Fa-rabi'nin ve daha başka bilginlerin değerli kitaplarına dalınca, geceyi gündüzü hatta yemeği içmeyi unutuyordum.

Öğretmenlerimden ve kitaplardan edindiğim bilgileri, temel edinerek, yeni yeni görüş ve düşünüş yöntemleri buluyordum. 33ü aşamada, tıp bilimine olan ilgim, giderek artmaya başladı. Hiç bir doktor, sevgili annemin hastalığına çare bulamamıştı. Bu durum beni çok üzüyordu. Annem gibi çaresizlik ve acı içinde ölümü bekleyen hastaları düşündükçe, daha çok tıp kitabı okurdum. Okumak yetmedi. Bu konuda beni yetiştirecek öğretmenler edindim. Onlarla birlikte, araştırmalara deneylere giriştim.

136 —

— 137 —

Hayvanlar üzerinde yaptığım incelemeleri, daha sonra ölümlerde denedim. Ölümleri kesmek, iç organlarını incelemek, bana çok yararlı oldu. Ne var ki, bu büyük günah sayılıyordu. Bu yüzden başım bir kaç kez derde girdi. Ama, korkmadım. Bu tür çalışmaları gizlice yürüttüm, insan yapısını iyice tanıdığım için, hastaları kolayca tanımlamaya başladım. Kısa sürede, her yerde aranan bir doktor oldum. Annem, ölmüştü. Ama, hasta kişileri acıdan kurtararak, onun ruhunu hoşnut kıldığıma inanıyordum.

Ünüm, Kağana da ulaşmıştı. Kağanımızın oğlu hastaydı. Doktorlar, derdine çare bulamıyorlardı. Kağan, hastayı bir de benim görmemi buyurmuş. Koştum gittim. Tepeden tırnağa incedim. Bu sırada Kağan, yanımızda bulunuyordu. Hastanın bileğini uzun süre avucumun içinde tutmamı, yadırgamış. Bunun nedenini sordu.

«Prensimizin yürek atışlarını sayıyorum.» dedim. Şaşırdı. Nabız konusunu açıkladım. Şaşkınlığı daha da arttı. Nabız yoluyla kalp atışlarını sayma, benim buluşumdu. Daha önce hiç kimse bunu bilmiyordu.

Prene verdiğim ilaçlar, onun kısa sürede iyileşmesini sağladı. Bunun üzerine Kağanımız çok sevindi. Beni armağanlara boğdu. Sonra da kendisinden bir dileğim olup olmadığını sordu. Dünyaca ünlü Buhara

kütüphanesindeki kitapları okumak istediğimi söyledim. Bu kütüphane, değme bilginlere açılmazdı. Kağan anahtarını bana verdi. Böylece bilgilerime eşsiz bilgiler katma olanağı buldum. Bu arada, tıp konusunda yaptığım tüm araştırma inceleme ve deneyleri, yazıyordum. Hastalara yaptığım ilaçları, aldığım sonuçları da yazmayı aksatmıyordum. Böylece, çok çeşitli hastalık tanımlarını, ilaç formüllerini ve iyileştirme yöntemlerini içeren, büyük bir kitap oluşturmayı amaçladım. «Tıbbın Kanunları» adını vereceğim bu kitabı, tüm doktorların ve hastaların yararına sunacağım. Ne var ki, bunca çalışmaya karşın, hâlâ da bilgi peşinde koşmaktan kendimi alamıyordum. Aylarca süren yorucu ve tehlikeli bir yolculuğu göze alıp Buhara'dan buraya geldim. «Böylesine zorluğa katlanmanın tek nedeni, saray kütüphanesinde bulunan çok değerli kitapları okumaktır.» dedi. Küçük kardeşim, sevinçle yerinden fırladı. Varıp İbni Sina'nın elini öptü. «Sizi örnek edineceğim. Çok çalışıp büyük bir bilgin olacağım.» dedi. İbni Sina, sevecenlikle kardeşimin sırtını sıvazladı. Ona, hayır duaları etti.

— 138 —

Babam, «Verdiğiniz değerli bilğiferteTçİrilZİ ışıklandırdınız. Sizin gibi bir akrabam olduğu için onur duyuyorum. Ama, artık, bu onuru tüm insanlarla paylaşacağız. Çünkü, siz insanlığa hizmet eden büyük bir Türk bilgini olarak, tarihe geçeceksiniz. Ne mutlu bizlere!» diyerek, hepimizin duygularını dile getirdi. Zaman ilerledikçe, ölümsüz Ece'nin sabırsızlığı artıyordu. Ne var ki, çok geçmeden sesi ölgünleşmeye başlıyordu. Dudaklarını kıpırdatacak gücü kalmayınca, ister istemez susuyordu. Büyük Türk bilgini İbni Sina ile ilgili anılarını anlatırken, yine yorgun düşmüştü. Bn. kazıbilimci, onun bir an suskunluğa geçmesini değerlendirdi. Hemen, kolundan kavrayıp dinlenme çadırına götürdü. Kazı kurulundaki dünyaca ünlü doktorlardan biri, İbni Sina konusu açılınca, aşırı coşkuya kapıldı. İbni Sina ile ilgili daha sonraki gelişmeleri, izleyicilere duyurmak istedi. Haber görevlileri onun bu isteğini hoşnutlukla karşıladılar. Yaşlı doktor televizyona şu açıklamayı yaptı. «Ölümsüz Ece'nin tanıttığı İbni Sina, tıp konusunda insanlığa çok önemli hizmetlerde bulunmuştur. «Tıbbın Kanunları» adlı kitabı, bugünkü tıp bilimine temel olmuştur. Batılılar, İbni Sina'ya (Avicena) adını vermişlerdi. Kendisi, milattan sonra 980 yılında Orta Asya'da Buhara kentinde doğmuştu. Buna karşın, ünlü kitabıyla, yüzyıllarca Avrupa'da tıp bilimine önderlik yaptı. 1510 yılında İtalya'da latince olarak basılan «Tıbbın Kanunları» uzun süre, Avrupa üniversitelerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. Öğrenciliğim sırasında bu ünlü kitabı görme olanağı bulmuştum. Kitabın kapağında, yan yana oturmuş üç tıp bilgininin resmi vardı. Ortada, büyük Türk bilgini İbni Sina, onun sağında, Yunan tıp bilgini Galenos, solunda ise, ünlü doktor Hipokrat oturmaktaydı. İbni Sina'nın başında gösterişli bir Kral tacı vardı. Dizlerinin üzerinde ünlü yapıtı «Tıbbın Kanunları» duruyordu. Resminin altına «Avicena» adı yazılmıştı. Bu resimde İbni Sina dünyaya tıbbın Kralı olarak sunuluyordu. Bu kitap öylesine ağırdı ki bir insan zorlukla taşıyabilirdi. Bin yıl önce, İbni Sina'nın ilaç yapımında kullandığı bitkiler^ günümüzde de aynı amaçla kullanılmaktadır. İbni Sina'nın bazı önemli hastalıklara değgin görüşleri, bulguları, bugün de geçerlidir. Kendisini insanlık adına saygıyla selamlıyoruz.»

İnsanlar, İbni Sina olayının coşkusu içindeyken, ölümsüz Ece, yeniden ekranlarda belirdi. Dinlenme ve beslenmeyle az da olsa, kendini toplamıştı. Yüzündeki tatlı gülümseyiş, görenlerin gönlünü şenlendirir-

— 139 —

f
!

yordu. Konuşmasını sabırsızlıkla beklemekte olanlar, Ece'nin belleğinde, mutlu anıların belirmediğini sezinlediler. Ece, belirgin bir coşku içinde konuşmaya başladı. «Sevgili babacığım, ölümsüzleşmenin üzerinden ikibin yılı aşkın süre geçti. İnsanoğlu bu süreç içinde öylesine gelişti, öylesine akıl almaz bilgilerle donandı ki!.. Anlatmam olanaksız. Dünya artık senin bildiğin tanıdığın dünya değil. İnsanlar da öyle. İnsanlığın gözündeki perde giderek yok olmakta. Yeni yeni düşünce ve bilgilerle gözleri açılan insanlar durmadan, yeni buluşların peşine düşüyorlar. Doğaya, dünyaya, evrene ve birbirlerine egemen olabilmek için, olanca güçleriyle çalışıyorlar. Bir buluş bir başka buluşa basamak oluyor. İnsan, bu basamaklarla yüceldikçeyüceliyor. Ama, özündeki insancıl değerler, yüceldiği ölçüde gelişmiyor. Tersine giderek köreliyor. Bu yüzden bir bölük insan, uygarlığın doruğuna tırmanırken, bir bölüğü, daha ilk basamaklarda debeleniyor. Barut bulundu. Bunu ateşli silahlar izledi. Bu silahlar bir çırpıda binlerce insanı öldürmekle kalmıyor, insan emeğiyle oluşan pek çok şeyi de yakıp yıkıyor. Pusula da yeni buluşlardan, önceleri uçsuz bucaksız denizlere açılmaktan korkan gemiciler, pusula ile dünyayı dolaşmaya başladılar. Dünyanın bilinmedik, görülmedik kıyılarına, adalarına ulaşmayı başardılar. Bu başarıları onları çok mutlu kıldı. Ama, yeni bulunan topraklarda yaşayan insanlar, ülkelerini, özgürlüklerini, mutluluklarını yitirdiler. Bunları korumaya kalkışanlarsa canlarından oldular.

Sevgili babacığım, yüzyıllardan sonra ilk kez, ruhum, kendi topraklarımızda bir kızın bedenine girdi. Ülkemizin yerinde yeller esiyordu. Ama, başkentimizin orta yerinden geçen nehir, hâlâ akıp durmaktaydı. Üstelik, başkent dışında nehrin iki yakasını birleştiren görkemli köprü de sapasağlamdı. O zaman ülkemize yaşam kaynağı olan bu nehir, artık eskisi gibi coşkun, taşkın, deli su değildi.

Yüzlerce yil önce dost edindiği köprünün altından, yorgun argın sessizce akıp gidiyordu.

Sevgili Kral babam, şimdi geçmişi açık seçik anımsıyorum. Binlerce yıldan beri, insanlığa hizmet eden o köprüyü, ölümsüz Ece anısına, siz yaptırmıştınız. Görkemli Gudin ülkesindeki yapıtlardan hiç olmazsa birinin, bunca yıl ayakta kalması, kimbilir ruhumuzu nice mutlu kılmıştır!

Ece, bunları söylerken, bir anda, televizyon ekranlarında kazı alanı içinde bulunan tarihsel köprü belirdi. Haber görevlisi şu açıklamayı yaptı.

«Ölümsüz Ece'nin şu anda sözünü ettiği köprü, işte bu köprüdür. Bu güne değin, köprünün ikibin yıllık olduğu sanılıyordu. Ece'nin açıklamasıyla, bu tarihsel yanılğı düzeltilmiş oldu.»

Sonra Ece sözlerini sürdürdü.

«Sevgili babam, topraklarımızın üzerinden o güne değin pek çok ulus gelip geçmişti. O sıralar, Gudin ülkesinin üzerine yerleşen yeni insanlar, Orta Asya'dan gelme Türk'lardı. Bu kez, Anadolu'yu onlar yurt edinmişlerdi. Türk'lerin arasında birkaç yüzyıl yaşadım. Bu yaşam süreçleri içinde de pek çok acı tatlı günler geçirdim.

Geçmişte çektiğim acıları anlatırken, o günleri yeniden yaşar gibi oluyorum. Artık, öylesine bitkinim ki, acıya dayanacak gücüm kalmadı. Zaten, belleğimin baş köşesinde güleç yüzlü Nasreddin Hoca, sabırsızlıkla bekleyip durmakta.

O sıralar ruhum, Akşehirli bir kız bebeğin bedenine girmişti. Büyüyüp de aklım iyiye, kötüye ermeğe başladığında, ben de herkes gibi Nasreddin Hoca tutkunu olmuştum. Arkadaşlarımla sokakta oynarken hep onun yolunu gözlerdik. Bizimle konuşmasa bile, güleç yüzünü görünce, gönlümüz şenlenirdi. Hele bir de konuşursa...

Nasreddin Hoca değerli bir Türk düşünürüydü. O, insanın insanlığa ters düşen özelliklerini konu edinmişti. İnsanı iyi tanıdığı için çocukla çocuk, büyükle büyük olmasını iyi bilirdi. Kimi zaman sözleriyle davranışlarıyla bizlere neşe ve coşku verirdi. Kimi zaman da ettiklerini görüp dediklerini dinledikten sonra, ardından düşünce kalırdık.

Yine bir gün, arkadaşlarla sokakta bağırs çığırs oyun oynuyorduk. Karşıdan Hoca göründü. Herşeyi bırakıp Hocaya doğru koştuk. Bir solukta varıp çevresine doluştuk. Hoca, çok sevdiği eşeğinin üzerindeydi. Güleç yüzünden, neşe ve sevecenlik fıskırıyordu. Bir ağızdan bağırdık.

«Hoca nereye gidiyorsun?»

Hoca çocukların bu tür davranışlarına alışkındı. Bizleri, gülerek yanıtladı.

«Nereye olacak, pazara gidiyorum!»

Pazar yeri semte oldukça uzaktı. Bu nedenle kendi başımıza oraya gidemiyorduk. Arkadaşlardan biri, cebinden bir mangır çıkardı. Hocaya uzattı

— 140 —

— 141

«Aman derim Hocam, şu parayla pazardan güzel bir düdük aliver.» dedi.

Hoca, parayı aldı. Eşeğini dehledi. Vurup gidiyordu. Bir kaç çocuk önünü kesti. Hoplayıp zıplayarak:

«Bize de düdük al n'olursun bize de!» diye yalvardılar.

Nasreddin Hoca, bir baktı, iki güldü. Sonra aramızdan sıyrılıp yola koyuldu.

Gün boyu, bir yandan oyun oynadık, bir yandan onun yolunu bekledik, ikinci sırasında yolun başında göründü. Neşeyle bağırdık, coşa taşta varıp eşeğinin önünü kestik.

«Hani düdüklerimiz?»

Hoca elini heybeye daldırdı. Süslü bir kaval çıkardı. Düdük isteyen arkadaşlara verdi. Ötekiler coşku ve sabırsızlıkla oldukları yerde zıplamaya başladılar.

«Bizimkileri de ver, bizimkileri de!..»

Hoca belli belirsiz kaşlarını çattı.

«Size düdük almadım ki.» dedi.

Çocuklar dona kaldılar. Neden, diye sormalarına kalmadan, arkadaş düdüğünü öttürmeye başladı. O zaman Hoca eliyle onu göstererek, «parayı veren düdüğü çalar.» dedi. Sonra eşeğini dehledi. Vurdu gitti.

Hoca bize yakın bir semtte oturuyordu. Onu kent içinde tanımayan sevmeyen yoktu. Sözleri, serüvenleri, halkın dilinden düşmüyordu. Kim Hoca'ya değgin yeni bir olay, yeni bir öykü, yeni bir şaka duy-muşsa, hemen bilmeyenlere, duymayanlara anlatırdı. Hoca'nın komşularından birinin oğlu, arada bir bizim semte oynamaya gelirdi. Bir gün babasının Hoca ile yaşadığı bir olayı anlattı. Hepimiz şaşkırdık kaldık:

Hoca, birgün komşusunun kapısını çalmış. Kazanını ödünç istemiş. Arkadaşın babası asik suratla kazanı getirip Hoca'ya vermiş. Aradan birkaç gün geçmiş. Kazan gerekmiş. Arkadaşın babası, varıp öfkeyle Hoca'nın kapısına dayanmış, «Bre Hoca, kazanı alalı günler geçti. Ne demeye getirmezsın. Ver şunu da gideyim.» Hoca hemen koşup kazanı getirmiş. İçinde bir de küçük tencere varmış. Arkadaşın babası, tencereyi görünce, yumuşamış:

«Bu da ne Hoca?» diye sormaktan kendini alamamış.

Hoca, kurnaz kurnaz gülümseyerek:

«Sizin kazan doğurdu. İçindeki tencere, yavrusu» yanıtını vermiş.

- 142 -

Arkadaşın babası öyle bk-sevonmuş-M!,, Hemen eve eşine ve çocuklarına muştuiamış. Eşi, «Hiç kazan doğurur mu?» dediyse de adam, aldırmamış. Aslında kendisi de kazanın doğurduğuna inanmıyormuş. Ama, inanmak işine geldiği için öyle görünüyormuş.

Birkaç gün sonra, Hoca yine kazanı ödünç istemiş. Arkadaşın babası, bu kez hoşnutlukla isteğini yerine getirmiş. Hoca kazanı yüklenmiş. Türkü söyleye söyleye, evinin yolunu tutmuş.

Ne var ki, aradan günler geçmiş. Hoca'dan ses soluk çıkmamış. Arkadaşın babası varıp Nasreddin Hoca'nın kapısını çalmış. Hoca, komşusunu görünce, üzgün üzgün boynunu bükmüş, «Komşucuğum, biliyorum, kazanı istemeye geldin. Ama o öldü!» demiş.

Komşusu başından vurulmuşa dönmüş, «Sen ne diyorsun Hoca? Bakır kazanın canı yok ki ölsün! Getir şunu ver...» diyecek olmuş. Hoca kaşlarını çatarak, komşusuna çıkmış:

«Geçen gün, kazanın doğurduğuna inanmıştın. Bu gün de öldüğüne inanman gerek. Başın sağ olsun...»

Birgün yine sokakta oynuyorduk. Karşıda bir kalabalık belirdi. Oyunu bırakıp o yana koştuk. Bir de ne görelim! Hoca eşeğine ters binip yola koyulmuş. Ardından da eşeklerin üstüne kurulmuş, üç tane sarıklı adam geliyor. Hoca bir yandan eşeğini dehliyor, bir yandan sarıklı efendilere bir şeyler anlatıyor. Çevrelerine doluşan insanlarda onlarla birlikte yol alıyorlar.

Kalabalığa biz de karıştık. Hoca'nın eşeğine ters binmesine, herkes gibi bizler de gülmeye başladık. Bu şenlikli yürüyüş, kent dışındaki yol kavşağına dek sürdü. Oraya varınca, sarıklı efendiler, Hoca ile veda-laşıp komşu kentin yolunu tuttular. O zaman dostlarından biri hemen Hoca'ya sokuldu.

«Bre Hoca, eşeğe ne demeye ters bindin? Baksana herkes gülüp durmakta!..» diye çıkıştı.

Hoca hemen kendini savundu. «Ne var gülecek? Sarıklı efendiler, camideki konuşmamı dinlemeye gelen din bilginleri. Beni pek beğendiler. Bu değerli konukları yol kavşağına dek geçirmeyi uygun buldum. Ancak, eşeğime binip önlerine düşsem, onlara arkamı döneceğim. Konuklara ayıp olacak. Arkalarından yürüsem, bana ayıp olacak. Eşeğe ters binmekten başka çarem var mıydı?»

Sevgili babacığım, Nasreddin Hoca'nın serüvenleri anlatmakla bitecek gibi değil. Kendisi öylesine akıllı, bilgili bir insandı ki!.. Ama, çevre-

— 143 —

ye karşı öyle görünmemeye özen gösterirdi. Yalancılık, iki yüzlülük, do-lapçılık, aç gözlülük, acımasızlık, kıskançlık gibi insana kötü tutumları, gülünç olaylar yaratarak, yüzümüze vururdu. Bizleri güldürürken, düşündürürdü. Bu yolla kötülüklerden caydırmaya çabalarıdı.

Bir gün Nasreddin Hoca'nın öldüğünü duyduk. Bu olaya, yediden yetmişe herkes acındı. Akşehirli'ler elbirlik oldular. Onun kişiliğine özgü ilginç bir gömüt yaptılar. Dört duvardan oluşan bu gömütün, tavanı yoktu. Ama, kapısında kocaman bir kilit vardı.

Kısa sürede ünü, Akşehir sınırlarını aştı. O artık sadece, Akşehirli'-lerin değil, herkesin Nasreddin Hoca'sıydı. İnsanlığın gözünde ölümsüzler katına erişmişti. Bu yüzden halk kendisine ermiş gözüyle bakmaya başladı. Kent içinde evlenecek, oğlanla kızın ana babası, düğün kurulmadan onun türbesine gidiyordu. Düğüne öncelikle Hoca'yı buyur ediyordu. Öteki konukları, ondan sonra çağrı çıkarılıyordu. Yeni evlilerin, bu yöntemle daha mutlu ve neşeli bir yaşama kavuşacaklarına inanılıyordu.

Sıkıntılı, üzüntülü kimseler de Hoca'nın gömütünü görmeye gidince, gönüllerinin ferahladığına inanıyorlardı. Sevgili babacığım, ruhum, böylece, dünyanın çeşitli yörelerinde bedenden bedene çağdan çağa geçerek varlığını sürdürdü. Aralarında yaşadığım ulusların kimi dev adımlarıyla ilerliyordu. Kimi, olduğu yerde sayıyordu. Özellikle Avrupa kıtasındaki gelişme, baş döndürücüydü. Orada geçirdiğim yaşam süreçleri, sanki yıl değil, gün gibi akıp gidiyordu. Yaşama yeniden dönüşlerimde, akıl almaz buluşlarla gözlerim kamaşıyordu. Birlikte yaşadığım insanların gelenek, görenekleri, yaşam biçimleri artık eskisi gibi belleğimde yer etmiyordu. Bunların dışında, özümü etkileyen o denli çok şey vardı ki!.. Çokluk son yüzyıllarda, hangi ülkelerde ne tür aileler içinde yaşadığımı bile şimdi anımsayamıyorum. Ama, o yüzyılların önemli olayları belleğimin baş köşesinde açık seçik durmakta:

Gutenberg adında bir Alman, yüzlerce harfi bir çırpıda kâğıda geçiren, bir baskı makinesi yaptı. Bu buluşu, yeni buluşlar arasında yıldız gibi parladı. İnsanlar, onun baskı aygıtıyla ortaya çıkan kitapları, kapışmaya başladılar. Okumak, yazmak, öğrenmek, bilmek, eskiden, bir avuç insana özgüydü. Baskı makinesi

bulununca isteyen herkes, bu olanaklardan yararlanır oldu. Okuyup aydınlanarak, beyinleri bilenen insanlar, daha iyi daha sağlıklı düşünüyordular. Bu da yeni buluşları hızlandırdı.

Binlerce yıl önce, düşüncelerini, duygularını, görüşlerini, pişmiş tuğlalar üstüne kazıyan insan, şimdi bunu baskı makinasıyla kâğıtlara geçiriyordu. Hem de bu işi, eskiden olduğu gibi binbir emekle değil, kolayca başarıyordu.

İnsanoğlu, Gutenberg'in bu buluşuna dört elle sarıldı. Çünkü, kitabın uygarlaşmada çok etkin bir araç olduğunun bilincine varmıştı.

İnsanı artık olduğu yerde tutmak olanaksızdı. Giderek artan bir hızla yücelmeyi sürdürüyordu.

Kristof Kolomb'un, okyanus ötesinde yepyeni bir kıta bulması, insanlarda şaşkınlıktan çok sevinç ve coşku yarattı. Kolomb'un oradan getirdiği altınlar, herkesin gözlerini kamaştırdı. Öyle ki Amerika adı verilen, yeni kara parçasına, «Altın Ülkesi» gözüyle bakılır oldu.

Avrupa'da yaşayan insanların bir bölümü, yüzyıllar önce: «Taşı toprağı altın.» görüşüyle doğu yollarına düşmüşlerdi. Bu arada yer yerinden oynamış, kan gövdeyi götürmüştü. Şimdiyse onların torunları, benzer umutlarla akın akın Amerika kıtasına gidiyorlardı.

Amerikalı yerlilerin, bu coşkulu insanları, benzer coşkuyla denemeler, çok küçük canlıların neden olduğu saptandı. Ardından, bu aşamada yine, binlerce insan, binlerce insanı öldürdü.

İ Bu işler olup biterken, Tales'lerin, Demokrit'lerin, Anaksagoras'ların, Sokrat'ların, Arşimet'lerin, Aristoteles'lerin, İbni Sina'ların, Hipokrat'ların, Mısırlı Babil'li, Hint'li Çin'li bilginlerin torunları da boş durmuyorlardı.

Kimi bilginler, insanlara acı veren, onları öldüren, hastalıklarla savaşmıyorlardı. Bu savaş sırasında hastalıklara, «Mikrop» denen, çok küçük canlıların neden olduğu saptandı. Ardından, bu hastalıkları yok edecek, ilaçlarla önleyici aşular bulundu.

Ünvan, günümüze dek gelen aile dostumuz Tales, binlerce yıl önce, ilginç bir olaydan söz etmişti. Dediğine göre, kehribarı yün kumaşa sürüyor, sonra yerde duran saman çöplerine yaklaşıyordu. Samanlar bir çırpıda gelip kehribar çubuğun ucuna yapışıyorlardı.

Anlattığına inanmadığımızı sezince, bu deneyi önümüzde yapmıştı. Olayı görünce öylesine şaşırılmıştı ki!.. Ece, o zaman elektrik diye bir gücün varlığından haberimiz yoktu ki!..

Bilginler, Tales'in bu deneyindeki gizemli gücün de peşini bırakmadılar. Yüzyıllarca, bu konuyla uğraştılar. Sonunda elektrik gücünün varlığı kanıtlandı.

144 —

— 145 —

F,; 10

Edison da bu olağanüstü güce gönül vermiş bir bilgindi. Yorucu çalışmalar, sayısız deneylerle elektriği, insanlığın yararına sunmayı başardı. İnsanoğlunun eşsiz beyninin ışıltıları, elektrikle insanlığa yansdı. Bu buluşu temel edinen yeni buluşlar, karanlıkta beliren parlak yıldızlar gibi art arda ortaya çıktı.

Telgraf, telefon, radyo... İnsan sağlığına hizmet eden araçlarla sayılamayacak kadar çok elektrikli ev aygıtıyla insan, rahat bir yaşama kavuştu.

Sevgili babacığım, gün geldi. İnsanoğlu uçak denen araçla kuş gibi göğe ağıdı. Hatta, bir zamanlar tanrı diye tapılan, adına kurbanlar kesilen «Ay»'a bile ulaştı. Denizaltı denen araçla da balık gibi denizin derinliklerine daldı. Böylece üçbin yıl önce, ulu bilginin dedikleri gerçekleşmiş oldu.

Ne var ki, insan, bunca başarısına karşın, yine de başarısız sayılır. Çünkü, benliğini sarmış olan kötü kavramlardan, yakasını sıyırmayı beceremedi. Bunun bilincine varıp kendine eğilse, kuşkusuz bu uğraştan da başarıyla çıkacak. Buna yürekten inanıyorum.

İnsanların şimdilerde, «İnsan»'a eğilecek zamanları yok. Hâlâ, olanca güçleriyle akla durgunluk verici buluşların peşinde koşuyorlar. Bu çabanın kökeninde, insanların birbirlerine üstünlük taslama tutkusunu yatıyor.

Bu tutkunun gücüyle gerçekleşen, yeni buluşların çoğu, gerçekten, insanları sağlıklı ve rahat kılıyor.

Üstünlük taslama tutkusunu, aç gözlülük tutkusuyla el ele verince, sonuç değişiyor. İnsanoğlu daha bir şahlanıyor. Birbirlerine egemen olmak için karşılıklı olarak, diş bilemeye başlıyorlar.

Son yüzyılda, bu insanlık dışı dürtüyle girilen dünya savaşlarında, yeryüzü yine insan kanıyla belendi.

Binlerce yıl önce bilgin Demokrit: «Dünyadaki her şey, küçük zerreciklerden oluşmuştur.» diyerek, maddeleri oluşturan «Atom»'un giz perdesinin ucunu aralamıştı. Bilginler, bu ipucunu değerlendirerek, yüzyıllarca uğraşıp atomun yapısını saptadılar.

Daha sonra, insanoğlu «Atom Bombası»'nı yaptı. İnsanların üstüne attı. Yaktı ve yıktı.

Arşimet, geçmişte, bir atışta, düşmanın üstüne on ok birden fırlatan, görülmemiş bir silah yapmıştı.

İnsanoğlu bu silahı geliştire geliştire, atom bombasına dönüştürdü...

Ne var ki, bununla da yetinmedi. Şimdilerde, bir bölüm bilgin, «Nötron Bombası»'nı yaparak insanlığın onuruna onur kattılar. Dendiğine

— 146 —

göre, bu yeni bomba, sadece insanları yok etmeye yarıyormuş. Öteki bombalar gibi kentleri yakıp yıkmayacakmış. Eh, yine de insanlık için olumlu bir aşama!.. İnsanlar, insanlara acımasalar bile, insan emeğiyle oluşturulan kentleri yıkmamayı akıl ettiler!

Sevgili babacığım, üçbin yıl önce: «İnsanın bir gün, kuş gibi göğe ağabileceğine, balık gibi suların derinliğine dalabileceğine inanıyorum. Bu yüzden insanlığın geleceğini çok merak ediyorum. Binlerce yıl sonra, insanoğlu, kendine nasıl bir dünya kurmuş olacak? Doğanın ve evrenin hangi gizlerini çözmeyi başaracak? Daha da önemlisi, kuş gibi göğe ağabilen, balık gibi suların derinliğine dalabilen insan, kişi olarak, hangi düzeye gelebilecek? Kısacası, onca başarı, insanoğlunu nasıl etkileyecek? Bilmek isterdim» demiştiniz. Size insanın bu günkü düzeyini de anlatmam gerek.

İnsanoğlu gerçekten, akıllı, çalışkan, yetenekli ve atılgan. Bu yetile-riyle onur verici bir uygarlık düzeyine ulaştı. Ama, yine de insanlık, yüzyıllardır arayıp durduğu doyunluğu ve erinci, bulabilmiş değil. Etiyle derisinin arasına gizemli bir tedirginlik sinmiş. Sanki, güzelim dünyada değil de diken üstünde yaşıyor. Bilimde, teknikte, yeni buluşlarda başarılı olduğu ölçüde, insancıl değerlerin gelişip yerleşmesinde başarılı olamadı. Tersine, uygarlaşır-ken, bu değerleri savsakladı. Bu nedenle insanlar arasında, sevgi, kardeşlik, hoşgörü, acıma duygusu ve barış isteği, köreldi.

Buna karşın, insanın özüne sinmiş olan, sevgisizlik, acımasızlık, kıskançlık, aç gözlülük, kin ve öç isteği, gelişip güçlenerek, varlığını sürdürmekte. Geçmişte olduğu gibi, insanlar hâlâ birbirlerine kin besliyorlar, birbirlerinden kıyasıya öç alıyorlar. Birbirlerinin mallarına, canlarına, erdemlerine göz koyuyorlar.

İnsanoğlunun, bunca uygarlaşmaya karşın, hâlâ binlerce yıl önceki insan gibi davranmasını yadırgamaktan kendimi alamıyorum.

Bugün artık eskisi gibi alınıp satılan, boğaz tokluğuna işe koşulan, köleler yok. Ama, yeryüzünde, eski köleler gibi horlanarak, yarı aç yaşayan öyle çok insan var ki!.. Bu insanların hiçbiri, açlıktan özgürlüğün tadına varamıyor.

Açıkçası, insan, bilimin, tekniğin, uygarlığın tutsağı oldu. Acaba, insanoğlu binlerce yıl bu aşamaya gelmek için mi canını dişine takarak, didindi durdu? Geçmişte, bilginler, düşünürler, sanatçılar, gezginler, bilim ve uygarlık adına, diri diri yakıldı, açıldı, başları uçuruldu, azgın denizlere kurban oldular. Acaba onlar bu günler için mi onca özveriyi

— 147 —

gösterdiler? İnsanlık adına çalışan o değerli insanlar, insanoğlunun, böyle bir açmaza düşeceğini bilselerdi, o denli istekli ve coşkulu çalışabilir miydi?

Ya sen sevgili babacığım, üçbin yıl ölümsüzlük dilerken, böyle bir dünya düşlemiş miydin?

insanoğlu, dünyada, doğada, evrende, peşine düştüğü gizleri, çözdü. Uygarlığın doruğuna ulaştı. Ama, bu başarıdan kaynaklanan onur, insana insanlığını unutturdu. Bu yüzden giderek yüreği soğumakta, yumruğu katlaşmakta, kişiliği robotlaşmakta. Bu nedenle insanlık, sevgi, dostluk, barış ve erinç içinde kıvrınıyor. insan nice uygarlaşırsa uygarlaşsın, varlığına insancıl kavramlar egemen olmadıkça, aradığı erince kavuşamayacak. O olağanüstü aklıyla bunu bir kavrayabiise!

Üçbin yıl, insanın katlandığı zorluklara, çektiği acılara tanık oldum. Yazık ki, onun, hakettiği erince kavuştuğunu göremeden göçüp gideceğim...

Sevgili babam, Kral Gudin, buluşmamızı bunca yıl bekledin. Sana, barış ve erinç içinde yaşayan insanlarla dolu bir dünyadan söz edebilmeyi ne çok isterdim!.. Dilerim, insanlığın üçbin yıllık yaşamını öğrenmek istediğine pişman değilsindir.

Bense, üçbin yıllık ölümsüzlük serüvenine atıldığıma hiç pişman değilim. Her şeye karşın evren içinde (İnsan) olmakla öğünüyorum. İnsan bir gün herşeyden önce (İnsan) olduğunun bilincine varacak. Kendi özüne ulaşmayı, kendini yüceltmeyi de başaracak. O zaman, yüreklerde yeniden, sevgi filizleri yeşerecek. Dillere barış, kardeşlik türküleri dolanacak. İnsan, işte o aşamada, binlerce yıldır özveriyle oluşturduğu uygarlığın tadına varacak. Hakettiği erince kavuşacak. Buna yürekten inanıyorum.

Ölümsüz Ece bunları söylerken, birden Kral Gudin'in gömütü çatırdamaya başladı. Ece, korkuyla irkilip yerinden fırladı. Bn. kazıbilimci de en az onun kadar korkmuştu. Ama, soğukkanlılığı elden bırakmadı. Hemen varıp Ece'yi kollarının arasına aldı. Kızcağız, bitmiş tükenmiş, bir deri bir kemik kalmıştı. Bn. kazıbilimcinin kollarında, can çekişen bir yavru kuş gibi tir tir titriyordu.

Aynı anda, öteki kaya gömütte de çatırdılar belirdi. Çevrede bulunan dünya haber görevlileri, kazı kurulu üyeleri, donakalmış gibiydiler. Bu kısa şaşkınlık sürecinden sonra, kazı kurulundan bazı kimseler, Bn. kazıbilimciyle Ece'nin yanına koştular.

— 148 —

Kaya gömütlerde beliren çatırtıTar artıyordu. Her iki gömütte de giderek büyüyen yarıklar açılıyordu. Bn. kazıbilimci, kendisine yardıma gelenlerle birlikte, Ece'yi kayalardan uzaklaştırmaya çabaladı. Ama, Ece orada kalmakta direniyordu.

Dünyayı merak kasırgası sarmıştı. Kayaların parçalanması, insanlarda ölçsüz bir ürkü yaratmıştı. Dünyanın dört yanından, bu olayın nedeni soruluyordu. Haber görevlileri, o gerilim içinde de görevlerini savsaklamadılar, kazı kurulundan bir kazıbilimciye, kayaların parçalanma nedenini sordular. Kazıbilimci durumu şöyle açıkladı:

«Kaya gömütler, üçbin yıldır, toprağın derinliklerinde kaldı. Birkaç haftadan beri de kızgın güneş altındalar. Havanın nemi, gece gündüz arasındaki ısı değişikliği, hatta, havadaki bazı gazlar ve yeryüzündeki basınç da olumsuz etki yaptı. Kayaların içlerinin oyuk olması, dayanıklılığı daha da azalttı. Bu yüzden çatlamlar başladı...»

Kazıbilim uzmanı, televizyon vericilerine bu açıklamayı yaparken, birden art arda, iki patlama oldu. Koca kayalar bir soluktuk süre içinde, yarıp bölündüler. Çözülüp dağıldılar.

O anda Ece, Bn. kazıbilimcinin kollarından sıyrıldı. Çılgık çılgıça, kendi gömütüne koştu. Parçalanmakta olan gömüt, toza dumana karışmıştı. Ece, gözünü kırpmadan toz dumanın içine daldı.

Ölümsüz Ece olayını, günlerdir tanımsız bir merak ve coşkuyla izlemekte olan tüm insanlar, dehşetle irkildiler. Kazı alanında bulunanlar | da yıldı içineydiler. Bu olağanüstü duruma değgin görüş belirten ya | da öneride bulunan tek bir kişi çıkmıyordu.

O anda dünyanın nabzı, Anadolu'daki kazı yerinde atıyordu. Tüm insanlar, yine tek bir göz, tek bir kulak, tek bir yürek, kesilmişti. Hiçkim-senin, Ölümsüz Ece'nin sonunu öğrenmekten başka bir dileği yoktu.

Böylece bir süre bekledi. Neden sonra, gömütlerde kırılıp yarıp-- ma son buldu. Ortalığı saran toz duman, yatıştı. Ve Ölümsüz Ece, ka-;,ya parçaları arasında göründü.

; Ona ilk yaklaşan, Bn. kazıbilimci oldu. Bastonuna dayanarak, bin-' bir zorlukla taş parçalarını aştı. Ece'nin bulunduğu yere ulaştı.

Mumyanın gömülü bulunduğu kaya parçası, bütünden kopup geriye doğru devrilmişti. Ama, kırılıp bölünmemişti. Sadece, mumyanın üzerine, ufak taş parçalarıyla toz toprak dökülmüştü. Buna karşın, ba-' şındaki taç, olanca görkemiyle ortadaydı. Görenin gözlerini kamaştırdı-' yordu.

— 149 -

Ölümsüz Ece, mumyanın ayak ucuna kapanmış, öylece duruyordu.

Bn. kazıbilimci, ilk anda gözlerini taçtan alamadı. El ele tutuşup başbaşa vermiş çeşitli ırktan insanlar, kendisine sıcak sıcak gülümse-mekteydiler. Tacın taban çemberindeki yazı da apaçık okunuyordu. «İnsanlık, insanlar birbirlerini sevdikleri sürece var olacaktır.»

Bn. kazıbilimci, «Bu taç, şu günlerde, insanlığın en çok gereksinim duyduğu, dünya birliğini vurguluyor.

Acaba, Ölümsüz Ece olayını ibretle izleyen ve bu anlamlı tacı gören insanlar, durumun bilincine varabilecekler mi?

Ece'nin tacını, insanlık birliğinin simgesi edinerek, ırk, cins, dil, din ve ulus ayırımı gözetmeksizin, el ele, başbaşa vermeyi başarabilecekler mi?

Gönüllerde küllenmiş olan sevgi, kardeşlik ve barış kıvılcıkları, yeniden parıldamaya başlayacak mı?» diye geçiriyordu. Birden, başının üstünden tüyleri süt beyaz, bir güvercin uçu.

Bn. kazıbilimci, ürküyle irkilerek, bakışlarını kuşa çevirdi. Beyaz güvercini görünce, içi apaydınlık oldu. Sonra dönüp sevecenlikle Ece'ye baktı. O artık yaşamıyordu.

Sağ elinin işaret parmağındaki yüzük, Bn. kazıbilimcinin gözlerini kamaştırdı. Ölümsüz Ece'nin. bu tılsımlı yüzüğü, som Lapis taşından oyularak yapılmıştı. Koyu mavi taşın içinde pırıldayan altın zerrecikleri, gökyüzündeki yıldızları andırıyordu.

Yüzüğün üzerindeki hiyeroglifler, sanki dün kazanmış gibiydi.

Anadolu'da ortaya çıkan, gizemlerle dolu Ölümsüz Ece olayı, böylece sona erdi. Ama, Ölümsüz Ece, erinçli insanların gönüllerinde, ölümsüzlüğünü sürdürdü.

SON